תלמוד ירושלמי · מפרשים · פני משה על תלמוד ירושלמי · סדר נשים

פני משה על תלמוד ירושלמי כתובות

רבי משה מרגלית

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

פני משה על תלמוד ירושלמי כתובות

רבי משה מרגלית

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/פני-משה-על-תלמוד-ירושלמי-כתובות/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 6
הלכה א 6
הלכה ב 14
הלכה ג 17
הלכה ד 19
הלכה ה 22
הלכה ו 23
הלכה ז 26
הלכה ח 27
הלכה ט 28
הלכה י 30
פרק ב 34
הלכה א 34
הלכה ב 37
הלכה ג 40
הלכה ד 42
הלכה ה 45
הלכה ו 45
הלכה ז 46
הלכה ח 48
הלכה ט 49
הלכה י 51
פרק ג 53
הלכה א 53
הלכה ב 64
הלכה ג 65
הלכה ד 66
הלכה ה 67
הלכה ו 68
הלכה ז 70
הלכה ח 72
הלכה ט 72
הלכה י 74
פרק ד 76
הלכה א 76
הלכה ב 78
הלכה ג 79
הלכה ד 81
הלכה ו 87
הלכה ז 90
הלכה ח 90
הלכה ט 93
הלכה י 93
הלכה יא 94
הלכה יב 95
הלכה יג 96
הלכה יד 97
פרק ה 98
הלכה א 98
הלכה ב 102
הלכה ג 103
הלכה ד 105
הלכה ה 107
הלכה ו 110
הלכה ז 113
הלכה ח 115
הלכה ט 117
הלכה י 117
הלכה יא 118
פרק ו 119
הלכה א 119
הלכה ב 121

הלכה ג 122
הלכה ד 124
הלכה ה 126
הלכה ו 127
הלכה ז 129
פרק ז 132
הלכה א 132
הלכה ב 135
הלכה ג 136
הלכה ד 136
הלכה ה 137
הלכה ו 137
הלכה ז 140
הלכה ח 144
הלכה ט 146
פרק ח 147
הלכה א 147
הלכה ב 148
הלכה ג 149
הלכה ד 149
הלכה ה 150
הלכה ו 151
הלכה ז 151
הלכה ח 152
הלכה ט 153
הלכה י 154
הלכה יא 156
פרק ט 157
הלכה א 157
הלכה ב 164
הלכה ג 165
הלכה ד 166
הלכה ה 166
הלכה ו 168
הלכה ז 170
הלכה ח 173
הלכה ט 174
הלכה י 177
פרק י 178
הלכה א 178
הלכה ב 182
הלכה ג 184
הלכה ד 184
הלכה ה 187
הלכה ו 190
פרק יא 191
הלכה א 191
הלכה ב 194
הלכה ג 196
הלכה ד 197
הלכה ה 198
הלכה ו 199
הלכה ז 201
פרק יב 202
הלכה א 202
הלכה ב 203
הלכה ג 204
הלכה ד 210
הלכה ה 210
פרק יג 211
הלכה א 211
הלכה ב 213
הלכה ג 217
הלכה ד 219

הלכה ה 221
הלכה ו 222
הלכה ז 222
הלכה ח 224
הלכה ט 224
הלכה י 225
הלכה יא 226

פרק א

הלכה א

כתובות בתולה נשאת ביום הרביעי. ולא בליל חמישי דאיכא למיחש שמא יהא טרוד בנשואין ולא מצא בעיל:

מתני' **ואלמנה ביום החמישי**. כדמפרש בגמרא דכתיב ביה ברכה:

שפעמיים בשבת. אטעמא דבתולה קאי:

ביום השני וביום החמישי. אחת מעשרה תקנות שתיקן עזרא כדאמר בבבלי פ' מרובה:

שאם היה לו טענת בתולים. כגון שאומר בעלתי ולא מצאתי דם או פתח פתוח מצאתי אם היא קטנה או נערה:

היה משכים לבית דין. בעוד כעסו עליו דאם יש שהות בנתים יש לחוש שמא יתפייס ותתקרר דעתו ויקיימנה ושמא זנתה תחתיו ולאסרה עליו אם היא אשת כהן או אפי' באשת ישראל אם קיבל אביה קידושין בעוד שהיא פחותה מבת שלש דליכא אלא חד ספיקא כדאמר בבבלי דבכה"ג נאמן הוא לאוסרה עליו וכיון דתקינו רבנן בהנהו שתהא ניסת ברביעי משום דמהימנינן ליה תקנו נמי בכל הנשים כן דעלייהו דב"ד רמי למיקם עלה דמילתא ושמא יתברר הדבר מתוך שיצא הקול ויבאו עדים שזנתה תחתיו:

גמ' **בר קפרא אמר**. טעמא דמתני' מפני שכתוב בם ברכה וקס"ד דבר קפרא פליג אעעמא דמפרש במתניתין ולית ליה אלא טעמא דברכה:

והלא אין כתיב ברכה כו'. בעופות ובדגים כתיב בחמישי פרו ורבו ומלאו את המים וגו' ובששי באדם וחוה פרו ורבו ומלאו את הארץ ומאי שייכא ברכה לטעמא דבתולה ברביעי:

ומשני רבי יוסי טעמא דבר קפרא. דאמר משום ברכה לאו אנשואין קאי אלא אאור חמישי ואבעיל' קאי וה"ק בתולה נשאת ביום רביעי כדי שתהא נבעלת לאור חמישי שיש בו ברכה לדגים ועופות ואלמנה ביום חמישי ונבעלת לאור ששי שיש בו ברכה לאדם:

והלא כתיב ברכה בשביעי. אכולה מתני' פריך דבין בתולה בין אלמנה ינשאו בששי שיהו נבעלות בלילי שבת דכתיב ביה ברכה:

אין כתיב ברכה. בשבת בבריות אלא ביום דכתיב ויברך אלהים את יום השביעי ולא שייכא הך ברכה לטעמא דמתני' אבל בחמישי וששי איכא ברכה דבריות שיפרו וירבו:

מפני. ומקשי אלא טעמא דמפני שאין כתיב ברכה בבריות הוא דלא ינשאו בשבת הא אילו הוי כתיב ביה ברכה לבריות היתה נישאת ונבעלת בשבת ואפילו בתולה בתמיה לא כן תני כו' דאסור לבעול בתולה בשבת:

אלא כאחרים. אתיא שהן מתירין לבעול בתולה בתחילה בשבת דאין בזה משום חובל והילכך צריך לטעמא דאין נישאת בתחילה בששי כדי שתהא נבעלת בשבת מפני שאין בו ברכה לבריות:

כלום אחרים מתירין. ודחי לה הש"ס דאכתי לא צריכין לטעמא שאין בו ברכה לבריות דהא אין אחרים מתירין לבעול בתולה בשבת אלא בשכנסה מבעוד יום ותינח בתולה דשייכא בה חופה וכבר קנאה מע"ש אלא באלמנה דלא שייכא בה חופה דאין חופה קונה אותה וביאתה היא כניסתה דקני לה שיהא זכאי במציאתה כו' ואם אתה אומר כן דאילו הוי כתיב ביה ברכה לבריות היתה נבעלת בשבת א"כ נמצאת כקונה קנין בשבת:

הדא אמרה. זאת אומרת דאלמנה אין לה חופה לקנות אותה ובשעת יחוד הביאה הוא דזוכה במציאתה ובמעשה ידיה ולפיכך אלין דכנסין ארמלין צריך לכונסה ולהתייחד עמה מבעוד יום שלא יהא כקונה קנין בשבת אם יתייחד עמה בו בתחילה:

רבי לעזר מייתי לה. טעמא דעיקר הוא משום טענת בתולים כטעם דמתני':

מתניתא. תוספתא דלקמיה דמחלק בה בין שני לשלישי מסייע לרבי לעזר דטעמא משום טענת בתולים היא כדאמרינן לקמיה אינו דומה משתהא יום אחד כו':

מן הסכנה והילך. בבבלי מפרש דאמרי בתולה הנשאת ליום הרביעי תיבעל להגמון תחילה וכדאמר הכא לקמן הלכה ה' ומשום דאיכא צנועות דמסרן נפשייהו לקטלא ואתיין לידי סכנה:

נהגו לשאת בשלישי. דמספיקא לא עקר נפשיה ולבא לעיר כיון שאין זמן קביעות ע"י ב"ד:

אין שומעין לו. לעבור על זמן הקבוע ע"י תקנת חכמים:

מפני הכשפים. שלא יאמרו כשפים עושים היהודים שמקפידי' על אותו יום. ובבבלי מפרש שר צבא בא לעיר ויחטפו צרכי הסעודה או כגון שמת אביו של חתן או אמה של כלה:

לא דומה משתהא יום אחד. עד זמן ישיבת ב"ד למשתהא ב' ימים:

וישתהא ב' ימים. ולמאי איכא למיחש:

שלא יערב עליו המקח. דבשהות כ"כ איכא למיחש שמא יתקרר דעתו מכעסו שלא מצא לה בתולים ויתרצה במקחו והיינו כר"א דטעמא משום טענת בחולים הוא:

ויערב עליו המקח. ומה בכך:

לית יכול. אין אתה יכול להתירה לו אפי' מתרצה הוא כדאמר ר"א דאסור לקיימה משום ספק סוטה שמא תחתיו זנתה:

וחש לומר שמא אנוסה היא. אמאי ניחוש לחומרא נוקמה בחזקת היתר לבעלה דניחוש שמא נאנסה:

ומשני קול יוצא לאנוסה. דרוב הנתפסו' באונס יש להן קול וזו דלית לה קלא הורע חזקתה דהוי ליה רצון רובא ומיעוט אונס ורובא וחזקה רובא עדיף:

ואפילו תחוש לה משום אנוס'. קושיא היא דלמאי איצטריך למימר דיש קול לאנוסה תיפוק ליה אפי' נחוש לאונס אין כאן אלא ספק אחד ספק אנוסה ספק פתוחה כלומר מפותה והוי ספק אחד מד"ת ולהחמיר:

ומשני ר"י דלא היא ואפי' תחוש לה משום אנוסה אתה רוצה להחמיר עליה בתמיה דהרי יש כאן ב' ספיקות כדמפרש ואזיל דספק אין תחתיו ואי לאו טעמא דלא חיישינן לאונס דיש לה קול הוי שרינן לה משום ס"ס דאפי' בד"ת להקל הוא אבל השת' דלא חיישינן לאונס ליכא אלא חדא ספקא ספק תחתיו ספק אין תחתיו ולחומרא:

קידשה בחופה. ולא מקודם וכמו שאנו עושין:

לית ליה באילין קנסייא. כלומר אין כאן כל אלו החששות דאפי' זנתה קודם לא נאסרה עליו:

עבד לברתיה כן. שלא הניח לה להתקדש עד שעת החופה:

על דעתיה דר"א. דאמר דעיקר הטעם משום טענת בתולים ושואל הש"ס במקום שב"ד יושבין בכל יום אם נימא דתינשא בכל יום. א"נ לשון קושיא הוא דלר"א אמאי תני במתני' סתם נשאת ליום ד' ולא קאמר במקום שיושבין ב"ד בכל יום תינשא בכל יום לטעמיה דר"א ועיקר והיינו דפריך עלה ובמקום שאין ב"ד יושבין בכל יום כלומר שלעולם אין יושבין דאין להן קביעות זמן לא תינשא כל עיקר בתמיה אלא שלא לעקור כו' כלומר דניחא לן למימר דלעולם זמנו רביעי שלא לעקור זמנו כדמסיק:

ויעקור. ומה בכך הואיל ואין כאן טעמא דישכים לב"ד:

אף הוא אית ליה כהדא כו'. כלומר דלר"א נמי אית ליה לטעמא דב"ק דאמר משום ברכה אבל לא לעיקר הטעם אלא היכא דלא שייכא טעמא דטענת בתולים תקנו שלא לעקור זמנו ומשום עצה טובה דברכה:

ותינשא בראשון. על מתניתי' פריך דקתני נשאת ברביעי כדי שישכים לב"ד בחמישי ותנשא בראשון וישכים בשני:

אית דבעי מימר. סתם שלא לעקור זמנו של רביעי ולא מסיק לה כהא דאמרינן לעיל דס"ל נמי משום ברכה אלא דסמיך אהא דאמר לקמן כדי שיהא אדם מתקן צרכיו ג' ימים:

ואית דבעי מימר. כדאמרינן לעיל דס"ל כהדא דתני כו' דטעמא נמי משום ברכה והילכך תנשא ברביעי כדי שתבעל לאור חמישי:

שוין. הכל שוין בזה שאין נישאת כו' אפי' במקום שב"ד קבועים בכל יום:

מפני כבוד שבת. שלא יהיה טרוד בנשואין ולא יהיה פנוי להכין צרכי שבת א"נ דה"נ טעמא שמא יבא לידי חילול שבת כדלקמן:

מפני הטורח. שצריך להטריח עצמו ולתקן צרכי הסעודה מקודם כדלקמיה ואם תנשא במוצאי שבת אימתי יתקן צרכיו:

מפני כבוד שבת. שאם יכנוס למוצאי שבת ויהא טרוד בשבת חיישינן שמא ישכח מחמת טרדא ויבא לידי חילול שבת וכגונא דאמרינן בבבלי גזירה שמא ישחוט בן עוף:

מתני'. ברייתא דלקמיה מסייע לחברייא דאמרי מפני הטורח דקתני מפני מה אמרו כו' והיינו שקדו דאמר בבבלי וכן הוא בתוספתא ריש מכילתין אלמא דחששו חכמים שיהא מתקן צרכי סעודה מקודם:

אסור לאדם לישא אשה בע"ש. היינו לקדשה ומשום סעודה כדמפרש ואזיל דאלו לכונסה לחופ' בלא סעודה מותר אלא דמפני כבוד שבת מפני הטרדא קאמר לעיל שאינה נישאת לכתחילה וכדפרישית לעיל:

הדא דאת אמר. אסור דוקא לעשות סעודת אירוסין משום דאין קובעין סעודה בע"ש:

הא לארוס. בלא סעודה מותר לארוס:

מחלפא שיטתיה דשמואל. דתמן אמר דהזיווג מן השמים הוא דכתיב אלהים מושיב וגו' וכדאמר בבבלי ריש סוטה ובכמה מקומות ארבעים יום קודם יצירת הולד בת קול יוצאת כו':

במאזנים לעלות המה מהבל יחד. כדדריש בויקרא רבא עד שהן הבל במעי אמן נגזר עליהן זיווגם:

וכה. והכא הוא אומר הכין שמא יקדמנו אחר:

אלא שלא יקדמנו אחר. היינו בתפילה שאע"פ שזיווגם מן השמים אפשר שתועיל תפלתו של זה לכונסה:

ואעפ"כ לא קיימה. ומ"מ לא יתקיים הזיווג הזה דאח"כ ימות זה או יגרשנה ותנשא לבן זוגה לקיים הגזירה מן השמים וכ"כ הר"ן ז"ל בפ' אלו מגלחין אהא דקאמר שם שמא יקדמנו אחר ברחמים:

אסור לדון. אפי' ד"מ בע"ש מפני שטרודין להכין צורכי שבת ואיידי דקאמר לעיל לא ישא כו' נקט להא נמי הכא:

והא מתני'. דפ"ד דסנהדרין פליגא דקתני התם דיני נפשות דנין בו ביום וגומרין ביום שלאחריו לפיכך אין דנין כו' ומשמע דוקא ד"נ אבל דיני ממונות דנין ותני רבי חייא בהדיא כן:

ומשני כאן. להלכה כאן לדבר תורה. כלומר משנתינו איירי מד"ת אין דנין דיני נפשות אבל דיני ממונות דנין והא דאר"ח בשם רבי אבהו דאסור לדון היינו מד"ס ואסור לכתחילה קאמר אבל אם עבר ודן דינו דין:

בוגרת כחבית פתוחה היא. ואין לה טענת פתח פתוח:

שלא להפסידה מכתובת'. בטענת פתח פתוח דמספיק' לא מפסדינן לה אבל לקיימ' אינו רשאי:

משום ספק סוטה. שמא זינתה תחתיו:

ואתייא. הא דמחלקינן בין ממונא לאיסורא כהאי דרבי חנינא דקאמר נמי על הא דהאמינה רבי דוקא שלא להפסידה כתובה אבל לקיימה לא התירה דלענין איסור אינה נאמנת וכן כל הראיות שמביא לקמן וכר"א דאמר לעיל דאסור לקיימה באומר פתח פתוח מצאתי וסתמא קאמר משמע אפילו בבוגרת וכדמסיק וכלהון מן ההיא דאמר רבי הילא בשם רבי אלעזר:

ובא מעשה לפני רבי. שתבעה הבעל והיא לא הכחישתו ושאלה רבי והיכן הן בתולים שלך:

מעלותיו. מדרגות הסולם היו גבוהין הרבה זה מזה וכשעלתה עליהן נשרו בתוליה:

ואתייא נמי כהאי דתנינן לקמן בתולה ואלמנה גרושה וחלוצה מן הנשואין כתובתן מנה ואין להן טענת בתולים גרסינן:

בכתובת מנה מאתים. כלומר שהן טוענין בזה דהיא תובעת מאתים שאומרת בתולה הייתי כדמוקי לקמן הלכה ד' דמיירי שיש עדים מעידין אותה שלא נבעלה ואפ"ה אין כתובתה אלא מנה ואין יכול לטעון טענת בתולים להפסידה כתובתה לגמרי ולימא מקח טעות הוא:

על דעתיה דר"א. דאמר טעמא דמתני' דנשאת ברביעי משום טענת בתולים:

בוגרת. דאין לה טענת בתולים וכן בתולה מן הנשואין וכן מוכת עץ לרבי מאיר דאמר לקמן כתובתה מאתים ואין לה טענת בתולים אימתי היא נשאת אי נימא דהואיל ולא שייך בה טעמא דישכים ויבא לב"ד נשאת בכל יום או דילמא לא פלוג רבנן:

נשמעינה. לזה מן הדא דתנן לקמן ריש פ"ב היא אומרת בתולה נשאתני והוא אומר לא כי אלא אלמנה נשאתיך אם יש עדים שיצאת בהינומא כמנהג הבתולות כתובתה מאתים:

ולא אידכר רביעי. ולא הוזכר שם רביעי דאם יש עדים שנשאת ברביעי כתובתה מאתים ומדלא נקטה ש"מ אין רביעי כלום דאין ראיה מרביעי דשמא בוגרת או מוכת עץ היתה ולא נשאת ברביעי וכתובתן מאתים אלמא היכא דאין להן טענת בתולים אין קפידא ברביעי:

ואלמנה ביום החמישי. קתני במתני' וטעמא שאם אומרת את לו באחד מכל ימות השבת גרסינן:

משה התקין כו'. כלומר דיש להן רמז מן הכתוב בתורה דכתיב מלא שבוע זאת וכן באבל ויעש לאביו אבל שבעת ימים:

ולא התקין לאלמנה כלום. לא מצינו לה רמז מן התורה:

טעונה ברכה מבועז. אע"פ כן ילפינן לה דטעונה ברכה יום אחד מדמצינו בבועז:

מכאן לקטן כו'. שבועז היה גדול שבהם ולא ישבו עד שאמר להם שבו:

ה"ג מכאן לב"ד שהן ממנים זקנים. להשגיח על הדבר שלא ינהגו קלות ראש בבית משתיות שלהן ומדכתיב מזקני העיר דריש וכדאמרינן לעיל בסוף סוטה בראשונה היה אימת סנהדרין עליהו ולא דברו נבלה בשיר:

אלא אפילו אלמון כו'. כדמוכחי קראי שהיה אלמון דכתיב ותהום וגו':

ואיפשר כן כו'. וכי מה כל הרעש הזה שיהו כל בני העיר מתקבצין ונבהלין לצאת לקראת נעמי העלובה:

עד כל עמא. עד שבאו כל העם לגמול חסד עמה נכנסה רות עם נעמי אל העיר ומחמת זה אירע הדבר שראו אותן כל בני העיר:

ונמצאת זו יוצאת וזו נכנסת. כלומר אשתו של בועז מתה באותו היום וזו רות נכנסת לביתו וכעין דאמרינן בבבלי ב"ב דף צ"א היינו דאמרי אינשי עד דלא שכיב שכבי קיימא מני ביתיה ואשמעינן שהקדים לו השם רפואה למכה ויש לאדם לבטוח בהקב"ה:

תני אומרים ברכת חתנים כל שבעה. חסר כאן וצריך להגיה כמו שהגהתי בפנים וכן הוא במגילה:

סבר. רבי ירמיה לומר שמוציאין הכלה לחופה כל שבעה:

והא תני ר"ח. באותה ברייתא וכן ברכת אבלים כל שבעה אית לך מימר שמוציאין המת כל שבעה בתמיה:

מאי כדון. ואלא מאי כל שבעה:

מה כאן מנחם עמו. עוסק עמו בתנחומין כל שבעה אף כאן משמח עמו כל שבעה:

מה כאן מזכירין. שבשעת התנחומין מזכירין מעין ברכת אבלים אף כאן מזכירין ברכת חתנים בשעת שמחה שהוא בשעת סעודה:

שני שושבינין. שישגיחו על הדבר שלא יקלקלו זא"ז במעשיהם בערמה שלא יראה זה דם בתולים ויאבד וזו לא תביא מפה ממקום אחר שיש עליה טיפי דמים:

אלא בשעת נשואין. ולא חששו שמא תעשה היא איזה ערמה:

כדי שיהא לבו גס בה. ולא יהיו בושין זה מזה בשעת בעילת מצוה:

היו השושבינין מפשפשין. אחריהן בשעת מעשה שלא יעשו ערמה וכגון במקום שאין מייחדין אותן קודם הנשואין דאלו במקום שמייחדין אין שם טענת בתולים כדאמר בבבלי דף י"ב ביהודה נמי מקומות מקומות יש:

כל שלא נהג. לקמן מפרש לה:

תמן תנינן. סוף פ"ט דנדה:

רבי יודא אומר כל גפן יש בה יין. כל אשה יש לה דם נדה ודם בתולים:

טרוקטי. ובנוסחת הבבלי דורקטי כלומר דור קטוע הן ואין להן דמים:

מעתה אין טענת בתולים כרבי יודא. דכל אחת יכולה היא שתטעון ממשפחת דורקטי אני ואם נימא דר"י לא ס"ל טענת בתולים:

כל גרמא אמרה. כל עיקר וכל עצמה של הברייתא דלעיל ר' יהודה הוא דאמרה בראשונה כו' וא"כ אית ליה טענת בתולים:

מאי כדון. ומה טעם דהא לרבי יודא יכולה היא שתאמר כן:

עליה להביא ראיה. שהיא מאותה משפחה אם טוענת כן וכל זמן שלא תביא ראיה אין מוציאין מידו כתובתה:

רבי ירמיה סבר מימר. אסיפא דברייתא דלעיל קאי דקתני כל שלא נהג מנהג הזה אינו יכול לטעון טענת בתולים והיה סבר רבי ירמיה לפרש דאגליל קאי דכל שלא נהג מנהג יהודה בגליל שלא העמיד שושבינין אין יכול לטעון טענת בתולים אף בגליל:

וכי מנהג יהודה בגליל עדות תורה היא. כלומר לדבריך דאפילו בגליל אם העמיד שושבינין הוא דיכול לטעון בתמיה וכי מה ענין מנהג יהודה לגליל דהעמדת שושבינין לאו עדות תורה היא שנסמוך עליה אף במקום שלא נהגו כן:

אלא מנהג יהודה ביהודה ומנהג גליל בגליל. כלומר מנהג יהודה לחוד ומנהג גליל לחוד כל מקום ומקום לפי מנהגו ואין למדין זה מזה וכל שלא נהג דקאמר איהודה קאי דמקום שנהגו הוא ואם לא העמיד אינו יכול לטעון אבל בגליל אין מנהג זה כלום דבין העמיד ובין לא העמיד לעולם יכול לטעון טענת בתולים:

ופריך מכיון דאת אמר דהעמדת שושבינין אינה עדות תורה לסמוך עליה מעתה אף ביהודה לא יעמיד ומה טעם דנהגו כן:

אלא שלא יפרצו בנות ישראל בזימה. דמאחר שנוהגין להעמיד אף הן מתפחדין מזה ולא יפרצו בזימה:

אם בשביל שלא יפרצו כו'. כלומר אי דטעמא רק שלא יפרצו אבל עדות גמורה לא הוי דאפשר שאין משגיחין כל כך מעתה אפילו מעמיד שושבינין לא יהא נאמן לטעון עליה טענת בתולים דליחוש שאעפ"כ עשה איזה ערמה ותחבולה לאבד בתוליה ועדותן לאו עדות גמורה היא:

אין אדם עשוי כו'. דחזקה היא שאין אדם טורח בסעודה ומפסידה בודאי אמת הוא טוען:

אם משום כו'. מעתה דבשביל חזקה האמינוהו א"כ לעולם יהא נאמן אפילו לא העמידוהו למשמש אחריו:

מפני חשד א' מפני פרוץ אחר. כלו' דהיינו טעמא דאינו נאמן כשלא העמיד דמאחר שנהגו להעמיד והוא שינה מן המנהג חושדין אותו שרמאי הוא ועשה איז' פריצו' וערמה אחת ובכה"ג לא סמכינן אחזקה:

מה אנן קיימין. הא דאמרינן שאם לא העמידו שושבינין אינו יכול לטעון טענת בתולים במאי עסקינן:

אם בשפישפש. אחריה ומצא לה בתולים הרי מצא ובמה הוא טוען:

אם בשלא מצא. שפישפש ולא מצא לה שום דם:

הרי פישפש לא פישפש. בתמיה אם פישפושו לאו פישפוש הוא ואמאי אינו יכול לטעון ותולין ברמאות דלמא אמת הוא טוען שהרי לא מצא כלום:

אלא כן אנן קיימין בשלא פישפש ומצא. כלומר שלא מישמש אחריה כדקאמר שלא נהג כו' ומצא דם אלא שחלוקין בטענותיהן הן:

היא אומרת דם בתולים הוא והוא אומר דם ציפור הוא. אינו נאמן שהורע כחו שלא נהג מנהג הזה כלומר הואיל ומנהג הוא והוא לא נהג למשמש אחריה שלא תוכל להכניס דם ציפור אינו יכול לטעון:

הדא דתימר כו'. דלענין איסורא אינה נאמנת הואיל ומכחישתו היא:

טענת בתולים כל שהן. אפילו כמלא חרדל סגי ושוב אין יכול לטעון עליה:

כאינשי ראויה לסמייה סגי נהורא. כדרך האנשים הרואין לסומא קורין לו סגי נהור כך אמר לה כמותך ירבו ע"ד סגי נהור וטעמא כחבריי' דאמרי נמי מקנתר הוא לה מפני שוולדיה מועטין:

מקלס. לשבת אמר לה לפי שאינה מצויה לטמא טהרות וכה"ג איתא בבבלי:

הלכה ב

מתני' **בתולה אלמנה וגרושה**. כלו' בתולה שהיא אלמנה או גרושה או חלוצה מן האירוסין וחזרה ונשאת כתובתה מן השני מאתים:

ויש להן טענת בתולים. אם לא מצא לה השני בתולים אבדה כל כתובתה דמקח טעות הוא שהרי בחזקת בתולה נשאה:

פחותות מבנות שלש. לפי שאפילו נבעלו בתוליהן חוזרין:

גמ' **בשקל הקודש**. מאתים דינרים של כתובה בשקל הקודש הן שהוא חמשים שקלים בכסף צורי ככל כסף של תורה שהן של צורי היוצא במדינת צור וס"ל כמ"ד כתובה דאורייתא ופלוגתא דתנאי היא בשלהי מכילתין:

מטבע יוצא. היוצא באותו מקום והוא כסף מדינה האמור בכ"מ שהוא שמינית שבמטבע צורי שיש בו שבעה חלקים נחושת וא' כסף והוו מאתים דינרים של כתובה כ"ה דינרים של כסף צורי דס"ל כמ"ד כתובה דרבנן וכל כסף של דבריהם כסף מדינה הוא:

מתניתא. דבכורו' מסייע לר' בא דאינן של צורי:

חמש סלעים של בן. של פדיון הבן וכן שלשים כו' כולן בשקל הקודש במנה צורי שהוא כסף מזוקק:

ולא תנא. התם כתובת אשה עמהן אלמא דכסף מדינה הוא:

א"ר אבין. דאין ראיה מזה דכלום למדו כתובת אשה לא מאונס ומפתה דכתיב כסף ישקול כמהר הבתולות וא"כ מכיון דתנינן האונס והמפתה כו' דממיל' משמע דכתובת אשה נמי כסף צורי הוא:

עד כדון. לא שמענו אלא בתולה אלמנה מאי מאיזה מטבע היא כתובתה:

דייה לאלמנה שתיטול מחצית הבתולה. ומאותו מטבע שנוטלת בתולה מאתים אלמנה נוטלת מנה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה:

אפילו ניתני כתובת אשה עמהן. כלומר על דמייתי ראיה לעיל מדלא תני התם כתובת אשה עמהן ורבי אבין פריך עלה דלא איצטריך דממילא שמעינן דבכסף צורי וע"ז קאמר רבי חייא דלא היא דאפי' הוי תני כתובת אשה עמהן לא הוי מצי למיחשב בהדייהו דהא אשכחן כל הני רבנן דלקמן פליגין וס"ל מטבע יוצא ולא הוי קי"ל כהך מתני' אלא כהנך רבנן דפליגין וס"ל כהך תנא דכתובה דרבנן:

סלעים סבירוניות וכו'. מיני מטבעות ע"ש מקומן נקראו וס"ל לרבי יוחנן נמי מטבע היוצא באותו מקום:

איליו וכו'. רבי יוחנן הוא דמסיק למילתא שיש אומרים כן ויש אומרים כן דלאו מטבע יוצא אלא בשקל הקודש כשמואל:

אלא אף הוא כו'. לשון קושיא הוא הרי אף רבי יוחנן חזר ואמר כהנך רבנן דסברי מטבע יוצא ולמה לו לסיים בדבריו אילין אמרין וכו' וע"ז מתמה סתמא דהש"ס דמאי קושיא וכי לאו כל הדברים הכין שיש אומרים כך ויש חולקים:

הא אף הוא וכו'. כלומר דדרכו של אמורא כך הוא לשנות בדבריו דעות החולקים ואף שמכריע כחד מיניהו:

שהיתה כתובתה פחותה ממאתים זוז. צוריים ואמר רבי חנינא תטול מה שכתב לה דס"ל מטבע היוצא:

שב וחתום. על השטר טירפא שכתב לה ר"ח ואמר לרבי מנא שיחתום ג"כ עמו:

אשוי שיטתך וכה חתום. השווה דעתך לדבריי וכן תחתום אתה שאני סובר כמ"ד בשקל הקודש כדמסיק לא ר"ח כו':

ויתור מעונה. שם חכם:

תטמין כתובתה. ותיטול מתנאי ב"ד בשקל הקודש מאתים צורי:

במקום שאין כותבין כתובה. אלא סומכין על תנאי ב"ד הוא דשייך לומר שתטמין:

אבל במקום שכותבין כתובה. ואינה גובה אא"כ תוציא שטר כתובתה:

מה דו מפקה. כפי מה שתוציא שטר כתובתה והסך שכתוב בה כך היא גובה דהרי נתרצית מתחילה וכל תנאי שבממון קיים:

ותני כן. שבדעתה הדבר תלוי אם רצתה לפחות מכתובתה דסברה וקיבלה להזיק נכסיה כמו דאמרינן בברייתא דלקמיה שהיא רצתה וכו' ומעשיה קיימין:

אין לה עליו מזונות ולא כתובה. דלאו בר דעת הוא ואין תנאו כלום שאע"פ שתקנו חכמים נשואין לחרש לא תקנו לה כתובה ותנאי כתובה מיניה ולא חיישינן דמימנעי ולא מנסבי דיותר ממה שאיש רוצה לישא האשה רוצה להנשא:

שהיא רצתה לזוק. מלשון זיקה להזקק לו מניכסיה וסבר' וקיבלה להנשא לו ובתוספתא פ"ק גריס להחזיק לו נכסיה:

שהוא רוצה וכו'. דבר דעת הוא ומרצונו עשה להתחייב לה אבל היא לא רצתה וכו' כלומר אין רצונה כלום דלאו בת דעת היא:

וחרשת יש לה קנין ויש לה כתובה. בתמיה דקס"ד דמן הסתם יש לה כתובה ואפי' בשלא כתב לה ואמאי והא לית לה קנין שאינה בת דעת וכיון שאין לה קנין אין לה כתובה ולא תקינו לה רבנן אלא נשואין אבל כתובה לא דא"כ ממנעי ולא מנסבי לה:

תיפתר כשכנסה פיקחת כנסה. ואח"כ נתחרשה וכן קאמר רבי יעקב בשם ר"א וקס"ד השתא דמעולם פקחת היתה ואחר הנשואין הוא דנתחרשה והילכך פריך:

מכל מקום לא פיקחת כנסה. ומאי קמ"ל פשיטא דיש לה כתובה:

ומפרש ר' יעקב דתיפתר הכי. שהיתה חרשת מתחילה ונתפקחה וכנסה כשהיא פקחת וחזרה ונתחרשה וקמ"ל שלא תאמר הואיל שהיתה חרשת תחילה אין לה כתובה דהא חזינן דדרכה להתחרש בכל פעם:

לפום כן צריך למימר יש לה. הואיל ובשעת נישואין פקחת היתה:

רבי יוסי לא אמר כן. דטעמא דחרשת אין לה כתובה מפני שאין לה קנין אלא היינו טעמא:

אילו מי שבא על החרשת. באונס או בפיתוי:

שמא אין לה קנס. בתמיה כלומר שמא אי אתה מודה שאין לה קנס. והיותר נכון לגרוס שמא יש לה קנס וכדמסיק וכל שאין לה קנס אין לה כתובה:

וכי בקנס הדבר תלוי. כלום כתובה תלוי בקנס דהרי בוגרת תנן לקמן פרק שלישי דאין לה קנס וכתובתה מאתים:

והרי בתולה. שנתאלמנה או נתגרשה מן הנשואין ועדיה מעידין אותה שלא נבעלה בחזקת בתולה היא לענין קנס ואפ"ה כתובתה מנה וש"מ שאין הדבר תלוי בקנס וע"כ ליתא להאי טעמא דחרשת אין לה כתובה מפני שאין לה קנס אלא ודאי טעמא מפני שאין לה קנין ולא תקינו לה רבנן כתובה כדאמרן:

אין לה כתובה. כדפרישית:

רצה לקיימה. אח"כ כתובתה מנה דמהשתא יש לה כתובה ובעול' היא:

אפילו כתובת מנה אין לה. הואיל ולא בא עליה עדיין אחר שנתפקח ואימת הוא דקניא לה כתובה:

פחותות מבנות וכו'. קתני במתני' דיש להן טענת בתולים ומפרש רבי יוסי טעמא למה זה דומה לעושה גומא בבשר באצבע וחוזר ומתמלא מיד וכן הכא אע"פ שנבעלה בתוך ג' חוזרין ומתמלאין לשעתן:

תני ר' חייה. דלהכי מדמינן להו לעוכר את העין דלפי שעה היא נעכרת וחוזרת וצוללת לאחר שעה:

מתניתא. דפ"ה דנדה אמרה כן כרבי חייא דתנינן התם בת שלש ויום אחד מתקדשת בביאה כו' פחות מכאן כנותן אצבע בעין דמדמעת וחוזרת ומדמעת:

אקרא לאלהים עליון לאל גומר עלי וכו'. איידי דאיירי בפחותה מבת ג' דבתוליה חוזרין מייתי ליה להאי קרא דדרשינן מיניה שהקב"ה מסכים עם בית דין של מטה שאם היא כבר בת ג' ונמלכין הב"ד לעבר השנה הבתולין חוזרין אצלה לאחר שנבעלה שאף הטבע מסכמת עליהן ע"י גזירתו יתעלה ב"ה:

הלכה ג

מתני' **הגדול שבא על הקטנה**. פחותה מבת שלש ויום אחד שאין ביאתה ביאה שהרי הבתולים חוזרין:

וקטן. פחות מבן תשע ויום אחד שהרי אמרו חכמים שאין ביאתו ביאה ובא על הגדולה:

ומוכת עץ. שנתקע לה עד באותו מקום:

כתובתן מאתים. אם נשאו לאיש אח"כ לא אבדו בכך את כתובתן אם נשאו סתם ולא פירש לה כלום:

וחכמים אומרים מוכת עץ כתובתה מנה. והילכתא כוותייהו ואפי' לא הכיר בה כתובתה מנה ולא הוי מקח טעות:

גמ' **איזהו קטן וכו' פחות מבן ט' ויום אחד**. דקטן לענין ביאה הוא ולא תימא קטן עד שיגדיל:

ניחא גדול. וכן קטן שבא על הקטנה שאינו כלום הואיל והיא קטנה שהרי הבתולין חוזרין אלא קטן שבא על הגדולה אמאי נהי דביאתו לאו ביאה היא מ"מ הבתולין אינן חוזרין דלא גרע ממוכת עץ וקס"ד דבהשיר הבתולין מיירי:

תיפתר שבא עליה שלא כדרכה. דבגדול כה"ג בעולה הויא וכתובתה מנה וקמ"ל דקטן אינו עושה אותה בעולה בשלא כדרכה:

ואפי' תימא בכדרכה קטן ביאתו ביאה. כלו' דביאה מ"מ היא מיהו אין מוכת עץ בבשר מפני שאין בו כח ליגע בסימנין להיו' משיר הבתולין:

ותני כן. דמשכחת לה ביאה אע"פ שהבתולין קיימין מעשה שעיברה ובתוליה היו קיימין:

מתיבין. חכמים לר"מ דאמר במתני' מוכת עץ כתובתה מאתים:

בתולין אין כאן ותימר כתובתה מאתים. בתמיה:

וכי בבתולין הדבר תלוי. כתובת מאתים או מנה:

הרי בוגרת אין לה בתולים. שכלו בתוליה כדאמרינן לעיל בוגרת כחבית פתוחה היא ואפ"ה כתובתה מאתים:

הרי בתולה מן הנשואין. דאע"פ שידעינן שלא נבעלה ויש לה בתולים וכתובתה מנה הרי דאין הדבר תלוי בבתולין:

מאי כדון. והיא גופה מ"ט:

בוגרת לא בטל חינה. החן של שם בתולה לא בטל ממנה דעדיין לא נישאת והילכך כתובתה מאתים:

בתולה מן הנשואין בטל חינה. שכבר נקראו שם נשואין עליה ובהא כ"ע מודים:

מה פליגין. כי פליגי ר"מ וחכמים במוכת עץ ובהאי טעמא דר"מ סבר לא בטל חינה שלא נישאת לשום אדם ורבנן אמרי בטל חינה דשאני מוכת עץ מבוגרת דהרי איתעביד בה מעשה:

מה פליגין ל"ג וטעות המדפיס הוא אגב שיטפת תיבת חינה דלעיל:

וממי שאינו איש. מבהמה כשירה לכהונה כדאמר בבבלי יבמות דף נ"ט דאין זנות לבהמה:

אפילו לכ"ג. דכמוכת עץ בעלמא היא ומאן דשרי מוכת עץ לכ"ג שרי נמי בה:

מקשי. על הא דתני רבי חלפתא דאפי' לכ"ג כשירה וכי מה בינה לבין הנבעל' באצבע שמיעכה בתוליה באצבע:

שמא אינה פסולה לכהונה. גדולה הא לאו בתולה היא ולא יהא ביאת קטן או בהמה חשיבא כנבעלת באצבע:

תיפתר שבא עליה. קטן או בהמה שלא כדרכה ולפיכך אינה פוסלה לכ"ג:

בעא. רצה רבי חגיי לחזור בו ממה שפירש דשלא כדרכה מיירי מטעמא דמפרש לקמיה וא"ל רבי אבא לא תחזור בך דרבי אבא לא ס"ל להאי דרשה דלקמיה דעל שלא כדרכה קאי אלא כר"מ ס"ל דאמר בפרק הבא על יבמתו דלמעט בוגרת אתיא כדדריש בבבלי שם אליביה בתולה אפי' מקצת בתולים משמע בתוליה עד דאיכא כל הבתולים בבתוליה דוקא כדרכה אבל שלא כדרכה אינה פסולה לכ"ג:

מן הדין. מטעם זה המקרא חזר בו דכתיב בבתוליה יקח רבתה התורה עד שתהא בתולה משני צדדים ואם ביאת קטן ובהמה פוסלה בכדרכה פוסלה נמי שלא כדרכה דלאו בתולה מיקריא:

ודכוותה. איידי דאיירי בבתולה משני צדדים מייתי לדרשה דהאי קרא כלומר דמצינו דהקפידה התורה אשלא כדרכה:

בתולה. גבי רבקה כתיב ואיש לא ידעה מיותר הוא אלא בתולה מכדרכה ואיש לא ידעה אפי' שלא כדרכה:

אפי' בידיה לא תבע בה. שום אדם מעולם כלומר בדרך שחוק ובקלות ראש כדרך הנכרים לא הקלו ראש בה ע"ש שנאמר כי לא ינוח וגו':

מה עבד לה רבי חגיי. להההיא ברייתא דר' חלפתא עד שלא יחזור בו ומוקילה בשלא כדרכה והא קרא דבבתוליה קשיתיה והיאך ס"ד להכשיר בשלא כדרכה:

פתר לה בהערייה. כלומר האי שלא כדרכה דהוי מוקי לה רבי חגיי להאי ברייתא לאו בביאה ממש שלא כדרכה אלא בהעראה דהוי ס"ד לחלק בשלא כדרכה בין העראה

לגמר ביאה והיינו בקטן או בהמה דס"ל לאו הערייה היא וחזר בו דמאחר דמרבינן שלא כדרכה דשוה לכדרכה הה"ד בהעראה דלא חלק בין ביאה לביאה וכמו בהעראה כדרכה פסולה לכ"ג כן נמי בשלא כדרכה. א"נ י"ל דמקשי מה עבד לה רבי חגי עד שלא יחזור בו אלאחר חזרה וכולה בלשון תמיה היא וה"פ מה עבד לה רבי חגיי בהך ברייתא דרבי חלפתא. עד שלא יחזור בו בתמיה כלומר דעל כרחו הוא שלא יחזור בו מהאי אוקמתא דאל"כ במאי מיתפרשא הא דקאמר דכשרה לכהן גדול וע"ז משני דפתר לה בהערייה דס"ל דהעראת קטן ובהמה לאו העראה היא ואינה כלום לפוסלה לכ"ג. ועיקר. והשתא שייכא שפיר הא דבתרה:

ולמה לית רבי יוסי פתר ליה בערייה גרסינן. כלומר דחזינן לרבי יוסי דמיבעיא ליה לקמן אם העראת בהמה העראה הויא ולמה לא פשט ליה מהך ברייתא דלאו העראה מיקריא לענין לפסול לכהן גדול וה"ד לענין חיוב מיתה דמאי שנא:

א"ר מנא דהיא צריכה ליה. כלומר מאי קושיא לרבי יוסי ספוקי מספקא ליה ולרבי חגיי מיפשט פשיטא ליה ורבי יוסי מוקי להאי ברייתא דר' חלפתא בשלא כדרכה וכרבי אבא ס"ל כדלעיל:

המערה בזכור מהו. דאנן גמרינן העראה מהיקישא דרבי יונה כדאמרינן ביבמות שם דהוקשו כל העריות לנדה וכתיב את מקורה הערה והנהו לא שייכא בהו מקור והילכך בעי אם העראה כביאה חשיבא בהו:

הערייה בבהמה. אם הערה את הבהמה או הבהמה הערה את האשה מהו אם חשיבה כביאה או לא משום דאין דרך ביאה בכך:

כד שמע רבי ירמיה הדא דרבי חגיי. אוקמתא זו האחרונה שפתר לה בהעראה:

אמר לא על הדא הוה רבי אמי מקשי. בתמיה כלומר דעדיין קושית רבי אמי במקומה עומדת שהרי בהעראה הוא משיר בתוליה והדרא קושיא לדוכתה מה בין זו לבין הנבעלת באצבע. הדין הוא פירושא דהך מילתא:

הלכה ד

מתני' **בתולה**. שהיא אלמנה או גרושה או חלוצה מן הנשואין כגון שנכנסה לחופה ומת בעלה ובחזקת שלא נבעלה היא:

כתובתן מנה. אם נשאת לאחר סתם דבחזקת בעולה קיימא משנכנסה לחופה:

ואין להן טענת בתולים. לא יכול להפסידה אותו מנה ולומר בחזקת בתולה נשאתיך והרי מקחי מקח טעות:

גמ' **איזו היא בתולה מן הנשואין**. דבחזקת שלא נבעלה היא וכתובתה מנה:

ועידיה מעידין אותה שלא נבעלה. שיודעין שלא נסתרה עם בעלה ואשמעינן במתני' רבותא דאפילו הכי אינו יכול לטעון טענת בתולים ולומר מקח טעות הוא דאם אין ידוע בודאי שלא נבעלה לא איצטריך לאשמועינן דאינו יכול להפסידה מנה:

הדא אמרה כו'. דהרי עדיה מעידין ובחזקת בתולה כנסה ואפילו הכי אין יכול לטעון מקח טעות ולהפסידה מנה הראוי לה:

נשא אשה בחזקת שלא זינתה. שעדים מעידין לא זה ידינו מידה ואפ"ה אינו יכול לטעון מקח טעות דאין אפטרופוס לעריות וזה נלמד נמי מסיפא דמתני' הגיורת כו' דע"כ דומיא דרישא איירי שיש לה עדים ובחזקת שלא זינתה כנסה ואפ"ה כתובת' מנה ואינו יכול להפסיד' דאלת"ה צריכא למימר דיש לה כתובה מנה דהרי סתם גיורת ושפחה בחזקת שזינתו הן ואדעתא דהכי כנסן:

הבא על השפחה משוחררת מהו. לענין קנס ואע"ג דמתני' היא לקמן ריש פ"ג דאם נשתחררה פחותה מבת שלש יש לה קנס ויתירה על בת ג' אין לה קנס משום דאיכא למימר דהתם בסתמא מיירי והלכך ביתירה על בת ג' אין לה קנס דבחזקת שזנתה היא ובעולה הויא אבל הכא קא מיבעיא ליה לרבי לעזר בכה"ג דמתניתין דעדים מעידין שלא זנתה אם נסמוך על העדים לענין קנס:

נשמעינה. לזה מן הדא ברייתא דשנינו לקמן ריש פ"ג:

שפחה ארמית. שאינה משוחרר' יהא חייב קנס:

יצא שפחה או מי שאין לו הוייה בה. נכרית דאין לה הוייה וקידושין בהן ולא שייכה בהו אישות:

מפני שאין לה בה הוייה. טעמא דלית בה הוייה הא אם יש לו הוייה בה כגון ששיחררה אע"פ שיתירה על בת ג' הואיל ומשומרת היא יש לה קנס:

וכל שיש לה קנס יש לה כתובה. קושיא היא כלומר לטעמך דאמרת דשפחה משומרת יש לה קנס אע"פ שנשתחררה יתירה על בת ג' א"כ מעתה יהא לה כתובה מאתים דכל שיש לה קנס כו' ואמאי קתני במתני' כתובתה מנה:

א"ר יודן כו'. הא לא קשיא מידי דאין ענין הכתובה תלוי בקנס דהרי בוגרת כו' כדלעיל הלכה א':

אר"ז קומי ר' מנא. אדלעיל קמהדר דמההיא ברייתא ליכא למיפשט מידי תיפתר הא דדייקינין הא אם יש לו בה הוייה יש לה קנס בשנתגיירו או נשתחררו פחותות מבנות ג' ויום אחד דודאי בחזקת שלא נבעלו מקודם הן אבל בסתם שפחה משוחרר' לא

סמכינן אפי' יש לה עדים שלא זנתה מטעמא דאמרן ואע"ג דכתובה יש לה אין הקנס תלוי בכתובה:

כישראל הן. ולא איצטריך לן למידק מידי מהאי ברייתא דפשיטא דכבנות ישראל הן לענין קנס דאונס ומפתה כדקתני במתני' דהתם:

סומה. פלוגתא דר' מאיר ורבנן נמי בבבלי דף ל"ו. ואיילונית. דוקא בשהכיר בה דאם לא הכיר בה מקח טעות היא ואין לה כלום:

אני אומר מצא. לה בתולים ואיבד בידים והיא אינה מרגשת ולפיכך אינו יכול לטעון:

יכולה היא לתופשו. להסתיר הדם אצלה ולתופשו בידיה שלא יאבד ומדלא עשתה כן יכול הוא לטעון:

מה עביד לה ר"מ. להאי טעמא וקאמר דאעפ"כ אינה יכולה להזהר ממנו שיכול לדחותן ברוק ולא יוכר דם הבתולים:

טענת בתולים. להפסידה כתובתה:

עד שלשים יום. יכול הוא לטעון ולומר לא בעלתי עד עכשיו:

מיד. כדמפרש ואזיל פלוגתייהו:

אם בשבעל. כלו' דידעינן שבעל:

מיד. היה לו לטעון ומ"ט דרבי מאיר דאמר עד שלשים יום:

אם בשלא בעל. דידעינן שלא נסתרה עמו:

אפי' וכו'. לעולם יהא יכול לטעון לאחר שיבעול ומ"ט דרבנן:

בסתם. שנסתרה עמו ולא ידעינן אם בעל דר"מ ס"ל כל ל' יום נאמן לומר לא בעלתי שחזקה אדם מעמיד עצמו שלשים יום מלבעול:

על דר"מ. לדברי ר"מ אם אדם נאמן נמי לענין זה לומר לא בעלתי עד שלשים יום כדי לפסול את בנו שילדה לו בתוך שבעה חדשים מיום הנשואין ולעשותו שתוקי דהא לא ידעינן אבוה מנו או דילמא שאני התם לענין טענת בתולים דממונא הוא ונאמן הוא להפסידה ולהחזיק הממון שבידו אבל לעשות את הולד שתוקי לא:

נשמעינה. לזה מן הדא דרבי לעזר לקמיה:

היבמ' שאמרה בתוך שלשים יום. שכנסה היבם:

לא נבעלתי. ליבם והוא אומר בעלתיך ודייך בגט:

כופין אותו שיחלוץ לה. כדמוקי לה ביבמות פי"ג כגון שהגט יוצא מתחת ידה ונפסלה עליו ולפיכך אין אומרים לו לייבם וחליצה מיהא בעיא למשרייה לעלמא:

דר"מ היא. מתני' כרבי מאיר אתייא דס"ל אדם. מעמיד את עצמו שלשים יום ולפיכך בתוך שלשים היא נאמנת:

ואמר רבי לעזר. עלה לא שנו דנאמנת אליבא דר"מ אלא אצלה דשווי' נפשה חתיכא דאיסורא:

אבל אצל צרתה אינה נאמנת. שתאסור הצרה לשוק משום דעדיין לא פקעה זיקתה אלא דלענין הצרה אמרינן חזקה דמיד הוא בעל:

כמה דתימר תמן. השתא הוא פשיט לה דכמו דאמרינן התם דאצל הצרה לא כל הימנה לחוב לה ולפוסלה לשוק ואע"ג דלר"מ איכא למימר אדם מעמיד את עצמו:

וכא. והכא נמי לענין לפסול את בנו מודה ר"מ דאינו נאמן דלא כל הימנו לחוב לבנו ולא אמר ר"מ הכא דנאמן אלא לעצמו:

הלכה ה

מתני' **האוכל אצל חמיו ביהודה**. שהיו נוהגין שם כשעושין סעודת אירוסין בבית אבי הכלה מתייחדין הארוס עם ארוסתו כדי שיהא לבו גס בה ולפיכך כשנשאת אח"כ אינו יכול לטעון טענת בתולים וטעמא שנהגו כך מפרש בגמרא:

ואחד אלמנת כהנים. אלמנה בת כהן:

היו גובין לבתולה. בת כהן כשנשאת לישראל וכדמפרש בגמרא:

גמ' **בראשונה גזרו שמד ביהודה**. כלומר טעם המנהג שביהודה מפרש דמחמת הגזירה בא להם מנהג הזה כדמסיק:

שיהא איסטרטיוס. ההגמון יבעול תחילה לבתולה בשעת החופה:

עוד היא נגררת. אחר בעלה ומשמטת עצמה מלהבעל לנכרי מתוך שהיא יודעת שאימת בעלה עליה ומקפיד על כך שבעלה עוד בבית אביה בתחילה א"נ נגדרת גרסינן שגודרת עצמה מלהפקיר לזנות:

מכל מקום וכו'. דהרי על כרחה שתיבעל אח"כ להגמון ומאי הועילו בתקנתן:

אנוסה היא. בעילת ההגמון ודאי אינה אוסרה על בעלה שהרי אנוסה היא אלא שחששו אם תיבעל להגמון תחילה שמא תהא נגררת אחריו ותיבעל לו מרצונה לפיכך התקינו שיהא הארוס בועל אותה תחילה שתהא נגרר' אחריו:

כהנות מה היו עושות. מה תקנה לאשת כהן דאף אם נבעלות באונס נאסרו:

מטמינות היו. הכהנות עצמן מהם:

ויטמינו אף בנות ישראל. כיון שהיה יכולת בידם להשמט ולהטמין את עצמן למה להן שיפקירו עצמן אף בנות ישראל:

קול יוצא כו'. אחר שכולן יטמינו עצמן ולא ימצאו להפיק יצרם ולקיים גזירתם יוודע הדבר למלכות ולבסוף יחפשו וימצאו ואלו ואלו יתערבבו הכהנות ג"כ ונאסרות לבעליהן ולפיכך מוטב שיצא הדבר בהיתר ובתוך כך ינצלו הכהנות:

מה סימן לההו. לידע שיש נישואין אצל יהודים ולבא:

קול מגרוס בעיר. קול רחיים של גרוסות שטוחנין חטים לסעודה הי' סימן להן משתה שם משתה שם:

בברור חיל. שם מקום:

שבוע הבן. מילה:

אע"פ כו'. השתא מסיק לה דמזה נתפשט המנהג שמייחדין אותן ביהודה דלא בטל המנהג מהם וכן אירע מעשה בכלתו של ר' הושעיה שנכנסה לחופה מעוברת מהארוס שבא עליה עודה בבית אביה:

תני ולאלמנה מאתים. אמתני' קאי דקאמר ב"ד של כהנים היו גובין לבתולה ד' מאות זוז ותני בברייתא דאף לאלמנה שלהן היו נוהגין סילסול לגבות לה מאתים:

תני. אידך א' אלמנת ישראל וא' אלמנת כהנים כסדר הזה שאין להן אלא מנה וכסתמא דמתניתין:

מסתברא. הא דאמר ב"ד של כהנים גובין לבתולה כו' דוקא בת כהן לישראל תגבה:

ששבטה גובה. כלומר מחמת מעלת שבטה הוא הגורם לה שתגבה ביותר אבל בת ישראל לכהן לא תגבה דלא די לה שעלתה למעלה זו שתנשא לכהן אלא דתאמר נמי שתגבה היא ביותר כתובה ממנו בתמיה:

לא מסתברא דלא חליפין. לא מסתברא אלא איפכא דאחר מעלתה שעומדת עכשיו אנו הולכין ולפיכך בת ישראל לכהן תגבה שהרי נתעלתה במעלת כהונה אבל בת כהן לישראל לא תגבה ביותר לפי שירדה ממעלת כהונה בנשואיה:

אחת זו ואחת זו. גובין מפני שקנס קנסו בהן חכמים כדי שיהא אדם הולך להדבק בשבטו ובמשפחתו כהנת לכהן וישראלית לישראל ולפיכך קנסו להן בגביית הכתובה ביותר בין בת שראל לכהן ובין בת כהן לישראל:

הלכה ו

מתני' **ונסתחפה שדהו**. מטר סוחף בא על שדך והפסידו כלומר מזלך גרם ותן לי כתובתי:

והיה מקחי מקח טעות. ואין לך כתובה כלל ממני:

נאמנת. הואיל דבטענת בתולים עצמן אין הכחשה שמודה היא לדבריו שלא מצא אלא שאומרת תחתיו נאנסתי נאמנת דמוקמינן לה אחזקתה ובתולה נולדה והשתא הוא דאיתניסא אחר האירוסין וכדמפרשינן בגמרא:

לא מפיה אנו חיין. ואוקי ממונא בחזקת מריה:

עד שלא תתארס. כלומר עד שלא נתארסה נבעלה והיה מקחו מקח טעות והלכה כר"ג ור"א:

גמ' **מעתה אין טענת בתולים כר"ג ור"א**. מי נימא לדידהו לעוום היא נאמנת ומעתה לא משכחת לה טענת בתולים אלבייהו אלא אליבא דר' יהושע בתמי':

וחזר. רבי ירמיה ופתח פיתחא לנפשיה ואמר דמשכחת לה טענת בתולים אפילו לר"ג ור"א והיינו בשותקת ואינ' טוענת כלום דאז הוא נאמן לטעון עליה ולהפסידה:

ואפילו תימר. וקאמר סתמא דהש"ס דאפ"ת במדברת נמי משכחת לה טענת בתולים באומרת מצא בתולים ואיבד בידים דהות נאמן וכדמפרש טעמא לקמיה:

ותהא נאמנת. בכה"ג שהרי היא טוענת ג"כ ברי ואומרת בתולה שלימה נבעלתי:

לית יכיל. אין אתה יכול להאמינה דהא אמר ר"א לעיל דמצא פ"פ אסור לקיימה מספק שמא תחתיו זינתה ברצון וכיון שכן האמינוהו חכמים ג"כ לענין ממון להפסידה מכתובתה כיון שהוא טוען ברי פ"פ מצאתי:

הכא איתמר נאמנת כו'. ופריך מאי שנא דבהכחשה דמתני' אמרי ר"ג ור"א שהיא נאמנת ומ"ש בטוענת מצא ואיבד דאמרינן אינה נאמנת:

ומשני תמן. כלומר במשנתינו:

שניהן מודין שהפתח פתוח. שמודה לדבריו שפ"פ מצא אלא שהיא טוענת ברי משארסתני נאנסתי וטענתו אינה אלא שמא ולפיכך ברי שלה עדיף דאע"ג דקי"ל בעלמא ברי ושמא לא עדיף ברי שאני הכא דאיכא חזקה דגופה שהרי בתולה נולדה וכדפרישית במתני' וכן לענין איסורא לא נאסרה עליו דהא לא שווי' אנפשיה חתיכא דאיסורא אבל במכחישתו בפ"פ ואומרת בתולה שלימה נבעלתי אי נמי בשותקת איהו נאמן כיון שטענתו ברי שפ"פ מצא ועל כה"ג אמרינן לעיל חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה וכן לענין איסורא שאסור לקיימה דשווי' אנפשיה חתיכא דאיסורא:

תמן תנינן. פרק המדיר:

האב צריך להביא ראיה. אם בא לתבוע כתובתה מן האירוסין מזה שממאן לקחתה צריך להביא ראיה שמשנתארסה נולדו בה מומין הללו ונסתחפה שדהו וקתני התם בסיפא

נכנסה לרשות הבעל הבעל צריך להביא ראיה שעד שלא נתארסה היו בה מומין אלו והיה מקחו מקח טעות:

מתניתא דר"ג ור"א ודלא כרבי יהושע. דכר"ג ור"א אתיא שפיר כולה מתני' דס"ל דחזקה דגופא עדיפא כדאמרי הכא מהאי טעמא שהיא נאמנת והילכך בסיפא טעמא דמייתי הבעל ראיה שמתחילה היו בה מומין אלו הא לאו הכי האב מהימן דהעמד הגוף על חזקתו ובלא מומין נולדה ולא תיקשי ליה רישא דקתני האב צריך להביא ראיה הא לאו הכי הבעל מהימן ולא אזלינן בתר חזקה דגופ' דשאני התם דכאן נמצאו וכאן היו דכיון דבבית אביה נמצאו בה המומין איתרע חזקתה ואיכא למימר כאן היו קודם האירוסין אלא לרבי יהושע קשיא סיפא דמתני' דשמעינן מינה דאזלינן בתר חזקה דגופה וע"כ מתני' דלא כרבי יהושע דהרי קאמר הכא דאף משנכנסה לרשות הבעל הבעל מהימן לומר עד שלא אירסה נאנסה ולא אמרינן העמד גוף על חזקתו:

ד"ה היא. מתני' דהתם דלא שייכא כלל לפלוגתייהו דר"ג ורבי יהושע דהכא:

שנייא היא מומין שדרכן להוולד. כלומר דשאני התם דאין טענתם בברי ושמא כדמתני' דהכא אלא בשמא ושמא הוא לפי שדרכן של מומין להוולד ויש מומין שהיא עצמה אינה בקיאה בהן לידע מתי נולדו כריח הפה וכה"ג ולפיכך אמרינן התם דהולכין אחר המקום שנמצאו בה מומין ובין רישא ובין סיפא הכל מודים בה מטעמא דכאן נמצאו כאן היו:

מקמא דנן. כלומר דר' יוסי פליג על רבי יוחנן דקאמר שאני מומין מבתולין ועל זה אמר מהדורות אשר לפנינו ראיתי דרבנן מדמו מומין לבתולין ולמדין אלו מאלו כדמפרש ואזיל:

בתולים ממומין. ילפינן שאם בא עליה כו' כלומר כמו דבמומין אמרינן אם נולד הספק ברושת האב האב צריך להביא ראיה כן נמי בבתולין שאם בא עליה עודה בבית אביה ונולד הספק ברשות האב הבעל מהימן ומתני' דקאמר ר"ג היא נאמנת טעמא משום דנולד הספק ברשות הבעל:

מומין מבתולים שאם נולדו כו'. כלומר וכן סיפא דהתם ילפינן מכאן כמו בבתולים דטעמא דהיא נאמנת מפני שנולד הספק ברשות הבעל וכן במומין שאם נכנסה לרשות הבעל ונולד הספק מתי נולדו בה מומין האלו הבעל צריך להביא ראייה והיינו כר"ג וש"מ דמומין ובתולין שוין בדיניהם ולא כדרבי יוחנן דאמר שאני מומין מבתולין:

ומתמה הש"ס מן איליין בתולין. אתה למד למומין ובתולין וכי בטלו לא בבית אביה בטלו בתמיה כלומר על כרחך דלא דמיא מומין לבתולין דהרי בתולין אף בשנכנסה

לרשות הבעל לא בטלו אלא בבית אביה דהא הנושא את האשה קתני ומשמע תיכף שנשאה נולדה מחלוקת זו ביניהן וא"כ ע"כ בבית אביה נבעלה והיה לנו להאמין להבעל הואיל ונולד הספק ברשות האב ושמא עד שלא אירסה ומקחו מקח טעות:

ואת אמר הבעל צריך להביא ראיה. ואפ"ה אמרת שהיא נאמנת דהבעל צריך להביא ראיה שעד שלא אירסה נאנסה וכל זמן שלא הביא ראיה מאמינין לדבריה:

וכא הבעל צריך להביא ראיה. כלומר והכא נמי במומין נימא דהבעל צריך להביא ראיה אפי' ברישא דמתני' דנולד הספק ברשות האב ליהוי האב מהימן כמו בבתולין אלא ע"כ דלא דמו מומין לבתולין ושאני התם שדרכן של מומין להוולד כדשנינן מעיקרא:

הלכה ז

מתני' **היא אומרת מוכת עץ אני.** בגמרא מפרש טענתייהו במאי:

דרוסת איש. בעולת איש קודם שארסתיך:

נאמנת. ולא הפסידה כתובתה מנה כחכמים דלעיל הלכה ג' ואפי' בלא הכיר בה:

גמ' **דר"מ היא.** מתני' דאמר לעיל מוכת עץ כתובתה מאתים וטענתייהו במאתים ומנה היא אומרת מוכת עץ אני וכתובתי מאתים ואע"פ שלא הכרת בי והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את ואין לך אלא מנה וקסבר כנסה בחזק' בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה:

והוינן סברין מימר. קודם שפירש לנו רבי לעזר טעמא דמתניתין היינו סוברין לומר דעד כאן פליגי ר"מ ורבנן לעיל במוכת עץ אי כתובתה מאתים או מנה בשכנסה בחזקת מוכת עץ שהכיר בה ונתרצה בכך ובהא קאמר רבי מאיר כתובתה מאתים:

אבל אם כנסה בחזקת בתולה ונמצאת שהיא מוכת עץ אף ר"מ מודי בה. שכתובתה מנה:

מן מה דתנינן. אבל עכשיו ששנינו טענתייהו במתני' היא אומרת מוכת עץ וכו' ומוקמית לה אליבא דרבי מאיר:

מן הדא אמרה. מזה שמענו אפילו כנסה בחזקת בתולה גרסי' ונמצאת מוכת עץ היא המחלוקת. דאפילו בכה"ג אמר ר"מ כתובתה מאתים דאלת"ה טענתייהו במאי דהא מתני' בשלא הכיר בה מיירי ומאי איכא בין טענה דידיה נטענה דידה דהרי אפי' דרוסת איש היא כתובתה מנה:

לא אמר כן. דבשלא הכיר בה נמי מחלוקת אלא אם לא הכיר בה אף רבי מאיר מודה דכתובתה מנה ומוקי טענתייהו במתני' במאתים ולא כלום ולקמיה פריך הא מתני' בשלא הכיר בה היא:

והוא אומר לא כי כו'. דקסבר כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אין לה כלום דמקח טעות הוא:

מה אנן קיימין. במאי עסקינן מתני' לרבי ירמיה דמוקי לה נמי כרבי מאיר וס"ל דדוקא בשהכיר בה מחלוקת אי הכי מתני' במאי מוקי לה:

אם בשכנסה בחזקת בתולה כו'. כלומר כפשטא דמתניתין דאיירי בשלא הכיר בה:

אף רבי מאיר מודה. דאין כתובתה אלא מנה כדמוקי רבי ירמיה פלוגתייהו ואם כן אמאי טוענת מאתים ועוד דטפי הוי ליה לאוקמי מתני' ככולי עלמא וטענתייהו במנה ולא כלום:

אם בשכנסה בחזקת מוכת עץ ונמצאת מוכת עץ. כלומר שהכיר בה שהיא מוכת עץ והיא טוענת שנמצאת כן וכתובתה מאתים והוא טוען שלא נמצאת בחזקת שכנסה אלא דרוסת איש היא ואין לה כלום. והיותר נראה לגרוס ונמצאת שאינה מוכת עץ כלומר לדבריו והיינו הך אלא דמתיישב טפי על הלשון:

ניכר הוא בפ"פ בין בעץ בין באדם. בתמיה וכי היאך אפשר להבחין בפתח פתוח אם מחמת מוכת עץ היא או מחמת אדם ולא שייכא טענתו בהא:

רבי הונא בשם ר"ז לא אמר כן. כרבי ירמיה דמוקי טענתייהו בהכחשה זה את זה במה שנמצאת עכשיו דא"כ קשיא לן כדמקשינן דבהי גוונ' מוקמית לה למתני' אלא הכא במאי עסקינן בדאיכא הכחשה ביניהן בתנאי מעיקרא ולעולם מתני' כרבי מאיר וטענתייהו במאתים ולא כלום שהיא טוענת מוכת עץ אני וכן התניתי עמך ונתרצית בכך ויש לי מאתים שהרי הכרת בי והוא אומר כו' שלא התניתי עמך כלום ועכשיו אני טוען שמא דרוסת איש את ואין לך כלום דכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אין לה עליו כלום:

הלכה ח

מתני' **ראוה מדברת**. פנויה שראינו אותה מדברת עם א' ובגמרא מפרש מדברת נבעלה ולישנא מעליא נקט. וכהן הוא מיוחס:

נאמנת. וכשירה לכהונה ולא מספקינן לה בנבעלה לפסול לה:

גמ' **רבי אומר נקי**. כלומר רבי תני במתני' לשון נקי כדכתיב אכלה ומחתה פיה אלמא נקט תשמיש בלשון אכילה:

משום שנים שרבו על אחד. דהוו ר"ג ור"א תרי לגבי חד. אם הלכה. אם רבי יאשיה מקובל הוא דהלכה כן למה ליה למימר משום שהן שנים:

ואם שנים. ואם דטעמו משום שהם שנים למה לי' למימר הלכה פשיטא יחיד ורבים הלכה כרבים:

מעתה אין יסבור כו'. ותו קשיא דלדבריו דהלכתא כוותייהו משום דהוו תרי ומעתה אם יסבור רבי יוחנן כרבי יהושע. ונקט רבי יוחנן משום דהוא מארי' דהאי תלמודא כלומר אם יסבור עוד א' כרבי יהושע תימא דאין הלכה כר"ג ור"א אלא כר"י הא אכתי תרי לגבי תרי נינהו אלא ע"כ דבלאו הכי הלכה כן דנאמנ' כדמפרש ואזיל:

מאי כדון. מ"ט דנאמנת:

משום. דזו עדות שהאשה כשירה לה שהאמינו חכמים אותה לומר לכשר נבעלתי דסבר ר"ג אשה בודק' אחר הכשירים ומזנה:

הוון בעיי מימר. בני הישיבה דבמה פליגי רבי יהושע עם ר"ג ור"א במקום שרוב פסולין בעיר שרוב עכומ"ז מצויין או שאר הפוסלין אשה לכהונה בביאתם דבזה פליג רבי יהושע שאינה נאמנ' אבל ברוב כשירים אפי' רבי יהושע מודה דאזלינן בתר רובא:

אתא ר' יעקב. ואמר בשם רבי לעזר דאפי' ברוב כשירים פליג רבי יהושע כדמפרש טעמא דסבר בזנות תולין בפסולין דמסתמא הם המזנין:

מתניתא. ברייתא אמרה דלא כרבי יהושע דאפילו כשירים מצינו שמזנין שאין אפוטרופוס לעריות והלכך מסתמא לא תלינן דוקא בפסולין:

הלכה ט

מתני' **הית' מעוברת**. קתני סיפא דאפילו בבתה מכשיר ר"ג ואע"ג דלית לה חזקת כשרות: **נאמנת**. וכשירה לכהונה היא ובתה והלכה כר"ג בכל הני בבי דמתני' ומיהו לכתחילה לא תנשא לכהן כדמפרשינן בגמרא:

גמ' **הכל מודים בולד שהוא שתוקי**. דאפי' ר"ג לא מכשיר אלא בה אבל הולד שתוקי ופסול הוא ותניא בברייתא כן:

בעדות אשה גופה. לעצמה הוא דנאמנת לומר לכשר נבעלתי ומותרות לכהן:

א"ל ר"י. מדברי הברייתא אין ראיה דשתוקי סתם קאמר ולא שתוקי פסול אלא שתוקי וכשר הוא דהרי מצינו שתוקי כהן גדול כלומר דכהן ודאי הוא ושתוקי מדין כהונה לבד הוא אבל כשר ליוחסין כדמפרש ואזיל:

סיעה. חבורה של כהנים ופירש אחד מהן ואין ידוע איזה הוא:

הרי מצינו שתוקי כ"ג. כלומר הולד שתוקי במקצת הוא ואע"פ שברור לנו שמכהן כשר בא משתקין אותו מדין כהונה שלא יעבוד עבודה ולא יאכל בתרומה דכתיב והיתה לו ולזרעו אחריו מי שזרעו מיוחס אחריו אבל ליוחסין כשר הוא ואם נקבה היא תינשא לכהונה ואם זכר הוא בתו ואלמנתו כשירה לכהונה:

הרי אלמנת עיסה. משפחה שנתערב בה ספק חלל ואשה שנשאת לא' מאותה המשפחה ומת בעלה היא קרוי' אלמנת עיסה כמו עיסה זו שהיא נילושה ומעורבת כך האשה זאת מעורבת בספיקות ספק אם בעלה היה זה הספק חלל ואת"ל היה שמא אינו חלל באמת והוי ס"ס ולפיכך כשירה לכהונה כדתנן פ"ח דעדיות:

ובתה פסולה. משום דלא היה לה חזקת כשרות וה"נ במתני' אע"פ שהיא נאמנת על עצמה הולד שתוקי ופסול:

אמר ליה. רבי יוחק דמהתם נמי אין ראיה דאין ה"נ לדברי שהוא מכשיר בה מכשיר נמי בבתה אע"ג דלית לה חזקת כשרות דפלוגתא היא לקמן. לא אמר כדברי מי שהוא מכשיר. אלא כדברי שהוא מכשיר הא מכלל דאיכא למ"ד שהוא פוסל לבתה אבל בה הכל מודים שהיא כשירה כלומר דאי הוי קאמר כדברי מי שהוא מכשיר בה וכו' הוי ש"מ דאפילו בה איכא פלוגתא ולדברי מי שהוא מכשיר בה מכשיר נמי בבתה קאמר אבל השתא ה"ק כדברי שהוא מכשיר בה ובבתה ולא כדברי שאינו מכשיר אלא בה וכדמפרש ואזיל דפלוגתא דרבי מאיר ורבנן בבתה היא:

ה"ג איזו היא עיסה כשירה כל שאין בה ממזר ולא נתין ולא עבדי מלכים. כלומר שאין בה לא ספק ממזרות ונתינו' ולא ספק עבדי מלכים משום עבדי שלמה שהיו בעלי זרוע ונשאו להם בנות ישראל וכגון זרעו של הורדוס ואין בה אלא ספק חלל לבדו זו היא עיסה שהעידו בה שהיא כשירה:

בתה. אפי' בתה כשירה לכהונה:

אבל משפחה שנשתקע בה פסול. שקרא עליה עירער פסול:

בודק עד ארבע אמהות. כדתנן פרק עשרה יוחסין הנושא אשה כהנת צריך לבדוק בארבע אמהות שהן שמנה כדקחשיב התם:

בודק לעולם. עד שיתוודע כשרותן הואיל וקרא עליה עירער:

לא אמר כן. דפשיטא ליה לרבי לעזר שהיא כשירה ובתה פסולה והביא ראיה לדבריו מאלמנת עיסה אלא דרך שאלה קאמר ליה לר"י:

הוון. בני הישיבה בעי מימר דפליגי בזה רבי לעזר ור"י לעיל דע"ד דרבי לעזר ס"ל במתני' הולד שתוקי ופסול כדמדייק מהברייתא ור"י ס"ל דשתוקי כשר הוא ודחי לה הש"ס דאף ר"י אית ליה שתוקי ופסול הוא אלא בשיטתו השיבו דמהאי ברייתא לא מצית למידק הכי:

אף שתוקי סתם. כלו' אפי' סתם שתוקי דקאמר את אומר דפסול הוא ולא היא דמצינו וכו':

מילתא דר"ז. מתשובה שהשיב לו רבי יוסי שמעינן דשתוקי כשר מפרש להאי ברייתא דלעיל:

אף לענין משפחה. אם לענין יוחסין נמי הולד שתוקי הוא:

תמן תנינן. בעשרה יוחסין דקאמר איזו שתוקי כל שאינו מכיר אביו כו' דשם הוא לענין משפחה נמי שתוקי הוא אבל הכא לענין קדשי הגבול הוא שתוקי כלומר אם כהן הוא משתקין אותו מדין כהונ' ומתרומ' אבל לא ליוחסין וכר"י דלעיל:

מילתא דרבי שמואל. ס"ל דיש שתוקי פסול אפי' ליוחסין:

מעתה אין שתוקי כר"ג ור"א. בתמיה דלעולם תהא נאמנת לומר לכשר נבעלתי:

בשותקת ואפ"ת במדברת. כלומר דאה"נ אם אומרת לכשר נבעלתי נאמנת ולדידהו מצינו שתוקי אם שותקת או דקאמר' איני יודעת אם כשר או פסול הוא דאז הולד שתוקי וכאבא שאול בעשרה יוחסין דהיה קורא לשתוקי בדוקי שבודקין את אמו ואם אומרת לכשר נבעלתי נאמנת וש"מ דלרבי שמואל בר רב יצחק יש שתוקי ופסול בשותקת או באיני יודעת:

הלכה י

מתני' **מן העין**. מן המעיין:

אם רוב העיר. כשרין להשיא בנותיהן ואלמנותיהן לכהונה שאין רוב מן העיר מן הפוסלין אשה לכהונה בביאתן אף זו תינשא לכהונה:

גמ' **קרונה של ציפורין הוה עובדא**. ביום השוק שסיעות ושיירות ממקום אחר באו לשם היה המעשה והילכך הכשיר אותה לכהונה לכתחילה משום דאיכא תרי רובי רוב הסיעה ורוב העיר:

מודה רבי יהושע באנוסה. דלא פליג אלא בהא דלעיל דאמר אינה נאמנת משום דס"ל אין האשה בודקת ומזנה אפילו עם הפסולין ואין מאמינין לדבריה אבל הכא שראינו שנאנסה לא אבדה חזקת כשרות שלה ונאמנת לומר לכשר נבעלה וכן אמר רבי חזקיה בשם ר"י:

כרבי יוסי שאמר בשם ריב"ן. דמכשרינן אפילו לכתחילה היכא דאיכא תרי רובי:

תוכה שבציפורין בעל. בתוך העיר היה המעשה ולפיכך הכשירו אותה דבשעת קרונות הוה ורוב סיעה מסייע לרוב העיר אבל אם בעל חוץ לעיר דרוב סיעה גרידתא היא לאו כלום הוא וכן קאמר רבא בשם רבי ינאי אלא דנקט לה בלישנא אחרינא ולאפוקי נמי רוב העיר גרידא:

ראו אותו פורש מציפורין ובועל. שידוע בודאי שמציפורי הוא פסול דחזקה דפסול משם היה זה שבעל אע"פ שרוב העיר כשירין דליכא כאן אלא חדא רובא. א"נ דלא הוי רובא כלל לפי שפירש ממקום הקביעות כדקאמר לקמן שראוהו פורש מן הבתים והוי ליה קבוע וכמחצה על מחצה דמי:

פלטיא מהו. אם פירש מן רה"ר שבתוך העיר מאי אם כרוב הוא או לא:

רבי ירמיה בר ווא משום רבי יוסי אומר ברוב. כרובא דייניגן לה ולא הוי כפירש ממקום הקביעות:

חייליה דרבי ירמיה. כחו וסייעתו מן הדא דאמר כו' דשמעינן מינה דרה"ר לאו כמקום קבוע חשיבא כיון דניידי ואמרי' בה כל דפריש מרובא פריש:

מפקחין עליו. את הגל בשבת בשביל ישראל ששם אע"ג דעכו"ו רובא הוו משום דקבוע הוא וכמחצה על מחצה וספק נפשות להקל:

ופלטיא. אם פירשו לפלטיא ונפלה שם מפולת עליהם הולכין אחר הרוב ואין מפקחין וכגון דלא פריש אלא מקצתייהו ולא נתחזק ישראל שם דאי לאו הכי אין הולכין בפיקוח נפש אחר הרוב ועכ"פ ש"מ דפלטיא כרובא הוי:

ומהו וכו'. קושיא הוא כלומר והשתא מאי דאמר ר' בא לעיל דראוהו שפורש מן העיר לא הוי כרוב ע"ד דר' ירמיה משום רבי יוסי דקאמר פירש מפלטיא הוי כרוב ע"כ צריך לפרש דדוקא שראוהו פורש מן הבתים דאז הוי כפירש ממקום הקביעות:

ועל דעתיה דרבי יוסי. לפי מה ששמענו מדר' יוסי דנפשיה דלקמן אליבא דרבי ירמיה:

אפילו בפלטיא. אפילו פירש מן הפלטיא לא הוי כרוב דכל העיר מיחשיב אליביה כקבוע כדמוכח מדלקמיה וקשיא דר' יוסי דידי' אדודי':

היתה ציפורין נעול'. שהיו דלתות העיר נעולות ולא שכיחא בה רובא דעלמא:

רבי יוסי אומר עד שיוכיח. עד שיהי' לנו ראי' ברורה דכשר הוי דלא אזלינן בתר רוב כשרים שבעיר משום דכל העיר כקבוע חשיבא אפילו פירש מן הבתים לרה"ר:

וכא רבי יוסי אומר ברוב. מסקנת הקושיא היא והכא קאמר רבי ירמיה משמיה דר' יוסי דפלטיא הוי כרוב:

חיילי' דר' יוסי. וקאמר הש"ס דסייעתי' דרבי יוסי דאמר משמיה דנפשיה שאם היתה העיר נעולה צריך שיוכיח שהוא כשר ואם לאו חוששין שמא פסול הוא מן הדא דרבי יוחנן:

נתחלפה קופתו. גרסינן וכן הוא בדמאי שנתחלף לו להחבר קופתו של חטין אצל הטוחן:

אם הוחזק עם הארץ להיות טוחן שם. אצל זה אותו היום חושש משום דמאי דפירות ע"ה דמאי הן ומינה סייעת' לר' יוסי דהכא כמו דהתם דלא אזלינן בתר רובא אלא דאם

הוחזק ע"ה להיות טוחן באותו היום חושש ולא אמרינן ניזיל בתר רוב הטוחנין אצלו ועמהן נתחלף וטעמא משום דקבוע הוא וכן ה"נ אם הוחזק הפסול בתוך העיר חושש ולא אזלינן בתר רוב כשרים דכל העיר כקבוע היא:

מה בינה ולסידקי. סידקית המוכר' תבואה על יד קרויה סידקית א"נ סירקית והיא סוחרת ישמעאלית והתם פריך לה אסיפא דקתני ואם לאו אינו חושש וכי מה בין זה לסידקית דתנינן שאם היתה מסתלקת יום אחד באיסור למכור הימנו חוששין לכל הימים ואמאי קאמרת דדוקא אם הוחזק עם הארץ להיות טוחן באותו היום ואיידי דלקמיה פריך עלה דרבי יוסי מהא מייתי לה כל ההיא קושי' ופירוק' הכא:

ומשני שאני סידקית דאפשר לה שלא להסתפק ולמכור. בתמיה וכיון דחזינן דמסתפק מאיסור יום אחד חוששין לכל הימים:

וכא. אבל הכא גבי טוחן אני אומר לא הוחזק ע"ה להיות טוחן שם וחושש בתמיה דהא הטוחן גופיה אינו חשוד להחליף כמו הסידקית שראינו אותה בעצמה מסתפקת ומוכרת מן האיסור ואם לא הוחזק ע"ה באותו היום למאי ניחוש:

וכא. השתא פריך לה על דרבי יוסי דהכא א"כ הכא נמי אמאי ניחוש בעיר נעולה וכי אני אומר לא ירד אלא הפסול למלאות שם היום וחושש בתמיה דאמאי נתלי טפי בפסול מבכשר:

והא רבי אילא. קאמר לעיל תוכה שבציפורין בעל והכשירו ומסקנת הקושיא היא דקס"ד דטעמיה דתלינן ברוב כשירי העיר ואמאי קאמר רבי יוסי דלא מחשיב כרוב:

והא וכו'. כלו' דהש"ס חוזר ומתמה על זה דאדמותבת מרבי אילא אמאי לא תייתי סייעתא מהא דרבי בא בשם רבי ינאי דקאמר אם פירש מן העיר אמרינן חזקה שפסול משם הוא שבעל דאלמא לא אזלינן בתר רוב העיר כשירין אלא ע"כ דשאני התם דהא דמכשרינן כשבעל בתוכה של עיר משום דאיכא נמי רובא דעלמא דאזלי לגבה והיינו טעמיה נמי דרבי בא דאמר כשראינו שפירש מן העיר תלינן בפסול ולא אזלינן בתר רוב כשירים שבעיר כדלעיל דכקבוע הוי וכן נמי כשהעיר נעולה היינו טעמיה דרבי יוסי דלא אזלינן בתר רוב העיר:

ובנמצא הולכים אחר הרוב. קושיא היא דהא תנינן בברייתא דתשע חנויות הובאה לעיל בשקלים פ"ז תשע חנויות מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבילה ונתחלפו לו חושש ולנמצא הולכין אחר הרוב ואמאי לא אזלינן הכא נמי בתר רוב העיר:

מן קושיי. כלומר בקושי ובכח הוא א"נ מכח קושיא זו ע"כ לומר דמדמי להו רבנן להאי דהכא להברייתא דשרצים דלקמן ואף על גב דאיכא למיקשי עלה כדלקמן:

דתני. בתוספתא:
תשע צפרדעים. מתים ואינן מטמאין ושרץ אחד ברשות היחיד כו' ספיקו טמא דהוי ליה קבוע וכמחצה על מחצה דמי וספק טומאה ברשות היחיד ספיקו טמא:
פירש. שפירש בפנינו ונולד הספק במקום הקביעות והוי ליה כקבוע ולפיכך ברשות הרבים ספיקו טהור כדין ספק טומאה ברה"ר ואם חזר לרה"י ספיקו טמא דהא כמחצה על מחצה הוא:
ולנמצא. שנמצא אחד מהן בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים וספק הוא אם מהטמא או מן הטהורין הולכין אחר הרוב וספיקו טהור דכיון שלא פירש בפנינו לא הוי כקבוע ורובא טהורין הן דאלמא היכא שפירש בפנינו הוי ליה קבוע ולא אזלינן בתר רובא אם נולד הספק ברה"י והכא נמי אם פירש אחד מן העיר בפנינו לא אזלינן בתר רוב העיר:
אמר רב חסדא ולא מצאו כל אנשי חיל ידיהם. כלומר לא מצאו כאן חכמי' ידיהם ולמצוא טעם לדבריה' דמדמין לה להאי כדמסיק הקושיא לקמן ור' אימי אמר ברוך שבחר בהם ובדבריהם שיפה אמרו בזה כדמפרש ואזיל:
עד דאת כו'. כלומר היינו קושיא דרב חסדא דעד שאת מדמי לה הא דהכא לרה"י היכא שנולד הספק במקום הקביעות ברה"י כדאמרן:
דמיתה לרה"ר. טפו לידמי לה לרה"ר כדמסיק לקמיה דהא ציפורי רה"ר הוי והא קתני התם בהאי תוספתא ט' שרצים כו' דרוב טמאין הן וקאמר אפי' פירש בפנינו וחזר לו לר"ה ספיקו טהור דאע"ג דחשיב ליה כקבוע ספיקו טהור משום דספק טומאה ברה"ר היא וה"נ אפילו פירש בפנינו אמאי לא אזלינן לקולא דהא ציפורי רה"ר היא והיינו דקאמר רב חסדא ולא מצאו כל אנשי חיל ידיהם:
א"ר אימי ברוך וכו'. דסמיך על תירוצא דמתרץ ר' יוסי לקמיה:
קרונה של ציפורי לאו רה"ר הוא. בתמיה כלומר דהשתא מסיק להקושיא דרב חסדא דהא ציפורי רה"ר היא והא דקאמר קרונה לחזק הקושיא שבשעת קרונה טפי רה"ר מיקרי ואפי' פירש מן העיר ליהוי כספק ברה"ר ולקולא:
א"ר יוסי. דלא היא דמכיון ששניהן יכולין להתייחד במקום אשר נמצאו כרה"י דמי ולפיכך אם פירש בפנינו ונולד הספק במקום הקביעות כקבוע ברה"י הוא וספיקו לחומרא:
מושלכת לאישפה. שמצאו אותה באשפה ולא ידעו מה לידון בה אם כשירה היא או לא:
תיטפל לעיסה. כלומר נדמו אותה לספק עיסה והיה סבר ר' ירמי' לומר דודאי לעיסה כשירה קאמר כדלעיל וכדמפרש טעמא:

ר' ישמעאל בי ר' יוסי חלוק על אביו. בתמיה כלומר דאי לאו הכי אלא לעיסה פסולה א"כ חלוק על אביו דהרי ר' יוסי מכשיר במתני' לכהונה אם רוב העיר כשירין:

א"ר יוסי. הוא חבירו של ר' ירמיה דלא היא דאפ"ת לעיסה פסולה דלא מחזקינן לה בכשרות הואיל והושלכה לאשפה כדמפרש טעמא למה מפני שכשירים מזנין כלומר בזנות ודאי איכא למיתלי נמי בכשרים והולכין אחר הרוב אבל פסולין משליכין דמסתמא מן הפסולין היא שדרכן בכך ולא דמי למתני' דהתם היא בחזקת כשרות הויא: סליק פירקא בס"ד

פרק ב

הלכה א

מתני' **האשה שנתאלמנה או שנתגרשה**. ותובעת כתובתה:

הוא אומר. אנתגרשה קאי ובנתאלמנה היורשים אומרים אלמנה נשאך אבינו ובדלא נקיטא כתובה איירי:

בהינומא. מפרש בגמרא:

וראשה פרוע. שערה על כתיפה כך היו נוהגין להוציא הבתולות מבית אביהן לבית החתונה:

אף חלוק קליות ראיה. במקומו של רבי יוחנן בן ברוקה היו נוהגין לחלק קליות בנשואי הבתולות:

קליות. כשהשבלין לחין מייבשין אותן בתנור והן קליות ומתוקות לעולם:

גמ' **ניחא שנתגרשה**. וטוענת עם הבעל:

נתאלמנה מי עורר. כנגדה דקס"ד דלא אלים טענתייהו דהיורשין נגד טענת ברי שלה כיון דטענתן אינה אלא בשמא:

היורשים. כלומר דהש"ס מפרש דחשבינן לטענת היורשין ברי כיון דטענינן ליתמי כל מה דמצי אבוהון למיטען והילכך צריכה להביא ראיה:

והלך אחר הרוב. מתני' דקאמרה אם יש עדים כו' טעמא דאיכא עדים הא ליכא הבעל מהימן ואמאי הלך אחר הרוב ורוב בתולות נישאות ואם כן אמור מעתה אף זו בתולה נישאת ותהא נאמנת:

זאת אומרת שלא הילכו למדת הדין ולממון. כלומר לדין הממון ובב"ק הכי איתא למידת הדין בממון אחר הרוב דלא אזיל בתר רובא אלא לאיסורא אבל לא לממונא:

ונמצא עוברה בצידה. ואין ידוע אם עד שלא נגחה ילדה ולא מת מחמת הנגיחה או משנגחה ילדה ומחמת נגיחה הפילתו משלם חצי נזק לפרה ורביע הנזק לולד משום דחצי נזק דהולד הוי ממון המוטל בספק וחולקין:

וכי רוב הפרות מפילות. בתמי' ואמור מחמת נגיחה הפילה דהא רוב פרות אין מפילות וליחייב בעל השור חצי נזק לולד:

ובדבר אחד. יש דבר אחד שהלכו בו אף בממון אחר הרוב:

גמל שהיה אוחר. עוסק בתשמיש ועל שם שתשמישו אחור כנגד אחור כדאמר בבכורות קרי ליה אוחר וסתם בהמות משתגעות בשעת תשמיש ומכין הזכרים זה את זה:

חייב. בעל הגמל הזה שאני אומר מסתמא אותו שהיה אוחר נשכו לזה ומת והיינו דאזלינן בתר רובא וטעמא דאומדנא דמוכח הוא שזה הרגו כיון שמצאו עומד בצידו:

טענו מנה. ראובן היה טוען לשמעון מנה וכפר בו הכל והביא ראובן עדים על חמשים והך דר' חייא רבה בריש שנים אוחזין ואיידי דמקשי לקמן למתני' מייתי לה הכא:

נשבע על השאר. כדין מודה במקצת הטענה דהעדאת עדים כהודאת פיו דמיא:

ר' יוחנן אומר אינו נשבע על השאר. דאין העדאת עדים כהודאת פיו:

משנים אוחזין בטלית למד ר' חייא רבה. מהך מתני' למד דיניה דהעדאת עדים מחייבתו שבועה כהודאת פיו דהרי זה שתופס בחציה כמביא עדים שחציה שלו דאנן סהדי דמאי דתפיס דידיה הוא והלה אומר כולה שלי וכופר בכל הוא:

וזה וכו'. וכן חבירו אנן סהדי דמאי דתפיס דידיה הוא וקתני נשבע שאין כולה שלו כלומר שכל א' נשבע שאין לו בה פחות מחציה ואנו מעידין שיש לו בה מקצת ומחייבין לחבירו שבועה על השאר דהיינו החצי שכל אחד מעכב לעצמו אלמא דהעדאת עדים במקצת מחייבו שבועה כהודאת פיו:

ולא שמיע דאמר ר' אילא וכו'. ודחי לה הש"ס האי ראיה דקאמר ממתני' דשנים אוחזין למד דלא היא דהתם שבועה זו לאו משום העדאת עדים היא דהא כי היכי דאנן סהדי להאי אנן סהדי להאי דשניהן מוחזקין לפנינו ומן הדין שיהו חולקין בלא שבועה אלא תקנת חכמים היא שלא יהא אדם תוקף בטלית שעל חבירו כו' כדי לחלק עמו והילכך רמו רבנן שבועה עלייהו כי היכי דלודו אבל הכא למלוה אית ליה סהדי על החמשים וללוה לית ליה סהדי שאינו חייב לו אינך החמשים וכופר בכל בהן מיקרי:

מודה חביבי בשטר. רב קרי ליה לר"ח חביבי שהיה דודו כדאמרינן בעלמא. וכדמפרש ואזיל שאם הוציא שטר על החמשים מודה הוא דאין לו אלא חמשים ואין נשבע על

השאר משום דשטר הוי ליה שיעבוד קרקעות וכשם שאין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות כך אין הודאתן מביאה לידי שבועה:

נשמעינה מן הדא רבי יוסי בר בון מביא ראיה מהאי מתניתא דהודאת שיעבוד קרקעות אין מביא לידי שבועה:

כסף סילעין. שטר שכתוב סלעין דאינון ונמחק הסך אין פחות משנים:

מכאן ואילך. אם הם טוענין על היותר מלוה אומר חמש והלוה אומר שלש:

הואיל והודה מן הטענה. שהרי בשלישי מודה הוא דאין במשמעות השטר אלא שנים ישבע:

אין הודאה מן הטענה. כלומר שאינה ממין הטענה מפני שההודאה בקרקעות היא ונהי נמי דשטרא לית ביה משמעות אלא שנים מ"מ כיון שהודה בשלישי הוי ליה כאלו נכתב בשטר והכפירה הוי במטלטלין וש"מ דאין הודאת קרקעות מביאה לידי שבועה:

ובעי הש"ס עלה מפני כו'. טעמא דפטור משבועה שאין ההודאה ממין הטענה הא אם ממין הטענה היא חייב והרי הכא במתני' לא כהודיה ממין הטענה היא בתמיה שהרי אין לה שטר והיא טוענת מאתים והוא [מודה] מנה והוי ממין הטענה ואמאי לא מחייבינן ליה שבועה אם אין לה עדים:

ומשני הכא כ"ע מודים שהוא חייב לה מנה. שהרי אין יכול לכפור באותו מנה שהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום ועכ"פ מנה יש לה וכיש לה שטר על מנה דמיא והוי ליה שיעבוד קרקעות והיא תובעת ממנו מנה אחר והמוציא מחבירו עליו הראיה:

בהינומה תמן. רבנן דבבל מפרשי נימנומה והוא צעיף שעל ראשה משורבב על עיניה כמו שאנו עושין ומתוך שאין עיניה מגולין פעמים שהיא מתנמנמה בתוכה ולכך נקרא הינומא ע"ש תנומה:

פיריומא. כמו אפריונא והוא חופה של הדס שעושין וכן פליגי בה כהאי בבבלי:

יוצאה וראשה פרוע ר"ח בשם רבי יוחנן בגין אלו שיצאו ביום הכיפורים. כלומר דרבי יוחנן מפרש טעם המנהג שהיו נוהגין להוציא הבתולות פרועות ראש והוא זכר לאבילות ע"ש שבטלה מהן השמחה שהיו נוהגות לצאת ביוה"כ ולשמוח במחולות הכרמים כדאמרינן בסוף תענית ובשביל זה התקינו שיהו הבתולות יוצאות בשעת שמחת חופתן פרועות ראש כאבלות וכמו שהיו נוהגין לתת אפר בראש החתן במקום הנחת תפילין זכר לאבילות ירושלים:

ופריך וראשה פרועה ועדיה כו'. דקאמרת בשביל שעדים מעידין שיצאה פרועת ראש בחזקת בתולה היא וכתובתה מאתים אמאי וחש לומר שמא בתולה מן הנישואין היתה ועשו לה כל הסימנין הללו ואין לה אלא מנה:

זאת אומרת בתולה מן הנשואין. אסורה לצאת ראשה פרוע שכבר נקרא עליה שם נשואה:

וחש לומר. אכתי ניחוש שמא מוכת עץ היתה ואין לה אלא מנה:

אלא כר"מ. כלומר אם נימא דמתני' לא אתיא אלא כר"מ דאמר מוכ"ע נמי כתובתה מאתים ודלא כרבנן:

לא חשו על דבר שאינו מצוי. דמוכ"ע לא שכיחא ולא תלינן בהא ומתני' ככ"ע אתייא:

חבית של בסורות. שעושין לה סימן לבשר שבתולה היתה כהאי דאמר בבבלי חבית של יין תרומה מעבירין לפניה לומר זו ראשית כתרומה ראשית:

הלכה ב

מתני' **מודה רבי יהושע**. בבבלי מפרש דאפירקא קמא קאי אע"ג דגבי היא אומרת משארסתני נאנסתי פליג רבי יהושע אר"ג ואמר דלא מהימנינן לאשה כמיגו דאי בעיא אמרה מוכת עץ אני ולא פסלה נפשה מכהונה מודה הכא באומר שדה זו של אביך היתה ולקחתיה ממנו שהוא נאמן במיגו דאי בעי אמר שלי היא וטעמא דהתם שור שחוט לפניך שלא מצא לה בתולים והם הסיתוהו לבא לב"ד ואע"פ שיש לה להשיב טענה טובה מזו לא אמרינן מיגו דדילמא איערומי קא מערמא אבל הכא אין שור שחוט לפניך כלומר אם שתק זה לא היו לו עוררים שאין אדם תובעו ואי לא דאמת הוא שלקחה לא היה אומר לו כלום הילכך אמרינן מיגו ובגמרא דהכא מפרשינן לה בענין אחר:

ואם יש עדים כו' אינו נאמן. דאין כאן מיגו:

גמ' **מודי ר' יהושע**. ואין פליג בקדמיתא. דקתני מודה ר' יהושע משמע דפליג ואם הוא פליג בקדמייתא פליג כלומר מה ששנינו בפ"ק משאירסתני וכו' כדפרישית במתני' דהא ע"כ לאו אריש דהאי מתני' פליג דהשתא התם היא אומרת משארסתני נאנסתי והיא טוענת ברי והבעל שמא ואמר ר' יהושע דהבעל מהימן עד שתביא ראיה לדבריה הכא דברי וברי הוא לכ"ש אלא ודאי אפ"ק קאי:

אינו נאמן. הא דקתני במתני' אם יש עדים שהיא של אביו אינו נאמן בשלא אכלה זה שני חזקה אבל אם אכלה שני חזקה נאמן לומר לקחתיה הימנו:

בשלא מת אביו מתוכה. הא דאמרינן אם אכלה שני חזקה נאמן בשאין העדים מעידים אלא שהיתה של אביו של זה ואינם יודעים אם מת מתוכ':

אבל. אם מעידים שמת אביו מתוכה אפילו אכלה שני חזקה לא נאמן גרסינן דמתני' בקטן שהגדיל מיירי כדמוקי לה בבבלי ולא ידע במילי דאבוה כלום ולפיכך חזקתו של זה אינה חזקה. א"נ משום דהוכחש במה שאמר לקחתיה הימנו דהרי העדים מעידים שמת אביו מתוכ':

כהדא. דאמרינן לקמי' דאם יש עדים שמת אביו של שמעון מתוכה כשהיה מוחזק בה אין חזקתו של ראובן כלום:

והביא עדים שלא מת אביו מתוכה. והכחיש עדי שמעון:

אנא אפיקתי' מראובן אנא מחזיר ליה לראובן. דאוקי תרי לבהדי תרי ומחזיר אותה לרשותו של המחזיק שהוציאוה מידו:

רבנן דהכא סברין כן. דלא חיישינן לזילותא דבי דינא:

רבנן דתמן. של בבל פליגי דאמרין בשעה שיצאת מראובן בעדות ברורה יצאת דעדיין לא באו עדי הכחשה שלא מת אביו של שמעון מתוכה והילכך תשאר השדה בחזקת שמעון ולא מהדרינן לה לראובן משום זילותא דבי דינא:

כן רבנן וכו' עד נשאת ל"ג וטעות המדפיס אגב שיטפא דלקמן הוא:

מודו רבנן דתמן שאילו משעה ראשונה. קודם. שהוציאוה מיד ראובן היו שנים אומרים מת אביו כו' שהשדה בחזקת ראובן דאוקי תרי בהדי תרי וארעא בחזקת מרה קיימ' ולא פליגי אלא כשהוציאוה מראובן ע"י עדי שמעון שבאו מתחילה ואיידי דלקמן מקשי מהא נקט לה אע"ג דמילתא דפשיטא היא:

ותני כן. תנ"ה דבתרי ותרי מוקמינן מילתא אחזקה קמייתא:

שנים אומרים. האשה שהלך בעלה למדה"י ובאו שנים ואמרו לה מת בעליך ושנים אומרים לא מת לא תנשא דמוקמינן לה בחזקתה הראשונה:

ואם נישאת לא תצא. ולקמי' מפרש לה מ"ש מיתה מגירושין:

תמן. בבבל אומרים דאין חילוק בין מיתה לגירושין דבשניהם אם ניסת לא תנא וכגון שניסת לא' מעידיה והיא אומר' ברי לי שמת דאי לאו הכי היא גופה באשם תלוי קיימא:

ע"ד דרבנן דתמן. בשלמא לרבנן שבבבלי ניחא הוא דלא מחלקי בין מיתה לגירושין אם נשאת דהואיל דתרי ותרי נינהו הוי ספיקא דרבנן וליכא למימר דלוקמה אחזקה קמייתא דהכא איכא חזקה דאשה דייקא ומנסבא ומרע להך חזקה אלא על דעת' דרבנן דהכא מאי שנא מיתה ומ"ש גירושין:

אמר לה סתם. להא דלקמי' ולא בשם ר' יוחנן ור"ח אמר בשם ר"י דה"ט דהדעת מכרעת לעדי מיתה דלא תצא:

שאילו. דאם יבא הבעל מכחיש הוא את העדים שהרי חי בפנינו הילכך אי לאו דברי לה שמת מירתתא ולא אינסיבא אבל בעידי גירושין אפילו כשיבא הבעל יכולה היא שתאמר לו גרשתני והילכך אי שרית לה סמכת אהכחשה דאע"ג דמסתמא אין האשה מעיזה פניה בפני בעלה היכא דאיכא עדים דקמסייעי לה מעיזה ומעיזה:

א"ר חזקיה. ר"ח מפרש הא דאמרי רבנן דהכא בגירושין אם נשאת תצא דוקא שבאו אלו העדים שאומרים לא נתגרשה קודם שניסת ולפיכך אם ניסת תצא דלא היתה עדותן שאומרי' נתגרשה עדות ברורה והיינו דקאמר רבנין דתמן ועל רבנן דתמן דלעיל דפליגי בשדה קאי:

כדעתין. כדעת רבנן דהכא בעדות אשה בגירושין:

כמה. כמו דאמרינן לעיל אלייהו שאם הוציאו השדה מיד ראובן ע"פ עדי שמעון אין מחזירין לידו אפי' הביא עדים אח"כ שלא מת אביו מתוכה שבשעה שיצאת השדה בעדות ברורה יצאת:

כן רבנין דהכא. מודו נמי בגירושין שאם ניסת בעדות ברורה ואחר שניסת באו עדים לא תצא:

א"ר יוסי. כלומר דר' יוסי מקשה על רבנן דתמן דלא מסתברא דלא מחלפא כו' ע"כ מחלפא שיטתייהו דלדידהו דקאמרי אם ניסת לא תצא ולא מחלקי בין אם באו עדים מקודם או אח"כ א"כ קשיא דידהו אדידהו:

לא מודו רבנן דתמן כו'. דמי לא מודו גבי שדה שאלו משע' ראשונה קודם שהוציאו' מראובן כו' דהשדה בחזקת ראובן קיימא כדלעיל:

אילו כו'. והכא נמי אילו אמרו בדבריה' כן שנים אומרים נתגרשה ונשאת ושני' אומרים לא נתגרשה לא תצא שפיר הוי דמיין להדדי דהואיל וניסת קוד' שבאו אלו העדים לא תצא דבעדות ברורה ניסת כמו דאמרי' גבי שדה אבל עכשיו דאמרו שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה אם ניסת לא תצא דמשמע אפי' באו מקוד' שניסת ואמאי נימא אוקי תרי לבהדי תרי ואוקמא אשה אחזקתה הראשונה כמו גבי שדה:

מתני'. ברייתא פליגא על ר"י דקתני בשני' אומרים נחקדשה כו' לא תצא ומאי שנא נתקדשה מנתגרשה דקאמר ר' יוחנן לעיל תצא:

פתר לה ר' יוחנן. להאי ברייתא דה"ק שנים אומרים נתקדשה ונתגרשה גרסינן וכן הוא ביבמו' כלומר דהן הן העדי' שהעידו על הקידושין מעידין נמי על הגירושין ובכה"ג לא תצא בעדי הכחשה כדמפרש טעמא:

מה בינה לקדמייתא. להא דר' יוחנן דלעיל:

תמן. התם בדר' יוחנן הוחזקה אשת איש בפני הכל אבל הכא לא הוחזקה אלא בפני שנים והן הן אומרים שנתגרש' ולפיכך מהימני׃

לכשיבאו. כלומר לכשיבאו אחרים ייעידו על הקידושין דאין כאן עדי קידושין אלא אלו והן חומרים נתגרשה אח"כ הילכך לא מהני הכחשת השנים האומרים לא נתגרשה דאימר בצינעא נתקדש' ונתגרש'׃

מתניתא פליגא על ר"י. תוספתא בפ"ב דמכילתין ושם גריס עד אומר נשבית כר' וקתני לא תצא ומ"ש מנתגרשה דר' יוחנן׃

אמר ר' יוסי. שאני גבי שבוי' יהוי כמכחישין זא"ז אם נשבית או לא וחזר הדין להאשה שאמרה נשביתי וטהור' אני דאנן חיים מפיה ונאמנת דבשבוי' הקלו׃

שנים כו'. מילתא באפי נפשה היא ופליגי בה רבי יוסי ורבי יונה לענין טעמא להצריכה גט לכתחלה׃

רבי יונה מדמי לה לחלבים. כמי התם דבשנים אומרים אכל חלב ושנים חומרים לא אכל שמא אינו מביא אשם תלוי מספק דפשיטא דמביא הוא והכא נמי נותן גט מספק׃

לא תדמינה לחלבים. שאני התם שכן אפילו הוא עצמו מסופק ואומר לבי נוקדיני שמא אכלתי חלב מביא אשם תלוי׃

מתניתא. ברייתא דלעיל פליגת דקס"ד דר' יונה לגמרי מדמי לה לחלבים דבחזקת ספק א"א קיימא ואפילו אם ניסת תצא מספקי וכן ר' יוסי לא מדמי לה כלל לחלבים ולא חייש מידי להני קידושין ואפילו לכתחלה תנשא והיינו דפריך לר' יוסי מרישא דברייתא דקתני לא תנשא וסיפא קשיא לר' יונה דקתני אם נשאת תצא׃

הלכה ג

מתני' **העדים שאמרו כו'**. שהיו מעידים על חתימתן לקיים את השטר׃

פסולי עדות היינו. קרובים ונתרחקנו עכשיו׃

הרי אלו נאמנין. כיון דאין כתב ידם ניכר אלא על פיהם הפה שחסר הוא הפה שהתיר וכי היכי דמהימני להא מהימני להא ודוקא שאמרו בתוך כדי דיבור׃

יוצא ממקום אחר. חתומים בשטר אחר שהוחזק בב"ד וכתוב בו הנפק ובא אותו שטר לפנינו עם זה וכתב חותמן דומין זה לשל זה אין כאן הפה שאסר ואינן נאמנין׃

גמרא **בין לרחק בין לקרב**. לענין יוחסין פלוני כשר או פסול׃

בין לאסור בין להתיר. כגון בעדות אשה פלונית נתקדשה או נתגרשה׃

עד שלא נחקרה עדותן בבית דין. שלא העידו עדותן בב"ד א"נ שהיו חתומין על השטר ואין כתב ידן יוצא ממקום אחר יכולין לומר משקרין היינו ואין עדותן כלים׃

עשו העדים החתומין על השטר. טעמא דמתני' מפרש כשכתב ידם יוצא ממקום אחר הרי הוא כמי שנחקרה עדותן בב"ד ואינן נאמנין לומר אנוסים היינו או מבדין:
הן אומרים כתב ידינו הוא כו' לא מעלין ולא מורידין. בדיבורם ואין נאמנין לפוסלו הואיל ועדים מעידין על כתב ידן:
מתניתא אמרה כן כו'. דאם יש עדים שהוא כתב ידן אינן נאמנין וגי' זו קשה היא דפשיטא דאין נאמנין לפוסלו כדקתני מתני' בהדיא ומאי קמ"ל ר' יוסי ומצאתי בחידושי הרא"ה ז"ל דגרים הכי הן אומרים אין כתב ידינו הוא זה ואחרים אומרים כתב ידן הוא לא מעלין ולא מורידין במה שמכחישין כתב ידן ומיירי בשאינן מעידין זה על זה כרבנן במתני' דלקמן והוי להו כחד לגבי תרי והשתא ניחא דדייק ר' יוסי ממתני' כמו שאין נאמנין לפוסלו באומרים כתב ידינו הוא זה אבל אנוסים כו' אם יש עדים אחרים כך אין דבריהם לא מעלין ולא מורידין להכחיש כתב ידן דלא תימא שאני במתני' דטעמא דאין כאן הפה שאסר קמ"ל דאין דבריהם כלום אם אחרים מעידין על כתב ידן:
אמר ר' מנא. לא היא דלא ר' יוסי פליג אלכתחלה ולא ר' יונה בדיעבד דלדינא לא פליגי ולא מידי אלא כו' כלומר דלא פליגי אלא לענין הדמיון שרנה ר' יונה לדמות לחלבים והיינו טעמא דלא תנשא לכתחלה וצריכה גט מספק משום דדמיא לחלב ואמר ליה ר' יוסי דלא היא דמחלבין אין ראיה אבל לענין דינא כ"ע מודו דלכתחלה לא תנשא ואם נשאת לא תצא:
נעשה כשטר שנקרא עליו ערער. וצריך שיוחזק בב"ד לקיימו הואיל ואיכא ערער על עדותן כדמפרש רב אסי לקמי' ואם הוחזק בב"ד מקיימין שטר אחר ממנו:
ובלבד כו'. כלומר שאע"פ ששתק הערער צריך שיתקיים בב"ד מאחר שקרא עליו ערער פעם א' חיישינן שמא מזויף הוא:
ר' לעזר אומר לא נתקיים בב"ד. אפי' לא נתקיים. בב"ד כיון ששתק העירער סגי כדמפרש ר' אילא טעמא דעדים החתומין על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד ושוב מקיימין נמי שטר אחר ממנו:
למדין מספר מוגה. לענין קיום השטר מקיימין כתב ידי עדים מספר שכתבו:
כגון אילין דאמרין ספרוי דאסי. שם איש אחד מפורסם לכתוב ספרים וכלומר שידוע בודאי שזה כתבו כמו שהיו ניכרין ספריו של אסי והר"ן ז"ל פי' כגון דחתם שמו לבסוף כמו שהיה רגיל אסי לחתום שמו:
ובאילין איגראתא. ובכתב האיגרא אם מקיימין מהן:

צריכין. מסופקין אנחנו ומיבעיא לן דבכתב האיגר' אינו מדקדק כ"כ לכתוב כל זמן באופן אחד כמי בכתב ספרים:

ובלבד ג' שטרות של ג' בני אדם. הא דאמרינן לעיל דמקיימין משטר אפי' לא הוחזק בב"ד דוקא מג' שטרות והן של ג' בני אדם דאם ביד א' הן חיישינן שמא זייף לכולם:

שטר אמנה. היה שלא הלווהו כלום אלא כתבנו לו כשיצטרך ילוה לו והאמינו לתתו בידו:

שטר פוסיטי' הוא. שטר פסים שפייסו להלוות לו שטר בח"י:

דרב אמר אסור לחתום כו'. דעולה הוא:

מה ופליג. ומתמה הש"ס דאם פליג על דבריו הראשונים הא אמרי בשם רב נאמנין כו' וכיון דאסור לעשות כן לחתום על שטר כזה לא מצו משוי נפשייהו רשעים וא"כ מילתא דרב כו' קשיא דידיה אדידי':

אמר רב חגי כו'. כלומר לא תימא משמי' דרב דאסור לחתום קאמר אלא אסור לקיים בביתו כדדריש מקרא והילכך נאמנין העדים לומר אמנה היה לפוסלו דאינהו לא עבדי איסורא:

און בידך. משמע און ושקר מעיקרא הוי זה שטר אמנה כו':

ואל תשכן באהליך עולה. זה שטר פרוע שעתה עולה הוא אבל מעיקרא אמת הוה:

הלכה ד

מתני' **הרי אלו נאמנים**. דהא איכא תרי סהדי על כל חתימה וחתימה:

צריכין שיצטרף עמהן אחר. שיכיר כתב ידי שניהן דתרי סהדי בעינן על כל כתב וכתב כדמפרש טעמא בגמרא דסבר רבי על כתב ידן הן מעידין והלכה כחכמים:

גמ' **למה נצרכה**. רישא דמתניתן:

לרבי. נצרכה דאי לרבנן אין צריך כל אחד להעיד על כתב חבירו כדקתני סיפא אלא אליבא דר' מיתניא דלא תימא דלעולם צריך לצרף עמהן אחר להעיד ואין נאמנין להעיד אחד על חבירו קמ"ל דאע"ג דר' אומר בסיפא צריך שיצטרף עמהן אחר מודה הוא ברישא שהן נאמנין דהוי כב' עדים על כל כתב:

תני בכתובות דבית רב. במס' כתובות שפירשו בבית מדרשו של רב דה"ט דפלוגתייהו דר' וחכמים. דברי רבי כמעיד על השטר גרסינן. כלומר דסבר כשמקיימין השטר בב"ד על כתב ידן הן מעידין ולפיכך צריך שנים על כל כתב וכתב:

כמעיד על המלוה. אבל חכמים סברי דלהעיד על המלוה באו אנחנו ראינו שהלוה אותו הילכך בתרי סגי ולא צריך לכל א' שיעיד על חבירו:

כותב אדם עדותו. אם נמסרה לו עדות וירא שמא ישתכח ממנו כותבו על פנקסו ומעיד ע"פ אותו כתב אפילו לאחר כמה שנים:

והוא שיהא זכור עדותו. מעצמו אפי' בלא ראיית השטר נזכר קצת מאליו:

רבי יוחנן אמר אע"פ שאינו זכור עדותו. מעצמו כלל בלא השטר אלא לאחר שראה השטר נתן בלבו ונזכר הוי זכירה:

ואתייא דרב הונא כרבי ור' יוחנן כרבנן. כלומר דמפרש הא דפליגי ר' ורבנן במתני' אם העדות על כתב ידן הוא או על מנה שבשטר היינו דוקא כשזוכרין גם מעצמן המלוה ע"י ראיית השטר דאלו כשזוכרין המלוה אפי' בלא השטר אפי' לרבי אין צריך לצרף עמהן אחר דמתוך שהם באים להעיד על המלוה מעידין נמי על השטר ועיקר העדאתן על המלוה הוא וכשאין זוכרין המלוה אפי' ע"י ראיית השטר אפי' רבנן מודו דצריכין לצרף עמהן אחר דהא ע"כ אינן מעידין אלא על כתב ידן וכי פליגי היכא שזוכרין המלוה ע"י ראיית השטר דלרבנן חשיב זכירה והוי כאלו מעידין על מנה שבשטר והיינו כר' יוחנן דמתוך השטר הוי זכירה ור' סבר זכירה מתוך השטר לא הוי זכירה וכרב הונא ואינן מעידין אלא על כתב ידן הילכך צריך לצרף עמהן אחר:

אין הוא ואחר. אין עד אחד מצטרף עם א' מן השוק להעיד על חתימ' חבירו כדמפרש ואזיל:

היה אחד מכיר כתב ידו. כלומר שאין כאן מכיר כתב ידו אלא הוא בעצמו ומכיר נמי כתב יד חבירו:

ואחד אין אדם מכירו. חתימת העד השני אין אדם אחר מכירו אלא שזה חבירו המעיד על כתב יד עצמו הוא מכירו וזה עד האחר אינו בפנינו בהאי קאמר רב דאין הוא ואחר מצטרפין להעיד על חתימת חבירו וטעמא כיון דקי"ל כרבנן דעל מנה שבשטר הן מעידין וזה המעיד על כתב ידו נפיק פלגא דממונא אפומיה וכי הדר מצטרף עם א' מן השוק להעיד על חתימת חבירו הרי דנפיק עוד ריבעא דממונא אפומי' ואישתכח דכולה ממונא נכי ריבעא נפיק אפומא דחד סהדא ואנן ע"פ שנים עדים בעינן חצי דבר ע"י זה וחצי דבר ע"י זה:

חבירו מהו שיצטרף כו'. וקס"ד דאין כאן מכירין אחרים לחתימת העד שבפנינו אלא הוא בעצמו מעיד על חתימתו והיינו דרב ולפיכך מתמה הש"ס הדא הוא דאמר ר"ז כו' ומאי קא מיבעיא ליה:

לא צורכה דלא כשהיו שנים כו'. כלומר לא צריכה למיבעיא לן אלא בכה"ג כגון שהיו שנים ואחד שהוא בפנינו הכל מכירין כתיבת ידו ואין אנו צריכין לעדות עצמו וזה שאינו

בפנינו אין אדם מכירו אלא חבירו זה ובהא הוא דקמיבעיא לן חבירו מהו שיעשה כא' מן השוק כלומר שלא יעיד על כתב ידי עצמו כיון שהכל מכירין כ"י אלא יצטרף עם א' מן השוק להעיד על חתימת חבירו או דילמא לא כיון שהוא בפנינו ואין אנו צריכין לעדות אחרים על כתב ידו אכתי נפיק תלתא רבעי דממונא אפומי' דחד סהדא:

אם אתה אומר כן. ופשיט לה דאפי' בכה"ג נמי לא דהרי הוא בפנינו ואין אנו צריכין מה שמכירין אחרים חתימתו ואם אתה אומר שיצטרף נמצאת וכו' ולאו דוקא כל העדות אלא כלומר רוב העדות:

ויאות. דאפילו בכה"ג אין מצטרף עם א' מן השוק להעיד על חבירו דמה אלו שנים שיצאו מעיר. שרובה עכומ"ז דאיכא לספוקי בהו אם ישראל הם:

כגון הדא סוסיתא. עיר שרובה עכומ"ז הוה:

אחד הכל מכירין וכו'. כלומר ה"ז דומה להא דאם אין אנו מכירין שחבירו ישראל אלא על פי זה אם גם בזה תאמר דיעשה כא' מן השוק להעיד עליו שהוא ישראל ותהא חתימתו כשר זה ודאי אינו דכל העדות תתקיים בעד א' וה"נ כן דמה לי אם מכירין שחבירו ישראל ואין מכירין חתימתו אלא ע"י עדות זה:

עד אחד בפה. שמעיד על הלואה ועד אחד בשטר מהו שיצטרפו לעשות כמלוה בשטר:

עד אחד בכתב כלום הוא. בתמיה דהא מפיהם ולא מפי כתבם בעינן דדוקא בשני עדים חתומין על השטר הוי כעדות דגלי לן קרא את ספר המקנה והעד עדים אבל עד אחד בכתב לאו כלום הוא ומהיכי תיתי להצטרף עם העד בע"פ:

לא כן צריכה. למיבעיא לן אלא כשהיו שנים חתומים על השטר ולא מצאו לקיים אלא חתימת האחד דאפשר כיון דחתימי תרי אף על פי שלא מצאו לקיים אלא חתימת יד א' מהן לא חיישינן לשני שיהא מזויף וכן בעא ר' מנא בכה"ג מהו שיהא עדות לזוקקו לשבועה דאפשר דגרע מעד א' בע"פ שזוקק לשבועה כיון שלא מצאו לקיים חתימת השני:

ופשיט ליה כהדא כו'. כלומר דתליא בפלוגתא דת"ק ור"י בן קרחה דפליגי בעלמא דלרבנן אפילו שנים בשטר אין מצטרפין עד שיראו שניהן כאחד ומכל שכן אחד בע"פ וא' בשטר דאין מצטרפין ולר"י בן קרחה מצטרפין:

אין מקבלין כו'. כל הסוגיא זו עד הלכה ה' ביארתי לעיל במס' סוטה סוף הלכה א' ושם כתבתי הגי' ברורה ונכונה וע"ש:

הלכה ה

מתני' **שהפה שאסר הוא הפה שהתיר**. כיון שאין ידוע שהיא אשת איש כי אם על פיה היא אסרה והיא התירה את עצמה ונאמנת במיגו דאי בעיא שתקה:

גמ' **תני אם משנישאת כו'**. דבמתני' לא קתני אלא בסיפא גבי שבויה אם משנשאת באו עדים לא תצא וקמ"ל בברייתא דאף ברישא גבי א"א הדין כן:

לא סוף דבר. לאו דוקא נשאת ממש אלא אפילו התירוה לינשא ולא תצא מהיתירה הראשון קאמר ותנשא לכתחילה:

כהדא. כהאי מעשה שבאת אשה אחת לפני ר' יוחנן ואמרה לו כן והתירה ולאחר שיצאת אמרו לו תלמידיו הרי עדים בלוד ויודעין שהית' אשת איש:

אפילו עדיה בקסוסנון. שם מקום רחוק:

תמתין. בתמיה הא השתא מיהת ליתנהו והילכך נאמנת:

תרין עובדין הוון. שני מעשים אירעו לפני ר' יוחנן וכך היה משיב להם:

מכחישין הן אותה. אם נימא דהוי הכחשה או לא דעבידי אינשי דמגרשי בצינעא:

ובאו שנים ואמרו לא נתגרש' אשה במקום פלוני. מהו אי הוי הכחשה בכה"ג דהואיל ופרטו שם המקום והיום אמרינן דאם איתא דנתגרשה קלא אית לה למילתא ופשיט לה דהוי כהכחיש עדות בתוך עדות כלומר דהוו תרי לגבי תרי וכאין לה עדים כלל דמי וחזר הדין שתהא נאמנת דאנו כחיין מפיה כאשה שאין לה עדים כלל:

היום אמרה כו'. שואלין אותה מפני מה אתמול אמרת כן והיום כן ואם אמר' מפני כת של פריצים ובני אדם שאינן מהוגנין נזדמנו לי להזדוג ומפני כך אמרתי א"א אני מכיון דנתנה אמתלא לדבריה נאמנת:

כהדא. כהאי מעשה אירע בשמואל שבא לזקוק לאשתו אמרה כו' אתמול אמרת טמאה יומא דין טהורה גרסינן וכן הוא בתוס' ואמרה מפני שלא היה בי כח באותה שעה ולכך אמרתי לך טמאה אני והשיב לו רב דהוי אמתלא ונאמנת:

הלכה ו

מתני' **נשביתי**. לבין העכומ"ז:

וטהור' אני. שלא נבעלתי לעכומ"ז:

נאמנת. ומותרת לכהן:

גמ' **לא סוף דבר שנשאת**. ואח"כ באו עדים אלא אפילו התירוה להנשא לא תצא מהיתירה:

נשים נשבו לשם. לבבל. ובבבלי הך עובדא קצת בנוסחא אחרת. ומסרו להן עדים ניסקון. שיעלו עמהן לא"י:

ומה נעשה לימים ראשונים שנתייחדו. בין העכום"ו בלא עדים:
כן הייתה אומר. לזלזל בהן:
סלקן שביין. ועלו גם השובים אותן עמהן וכשבאו לפני ר"ח הניחו' מבחוץ כדי שיאמין להם ר"ח במגו:
מן. לאחר שיצאו שלחו השובים להכנס ולשאול הפדיון בעדן:
ניכרות אלו שבנות חכם הן. ולפיכך הערימו לעשות כן שיהו נאמנו' לומר טהורו' אנו:
מן דאיתודעין. לאחר שנתוודעו מי הן:
איטפל. תקח לאשה אחת מהן שהן קרובותיך:
למה. מתו:
בגין דשקרון. אם בשביל ששיקרו במה שאמרו טהורות אנו ור' שמעון כהן היה:
חס ושלום לא שקרון אלא מן חטאת כו'. נראה דטעמא שמא הן בעצמן עברו על ידי קילקול העיבור כשהיו בין העכום"ז כמו אכילת חמץ וחילול המועדות כדאמר הכא בנדרים פ"ז גבי האי עובדא דחנניה בן אחי רבי יהושע כל היכא דמטא השליח שלא יעשו המועדות ע"פ עיבור של חנניה מטא וכל היכא דלא מטא נהגו בקילקול:

הלכה ז

מתני' **שתי נשים שנשבו**. שיש עדים שנשבו:
שמעידות זו על זו. כל אחת אומרת חברתי טהורה':
הרי אלו נאמנות. דבשבויה הקלו להכשיר עד אחד ואפילו אשה ואפילו עבד או שפחה או קטן מסיח לפי תומו:
אינן נאמנין. ליתן להם תרומה:
ובזמן שהן מעידין זה את זה. שכל אחד אומר אני וחברי כהן:
גמ' **מתניתא**. דקתני דעד אחד נאמן בכהן:
לענין קדשי הגבול. להאכילו בתרומה הוא דנאמן:
אבל לענין משפחה. ליוחסין ולהאכילו בקדשי המזבח צריך שני עדים להעיד עליו שהוא כהן:
והא תני מעלין וכו' ניחא. דלכהונה מפרשינן היינו לתרומה:
ללויה לישראל ולא לענין משפחה. על כרחך דלענין משפחה מיתפרשא להשיאו אשה כשירה וקתני מעלין ע"פ עד אחד:
ומשני ליתן לו מעשר עני. הוא דקאמר דעד א' נאמן ולא לענין משפחה והא דלא משני ללויה למעשר ראשון משום דס"ל מעשר ראשון לכהנים כדלקמן:
שתי חזקות לכהונה. להעיד עליו שהוא כהן:

בארץ ישראל. ששם בתי דינין קבועין ובודקין:
נשיאות כפים. אם ראוהו נושא כפיו או שחלק תרומ' בגרנות:
ובסוריא. ארם נהרים וארם צובה שכיבש דוד וחיברה לא"י וקסבר האי תנא כיבוש יחיד לא שמיה כיבוש ותרומה דידה לאו דאורייתא והילכך נשיאת כפים הוי חזקה אבל לא חילוק גרנות:
עד מקום ששלוחי החדש מגיעין. להודיע לגולה יום שקידשו ב"ד את החדש לעשות פסח בזמנו והן היושבים בתוך מהלך ט"ו יום:
עד נמרין. שם מקום הוי נשיאת כפים חזקה לפי שב"ד קבוע שם לקבל שליחות החדש של ב"ד הגדול:
ובבל כסוריא. דהוי נמי חזקה בנשיאת כפים לפי שיש שם ישיבה וב"ד קבוע ובודקין אחר נושאי כפים:
אף באלכסנדריאה. של מצרים בראשונה שב"ד היו יושבין שם ובודקין:
כך מעשר ראשון חזקה בכהונה. והיינו בתר דקנסינהו עזרא ללוים ויהבי מעשר לכהנים וכגון דיהבי ליה בתורת חלוקה:
והחולק על פי ב"ד. ירושה עם אחיו ונטל תרומה בחלקו אינה חזקה לכהונה שאני אומר הך תרומה לאו מחלק ירושת אביו אלא מאבי אמו כהן נפלה לו:
והעליתי עבד לכהונה. ובבבלי מסיק בסוף פירקין דה"ק בקשו להעלות דחזי העבד אוכל תרומה באתריה דר' יוסי דס"ל אין מעלין מתרומה ליוחסין ואזיל ואסהיד באתריה דר' יהודה דס"ל מעלין וגריס התם ר"א בר' יוסי:
ה"ג א"ר יצחק בן חקולה רבי ור"ש ברבי וכו' חד לכהונה. אחד העלה לכהונה וא' ללויה ולקמן מפרש לה:
חד בר נש אתא לגבי דר' גרסינן:
בנך הוא. נאמן אתה להחזיקו בבן שלך ואין אתה נאמן להעלותו לכהונה. ואם אין את מאמינו שהוא כהן אל תאמינו שהוא בנו. ולא יהא נאמן כלל אפינו להחזיקו בבנו:
א"ל בנו הוא וכו. כלומר דשמא אחת מן הפסולות נשא ובנו זה חלל הוא ולפיכך אינו נאמן להעלותו לכהונה:
אכין א"ל. כן השיבו ר' חייא לרבי:
אם מאמינו וכו'. ואם אין אתה מאמינו שהוא כהן אל תאמינו שהוא בנו:
ויעשה כהרחק עדות. כלומר יהא נאמן על הכל דמתוך שהיה רוצה היה נעשה כהרחק עדות שלא היה מודה שהוא בנו והיה נאמן להעלותו על פיו שהרי מעלין לכהונה ע"פ עד אחד:

בנו הוא. כלומר שכיון שהודה שהוא בנו שוב לא מהימנינן ליה במגו וחיישינן שמא חלל הוא:

לא כן וכו'. ומדייק הש"ס על דאמר לעיל חד העלה אח כו' ונימא דודאי מה שהעלה רבי אח ע"פ אחיו היה כלומר דהרי ר"ש ברבי לא פליג אאבוה ורבי הא ס"ל דאין אב נאמן על הבן להעלותו לכהונה וא"כ תסתיים דר"ש ברבי העלה אח מפי אחיו:

אפי' תימר בן מפי אביו. הוה בעובדא דר"ש ברבי וללויה העלהו ולא לכהונה. והיינו דקאמר לעיל חד לכהונה אח מפי אחיו וחד ללויה בן מפי אב:

הלכה ח

מתני' **רבי יהודה אומר אין מעלין לכהונה ע"פ עד אחד**. אפילו היכא דליכא למיחש לגומלין וכ"ש בהא דאמר ת"ק לעיל ובזמן שהן מעידין זא"ז דאיכא למיחש לגומלין העד אתה עלי ואני עליך:

במקום שיש עוררין. שקורין עליו שם פסול ואין ערער פחות מב' כדמפרש ר' יוחנן בגמרא:

מעלין. היכא דליכא גומלין והיינו דאיכא בין ר' אלעזר לת"ק דר' יהודה:

רשב"ג אומר מעלין לכהונה ע"פ עד א'. בבבלי פריך רשב"ג היינו ר"א דודאי במקום שיש עוררין לא אמר ר"ש דחד נאמן ומסיק דפליגי בפלוגתא דרבי נתן ורבנן אם מצטרפין לעדות וכגון דמוחזק לך באבוה דהאי דכהן הוא ונפק עליה קלא דבן גרושה או בן חלוצה הוא ואחתיניה אע"פ דקול בעלמא הוא משום דמעלה הוא בתרומה עד שיבדקו הדבר ואתא עד אחד ואמר ידענא ביה דכהן הוא ואסקיניה דבמקום קול הוי חד נאמן ואתו בי תרי ואמרו בן גרושה או בן חלוצה הוא ואחתיניה ואתא עד אחד ואמר ידענא ביה דכהן מעליא הוא דר"א סבר אין מצטרפין לעדות בשנים אם בא זה בפני עצמו וזה בפני עצמו והוי כעדות אחד ואין מעלין במקום שיש עוררין ורשב"ג סבר מצטרפין עד אחרון עם העד הראשון ואמרין אוקי תרי דאמרי כהן הוא להדי תרי דאמרי בן גרושה הוא ואוקי גברי אחזקתי' כיון דמוחזק לן באבוה שהיה כהן והלכה כרשב"ג:

גמ' **אין ערער פחות משנים**. ערער דקאמר ר"א דוקא בשנים שערערו:

מה אנן קיימין. בהא דקאמר דאין ערער פחות משנים:

אם בשהעלו אותו באחד. כגון שלא היו מכירים אותו ולא הוחזק לן באבוה דכהן הוא והעלו אותו ע"פ עד אחד א"כ יורידו אותו נמי באחד דאוקי חד לגבי חד והא לית ליה חזקה ולמה לי ערער תרי:

ואם בשהעלו אותו. מתחילה בשנים אפי' באו אח"כ כמה עדים וערערו לא יורידו אותו מאחר שנתקיימה עדות הראשונים:

אתייא כרבנן דתמן. כרבנן דאמרי לעיל הלכה ב' גבי ראובן שאוכל שדה בחזקת שהיא שלו כו' דאמר התם רבנן דתמן סברי משעה שיצאת בעדות ברור' יצאת וה"נ הא דמקשת דאפילו כמה עדים לא יורידו אותו זה אינו אלא לרבנן דהתם דסברי כך כיון שהעלו אותו ע"פ ב' עדים ויצא הדין בעדות ברורה שוב אין מורידין אותו דחיישינן לזילותא דבי דינא:

ברם רבנן דהכא וכרב נחמן בר יעקב. דס"ל התם אנא אפיקתי' מראובן אנא מחזיר ליה לראובן דלא חיישינן לזילותא דבי דינא וה"נ כשם שמעלין אותו בב' דאתו מעיקרא כך מורידין אותו אם באו שני' אח"כ וערערו:

הלכה ט

מתני' **על ידי ממון מותרת לבעל**'. דמרתתי להפסיד ממונם ואין מפקירין אותה ובבבלי מחלק דוקא כשיד ישראל תקיפה על העכומ"ז אז מותרת אפילו לבעלה כהן ולא דמי לשבויה משום דמתפחדין להפסיד ממונם אבל כשיד העכומ"ז תקיפה אפילו על ידי ממון אסורה לבעלה אם היה כהן ואם בעלה ישראל מותרת בכל ענין דאשת ישראל שנאנסה מותרת לבעלה לא חיישינן שמא נתרצית:

ע"י נפשות. שהיתה נדונת למות:

אסורה. אפי' לבעלה ישראל דחיישינן שמא נתרצו כדי למצוא חן בעיניו שלא יהרגנה:

כרקום. מצור תרגום כרכומה:

פסולות. אסורות לכהן דלבעול יש פנאי דתקיף להו יצרייהו ואשת כהן שנאנסה אסורה:

אפי' שפחה. חוץ משפחתה מפני שלבה גס בה:

שאין. כמו ואין ומילתא אחריתא. היא דאין אדם מעיד ע"י עצמו אם העיד על שבויה שהיא טהורה ה"ז לא ישאנה אם הוא כהן מפני החשד. ואם פדה אותה מן השבי בממונו ה"ז מעיד עליה ונושאה דלא שדי אינש זוזי בכדי ואם לא ידע שהיא טהורה. לא נתן ממונה עליה:

המעון הזה. דרך שבועה היא:

גמ' **שהורהנה**. שנתמשכנה בידי עכומ"ז:

וריחקוה בני משפחתה. מן הכהונה:

ועדיה מעידין וכו'. אותן עדים שהעידו שהורהנה. ותנינן התם. דאמרו להם חכמים אם אתם מאמינים שהורהנה תאמינו שלא נסתרה ושלא נטמאה:

ומדייק הש"ס דטעמא לפי שהעדים מעידין אותה הא אם אין עדים מעידין לא. ואסורה לכהונה וקשיא על מתני' דקתני על ידי ממון מותרת דקא ס"ד לא שני לן בין הורהנה לנחבשה:

שנייה היא בהירהון. דכיון שהרבים נוהגין לו בהיתר כלו' שנעשה להם כהיתר ונוהגין. כן מדעת להרהן אצלם וכיון דהגיע זמן ולא נפדית הרי היא של עכום"ז בדיניהן ומשום הכי בעינן עדים מעידין שלא נטמאה אבל מתני' דנחבשה ואינה נחלטת להם הילכך מותרת ולא בעינן עדים:

והוא שנגמר דינה. דאז כהפקר היא וחיישינן שמא נתרצית מחמת פחד:

אשת ליסטים כליסטים. ואפי' היא לא נתחייבה להריגה אלא שבעלה נתפס מחמת ליסטות היא נמי כהפקר מפני שדרך המלכות להפקיר ביתם ונשיהם:

איזהו כרקום. דקתני במתני' כל כהנות שבתוכה פסולות:

דוגין. בעלי מלחמה כמו ארכי דוגין דריש גט פשוט והן מושלי המלחמה:

ואפרטוטות. בלשון רומי דברים המוכנים למלחמה. הערוך:

מקיפין את העיר. ששמו סביבות העיר שלשלאות של ברזל להשמיע קול בהכשל איש הרץ עליהן וכלבים ואווזי' צועקין והילכך כל כהנות שבתוכה פסולות דאינה יכולה לשמוט מהם ולברוח:

מעשה היה כו'. דאע"פ כן אירע פעם א' שברחה משם סומא אחת:

היה שם פירצה אחת. ויכולה לשמוט. מהן ולערוק מצלת את הכל דתלינן כל חדא וחדא לקולא:

היה שם מחבוי'. שיכולה להחבא בהן:

צריכה. מספקא לן אם מצלת על הכל או לא:

ובלבד כרקום של אותה מלכות. הוא דחוששין לפסול הכהנות משום דהן מתיישבין בעיר ויושבים בטח ויש להם פנאי לבעול:

אבל כרקום של מלכות אחרת. הבאה עליהן:

כליסטים הן. דאימת המלכות שבאו בגבולה עליהן והן עוסקין בשלל ובורחין להן ואין להן פנאי לבעול ולא נאסרו הנשים:

ואפילו קטן. לשון בעיא הוא דקתני במתני' אפי' עבד אפי' שפחה נאמנין להעידה אם אפי' קטן נאמן וקאמר ר' אימי בשם ריב"ל דאפי' קטן ואפי' קרוב נאמן:

אפי' קטן וקרוב. כלומר אפי' קטן והוא קרוב. אם נימא דנאמן לריב"ל:

נשמעינה כו'. ופשיט לה מדקיבלן ריב"ל והכשירה משום עדות בנה וקטן היה דעדות בעלה לא מהני לה דאין אדם מעיד ע"י עצמו ש"מ אפילו קטן והוא קרוב נאמן:

ר' חייא בר יוסף כו'. מבואר לעיל פ"א דסוטה:

הלכה י

מתני' **זה כתב ידו של אבא**. ומקיימין השטר על פיו דקיום השטרות דרבנן והימנוהו רבנן בדרבנן:

שיצאת בהנומא וראשה פרוע. ונוטלת כתובתה מאתים כדמפרש טעמא בבבלי דכיון דרוב נשים בתולות נישאות גילוי מילתא בעלמא הוא:

ושהיה איש פלוני יוצא מבית הספר. כשהיינו למדין תינוקות בבית רבן לאכול בתרומה וע"פ עדות זו. מאכילין לו תרומה דרבנן כגון תרומת ח"ל וכה"ג אבל תרומה דאורייתא אין מאכילין דדוקא בדרבנן מהימנינן ליה ולא חיישינן שמא עבד כהן הוא שאסור ללמוד את העבד תורה:

ושהיה חולק עמנו בגורן. ולא חיישי' שמא עבד כהן הוא שאין חולקין תרומה לעבד אא"כ רבו עמו:

ושהמקום הזה בית הפרס. החורש את הקבר הרי זה עושה בית הפרס מאה אמה שכך שערו חכמים שהמחרישה מוליכה עצמות המת וטומאת בית הפרס דרבנן והילכך נאמן לומר המקום הזה הוא טמא ולא יותר:

ועד כאן היינו באין בשבת. דתחומין דרבנן:

אבל אין נאמן וכו'. דאפוקי ממונא הוא ובעינן עדות מעליית':

מעמד ומספד. מקום היה לו כאן להספיד מתיו ולעשות מעמדות ומושבות כדרך שהיו עושין דסד"א דנאמן הואיל והני מפרסמי טפי ולא משקרי בהו אינשי קא משמע לן:

תני וכו'. אמתני' דלקמיה קאי ובטעות נדפס ונכון לגרוס המתני' הכא:

גמ' **תני ובלבד דברים שהן רגילין בהן**. כלומר באלו השלשה שהוא תמיד מצוי ורגיל בהם נאמן להעיד על כתב ידן אבל באיניש דעלמא אפי' היה רגיל אצלו אינו חשוב רגילות:

ובלבד שיצטרף עם אחרי'. הא דנאמן להעיד מה שראה בקטנו דוקא אם יצטרף עמו גדול אחר להעיד:

וחש לומר שמא עבד הוא. אלטבול ולאכול בתרומה פריך דניחוש שמא עבד כהן הוא ואוכל בתרומה בשביל רבו:

הדא מסייע להההוא דאמר כו'. ובמתני' יוצא מבית הספר קתני:

ופריך לא כן א"ר זעירא העבד עולה מז' קרייות. ממנין שבעה קרואין בשבת וכן אמר ר"ז הדא מילתא וידבר עולה משלשה פסוקים גרסינן וכן הוא במגיל' אלמא יש עבד שלמד תורה:

תיפתר. להא בשלמד מאליו תורה או שלמדו רבו כטבי עבדו של ר"ג ומנהג עבדים נהג בו אבל מתני' קתני שיצא מבית הספר דמשמע שנהגו בו מנהג בנים:

וחש לומר שמא עבד הוא. אחולק עמנו בגורן קאי דניחוש שמא עבד כהן הוא:

אין חולקין על הגורן. דקסבר מעלין מתרומה ליוחסין והילכך אין חולקין לעבד בגורן שלא יעלוהו ליוחסין וכן לנשים אין חולקין מטעמא דמפרש ביבמות פי"א משום גרושה או משום יחוד:

מתוך הבית. משגרין לבתיהן:

מהו להוציא ממון מתוך עדותן. אע"ג דלהוציא ממון אינן נאמנין כדקתני סיפא דמתני' היינו היכא שמתכוון להעיד לאפוקי ממונא אבל אם אין מעידין אלא על דבר שאין בו ממון אלא שמתוך עדותן יוצא ממון כדמפרש ואזיל מהו שיהו נאמנין:

היך עבידא. ה"ד הא כגון שהיו הכל יודעין עד גבול השייך לשדה ראובן הוא תחום שבת:

ובאו. עכשיו ואומרין ע"כ תחום שבת ונמצאת השדה של שמעון כלומר שעכשיו היתה עומדת ביד שמעון מגבול השייך לראובן ע"פ עדותן מהו שיוציאו משמעון להחזיר לראובן שהרי ידוע הוא מה שבתוך התחום הוא של ראובן:

מהו שיהו נאמנין לומר. להעיד שראו אלו היו עוברין על שביעית ויוצאין ללקוט בפגי שביעית. פגי פירות שאינן מבושלין כל צרכן וכן אם נאמנין לומר שמענו פלוני ממלל שמוציא לעז ושם רע על אשתו וכן אשה פלונית על בניה כלומר דהבעיא היא אם נאמנין להעיד גם כן על חיוב ואיסור או לא:

הוזמו מהו שישלמו. אבעיא דלעיל ובדרך את"ל מיתפרשא דאם תימצי לומר היכא שאין מתכונין להעד אלא שממון יוצא מתוך עדותן נאמנין ואם חזרו והוזמו על עדותן מהו שישלמו או דאתיא כהאי דאר"י בשם שמואל דאין למדין דבר מדבר בעדים זוממין דעדים זוממין חידוש הוא ואין לך בו אלא חידושו כדאמרינן בפ' מרובה:

וכא כן. וה"נ דאין משלמין אלא אם היו מתכונין להעיד להוציא ממון אבל אם הממון יוצא מתוך העדות לא ולא איפשטא:

תני. מעידין גם כן על זה שאכלנו בקציצת פלוני כדמפרש ואזיל מהו בקציצת שהיו נוהגין בשעה כו' היו עושין זה לזכר שנקצץ פלוני מאחוזתו וכן אם היה נושא אשה שאינה הוגנת וכו' והיו עושין זכר שלא יתערב זרעו בזרעם כדאמר בבבלי:

בגודלן מה שראו בקוטנן. קתני במתני' ומדייק הש"ס דמשמע דוקא בגודלן נאמנין להעיד על מה שראו בקטנן אבל אם עודן בקטנן לא הא תמן תנינן בפ' הגוזל ר' יוחנן בן ברוקה אומר נאמנת אשה או קטן לומר מכאן יצא נחיל של דבורים ומהלך זה לתוך השדה ונוטל נחילו דאלמא דנאמנין אפילו בקטנן:

ובההוא אמר כן. בתמיה והכא אמר דאינן נאמנין:

ומשני ר' אחא. שאני נחיל דבורים שאין גזילו דבר תורה אלא מפני דרכי שלום דהא הפקר נינהו והילכך נאמן דקנין דרבנן הוא ואין עדותו להוציא מיקרי אבל במתני' אף על גב דנמי במילי דרבנן הוא דמהימן מכל מקום על ידי עדותו גורם להוציא הוא ואינו נאמן אלא בגדלו מה שראה בקטנו:

ובלבד במפריח. הא דנאמן בנחיל של דבורים דוקא שעדיין מפריחות הן ולא נחו על שוכו של חבירו ועל ענפי אילן שלו:

אבל בשוכו. אם כבר נחו על ענפי אילן של חבירו לא דכבר מוחזק הוא ואינן נאמנין להוציא אפילו במילי דרבנן:

לא מסתברא על אתר. מי לא מסתברא לומר דדוקא לאלתר נאמנין כשראו הנחיל של דבורים והגידו מיד הא לאחר זמן לא:

אף אנא סבור כן. דאינן נאמנין אלא מיד:

ותנינן. בהדיא בתוספתא כן:

במה דברים אמורים שהעידו במאמרן. תוך כ"ד שראו מיד אמרו ובתוספתא גריס שהעידו על מעמדן אבל אם יצאו וחזרו ואחר כך אמרו אינן נאמנין שאני אומר מפני היראה והפיתוי שהיה מפחדן או מפתן בדברים אמרו כן ובבבלי שם מסיק דאין נאמנין אלא במסיח לפי תומו:

סליק פירקא בס"ד

פרק ג

הלכה א

מתני' **אלו נערות**. דוקא נערה משהביאה ב' שערות עד שתבגר והם ששה חדשים שבין נערות לבגרות אבל בוגרת אין לה קנס וכן קטנה לר"מ וכסתמא דמתני' דלקמן קטנה יש לה מכר ואין לה קנס:

שיש להן קנס. אם אנס אדם אחת מהן אפילו הן פסולות נותן לאביה חמשים כסף כדכתיב ונתן לאביה וגו':

ועל הנתינה. מן הגבעונים ועל שם שנתנם יהושע חוטבי עצים ושואבי מים נקראו נתינים והם אסורים לבא בקהל:

ועל הכותית. בגמרא מפרש משום מה הן פסולין:

פחותות מבנות ג' ויום א'. דבחזקת בתולות הן שאף על פי שנבעלו בשביה או בגיותן בתוליהן חוזרין:

ועל אשת אחיו ועל אשת אחי אביו. שנתקדשה לאחד מהן ונתגרשה מן האירוסין ועדיין בתולה היא:

שאף על פי שהן בהכרת אין בהן מיתת בית דין. וכרת אינו פוטר מן התשלומין והני מילי שלא היתה שם התראה אבל אם היה שם התראה פטור מן הקנס דקי"ל כל חייבי כריתות שהתרו בהן לוקין ואין אדם לוקה ומשלם:

גמ' **כתיב ולו תהיה לאשה**. גבי אונס דמשמע אשה שהיא ראויה לו שהיא כשיר' לו:

וממזרת היא ראויה לו. בתמיה ואמאי יש לה קנס:

הבתולות. כתיב ריבה כאן בתולות הרבה אפילו פסולות והכל במשמע חייבי לאוין וחייבי כריתות:

ומקשה עלה ר"ז אילו הוה כתיב בתולות כמוהריות. ניחא דהוי משמע ריבויא אבתולות ואכסף ישקול דרישא דקרא דרבתה התורה לקנס בבתולות:

לית כתיב אלא כמוהר הבתולות. דאפסקיה קרא בתיבת כמוהר בין כסף ישקול להבתולות:

לא ריבה אותן הכתוב אלא למוהר בלבד. כלומר השתא דכתב רחמנא הכי משמע דהריבוי לא קאי אכסף ישקול ואקנס אלא דה"ק כסף ישקול כפי מוהר והיא כתובה של הבתולות וכהאי דאמר בבבלי פ"ק דף י' מכאן סמכו חכמים לכתובת אשה מן התורה וכן דריש הכא לקמן הלכה ה' ובתולות דעלמא קאמר ומנא לן ריבויא לקנס:

ויידא אמרה. ומאיזה מקרא אנו למדין עכשיו:

הדא. מזה המקרא כדתני חזקיה אם מאן וכו':

אפי' מן שמים. שהיא אסורה לו מנין שמשלם קנס:

מאן ימאן מ"מ. וכתיב כסף ישקול רבתה התורה אפילו פסולות לקנס וכולהו במשמע בין ח"ל בין ח"כ:

מעתה. דרבתה התורה אפי' מיאנו מהשמים:

הבא על השפחה יהא לה קנס גרסינן. ומתני' הא קתני דוקא נשתחררה פחותה מבת ג':

לית יכיל. אין אתה יכול לומר כן דתני וכו' שאין לו הויה בה דאין קידושין תופסין בה לאפוקי ח"ל דקידושין תופסין בהן:

התיבון. על זה הרי אחותו והה"ד לשאר חייבי כריתות דחשיב במתני' וקמייתא נקט דאין קידושין תופסין בהן ואפ"ה משלם קנס:
ומשני שנייא היא. חייבי כריתות שיש להן הויה אצל אחר לאפוקי שפחה ארמית דאין לה הויה כלל:
הרי בתו. והה"ד לכל חייבי מיתות דקתני בסיפא ואין משלם קנס:
שנייא היא. התם שמתחייב בנפשו שמיתתו מיתת ב"ד ואינו משלם ממון כדיליף לקמן:
נתינים לא חשו להם. לאסור אלא משום פסולי משפחה כדאמר בעשרה יוחסין דיהושע לא ריחקן אלא לחשבן כפסולי משפחה ולא דגזר עליהן עבדות ולאסור בלאו דלא יהיה קדש:
אין תימר. דאם תאמר משום פסולי עבדות ריחקן א"כ מעתה הבא על הנתינה כהבא על השפחה ולא יהיה לה קנס ואנן תנן דיש לה קנס אלא לאו ש"מ דלא חשו להן משום פסולי עבדות:
אתיא כמ"ד דכותי כישראל. ולפיכך יש לה קנס:
ברם כמ"ד כותי כעכומ"ז לא בדא. לא אתיא בזה כוותיה דהא עכומ"ז אין לה קנס דמי יהבינן לה קנסא ואזלא ואכלה בגיותה:
דאיתפלגון. דאשכחן פלוגתא דתנאי בהא:
כותי כעכומ"ז. קסבר כמ"ד כותים גירי אריות הן ולאו גרים ממש הוו:
כישראל לכל דבר. דקסבר גירי אמת הן:
אפי' תימא. דאתייא נמי כמ"ד כותי כעכומ"ז ואפ"ה יש לה קנס דכותים משום מה הן פסולין לא משום עכומ"ז ועבד שנטמעו בישראל ולקחו להם בנות ישראל ולפיכך פסלום וקסבר האי מ"ד עכומ"ז ועבד הבא על בת ישראל הוולד ממזר וכדאמר ר' יוחנן בפ"ק דגיטין וא"כ כותית ממזרת היא וממזרת יש לה קנס:
לחומרין. ודחי לה הש"ס דלחומרא או לענין משפחה בהא שפיר את עביד ליה וכו' הוולד ממזר לענין שיהא אסור בבת ישראל וכן לענין משפחה שיהא כספק ממזר ואסור בודאן כדאמר פ' עשרה יוחסין ודאן בספיקן אסור וכו' וחשיב שם כותי:
לענין קנס. תאמר לענין קנס דלקולא הוא לא אמרינן דכממזרת היא אלא כישראל הבא על הגויה דהולד עכומ"ז. כמותה והילכך לא אתייא אלא כמ"ד כותי כישראל לכל דבר:
האונס והמפתה את היתומה פטור. מקנס דונתן לאבי הנערה כתיב והא לית לה אב:
מחלוקת. במחלוקת שנויה הא דר' יוסי בר"ח וכר"י הגלילי אתייא דאמר לקמן נערה שנתארסה ונתגרשה אין לה קנס דפקע זכות אב מינה וכיתומה בחיי האב היא ומכ"ש ביתומה ממש דאין לה קנס:

ברם כר"ע. דס"ל יש לה קנס וקנסה לעצמה דדריש אשר לא אורשה לאביה הא אורסה לעצמה וה"נ ביתומה ונהי במפתה דפטור הוא דהא מחלה באונס מיהת חייב כדאמר ר' אליעזר לקמן הלכה ז' וכדמוקי לה התם דבשיטת ר"ע רבו אמרה:

מתניתא אמרה. כר"ע דיש לה קנס דקתני הגיורת שנתגיירה פחותה מבת ג':

ולא כיתומה היא. בתמיה דודאי הגיורת כיתומה היא וקתני יש לה קנס:

והתני. בברייתא דספרי תחת אשר עינה לרבות היתומה דברי ר"י הגלילי אלמא לר"י הגלילי יש לה קנס ליתומה:

תיפתר. להאי ברייתא שבא עליה עד שלא מת אביה ואח"כ מת והילכך יש לה קנס דכבר נראה ליתן לאביה וקמ"ל אע"פ שמת האב עד שלא העמידו בדין אפ"ה חייב דכבר נראה הוא:

תמן תנינן. פ"ז דתרומות:

ואינו משלם את החומש. דלא חייבה תורה חומש אלא לאוכל בשגגה וקס"ד דבדאתרו ביה מיירי ולוקה ואפ"ה משלם את הקרן:

ותנינן אלו הן הלוקין. וקחשיב שם חייבי כריתות וכן חייבי מיתות בידי שמים לוקין וחדא מיניהו זר שאכל תרומה במזיד כדחשיב בברייתא סוף פרק הנשרפין ואיידי דמקשי ח"כ אהדדי פריך נמי אחייבי מיתות ובמס' תרומות שם גריס תנינן אלו הן הלוקין והתנינן אלו נערות וכו':

הכא את אמר לוקין. לח"כ ולחייבי מיתות בידי שמים והכא את אמר משלם והא קי"ל דאין לוקה ומשלם:

ומשני ר"י דלצדדין היא מתני' אם התרו בו לוקה. ובהכי איירי מתני' דמכו':

לא התרו בו משלם. ומתני' דתרומות ודהכא בשלא התרו בו איירי דקסבר ר' יוחנן חייבי מיתות בידי שמים אינן פטורין מתשלומין אם לא התרו בו וכן חייבי כריתות:

סבר ר' יוחנן למימר במקום מכות ותשלומין. כגון שהתרו בו ואיכא ממון ומלקות:

לוקה ואינו משלם גרסינן. ולפיכך מוקי מתני' דמכות בשהתרו בו:

וילקה וישלם. ואמאי לא עבדינן ליה לתרוייהו:

כדי רשעתו. כתיב במלקות והכהו לפניו כדי רשעתו ודרשינן משום רשע' אחת עונש אחד אתה מחייבו ולא משום שתי רשעיות:

וישלם ולא ילקה ומשני במי שיש בו שתי רשעיות הכתוב מדבר. מדכתיב רשעתו למיעוטא ש"מ שיש כאן עוד חיוב אחד והיינו ממון ואמר רחמנא והפילו השופט והכהו וגו' דהיכא דאיכא תרוייהו נעביד ביה הכאה:

ר' שמעון בן לקיש. פליג וס"ל דחייבי מלקיות שוגגין פטורין ואפילו לא התרו בו פטור מן התשלומין דמאחר שאלו היו מתרין בו לוקה ולא משלם כי לא התרו ביה נמי פטור מתשלומין:

מתני' וכו'. קשיא לר"ל דקתני בשוגג משלם ואלו התרו בו אינו לוקה בתמיה ואפ"ה משלם בשוגג:

פתר לה. ר"ל למתני' כר"מ דס"ל במס' מכות לוקה ומשלם גבי עדים זוממין שהעידוהו שחייב לחבירו ר' זוז ונמצאו זוממין לוקין ומשלם והילכך כי לא שייכא ביה מלקות אינו פטור מתשלומין ומתני' דהאוכל תרומה במזיד אפי' אתרו ביה ולוקה משלם את הקרן:

מתני' דהכא פליגא כו'. ומשני דמוקי לה נמי כר"מ ובדאתרו ביה. מן המוציא שם רע למד ר"מ. לומר דלוקה ומשלם כמו דמצינו במוציא ש"ר דמחייבינא ליה לתרוייהו כדכתיב ויסרו אותו זה מכות וענשו אותו מאה כסף ומיניה גמר ר"מ בכל מקום דלוקה ומשלם:

לחידושו יצא המוציא שם רע. כדמסיק שלא מצינו בכל מקום שיהא אדם מתחייב בדיבורו ואע"ג דעדים זוממין נמי בדיבורייהו מיחייבי מ"מ לא הוי חידוש כולי האי דע"י דיבורם היה נפסד זה המעידין עליו אבל במוציא ש"ר לא איתעביד מעשה בדיבורו אלא ע"י עדים:

הואיל וכן. דחידוש הוא:

אי את למד ממנו דבר אחר. להתחייב בדיבור בשום מקום:

כן אין את למד ממנו לא עונשין ולא מכות גרסינן וכן גרסי' במס' תרומות. וכשם שאין למידין ממנו לדבר אחר כך אין למידין ממנו לא לעונשין ולא למכות דאין למדין ממנו ג"כ שיהא לוקה ומשלם:

לא כן אמר ר' אבהו בשם ר' יוחנן מזיד בחלב שוגג בקרבן גרסינן. וכן הוא בתרומות אלא דשם גריס ר' אבהו בשם ר"ש בן לקיש ויש לפרש שם דלטעמייהו דרבנן דמפרש ר"ל פריך:

מזיד בחלב. שהזיד וידע שהוא חלב ושגג בקרבן שלא ידע שחייבין עליו קרבן:

מתרין בו. משום חלב ולוקה ומביא קרבן הואיל ושוגג בקרבן הוא דאלמא דמחייבינן ליה בשתי עונשין:

וכא. וה"נ נימא לוקה ומשלם וקשיא לר' יוחנן מדידיה אדידי':

ומשני ר' בון דכדי רשעתו כתיב. ומינה דרשינן דאין חייב משום שתי רשעיות והיינו דוקא בשני דברים שהן מסורין לב"ד כגון מלקות ותשלומין דבהכי איירי קרא בזה את תופס אחד מהן ולא שתיהן:

יצא דבר שמסור לשמים. יצא קרבן שעונש לשם שמים הוא ולא מסור לב"ד מחייבינן ליה לתרווייהו דלא מיעטיה קרא:

הכל מודים. ר"י ור"ל מודים שאין ממון אצל מיתה דאין מת ומשלם ואפי' חייבי מיתות שוגגין פטורין מתשלומין:

מן הדא. מזה המקרא ילפינן דהקיש הכתוב מכה אדם למכה בהמה במכה בהמה משלם ובמכה אדם יומת ולא ישלם מקיש פטור ממון דמכה אדם לחיוב ממון דמכה בהמה וכברייתא דתני דבי חזקיה בבבלי:

מה מכה בהמה לא חלקתה בו בין שוגג למזיד לחייבו ממון. דמכה בהמה חייב בתשלומין לעולם אפי' בשוגג כדאמרי' בסוף כיצד הרגל אדם מועד לעולם וכדדריש התם מקרא יתירא פצע תחת פצע לרבות שוגג כמזיד:

אף מכה אדם. פטור דממון דמכה אדם שאין בו אלא חיוב מיתה לא תחלוק בו בין שוגג למזיד דאפילו בשוגג שאין בו מיתה פטור מתשלומין הואיל ובמזיד איכא חיוב מיתה:

מה פליגין. כי פליגי ר"י ור"ל בממון אצל מכות ובשוגג אם הוא פטור מתשלומין:

אין ממון אצל מיתה. אפי' בשוגג דאיתקש למכה בהמה אבל יש ממון אצל מכות בשוגג דחייבי מלקיות לא איתקוש:

כך אין ממון אצל מכות. כדמפרש ר' אמי בבלייה טעמא דיליף ג"ש רשע רשע נאמר במחויבי מיתה אשר הוא רשע למות ונאמר רשע במחויבי מכות והיה אם בן הכות הרשע:

נתן בר הושעיה אמר. מהדר לעיל לתרץ רומיא דמתני' אהדדי:

כאן בנערה. מתני' דהכא בנערה דיש לה קנס ומשלם ואינו לוקה:

וכאן. מתני' דאלו הן הלוקין בבוגרת דאין לה קנס והילכך לוקה:

ואין לה בושת ופגם. בתמיה דהרי לא מיעט הכתוב בוגרת אלא מקנס דכתיב ביה נערה אבל בושת ופגם ודאי יש לה ואכתי ממון ומלקות איכא:

תיפתר שפיתתה גרסינן או שמחלה לו. כלומר דמתני' דמכות במפותה איירי וכיון דבוגרת בושתה ופגמה שלה שהרי יצאת מרשות האב במפותה דמדעתה עבדה או שמחלה לו אח"כ אין משלם כלום והילכך לוקה:

וסבר נתן בר הושעיא. הש"ס קאמר לה מדמוקי נתן בר הושעיא למתני' דמכות בבוגרת ולא מוקי לה בנערה ובשהתרו בו ומתני' דהכא בשלא התרו בו אלמא קסבר במקום

מכות ותשלומין משלם ואינו לוקה הוא והילכך ע"כ מוקי להההיא מתני' בבוגרת ומפותה דלא שייכא גבה תשלומין כלל:

וילקה וישלם וכו'. כדלעיל:

וישלם ולא ילקה כעדים זוממין. בניחותא הוא א"נ וילקה ולא ישלם גרסינן ומשני כעדים זוממין כלומר הואיל דאי אפשר לחייבו משום שתי רשעיות הילכך קאמר הא דמחייבינן ליה ברשעה אחת תשלומין הוא ולא מלקות משום דגמר מעדים זוממין:

בעדים זוממין משלמין ואין לוקין. דבפירוש רבתה תורה עדים זוממין לתשלומין דמכדי כתיב ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו יד ביד למה לי דבר הניתן מיד ליד ומאי ניהו ממון:

וכא. וה"נ בכל מקום דאיכא תרוייהו משלם ואינו לוקה:

אמר רבי יונה. דלא צריכא למילף מעדים זוממין אלא טעמא דרבי נתן בר הושעיה דמגופא דקרא יליף דמשלם ואינו לוקה:

כדי רשעתו. אמר קרא דמשמע את שמכותיו יוצאות ידי רשעתו גרסינן וכן הוא בתרומות כלומר שהמכות פוטרין ממנו חיובו ורשעתו שאינו חייב אלא מלקות בלבד:

יצא זה. שהוא חייב ג"כ בתשלומין שאומרים לו עמוד ושלם דאין המכות פוטרין אותו מממון חבירו ולחייבו בתרוייהו אי אפשר דכדי רשעתו כתיב משום רשעה אחת וכו' הילכך משלם ואינו לוקה:

מתני'. דתרומות פליגא על ר"ל דקתני האוכל במזיד משלם ואמאי הא אין לוקה ומשלם דבשלמא ע"ד דנתן בר הושעיה דאמר כל היכא דאיכא תרוייהו משלם ואינו לוקה ניחא וכן ע"ד דרבי יוחנן דאמר דבלא התראה משלם ואינו לוקה ניחא דמוקי למתני' במזיד ובלא התראה:

פתר לה מזיד בלא התראה גרסינן. וכן הוא בתרומות:

על דעתיה דר' שמעון בן לקיש. אלא לר"ל דלא שנייה היא אליביה בין שוגג למזיד דסבירא ליה אפי' חייבי מלקיות שוגגין פטורים מתשלומין אף על פי שאין בו מלקות וכן במזיד בלא התראה קשיא דאמאי משלם את הקרן:

פתר לה. ריש לקיש למתני' דתרומות נמי כר' מאיר דסבירא ליה לוקה ומשלם:

ואפילו יסבור רבי שמעון בן לקיש כל מתניתא דרבי מאיר. דאוקי למתני' דהכא ודתרומות הכל כר"מ אכתי קשה קרייה דרבי מאיר בתמיה וכי יכול לתרץ המקרא גם כן אליבא דרבי מאיר דהכתיב איש כי יאכל קדש בשגגה ישלם ולר"ל הא כל חייבי מלקיות אפי' שוגגין פטורין מתשלומין:

חומש קרבן. שאני חומש דלכפרה בא כקרבן ולא משום חיוב תשלומין:
ואפילו תימר חומש קרבן קרן קרבן. בתמיה הא קרן ודאי קנס הוא והרי לר"ל לא שאני ליה בין ממון לקנס דאין משלם אצל מכות מדמוקי מתני' דהכא נמי כרבי מאיר:
אמר רבי יודן בר שלום וכו'. כלומר דמייתי ראיה שהקרן קנס דתנינן תמן פ"ו האוכל תרומה בשוגג אינו משלם תרומה אלא חולין מתוקנין והן נעשין כדין תרומה שאם חזר ואכל התשלומין הרי הוא כאוכל תרומה ואילו ממה שאכל היה משלם ניחא הוי דלא היה קנס אבל השתא דמשלם חולין מתוקנין והן שוין יותר מדמי תרומה דנמכרת בזול שאינה נאכלת אלא לכהנים הרי קנס הוא דמשלם יותר ממה שהזיק:
ועוד. ראיה דהתשלומין קנס מהדא דתני אכל תרומה טמאה משלם חולין טהורין כו' יצא. ובבבלי פ' האשה רבה דף צ' גריס אליבא דרבנן התם תשלומיו תשלומין וחוזר ומשלם חולין טהורין:
ולא דמי עצים הוא חייב לו. בתמיה שהרי תרומה טמאה אינה עומדת אלא להסקה ואפ"ה משלם חולין טהורין ש"מ משום קנס הוא:
כמה דאת אמר קרן קנס ודכוותה חומש קנס. מסקנת הקושיא היא דמאי שנא דחשבת לקרן קנס ולחומש קרבן ואמאי לא נימא דחומש ג"כ משום קנס הוא דרבתה התורה לאוכל בשגגה בקנס והדרא קושיא לדוכתה דלא הוי חומש קרבן וקשיא לר"ל היכי מתרץ לה לקרא:
אלא רשב"ל כדעתיה. היינו טעמא דאוכל תרומה בשגגה משלם ממון אע"ג דכל חייבי מלקיות שוגגין פטורין מתשלומין:
כמה דאמר תמן. כמה דאמרי' בהאי תלמודא בריש מכות הכל היו בכלל לא תענה וגו' יצא עד זומם מן הכלל דכתיב ביה ועשיתם לו כאשר זמם וגו':
לא שישלם ממון. כלומר דודאי לזה יצא מן הכלל לגלות ביה דהיכא דמיחייב תרתי ממונא משלם מילקא לא לקי:
וכא. וה"נ הכל היה בכלל וכל זר וגו' בין שוגג בין מזיד דחייב מלקות יצא אוכל בשגגה דכתיב ביה ואיש וגו' שישלם ממון והשתא לק"מ לר"ל דבפירוש רבתה התורה לתשלומין לענין שוגג דאיירי ביה כמו בעדים זוממין בענין דאיירי בהו:
והתני. דמודים חכמים בגונב תרומת חבירו ואכלה דלוקה על התרומה ומשלם על הגניבה אלמא אפי' במזיד מצינו דלוקה ומשלם ואפילו לחכמים:

ומשני שכן האוכל תרומה לוקה. דזר שאכל אפילו תרומה שלו שהפריש לוקה והילכך בגונב משל חבירו לא איפטר מתשלומין דלא אתי מלקות דידיה ומיפטר ממון דחבריה וכדמסיק ר' יוסי לקמן דמ"מ הפסידו ממון:

החוסם את הפרה. של חבירו ודש בה משלם ו' קבין כו' שכן שיערו חכמים באכילתן:

שכן החוסם פרתו לוקה. כדלעיל וכן משמע בבבלי פ' השוכר את הפועלים דף צ' דאפי' רבנן מודו בה לשינוייא דרבא שם:

שכן במחוייבי מיתות. כלומר ר' יוסי מסיק לטעמא דמילתא דבמחויבי מיתות מצינו נמי לוקה ומשלם כגון גנב תרומת הקודש שהקדישו לבדק הבית דהרי מכל מקום הפסיד לחבירו ממון וכן להקדש:

מעתה. דאמרת הואיל ומצינו בחוסם פרתו שלוקה מיחייב נמי בתשלומין בשל חבירו אף על גב דלוקה וקא ס"ד דעיקר טעמא הואיל ומצינו לפעמים מלקות בחוסם פרה וכן באינך הילכך אף על גב דאיתיה בתשלומין לוקה א"כ נימא נמי הבא על אחותו קטנה דיש לה קנס לרבנן וה"ד לנערה וקטנה דקאמר אצל בוגרת הוא ילקה וישלם ולא יהא פטור מתשלומין מחמת המלקות הואיל ומצינו הבא על אחותו בוגרת דלוקה דלא שייך בה תשלומין וכגון במפותה דבושת ופגם נמי לית לה כדאוקמינן לעיל:

חזר ואמר. ר' מנא לנפשיה דשאני גבי אחותו דחל עליו תשלומין ומיתה כאחת בשעת הביאה נתחייב בשתיהן והילכך אמרינן קים ליה בדרבה מיניה ופטור מתשלומין:

ברם. אבל הכא בחוסם פרה של חבירו היינו טעמא דלוקה ומשלם דאין חיוב המלקו' והתשלומין באין כאחת דמכיון שחסם מיד נתחייב מלקות והתשלומין לא באין אלא מכאן ואילך שמנע ממנה אכילה וה"ד באינך בגונב תרומה וחלב היינו טעמא דלוקה ומשלם דהתשלומין באין משעת גניבה והמלקות בשעת אכילה והיינו נמי דקאמר לעיל שכן האוכל תרומה לוקה כלומר דלא שייכא אכילה לגניבה ולא באין כאחד:

הרי המציית. השורף גדישו של חבירו בשבת דקי"ל בפ' המניח דפטור מתשלומין משום דמתחייב בנפשו ואמאי נימא נמי על שיבולת הראשון כלומר מיד שהתחיל לשרוף נתחייב מיתה והתשלומין באין אח"כ:

ולית אמר כן. ואפ"ה לא אמרת התם כן משום דעל כל שיבולת ושיבולת יש בה התריית מיתה וסוף סוף דמיא כמו חיוב מיתה וממון באין כא' משום דשייכא התראת מיתה על כל א' וא' וא"כ ה"נ על כל חסימה וחסימה הבאין אח"כ דמיחייבת עלייהו תשלומין הרי יש בה גם כן התריית מכות על כל אחת ואחת והדרא קושיא לדוכתה בחוסם פרה דליפטר מתשלומין:

ר' יוסי בר בון אמר תרין אמוראין. פליגין בתירוצא לפרש הברייתא דהחוסם פרה דסתמא קתני החוסם פרה של חבירו משלם והש"ס קאמר טעמא לעיל שכן כו' והשתא חזר בו מהאי קושיא דר"ז:

חד אמר. בחוסם בדיש' תרומה וקדשים מיירי הברייתא דאינו עובר משום לא תחסום כדאמרי' בהפועלים דף צ' וכגון שהקדימה לתרומה בשבלין והילכך משלם דאין כאן מלקות:

וחרנה. וחד מהני אמוראי מוקי לה בחוסם על ידי שליח שהשליח לוקה והוא פטור דאין שליח לדבר עבירה ולפיכך משלם:

דם יחשב וגו'. בשחוטי חוץ כתיב ודרשי' ההוא ולא שולחיו ומכאן לכל איסורין שבתורה אין המשלח חייב כ"א השליח:

שוגג בתרומ' ומזיד בחמץ. אכל תרומת חמץ בפסח ולא ידע שהוא תרומה אבל יודע היה שהוא חמץ וכן נזיר שאכל ענבים או שתה יין של תרומה ובתרומה שוגג היה וכן הזיד ביה"כ ואכל ולא ידע שהוא תרומה דתנן בכולהו שהוא משלם קרן וחומש תרומת חמץ בפ' כל שעה ונזיר ויה"כ בתוספתא דתרומות ריש פ"ו. והשתא קאמר הש"ס אין תפתרינה בשני דברים ניחא כלומר אם תעשינה כמו שני דברים שגג בא' מהן והזיד בשני שפיר ככ"ע אתייא דאין מלקות דמזיד פוטר מתשלומין דשוגג ולר"ל נמי חייב בתשלומין שוגג דתרומה כדאמר לעיל דיצא מן הכלל:

ואין תפתרינ' בדבר אחד. שתעשה אותה כדבר אחד הואיל דבאכיל' אחת היא והזיד בה וחייב מלקות:

מחלוקת דר"י ור"ל. היא דפליגי לעיל דלר"י אם אתרו ביה פטור מתשלומין ולר"ל אליבא דר"מ דקסבר לוקה ומשלם חייב:

תמן תנינן. פ"ק דמגילה:

זדונו בידי אדם. שבת יש בה מיתת ב"ד במזיד:

בהיכרת. יו"כ במזיד בכרת דכתיב ונכרתה הנפש ההיא:

הא בתשלומין שניהן שוין. אם היה דבר שיש בו תשלומין פטור כדמוקי לה דר"נ בן הקנה היא שהיה עושה יוה"כ כשבת לענין תשלומין מה שבת מתחייב בנפשו ופטור מתשלומין אף יוה"כ:

כמחויבי מיתות ב"ד. לענין תשלומין:

מה ביניהון. הא לשניהן יוה"כ פטור מתשלומין:

נערה נידה ביניהון. אם בא על נערה נדה אם חייב קנס או לא וכן אחות אשתו:

מה שבת אין לה היתר אחר איסורה. דרבי נחוניא בן הקנה יוה"כ כשבת קאמר דוקא הני דמיין להדדי שאין להן היתר לאחר איסורן לאפוקי נדה שיש לה היתר לאחר איסורה וכן אחות אשתו לאחר מיתת אשתו ולדידיה חייב בקנס:

ע"ד דר"ש בן מנסיא. מה שבת יש בה כרת קאמר וכל ח"כ שוין הן לפטור מתשלומין: ואילו הואיל ויש בהן כרת אינו משלם גרסינן וכן הוא בתרומות ובמגילה:

מכות וכרת מה אמרין בה אילין תניי. אלו התנאים רבי נחוניא ור"ש בן מנסיא מה אמרו בזה אי לדידהו אין מלקות אצל כרת כשם שאין תשלומין במקום כרת או לא:

צריכה לרבנן. מספקא להו לרבנן בבית המדרש בהא:

למה לא שמע לה. אמאי לא שמעינן הדא בעיא מן הדא ברייתא דר"ש בן יוחי דאין מכות אצל חייבי כריתות:

נאמר כרת בשבת. כל העושה בה מלאכה ונכרתה וכרת ביה"כ כי כל הנפש אשר לא תעונה ונכרתה:

מה כרת שנאמר בשבת. אין אצלה מכות דלא משכחת מלקו' בשבת דאם התרו בו חייב סקילה ואם לא התרו בו חייב כרת ולא מלקות משום דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד ואין בו מלקות:

אף כרת שנאמר ביה"כ. אפי' אם התרו בו פטור ממלקו' דאין חייבי כריתות לוקין:

מה צריכה לא כר"ש בן לקיש. בלשון בתמיה כלו' לדידיה איכא לספוקי אם יש מכות במקום כרת או לא דאלו לר"י ודאי יש מלקות במקום כרת דהשתא אצל לאו שיש בו מיתת ב"ד ס"ל לקמן דיש מלקות אצל כרת לכ"ש:

דאיתפלגון. דפליגי בהא אם יש מלקות בלאו דמיתת ב"ד:

התרו בו משום אותו ואת בנו. ולא משום עכומ"ז לוקה דאין כאן מיתה:

אפילו התרו משום אותו ואת בנו. לבד אינו לוקה דמאחר שאלו התרו בו משם עכומ"ז היה נסקל ואינו לוקה דקים ליה בדרבה מיניה ה"נ כשלא התרו בו משם עכומ"ז הואיל ובהך איסורא איכא צד מיתה לא לקי והשתא לר"ל הוא דמיבעיא לן אם דוקא במקום שיש בו מיתת ב"ד פוטר ממלקות או אפי' במקום כרת אבל לר"י דמחייב מלקות במקום שיש בו מיתת ב"ד במקום כרת דלא חמירא כ"כ לכ"ש:

אפילו כרבי יוחנן. נמי מיבעיא לן דשאני התם דשני דברים יש כאן מלקות משום אותו ואת בנו ומיתה משום עכומ"ז והואיל ושני איסורין הן ס"ל דיש בו מלקו' היכא דהתרו משום אותו ואת בנו ולא משום עכומ"ז דלאו אחר הוא ובאותו לאו אין כאן מיתה:

וכא. אבל הכא מאי דמספקא לן בדבר אחד הוא באיסור אחד דיש בו לאו וכרת ואפילו לר"י נמי איכא למימר כשם שאין מלקות ותשלומין בלאו אחד כן כרת ומלקות נמי לא:

על דעתיה דר"ל. אדלעיל קא מהדר לר"ל דמוקי למתני' דהכא כר"מ דאמר לוקה ומשלם אבל לרבנן לא משכחת לה קנס ואפי' בדלא התרו בו דחייבי מלקיות שוגגין פטורין מתשלומין:

מה איכא בין אילין תנאין. רבי נחוניא בן הקנה ור"ש בן מנסיא:

לאילין רבנין. דר"מ הא לכולהו חייבי כריתות פטורין מקנס ואפי' אין כאן מלקות דאלו לרבי יוחנן איכא בינייהו חייבי כריתות בשלא התרו בו למלקות כדמוקי לעיל למתניתין דלרבנן חייב קנס ולהנך תנאי פטור:

לאוין לא כריתות. איכא בינייהו חייבי לאוין לחודייהו ואין אצליהן כרת כדמפרש רבי יודן הבא על ממזרת ביניהון דלהנך תנאי חייב בקנס ולרבנן דרבי מאיר פטור אפילו לא התרו בו:

המצית גדיש חבירו ביו"ט ביניהון גרסינן וכן הוא בתרומות ובמגילה. וי"ט אין בו אלא מלקות ולא כרת דלהנך תנאי הואיל ואין בו כרת משלם דלא מתחייב בנפשו הוא ולרבנן דר"מ פטור מממון הואיל ויש בו מלקות:

מעתה אילו נערות שיש להן קנס דלא כרבנין. אם נימא הא דמוקי לה ר"ל מתני' כר"מ בדוקא הוא ולא אתייא כלל אליבא דרבנן:

תיפתר ד"ה. מצינן לאוקמי רישא דמתני' ואפילו כרבנן בממזר שבא על הממזרת דמותר בה ומשלם קנס ומהו דתימא הואיל ופסולי קהל הן לאו בני קנסא נינהו קמ"ל:

ואשת אחיו. דקתני במתני' דיש לה קנס לאו יבמתו היא בתמיה דהא ע"כ לאחר מיתת אחיו מיירי דאל"כ אשת איש היא וא"כ הרי זקוקה היא לו ומה כרת או קנס שייך בה:

שהיו לאחיו בנים. מאשה אחרת ואינה זקוקה לו ואירס אשה ומת דאם לא מת בת סקילה היא ואין בה קנס:

הלכה ב

מתני' **יתירות על שלש שנים**. דכיון דראויות לביאה בחזק' הפקר הן ונבעלות בגיותן והשבויה בשבייתה ואף על גב דמדאורייתא שבויה לא הויא בחזקת בעולה כדאמרינן בכל דוכתי בשבויה הקלו מ"מ אין לה קנס דמשום גזירה שלא תנשא לכהן עשאוה כבעולה לכל דבריה:

הרי היא בקדושתה. ואינה בחזקת בעולה אע"פ שנשבית כשהיא גדולה ואין הלכה כרבי יהודה:

גמ' **לא ריבה אותה רבי יהודה**. לשבויה שהיא בקדושתה אלא לקנס כדי שלא יהא חוטא נשכר אבל לשאר דברים לא אמר רבי יהודה:

תני רבי חייה. אליבא דרבי יהודה:
אף לכתובת מנה מאתים. כמו מאתים מנה כלומר הרי היא בחזקת בתולה ויש לה מאתים לרבי יהודה:
אף להאכילה תרומה. אם בת כהן היא ולא מחזקינן לה בחזקת בעולה לפסול לה ועשאה זונה ופסלה מן התרומה:
על דעתיה דר"ל. דקאמר לרבי יהודה אפילו להאכילה תרומה ר"י ור' דוסא שניהן דבר אחד אמרו דס"ל לר' דוסא במס' עדיות דסתם שבויה אוכלת בתרומה ולא חיישינן למידי. ובבבלי גריס דרבי יוחנן אמר הכי ר"י ורבי דוסא אמרו דבר אחד:

הלכה ג

מתני' **ולא יהיה אסון ענוש יענש**. הא אם יהיה אסון לא יענש אין משלם ממון מפני שהוא חייב מיתת ב"ד:
גמ' **אילו אחר בא עליה קנסה לאו לאביה הוא**. בתמיה ולמה לי טעמא דפטור מקנס הבא על בתו מפני שמתחייב בנפשו תיפוק ליה דהקנס שלו הוא ואפילו בא עליה אחר:
עד שלא מת ומת גרסי' ואביה מיותר ואגב שיטפא דלקמן הוא. כלומר דמיירי שמת מיד אחר שבא עליה ואי לאו טעמא דמתחייב בנפשו פטור מתשלומין הוי אמינא דתובעת מהיורשים קמ"ל:
כר' יוסי הגלילי. כלומר אליבא דר"י הגלילי הוא דצריך לאוקמי המתני' כן דס"ל לקמן נערה שנתארסה ונתגרשה אין לה קנס ולא משכחת לה קנס אצל בתו דאם לא נתארסה לאביה ואם נתארסה אין לה קנס כלל:
ברם כר"ע. דאמר לקמן בנתארסה יש לה קנס וקנסה לעצמה ולדידיה לא איצטריך לן לאוקמי שבא עליה ומת אלא בנתארסה ונתגרשה מיירי:
ממשמע שנאמר ולא יהיה אסון. ענוש יענש וממילא ידעינן הא אם יהיה אסון לא יענש בממון אלא חייב מיתה וא"כ מה ת"ל שוב ואם יהיה אסון וגו':
לרבות את המזיד בהתרייה. האי לרבות כמו להורות הוא כלומר דאי לא כתב רחמנא ואם יהיה אסון הוי אמינא דקרא באסון ממש משתעי שאם לא יהיה מיתה אז משלם ממון אבל אם יהיה אסון אע"פ שאין בו דין אסון כגון שהרג בשוגג או במזיד בלא התראה אינו משלם ממון הילכך כתיב ואם יהיה אסון ונתת נפש וגו' דע"כ דין אסון קאמר שהיה במזיד ובהתראה ולגלות על רישא דקרא דנמי בדין אסון הוא שאם לא יהיה דין אסון שהרגו בשוגג או בלא התראה משלם ממון:

ולאו מתניתא היא. ומאי קמ"ל ר' ירמיה הא האי מילתא ממתני' שמעינן לה דקתני כל המתחייב בנפשו אינו משלם ממון והיינו במזיד ובהתריי' אלמא דתנא דמתני' נמי מפרש לקרא בדין אסון שאינו פטור ממון אא"כ מתחייב בנפשו הוא אבל אם הרג בשוגג משלם ממון הואיל ואין בו חיוב מיתה:

דלא אתיא אלא בשוגג. מסקנא דמילתא היא כלומר הכי הוי ליה לרבי ירמיה לפרש דקרא לא אתי אלא להורות אפי' בשוגג פטור מתשלומין. א"נ דלא אתיא אמתני' קאי וה"פ דרבי יוסי מקשה ולאו מתני' היא היכי אמרת דדוקא במזיד ובהתריי' פטור מתשלומין אבל בשוגג לא הא ממתני' שמעינן אפילו חייבי מיתה שוגגין פטורין מתשלומין דקתני כל המתחייב בנפשו וכו' שנא' ולא יהיה אסון ועל כרחך לא אתיא המתני' אלא אפי' בשוגג ומפרש לאסון דקרא באסון ממש ומתחייב בנפשו לאו דוקא הוא אלא שיש כאן צד מיתה קאמר אם היה במזיד דאם לא כן אלא דוקא אם היה במזיד פטור מתשלומין למה לי קרא דלא יהיה אסון תיפוק ליה מכדי רשעתו דמשום רשעה א' אתה מחייבו ולא ב' רשעיות אלא ע"כ להורות דאפי' חייבי מיתות שוגגין פטורין:

אמר חזקיה. נסיועי נמי דאפילו בשוגג פטור כדאשכתן ברייתא דמקיש מכה אדם וכו' כדלעיל הלכה א':

הלכה ד

מתני' **נערה שנתארס' ונתגרשה**. דאלו לא נתגרשה חייב מיתה ואין שם קנס:

אין לה קנס. כדמפרש טעמא בגמרא דכתיב אשר לא אורשה הא אורשה פעם אחת אין לה קנס:

וקנסה של עצמה. דדריש אשר לא אורשה לאביה הא אורסה לעצמה והלכה כר"ע:

גמ' **ה"ג מ"ט דרבי יוסי הגלילי אשר לא אורשה ורבי עקיבא אשר לא אורשה עד שלא נתארסה כו'**. ובהעתקה חסר כאן מאשר לא אורשה קמא עד אשר לא אורשה בתרא וכן היא בבבלי ומוכרח' הגי' נמי הכא:

על דעתיה דרבי עקיבא גרסינן. נערה נותן לאביה וכו'. כלומר דפריך לר"ע דמדייק קרא אשר לא אורסה הא אורסה לעצמה אלא מעתה הא דכתיב נערה בתולה ודרשינן נערה ולא בוגרת בתולה ולא מוכת עץ דאין להן קנס ולר"ע נידרוש נמי הכי נערה לאביה הא בוגרת לעצמה וכן מוכת עץ:

שנייא היא. התם דכתיב כו' והכתוב ממעטן לגמרי:

לית כתיב אשר לא אורשה. בתמיה הא ארוסה נמי ממעטה קרא:

ומשני אשר לא אורסה. מיבעי ליה לג"ש דילפינן מפתה דלא כתיב ביה חמשים שקלים מאונס דכתיב ביה נמי אשר לא אורשה וב' אונס מפורש חמשים מה תמן וכו':

ולית ליה לרבי יוסי הגלילי חמשין. בתמיה דהא לדידיה איצטריך אשר לא אורשה למעוטי:

אית ליה מהאי ג"ש כסף כסף כתיב במפתה כסף ישקול וכתיב באונס חמשים כסף:

בא עליה עד שלא נתארסה ונתארסה. מהו אם יש לה קנס לר"י הגלילי או לא:

ונתגרשה ל"ג דמאי נ"מ אם נתגרשה או לא ואגב שיטתא דלעיל הוא:

לית מילתא דרבי אחי אמרה שהוא נותן. וקאמר הש"ס וכי לאו היינו דר' אחי דקאמר לעיל ומינה שמעינן שהוא נותן קנס הואיל ובא עליה מקודם שנתארסה ונראה הקנס לאביה דמקשינן לעיל על הא דקאמר לר"י הגלילי האונס והמפתה את היתומה פטור והתני תחת אשר עינה וכו' וקאמר רבי אחי עלה תיפתר הא דקתני חייב בקנס שבא עליה כו':

הוא בא עליה עד שלא מת אביה ומת אביה וכו'. זה הדין בבא עליה עד שלא מת ומת וכן בבא עליה עד שלא נתארסה ונתארסה דמאי שנא תרוייהו חד טעמא וחד דינא אית להו דחייב בקנס הואיל ובשעת ביאה כבר נראה ליתן לאביה:

בא עליה עד שלא נישאת ונישאת. מהו אם הקנס לאביה או לעצמה ופשיט לה ממה דתימר תמן כלומר בארוסה דנמי תחת בעלה היא ונותן לאביה והכא נמי אע"פ שתחת בעלה היא נותן לאביה:

הלכה ה

מתני' **בושת ופגם**. מפרש לקמן במתני':

האונס נותן את הצער. כדמפרש טעמא בגמרא אינו דומה נבעל' באונס לנבעלת ברצון:

האונס נותן מיד. לאביה אע"פ שכונסה:

והמפתה לכשיויציא. כלומר כשלא יכנוס שאם יכנוס אינו נותן קנס כדכתיב מהר ימהרנה ואם מאן ימאן כסף ישקול אבל גבי אונס כתיב ונתן חמשים כסף ולו תהיה לאשה:

האונס שותה בעציצו. בכלי מאוס שבחר בו כלומר על כרחו ישאנה:

גמ' **ודלא כרבי שמעון**. אתיא מתני' דאונס נותן את הצער:

ועתיד לחתכה. בעצמו או לקצוץ נטיעותיו בעצמו דפטור זה וה"נ הרי סופה להצטער תחת בעלה:

מה מקיים ר"ש תחת אשר עינה. ומכאן ילפינן דנותן את הצער:

תיפתר. הקרא בשבא עליה על הקוצי' והיינו אשר עינה ולא צער דבעילה:

בשלא רצה לקיים. האי לכשיוציא דקאמר שלא רצה לכונסה כדפרישית במתני' דהא עדיין לאו אשתו היא ולא שייך לכשיוציא:

שהוא עושה אותן עליו מוהר. כלומר אם רצה לכונסה אינו משלם קנס אלא עושה אותן עליו מוהר וכותב לה כתובה כשאר הבתולות:

בנות אנוסה מהו שיש להן בתנאי כתובתה. דהבנות ניזונות מתנאי כתובה כדתנן לקמן פ"ד בנן נוקבן די יהוון ליכי מנאי יהוון יתבין בביתי ומיתזנן מנכסיי כו' ובנות אנוסה מהו שיהא להן מזונות ולמ"ד אין לה כתובה מיבעיא ליה כדלקמן:

פשיטא ליה באנוסה דלית לה בנין דיכרין. תקנת כתובת בנין דיכרין דתנן לקמן אינהון יהון ירתין כסף כתובתך וכו' וכיון דאנוסה לית לה כתובה פשיטא דלית לה תקנת בנין דכרין ובהא לא קא מיבעיא לן:

במפותה דאית לה בנן נוקבין גרסינן. כלומר במפות' ודאי לא קמיבעיא לן דהבנות ניזונות מתנאי כתובה דהא מפותה יש לה כתובה וכן תנאי כתובה וכדמפרש ואזיל אמאי מספקא ליה באנוסה טפי מבמפותה:

אין תימר תריהון צריכה לה נשאול בנות כו'. כלומר וכי תימא מאי חזית דאנוסה מיבעיא לך ובמפותה פשיטא לך ואמאי לא מספקא לך בתרווייהו והכי נשאול בנות אנוסה ובנות מפותה מהו שיש להן מזונות בתנאי כתובה:

הן דצריכה לי כרבנין. כלומר דעל זה משיב דלא היא דמאי דמספקא לן לרבנן הוא דפליגי אדרבי יוסי ברבי יהודה לקמיה וסבירא להו דאנוסה לית לה כתובה והילכך בתנאי כתובה הוא דקא מיבעיא לן מי נימא הואיל דכתובה לית לה תנאי כתובה נמי לית לה או דילמא שאני כתובה משום דטעמא מאי תיקנו רבנן כתובה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה והא אנוסה לא מצי מפיק לה אבל הבנות יש להן מזונות בתנאי כתובה:

הן דפשיטא לי כרבי יוסי ברבי יהודה דתני וכו'. כלומר לרבי יוסי בר"י פשיטא לן דיש להן בתנאי כתובה דהואיל וכתובה יש לה תנאי כתובה נמי אית לה והילכך במפותה נמי פשיטא לן דיש לה תנאי כתובה כמו דיש לה כתובה לכ"ע אלא בבנות אנוסה ולמזונות קא מיבעיא לן לרבנן ולא איפשיטא:

הלכה ו

מתני' **מוכת שחין**. מצורעת:

נמצא בה דבר זימה. אחר שכנסה:

גמ' **לא יאמר ולו תהיה לאשה זה המוציא שם רע**. כלומר זה המקרא ולו תהיה לאשה האמור במוציא שם רע למה נאמר הרי היא כבר תחת ידו ולא הוי ליה למכתב אלא לא יוכל לשלחה:

תלמד הימנה. מדמיותר הוא דלגזרה שוה מתדרש נאמר כאן ולו תהיה וכו':

מה להלן. במוציא שם רע באשה שראויה לו מדבר הכתוב דודאי לא נשא אלא אשה הראויה לבא בקהל אף לו תהיה האמור בקנס שאינו יכול לשלחה בראויה לו הכתוב מדבר:

אי מה להלן וכו'. כלומר אי ממוציא שם רע ילפת לה ואימא לכולה מילתא כמוציא שם רע ונילף נמי לקנס דאין משלם אלא באשה הראויה לו ואנן קיימא לן דאפילו אינה ראויה לו משלם קנס:

ר"ז עולא בשם רבי ישמעאל וכו'. כלומר דלהכי ילפינן הגזירה שוה ולא תקשי לך מידי:

מה לו תהיה שנאמר להלן. במוציא שם רע:

גירש אומר לו שיחזיר. כלומר דאינו לוקה על לאו דלא יוכל לשלחה ואע"פ שקדמו העשה ולו תהיה לאשה ולא מיקרי ניתק לעשה אפ"ה אינו לוקה אלא תקנתו שיחזירנה משום דלו תהיה לאשה דמוציא ש"ר מיותר הוא שהרי היא תחת ידו ואם אינו ענין לפניו תנהו ענין לאחריו והוי כלאו הניתק לעשה ואין לוקין עליו:

אף לו תהיה האמור כאן. באונס גירש אומר לו שיחזיר ואינו לוקה על לאו דלא יוכל שלחה דכתיבא ביה דילפינן ממוציא שם רע דלאו הניתק לעשה הוא:

כופין אותן להחזיר. לקיים העשה ולו תהיה ואינן לוקין:

ואם היו כהנים. ואסורין בגרושה סופגין את הארבעים ואין מחזירין:

כהדא דתני. איידי דקאמר גירש יחזיר ואינו לוקה דלא עבר בלאו שעדיין יכול לקיימו מייתי נמי להאי ברייתא דמצינו לפעמי' שפטור הוא מלא תעשה דלא יוכל שלחה כדמסיק:

בעול' בעל. כי ימצא איש שוכב עם אשה בעולת בעל והוי מצי למיכתב עם אשת איש:

להביא את המקבלת כו'. אפילו בא בעלה עליה כשהיא ארוסה ובא אחר עליה בעולת בעל היא ובחנק הוא ולא בסקילה:

בבית אביה. כלומר אפילו בבית אביה ולאפוקי אם מסר האב לשלוחי הבעל דאפילו אם עדיין לא בא עליה בעלה הרי היא כנשואה והבא עליה בחנק כדאמרינן לקמן פ"ד:

ולא סוף דבר מכדרכה. ולאו דוקא בכדרכה עושה אותה הבעל לבעולה אלא אפילו שלא כדרכה:

לא כן צריכה שלא כדרכה. לא צריך להשמיענו דהבעל עושה אותה בעולה אלא בשלא כדרכה:

אפילו תימא מכדרכה. כמו אי תימא אפי' מכדרכה כלומר דאי כדרכה נמי צריך קרא למה לי להשמיענו דבעלה עושה אותה בעולה אפילו בא עליה אחר כדרכה עושה אותה בעונה כהאי דתנינן בפרק ד' מיתות נערה המאורסה אינו חייב בסקילה עד שתהא נערה בתולה באו עליה שנים הראשון בסקילה והשני בחנק ולא איצטריך קרא אלא לשלא כדרכה דהבעל עושה אותה בעולה ולא אחר:

ואחד כדרכה. לבסוף:

כולן. בסקילה. כדאמרן דאין אחר עושה בעולה בשלא כדרכה ומיהו כולן חייבין סקילה אשלא כדרכה דמשכבי אשה כתיב:

הערו בה עשרה וכו'. דקסבר אין הערה מאחר עושה אותה בעולה כמו שלא כדרכה ומיהו סקילה חייב על הערה כעל גמר ביאה כדאמרינן בפרק הבא על יבמתו:

ובפנויה. וכן בפנויה לענין קנס:

כולם בקנס. דעדיין בתולה היא וקסבר שלא כדרכה חייב נמי בקנס:

ביררה לה אחד מהן. להנשא לו:

נפטרו כולן מלא תעשה דלא יוכל שלחה וקמ"ל דכל זמן שלא ביררה כולן בל"ת הן כל מי שימאן לישאנה כשתרצה:

אמרה איפשר. אפשר שאנשא לפלוני אחד מהן והר"ן ז"ל גריס אי איפשי כלומר שחזרה בה אחר שביררה לזה:

בוררת וחוזרת ובוררת. כלומר שעדיין הברירה בידה ועל כולן חל עדיין הלא תעשה עד שתנשא לאחד מהן:

היה נשוי את אחותה כבר נפטר. מלאו שהרי אינו יכול לישאנה ומשום סיפא איצטריך:

מתה. אשתו כבר נפטר מהלאו בשעה ראשונה ואע"פ שעכשיו מותר בה:

מת. האונס אין כופין את היבם לייבמה וכדדריש בתוספתא דפרקין ולו תהיה לאשה לו אתה כופה ואי אתה כופה ליבם:

הלכה ז

מתני' **האונס חייב והמפתה פטור**. דכיון דיתומה היא וקנסה שלה הא אחילתה גביה דמדעתה נתפתתה לו ופטור ובגמרא איפליגו בה בפירושא דמתני':

גמ' **אתייא דרבי אלעזר בשיטת רבי עקיבא רבו**. כלומר דרבי יוחנן מפרש להא דר"א דלאו ביתומה ממש קאמר דפשיטא הוא דמפתה פטור אלא יתומה דקאמר בנערה

שנתארסה ונתגרשה דהויא כיתומה בחיי האב וקסבר לה כר"ע דאמר לעיל קנסה לעצמה:

מעתה אפי' במפותה. טעמא מפרש דמ"ט מפותה פטור כרבי ירמיה דאמר תיפתר טעמא דמתני' במפותה משום דמדעתה הוא ומחלה לו:

ויש אדם מוחל דבר שאינו שלו. כלומר נהי דקנסה לעצמה בנערה שנתארסה ונתגרשה מיהת בושת' ופגמה של אביה הוא וכי יכולה היא למחול דבר שאינו שלה:

פתר לה. רבי ירמיה המתני' ביתומה ממש ולא כר"י הילכך יכולה למחול שהכל שלה:

ותני דבית ר' כן. בבה"מ של ר' היו שונין במשנה בהדיא הכי היתומה ר"א אומר וכו' ולא היו גורסין שנתארסה ונתגרשה:

ויש אדם מוחל על דבר שאינו ברשותו. ותהא ביתומה ממש מ"מ קשה דהא עדיין לא זכתה בקנס עד שעת העמדה בדין וכי יכולה היא למחול דבר שאינו ברשותה:

נישמעינה כו'. מסקנת הקושיא היא כלומר וכ"ת דמיד זכתה והויא כדבר שברשותה והא בהדיא שמענו דאמר רבי בון דאין זכייה בקנס משעה הראשונה כדמוכח ממתני' דתנינן לקמן ריש פ"ד:

עמדה בדין וכו' אם את אומר כן. ואם איתא דהיה זוכה בקנס מיד קודם העמדה בדין. קנס כן הוא משעה ראשונה. הרי יש כאן קנס משעה ראשונה ומאי שנא עמדה בדין דקאמר אפילו לא עמדה בדין מת האב יהא של אחין אלא ודאי שאינה זוכה עד שעת העמדה בדין וא"כ קשיא היאך יכולה היא למחול הקנס:

בבושת ופגם הדא מתני'. מתנית' דקתני המפתה פטור בבושת ופגם הוא דפטורי דיכולה למחול אבל לא בקנס דעדיין לא זכתה בו:

דרבי מנא. כלומר ובפלוגתא דאשכחן דפליגי בה דרבי מנא אומר מהו האונס חייב דקתני במתני':

בכל. בין בקנס בין בבושת ופגם וכן המפתה פטור מן הכל:

רבי אבין אמר שמי בעי. עלה דאמאי יהא המפתה פטור מקנס הא אינו ברשותה למחול והילכך מפרש מהו האונס וכו' דמבושת ופגם הוא דפטור המפתה שברשותה הוא למחול אבל בקנס חייב שאינה יכולה למחול ומתני' אליבא דר' אבין מיתוקמא:

והא ר"ע אומר האונס פטור וכו'. נראה דט"ס הוא ומהיכי תיתי לומר באונס דפטור מן הבשת אלא ה"ג והא ר"ע אומר האונס והמפתה פטור מן הכל. אלמא שמעינן אליביה דאפילו קנס יכולה למחול וקשיא לרבי אבין:

ההיא רבי יוסי הגלילי היא. לא תיתני אליבא דר"ע אלא ר"י הגלילי כדאמרינן ריש פירקין האונס והמפתה את היתומה פטור ומוקי לה כר"י הגלילי וכדפרישית שם. ובחידושי הרא"ה ז"ל מצאתי הגי' והיא רבי עקיבא ואדלעיל קאי:

הלכה ח

מתני' **הכל לפי המבייש**. אדם קל שבייש בשתו מרובה:

והמתבייש. לפי חשיבתו בשתו:

כאלו היא שפחה. בבבלי מפרש אומדין כמה אדם רוצה ליתן בין שפחה בתולה לשפתה בעולה להשיאה לעבדו שיש לרבו קורת רוח הימנו:

גמ' **לא דומה המבייש את הגדול למבייש את הקטן**. וזהו הכל לפי המתבייש:

למתבייש מן הקטן. שבשתו מרובה וזהו הכל לפי המבייש. בושת הגדול. שמתבייש מרובה דאין אדם קל משגיח כ"כ בבושה:

ונזקו ממועט. על פגם קאי שאין אדם גדול נפגם כ"כ:

הלכה ט

מתני' **כל מקום שיש מכר**. לאב בבתו דהיינו בקטנותה:

אין קנס. דאין קנס לקטנה ומתני' ר"מ היא כדמוקי לה בגמרא ולית הילכתא כוותיה:

וכל מקום שיש קנס. משהיא נערה והיא כשתהיה בת י"ב שנים ויום אחד והביאה שתי שערות שזו יש לה קנס:

אין מכר. שאין אדם מוכר את בתו כשהיא נערה:

הבוגרת. מבת י"ב שנה וששה חדשים ויום אחד וכבר הביאה שתי שערות היא הנקרא' בוגרת ואין אביה יכול למכרה ואין לה קנס אבל בושת ופגם יש לה:

גמ' **דר"מ היא**. מתני' דקטנה אין לה קנס:

ברם כרבנן יש מכר וקנס כאחת. בימי קטנותה כדמפרש ואזיל:

כר"מ מבת יומה ועד ג' שנים ויום אחד יש לה מכר ואין לה קנס. ובזה אפי' רבנן מודו דלאו בת ביאה היא. חסר כאן בדברי ר"מ וה"ג כגירסת הבבלי וכן הוא בתוספתא סוף פ"ג מבת שלשה שנים ויום אחד עד שתביא ב' שערות יש לה מכר ואין לה קנס משתביא ב' שערות עד שתבגור יש לה קנס ואין לה מכר בוגרת לא מכר ולא קנס. וכן בדברי רבנן נתחלפה הגי' וה"ג כרבנן מבת יומה ועד שלשה שנים ויום אחד יש לה מכר ואין לה קנס מבת שלשה ויום אחד עד שתביא שתי שערות מכר וקנס כאחת:

תמן תנינן. בפרק ד' מיתות:

דר"מ היא. דאמר אינו חייב סקילה עד שתהא נערה:

ברם כרבנן אפילו קטנה גרסינן וכן הוא שם:
נער חסר כתיב בפרשה. גבי נערה המאורסה ומשמע דאתא למעוטי גדולה אבל לא קטנה:
מה מקיימין רבנן נער. מנא להו דאפילו קטנה:
נערה אחת שלימה כתיב בפרשה. דמוציא שם רע בקרא דועגשו אותו מאה כסף ונתנו לאבי הנערה:
לימדה על כל הפרשה. של מוציא שם רע אפי' במקום שנאמר נער חסר שהיא גדולה ומדאיצטריך לגלות על נער שבפרשה שהיא גדולה ש"מ דכל מקום שנאמר נער חסר אפילו קטנה במשמע:
מתיב ר"מ לרבנן הרי המוציא שם רע הרי כתיב בו. נמי בחד קרא נער והוציאו את הנער אל פתח בית אביה וסקלוה והיא גדולה ע"כ דהא אין הקטנה נסקלת ומאי חזית דאמרת דנערה שלימה הכתוב בפרשה ללמד על האי נער דכאן דוקא גדולה דילמא האי נער חסר ללמדינו בא דבכל מקום נער דוקא גדולה ועוד דאי ללמדינו על מוציא שם רע גופיה למה לי תיפוק ליה דאין הקטנה בת עונשין:
מה עבדין לה רבנן. להאי נער חסר דמוציא שם רע:
תיפתר שבא עליה דרך זכרות. כלומר תפרש האי קרא דלדרשה אחריתא אתא דמוציא שם רע חייב אם בעל אפילו שלא כדרכה והוציא שם רע כדרכה ולהכי כתיב נער לשון זכר לומר דבא עליה דרך זכרות ולעולם כ"מ שנאמר נער אפי' קטנה במשמע:
הבא על הקטנה. מאורסה מהו:
אני אקרא נערה ולא בוגרת. דמיעטיה קרא מסקילה:
ופריך וקרא. נמי נערה ולא קטנה:
ה"ג אמר ליה ולית את מודי לי וכו'. כמו שהגהתי וכן הוא בסנהדרין שם כלומר ואין את מודה לי שהבא על הקטנה בקנס דכתיב תחת אשר עינה לרבות הבא על הקטנה לקנס וכן לסקילה:
וקרא וכו'. כלומר ועליה נמי אני דן מאי חזית לומר דרבתה התורה קטנה לקנס ולא לבוגרת ואימא לבוגרת נמי:
אע"ג דנצחיה יעקב בדינה. אף שזכה אותי בדין אע"פ כן הלכה הבא על הקטנה הוא בסקילה והיא פטורה ממיתה:
ולמה. כן נימא נערה ולא קטנה:
שמע לה מן הדא. מזה המקרא שמענו זה:

וכי אין אנו יודעין שאין לנערה חטא מות. מדכתיב לבדו וא"כ מה ת"ל עוד ולנערה לא תעשה וגומר אלא ללמד יש לך אחרת שאין לה חטא מות אלא הוא בסקילה והיא פטורה ואיזו זו קטנה:

הלכה י

מתני' **האומר פיתיתי את בתו של פלוני**. בבבלי מפרש לא מיבעיא האומר אנסתי שהוא נאמן שאין פוגם אותה כל כך שאין לעז של אנוסה גדול כמו לעז של מפותה אלא אפילו האומר פיתיתי וסד"א דלא מהימנינן ליה להחזיק הלעז קמ"ל דניחא לה לדידה או לאביה להשתכר הממון:

ואינו משלם קנס. דמודה בקנס פטור דאמר קרא אשר ירשיעון אלהים פרט למרשיע את עצמו:

המית שורי את פלוני. והריני חייב בכופר משלם על פי עצמו דקסבר כופרא ממונא:

עבדו של פלוני. והריני חייב שלשים סלע:

אינו משלם ע"פ עצמו. דקנס נינהו שאפילו אינו יפה דינר נותן שלשים:

זה הכלל. לאתויי מוציא שם רע והיוצא בשן ועין:

גמ' **מהו שישלם דמי עבד מפי עצמו**. כלומר דמיבעיא ליה הא דתנן במתני' אינו משלם ע"פ עצמו אם דוקא הקנס שהוא יותר מדמי שויו הוא דאינו משלם אבל דמי שויו של עבד משלם ע"פ עצמו דלאו בכלל קנס הן כדמפרש ואזיל:

מה צריכה ליה. מאי קא מיבעיא ליה הא קנס של עבד שלשים סלע הן ואם הוא פטור מהקנס מאי משלם ומפרש דהכי קמיבעי ליה:

כל שלשים קנס. אם כל השלשים סלע הקצובין בתורה נקראים קנס ואפילו דמי שויו:

או יותר מדמיו קנס. אין נקרא קנס אלא מה שחייבתו התורה לשלם יותר מדמי שויו של העבד:

ה"ג אין תימר כל שלשים קנס אינו משלם אין תימר יותר מדמיו קנס משלם וכן הוא בשבועות. דאם תאמר שאין קרוי קנס אלא היותר על דמיו משלם דמי שויו ע"פ עצמו דאינו נפטר בהודאתו אלא מהקנס:

תמן תנינן. בסוף פ' שבועות הפיקדון:

המית וכו' פטור. כלומר דפשיט ליה הבעיא מדקתני התם פטור וטעמא משום דאינו משלם קנס ע"פ עצמו וכל היכא דכי אודי לא מיחייב כי כפר ליה נמי לאו ממונא כפר ליה והילכך פטור על השבועה אלמא דכל שלשים סלע קנסא הוו דאל"כ אכתי כי הוי מודי מדמיו לא איפטר ואישתכח דממונא כפר ליה:

תיפתר שהמית עבד מוכה שחין. שלא היה יפה כלום ובהאי ודאי כל השלשים קנס הן:
אמור דבתרה. א"כ אמור הסיפא המית שורך את בני וכו'. לא מצאתי ברייתא זו ואולי באיזה תוספתא היא ונשנית על המתני':
ופתרה במוכה שחין ויהא פטור. ואם רישא במוכה שחין סיפא נמי תוקמי במוכה שחין ואמאי חייב הא אינו שוה כלום:
אמר רבי חגיי קומי רבי יוסי. ובשבועות גריס אמר רבי זעירא קומי ר' מנא ושם גריס על קושית רבי יוסי שהשיב לו לית יכול דתנינן המית בן חורין נותן את שויו:
תיפתר כמ"ד. בפרק שור שנגח ד' וה' דפליגי שם תנאי וכן בבבלי שם חד אמר ונתן פדיון נפשו דכתיב גבי כופר נפשו של מזיק וחד אמר נפשו של ניזק ולמ"ד נפשו של מזיק אע"פ שאינו שוה כלום הוא משלם ולעולם במוכה שחין איירי:
ואין כמ"ד נפשו של מזיק. כלומר דדחי לה הש"ס דא"כ כולו קנס הוא ואמאי קתני בסיפא חייב:
מהו שיאמרו לו צא ידי שמים. על מודה בקנס קאי אע"ג דמדינא פטור אם אומרים לו שישלם כדי לצאת ידי שמים:
נישמעינה. לזה מן הדא:
מעשה וכו' מצאתי עילה לשחררו. שהיה ר"ג שמח בדבר לפי שעבד כשר היה והיה מתאוה לשחררו ובבבלי פ' מרובה דף ע"ד גריס סימא את עין טבי עבדו:
ומה בידך. אין בדבריך כלום מפני שהודית מפי עצמך ואין קנסות. להתחייב אלא בב"ד ובעדים:
ויאמרו לו צא ידי שמים. אי ס"ד דצריך לצאת ידי שמים בקנסות מפני מה לא אמרו כן לר"ג אלא ש"מ שאינו צריך:
ר"ג כמ"ד מותר לשחררו. אם ר"ג פליג אהא דאמרינן המשחרר עבדו עובר בעשה וקסבר מותר לשחרר דקס"ד הא דקאמר מצאתי עילה לשחררו משום דקסבר מותר אלא שחביריו לא הניחו לו ולפיכך קאמר מצאתי עילה עכשיו:
כל גרמה אמרה. כל עצמה של זו המעשה שמעינן מינה דקסבר אסור לשחרר דאם לא כן היה לו לשחררו משעה הראשונה קודם שהפיל שינו והרי לא היה מי שמוחה בידו:
סליק פירקא בס"ד

פרק ד

הלכה א

מתני' **נערה**. והצער בתפוסה. באנוסה ולישנא דקרא נקט ותפשה ושכב עמה ונמי לאביה הוא:

עמדה בדין. דהאב אינו זוכה עד שתעמוד בדין עם הבועל:

מת האב. אח"כ הרי הן של אחין דכבר זכה בהן האב:

הרי הן של עצמה. דכיון דלא עמדה בדין לאו ממון הוא להורישו לבניו ואין אדם מוריש זכות בתו לבנו כדיליף בגמרא מקרא:

מתני' **מת האב**. משעמד' בדין בנערותה בין בגרה קודם מיתה בין לא בגרה:

הרי הן של אחין. דכיון דעמדה בדין זכה בהן האב:

גמ' **מאן תנא נערה**. כלומר דמדייק דלא קתני בתולה אלא לאשמעינן נערה דוקא ולא קטנה ורבי מאיר היא דאמר בפרקין דלעיל קטנה אין לה קנס:

ודלא כרבי שמעון. דקתני הצער באנוסה:

דר"ש וכו'. בפירקין דלעיל הלכה ה':

עד כדון דברים הבאים מחמת הביאה. עד כאן לא שמענו דזכתה התורה לאב אלא הני דחשיב במתני' שהן מחמת הביאה וטעמא שבידו למסרה למנוול ומוכה שחין:

חבל בה. אחר או סימא וכו' למי הוא משלם דהכא לא שייך האי טעמא דהא אי בעי חבל בה לא מצא חביל דאין אדם רשאי לחבול בבתו ועובר בה כעובר על חובל בחבירו משום לא יוסיף פן יוסיף:

רבי יוחנן אומר לאביה. כדמפרש במאי פליגי:

עד שתבגור. כמו עד לא עשה ארץ (משלי ח) כלומר אפילו קודם שתבגור מעשה ידיה שלה הילכך חבלה נמי שלה והיינו השבת שבטלה ממלאכה וכן הא דאפחתה מכספה:

מבגורה ואילך. מעשה ידיה שלה אבל מקודם מעשה ידיה לאביה הילכך חבלה נמי לאביה:

כ"ע מודיי שהן של עצמה. חבלה שהרי יצאת מרשות האב ומעשה ידיה שלה:

מתניתא כו'. תניא כוותיה דר"י ותניא כוותיה דר"ל כדמפרש ואזיל מתני' מסייע לר"י כו' וה"ג כמו שהוא בתוספתא החובל בבנו ובתו של חבירו של בתו נותנין לו מיד ושל בנו עושה לו בהן סגלה בבניו ובבנותיו קטנים של עצמו פטור מן הכל. של בתו יתן לו מיד דזכי ליה רחמנא אבל בבנו לא זכי ליה מידי:

סגלה. בפרק החובל מפרש מאי סגלה ס"ת וכן פליגי התם ר"י ור"ל בהאי פלוגתא דלעיל:

בבניו ובנותיו הקטנים שלו פטור. דחבלה שלו הוא וכרבי יוחנן:
אית מתני'. יש עוד ברייתא אחרת ורישא וסיפא דהתם מסייע לר"ל:
החובל בבתו קטנה ניזקה. דאפחתה מכספה שלה דלא זכתה לו התורה אלא דברים שהן מחמת ביאה והיינו כר"ל:
ופטור מן הבושת ומן הפגם. דבזה לא פליגי מידי שהוא של אב דהא אי בעי מסר לה וכו':
והשאר. השבת יעשה בהן סגלה עד שתגדיל והיינו נמי כר"ל דמעשה ידיה שלה:
מה חמית מימר כן. על המתני' קאי מה ראית לחלק בין מת האב משעמדה בדין ובין מת עד שלא עמדה:
ונתן לנערה ונתן לאבי הנערה. כלומר דקרא כתיב ונתן לאבי הנערה והוי מצי למיכתב ונתן לאביה אלא למידרש הכי פעמים שאתה נותן לנערה עצמה ופעמים שאתה נותן לאבי הנערה הא כיצד כשעמדה בדין עד שלא מת מצינו לקיים ונתן לאבי הנערה:
מת אביה. מקודם העמדה בדין לעצמה וכן עד שלא בגרה כו':
מנן אילין מילייא. מנא לן לחלק כן דילמא זכות שזיכתה לו התורה שלו הוא ואם מת יהא של אחין:
אין בנותיכם לבניכם. זכות בנותיכם אין לבניכם כדמפרש בקנס הכתוב מדבר שלא זכתה התורה אלא לאב ואין מוריש לבניו וכן תני רבי חייא וכו':
קנס אימתי הוא מתחייב. בעלמא קאי אימתי חל חיוב הקנס:
משעה ראשונה. שעת הביאה:
בסוף. משעמדה בדין:
והא תנינן עמדה בדין וכו'. ואי משעה הראשונה מתחייב בקנס אפי' לא עמדה בדין הרי הוא של אב:
מטינתה לההיא דתני ר"ש ב"י. קא נגעת בה במתני' להההיא כו' כלומר בזה צריך אתה לבא לטעמיה דרשב"י דשאני התם דמגזירת הכתוב הוא לחלק בין העמדה בדין או לא כדדריש מקרא ונתן וכו':
ובוגרת יש לה קנס. בתמיה ולדידך דאינו מתחייב בקנס עד שעת העמדה בדין הא השתא בוגרת היא:
תחת אשר עינה לרבות וכו'. הואיל והיתה בת קנס מעיקרא:
ואתיא אילין פלוגוותא כהלין וכו'. כלומר דהאי פלוגתא דפליגי אם חיוב הקנס חל משעה ראשונה או משעת העמדה בדין שייכא האי פלוגתא נמי בהא דתנינן בפ' מרובה גנב משל אביו וטבח ומכר ואח"כ מת אביו משלם תשלומי ד' וה' להיורשים שכבר נתחייב קודם שמת האב וקס"ד דתליא נמי בפלוגתא דרבי יונה ורבי יוסי לרבי יונה

אפי' מת האב קודם העמדה בדין משלם שכבר חל עליו החיוב משעת הטביחה ולרבי יוסי דוקא אם מת האב אחר העמדה בדין. מתיב רבי חגיי לרבי יוסי גרסינן על דעתך דתימר בעמידת ב"ד הדבר תלוי. אם כן קשיא אדתני התם בסיפא גנב משל אביו ומת אביו ואחר כך טבח ומכר משלם תשלומי כפל ואינו משלם תשלומי ד' וה' ולדידך ניתני גנב כו' לא הספיק לעמוד בדין עד שמת אביו משלם תשלומי כפל בלבד ולא ד' וה' דהא לא חל עדיין חיוב הקנס קודם העמדה בדין ואפילו טבח ומכר בחיי אביו משכחת לה דפטור מד' וה':

והן אמר ארבעה וחמשה. כלומר דמשני דשאני התם דבארבעה וחמשה אמרינן ולא דמייא להך דהכא וטעמא דבשלמא התם שייכי האחין בדבר שהקנס יוצא ממנו והיינו הבהמה ובכה"ג אדם מוריש לבניו הקנס אף על פי שלא עמד בדין שהרי הבהמה עצמה מוריש לבניו והילכך לכ"ע לא משכחת לה פטורה אם טבח ומכר בחיי אביו אלא שאם מת האב קודם הטביחה היינו טעמא דפטור דבעינן וטבחו כולו באיסורא וליכא שהרי יש גם לו חלק בה:

ברם הכא כל עמא מודו שהן של עצמה. כלומר אבל הכא הא ע"כ כ"ע מודים שהן שייכי' לעצמה ואין לאחין חלק בהן אלא דזכתה התורה זכיתה לאב ואותו זכות הוא מוריש לבניו והיינו דוקא כשעמדה בדין שאז זכה בהן האב אבל מקודם לא שהרי עיקר הדבר שהקנס יוצא ממנו והיינו הבת אין אדם מוריש לבניו:

לא צורכה דלא למי הוא נותן לעצמה נותן לאביה. דלא כמו אלא ואסוקי מילתא היא כלו' דהכא ודאי איצטריך ושייך שפיר החילוק מתי הוא נותן לעצמה ואין לאחין בהן כלום ומתי הוא נותן לאביה ואם מת הוא לאחין והיינו אם עמדה בדין או לא דמשעמדה בדין כבר זכה בהן האב וממונא הוא להורישו לבניו אבל מקודם לא כדאמרן אבל גבי טביחה לעולם הוא מוריש לבניו אפילו לא עמד בדין ולא שייכא כלל פלוגתייהו להתם כדס"ד מעיקרא:

לא הספיק לעמוד בדין כו'. דעדיין לאו ממון הוא להורישו לבניו:

הלכה ב

רבי שמעון אומר. אע"פ שעמד בדין לא הוי ממון דאב להורישו לבניו עד דמטי לידיה כדיליף בגמ' טעמא ואין הלכה כר"ש:

מעשה ידיה ומציאתה. בגמרא מפרש דה"ק מעשה ידיה כמציאתה מה מציאתה בחיי האב לאב אחר מיתת האב לעצמה שאין האחים זוכין במה שמוצאת הבת לאחר מיתת האב כך מעשה ידיה בחיי האב לאב וזכו בהן האחים אף על פי שלא גבתה שכר פעולתה

אבל מעשה ידיה שלאחר מיתת האב לעצמה ואין לאחין זכות במעשה ידי הבת שעושה לאחר מיתת האב:

גמ' **מלמד שאין האב זוכה**. בקנס אלא בנתינה והה"ד בבושת ופגם דאיתקוש להדדי:

ר"ש אומר וכו'. היינו ר"ש ורבנן דמתני' ומפרש לה פלוגתייהו:

במגבה. משעה שהוא גובה הדבר תלוי שיהו שלו להורישו לבניו:

כמעשה ב"ד. כפסק דין דלא הוי ממון להורישו לבניו עד שעת הגבייה כהאי דאמרינן אין אדם מוריש שבועה לבניו:

כמלוה. דמשעת העמדה בדין הקנס מלוה מן התורה עליו:

גובה בעידית. כדמצינו במעשה ב"ד דגובה מן העידית כגון נזקין:

גובה בבינונית. כמלוה:

אין השביעית משמטתה. כשאר מעשה ב"ד דאין השביעית משמט משום דלא קרינן ביה לא יגוש כדתנן בפ"י דשביעית:

השביעית משמטתה. כשאר מלוה דכתיב שמוט כל בעל משה ידו:

הבכור נוטל פי שנים. בירושת קנס כבשאר ירושת אביו:

אין הבכור נוטל פי שנים. כמלוה שראוי הוא ואין הבכור נוטל פי שנים בראוי כדתנן בפ"ח דבכורות וכדאמרינן בבלי פ' יש נוחלין דף קכ"ד:

מעשה ידי הבת. אחר מיתת האב של מי:

לעצמה. אע"פ שנזונת מן האחין:

מני שוקד שמואל. קרו ליה שוקד ע"ש ששוקד על דבריו לאמרם כהלכתא והלכתא כוותיה בדינא וכן אמר בבבלי דף מ"ג:

ומדרש אמרוה. מדרש המקרא למדו לומר כן:

במעשה ידי הבת הכתוב מדבר. כלומר אפי' במעשה ידי הבת אע"ג דשכיח הוא וחסרי בה ממונא שהרי נזונת מהן ומכ"ש בקנס שאין אדם מוריש זכות בתו לבניו כדאמר לעיל:

מתניתא אמרה כן. דמעשה ידיה של הבת אחר מיתת האב לעצמה דקאמר מעשה ידיה ומציאתה וכו' היאך שייך לומר גבייה במציאה דממאן גבייא אלא כמציאתה דוקא מעשה שעשת בחיי האב לאחין אבל מה שעשת לאחר מיתת האב לכ"ע ואפילו לרבנן אע"פ שלא גבתה הרי הן של עצמה:

הלכה ג

מתני' **כתובתה שלו**. כתובה שהיא גובה משני אירוסין הללו של אב וקסבר יש כתובה לארוסה א"נ בשכתב לה ובימי נערות או קטנות קאמר:

כתובתה שלה. דמשהשיאה פקע רשותיה ובתר גוביינא אזלינן ולא אזלינן בתר כתיבה לומר הואיל והראשונה נכתבה בעודה ברשותיה דאב תיהוי דאב:

הראשונה של אב. קסבר רבי יהודה בתר כתיבה אזלינן והואיל והראשונה בעוד שהבת ברשות האב נכתבה הויא דאב ואין הלכה כרבי יהודה:

גמ' **טעמא דרבי יודה**. דאמר אף מן הנשואין הן של אב:

כדי שיהא אדם מצוי ליתן לבתו בעין יפה. דמתוך שיחשוב אם ימות יגיע לו כתובתה אף הוא נותן לה בעין יפה:

ממוציא שם רע למד ר"מ. ת"ק דר"י במתני' הוא ר"מ בר פלוגתיה דקסבר משהשיאה אין לאביה רשות בה וממוציא שם רע למד דין זה דבתר השתא אזלינן ולא בתר מעיקרא כדמסיק:

והתני ר"ח. בניחותא:

זינתה ועודה בבית אביה. ועודה ברשות אביה כשהיא נערה:

משבגרה הוציא עליה שם רע. על זנות דמעיקרא. הוא אינו לוקה ואינו נותן מאה סלע. אם שקר היה:

אלא או היא. אם אמת היה או זוממיה עדים שמעידין עליה ונמצאו זוממין מקדימין לבית הסקילה וטעמא כדאמר בבבלי דף מ"ה זו מעשיה גרמי לה וכשהיא נערה זנאי וזה עקימת שפתיו גרמו לו וההיא שעתה בוגרת הויא ומוציא שם רע אינו חייב אלא על הנער' דכתיב והוציאו את בתולי הנערה אלמא דאמרינן אע"פ שזינתה כשהיא נערה לא אזלינן בתר מעיקרא אלא בתר השתא דהוצאת ש"ר כשנתבגרה היא וה"נ בכתובה אע"פ שנכתבה ברשות האב אין לאביה בה כלום דבתר השתא אזלינן וכשהיא גובה כבר נשאת:

בעא קומי רבי יוסי. על הא דקאמר רבי יעקב ממוציא ש"ר למד ר"מ הגע עצמך אם הוציא עליה שם רע עודה נערה ובגרה אח"כ דודאי נותן קנס דהרי הוצאת הש"ר בשעת חיוב היתה וא"כ מה חזית דמדמית לה לזינתה כשהיא נערה ובגרה תדמי לה להוציא שם רע כשהיא נערה ובגרה שהוא חייב וה"נ הכתיבה ברשות אב היתה:

א"ל. באמת שמענו בזה שהוא נותן קנס לאביה. ובעיקר הקושיא לא השיב לו כלום דס"ל נמי כרבי יעקב דטפי מדמינן לה לשזינתה עודה נערה ובגרה דהזנות היה ברשות אביה והוצאת ש"ר ברשות אחרת וכן בכתובה. א"נ י"ל דהבעיא מילתא אחריתא היא דבעא מיניה אם הוציא שם רע עודה נערה ובגרה אם הוא חייב קנס והשיב לו שמענו בזה שהוא נותן קנס אלא דלפ"ז לישנא דהגע עצמך אינו מדויק דמשמע דאדלעיל קאי:

ותמיה אני. מעיקרא אני תמה היך רבנן אלו מדמין כתובה לקנס והא לא דמי דכתובה משעה הראשונה משערי כתיבה זכתה וקנס בסוף משעת העמדה בדין והילכך ניחא דבקנס בתר השתא אזלינן:

ואת אמר אכן. בתמיה לדמות כתובה לקנס דנילף מיניה דלא אזלינן בתר מעיקרא. ומי יאמר לך. זה דקנס בסוף שאני אומר ואפילו קנס משעה הראשונה חל החיוב ואפ"ה בתר השתא אזלינן ושפיר מדמינן כתובה לקנס:

ה"ג ואתיא דר' יונה כר' ירמיה ודר' יוסי כר' זעירא. רבי יונה ור' יוסי פליגי לקמן בקנס מוציא שם רע אימתי מתחייב ר' יונה אמר בסוף ור' יוסי אמר משעה הראשונה ולפי גי' הספר יש לפרש ואתייא דר' מנא שהקשה לר' יוסי הגע עצמך כו' דמה חזית כו' כמו שפירשתי בלשון הראשון משום דלא מסתברא ליה לדמות כתובה לקנס כר' ירמיה ודר' יוסי שהשיב לו על זה כדפרישית ומדמי כתובה לקנס כר' זעירא:

הלכה ד

מתני' **וזינתה**. מן האירוסין והיא נערה:

הרי זו בחנק. ואפילו נתגיירה פחותה מבת שלשה שנים ובחזקת בתולה היא דכי כתיבא סקילה בנערה המאורסה בישראל כתיבא דכתיב כי עשתה נבלה בישראל:

לא פתח בית האב. אין צריך להוציאה אל פתח בית אביה:

ולא מאה סלע. אם נמצא הבעל שקרן ועדיו זוממין דכולה פרשה בישראל כתיבא:

ולידתה בקדושה ה"ז בסקילה. בגמ' יליף לה מקראי:

הרי היא כבת ישראל לכל דבריה. ויש לה פתח בית אב ומאה סלע:

יש לה אב ואין לה פתח בית האב. כגון שאין לו בית ובישראלית קא מיירי:

גמ' **יצתה זו**. אפי' לידתה בקדושה פטור מן הקנס:

שאינה מישראל. שאין הורתה בקדישה. על בתולה. קרא יתירא הוא דהא בבתולה משתעי לרבות לידתה בקדושה לסקילה:

ורבה אותה לקנס. נרבה לה נמי לקנס דהא האי קרא בקנס מדבר וענשו אותו וגו' כי הוציא וגו':

ומשני לית יכיל. אין אתה יכול לרבות לקנס דבפירוש מיעטה התורה כדתני חזקיה ממשמע וכו':

שהיא בסקילה והוא פטור גרסינן. שפטור מקנס אם שקר היה דלמיתה נתרבתה ולא לקנס וכן אמר בבבלי:

עד שיכנוס ויבעול. דכתיב ובא אליה:

נאמר כאן. ושם לה עלילו' דברים ולמטן והנה הוא שם עלילות דברים לאמר:

מה עלילות דברים האמור למטן. בטענת זנות דכתיב לא מצאתי לבתך בתולים:
אף עלילות דברים האמור למעלן. בטענת זנות ואע"ג דבהאי קרא גופא ולא מצאתי לה בתולים כתיבא משום דהתם איכא למימר דבשני דברים דיבר הכתוב ושם לה עלילות מדברים אחרים או ואמר את האשה הזאת לקחתי ואקרב אליה וגומר אבל בהאי קרא בתרא כתיב שם עלילות דברים לאמר לא מצאתי וגו':
אי מה עלילות דברים שלמטן. טענת זנות היא ממקום בתולין:
אף כאן. ואקרב אליה האמור בקרא קמא דוקא שבא עליה ממקום בתולין:
מניין אפילו בא עליה. הבעל ביאה אחרת שלא כדרכה והוציא שם רע עליה שזינתה ממקום בתולין שהוא חייב:
מ"מ. דובא אליה קרינן ביה:
פרט לייעודין. אם ייעד אמה העבריה והוציא שם רע עליה פטור ומלקחתי דריש שהוא לשון קידושין פרט לייעוד כדמפרש לקמיה:
לקחתי פרט לייעודין. כמו אמר מר הוא:
אפילו כמ"ד. לקמן בפ"ק דקידושין דכסף הראשון שנתן בשעת קניי' לקידושי ייעודין ניתנו אפ"ה מיעטיה קרא דלאו בכלל קיחה הן:
לקחתי. משמע שהוא לקחה מעצמו:
פרט לשומרת יבם. שמן השמים הקנו לו והיינו דקאמר לא סוף דבר כו' כלומר לא תימא דוקא אליבא דמשנה ראשונה דמצות יבום קודמת ומוטל עליו לייבם אלא אפי' כמשנה אחרונה דמצות חליצה קודמת והיה רשות בידו לחלוץ אפ"ה לא קרינן ביה לקחתי דהא עכ"פ זיקתה רמיא עליה. משנה ראשונה בסוף פ"ק דבכורות בראשונה שהיו מתכוונין לשם מצוה אמרו מצות יבום קודמת ועכשיו שאין מתכוונין לשם מצוה אמרו מצות חליצה קודמת:
פרט לארוסה. שלא נשאה עדיין ובא עליה דכתיב ואקרב אליה דמיותר הוא אלא למידרש שנתקרב אליה כבר בקירוב הנשואין:
ולא מצאתי לה בתולים וחש לומר וכו'. כלו' דמפרש ואזיל כל הפרשה דבעדים מיירי דאי לאו הכי אמאי מהימנינן ליה באומרו לא מצאתי ניחוש שמא מצא בתולים ואיבד בידים אלא דמיירי שהביא עדים שזינתה תחתיו בעודה ארוסה בבית אביה:
ואלה בתולי בתי. דקאמר האב מנא ידעינן דניחוש שמא דם ציפור הוא אלא דמיירי נמי שהביא האב עדים להזים עידי הבעל:
הפרשה הזו יש בה כו'. כלומר דמפרש קרא דואם אמת היה הדבר נמי בעדים מיירי שחזר והביא הבעל עדים להזים זוממיו כדמסיק:

הבעל אומר הרי עדים שזינתה בבית אביה. והיינו לא מצאתי לבתך בתולים:
והביא האב עדים להזים עידי הבעל. ועל זה נאמר ואלה בתולי בתי והוא לוקה ונותן מאה סלע והעדים זוממין נסקלין:
והביא הבעל עדים להזים עידי האב. ועל זה נאמר ואם אמת היה הדבר והיא ועידי אביה נסקלין:
אית תניי תני. תניא אידך דלא מוקי לה בזוממי זוממין וקרא דואם אמת היה הדבר בשלא מצא האב עדים להזים עידי הבעל מפרשינן:
ופרשו השמלה הכל משל. למשל נאמר שמבררין את הדבר כשמלה והיינו ע"פ עדים ולא שמלה ממש:
אלא מהו על משענתו על בוריו. כלומר שנתחזק כבר ועמד על בוריו מחמת המכה ואע"פ שלאחר מכאן הכביד ומת פטור וכעין דדרשינן פ' ואלו הן הנשרפין:
אף זה בזמן שיודע שהוא שלום ממנו והרגו ה"ז חייב שיודע וברור לו כשמש שלא בא עליו להרגו אלא בשביל ממון בא עליו חייב עליו זה כשהרגו אבל אם הדבר אצלו בספק אינו חייב עליו כשהרגו וכדמוקי להאי ברייתא בבבלי פרק בן סורר ומורה דף ע"ב דבבן על האב מיירי:
ייאמרו הדברים ככתבן. הא דכתיב ופרשו השמלה לאו משל הוא אלא הדברים נאמרו ככתבן כדמפרש ואזיל דלעולם אינו חייב עד שיבעול ופרשו השמלה ממש קאמר:
לא סוף דבר ופרשו השמלה. כלומר אפילו לראב"י דמפרש שמלה ממש לא סגי בהא דפרשו השמלה לחודי' אלא עד שיתחוורו הדברים כשמלה ויתברר הדבר על ידי שנושאין ונותנין בענין זה אם הוא אמת שדם בתולין הוא ואין כאן הערמה דשמא דם ציפור הוא כדלעיל:
רבי אסי אמר ופרשו השמלה. אעדים קאי ועל עידי האב המזימין לעידי הבעל דאזהר קרא שיפרשו הדברים כשמלה ואין עידי הבעל נסקלין עד שיזומו בעמנו הייתם:
והבעל שכרן. על ולא הבעל לוקה ולא נותן ק' סלע קאי שאינו לוקה ונותן קנס עד שיעידו עידי האב שבפניהם שכר הבעל להעדים שיעידו שקר:
אמרו עמנו היה. בעיא היא אם לא אמרו אלא עמנו היה הבעל במקום פלוני ושם היו ג"כ העדים ולא אמרו ששכרן מהו מי אמרינן דוקא שכרן בממון בעינן או דילמא כיון דנראין הדברים שהבעל היה עם העדים ונועדו יחדיו בדבר כמי ששכרן דמי ולוקה ונותן קנס:
נאמר כאן שומה. ושם לה עלילות דברים:
ונאמר להלן שומה. לא תשימון עליו נשך:
אף כאן ממון. דאינו לוקה עד שיעידו ששכרן בממון להעיד שקר:

והתני. דלא כרבי יוסי ברבי בון:
אלא או היא. אם אמת היה:
או זוממיה. אם שקר הוא:
מקדימין לבית הסקילה. כלומר שאין להן מנוס להמלט ממיתה וטעמא דאינו לוקה מפני שלא אמר להן כלום הא אם אמר להן להעיד שקר אף על פי שלא שכרן כמי ששכרן ולוקה ונותן קנס וקשיא לרבי יוסי ברבי בון:
הביא האב שני כיתי עדים. להזים עידי הבעל:
נסקלין. כשחזרו והוזמו הן:
לוקין ונותנין מאה סלע. דכאשר זמם לעשות איכא שעל ידי עדותן היה הבעל לוקה ומשלם:
ולא על ידי אלו כו'. כלומר וכי לא ע"י עדותן של אלו ואלו הוא דלוקין כו' שהרי אם לא היו הזוממין הראשונים מעידין עמנו הייתם כלום הוי הזמה כלל מתחילה ואפילו אם כת השניה היו מעידין ששכרן אין כאן הזמה בלא עמנו הייתם ולא היה הבעל לוקה ומשל' וא"כ הכת השניה שהיו מעידין ששכרן והוזמו עכשיו לא הן בלבד היו הגורמין מתחילה למלקות ולקנס וליכא השתא כאשר זמם אלא הן לוקין בלבד משום לאו דלא תענה:
. הביא האב עדים להזים עידי הבעל וחזרו והוזמו עידי האב. ונמצא עכשיו הוא לוקה ונותן מאה סלע כאשר זמם לעשות להבעל והעדים הן בסקילה שרצו בעדותן לגרום מיתה לעידי הבעל:
לוקה ונותן מאה סלע בשלשה. אם נאמר דדין המכות והממון יהיה בב"ד של שלשה כדתנן ד"מ ודיני המכות בשלשה והעדים יהו נדונים בכ"ג או דילמא הואיל והוצרכו עכשיו לב"ד של כ"ג משום העדים נידון הוא ג"כ באותו ב"ד דכדין אחד הוא. אילו לא הוזמו עידי האב. והיה הבעל לוקה ונותן מאה סלע בב"ד של ג' ועדיו היו נסקלין בב"ד של כ"ג ועכשיו נמי כן כדמסיק דקסבר רבי זעירא שני דינין הן דין הבעל לא שייכא לדין העדים והאי כדיניה והאי כדיניה הוא נידון בשלשה והן בכ"ג:
ר"י בשם ר' אבהו. קסבר כולו דין אחד הוא והואיל ונזקקין לב"ד של כ"ג בשביל העדים נידון נמי הבעל באותו ב"ד:
אל זקני העיר זה ב"ד של שלשה. דסתם זקני הן ב"ד של ג' כדאמרינן בעלמא זקני שנים ואין ב"ד שקול הרי כאן שלשה:

השערה זה ב"ד של עשרים ושלשה. ששם סנהדרי קטנה יושבין והאי קרא כתיב גבי והוציאו את בתולי הנערה דמיירי כשהביא האב עדים להזים עידי הבעל אלמא דשני דינין הן הבעל נידון בשלשה והעדים בכ"ג וקשיא לרבי אבהו:

פתר לה כר"מ דאמר לוקה ומשלם בשלשה גרסינן. דר"מ אמר בסנהדרין דדינו של מוציא שם רע שיהא לוקה ומשלם בשלשה ורבי אבהו מפרש פלוגתייהו בדינו של הבעל כרבי יוסי ברבי בון לקמן וסבר ר"מ שני דינין הן הבעל נידון בשלשה והעדים בכ"ג:

תמן תנינן. בריש סנהדרין האונס כו' ופליגי רבי מנא ורבי יוסי ברבי בון בפירושא דפלוגתייהו:

בנערה מאורסה פליגין. כלומר מוציא שם רע דקתני לאו בדין של הבעל וכשהוזמו עדיו מיירי שיהא הוא נידון בשלשה אלא בתחילת דין של מוציא שם רע קאמר שבא להפסיד כתובתה ולא להורגה שאין כאן עדים שזינתה תחתיו דאי אנפשות קאתי לא אמר ר"מ בשלשה וקסבר ר"מ אין חוששין ללעז דנימא שמא מחמת הקול שיצא כשיבאו לב"ד ישמעו עדים ויבאו להעיד עליה שזינתה ועכשיו אין הבעל יודע בהן ותיבעי מתחילה עשרים ושלשה דשמא יבא לידי דיני נפשות להא לא חיישינן הילכך מפסדת כתובתה בשלשה:

ונסקלת בג' ועשרים. כשיבאו עדים ויעידו עליה שזנתה אז נזקלת בכ"ג:

מקום שנסקלת. דקסברי חוששין ללעז והילכך מתחילה בעינן שלשה ועשרים ושם היא מפסדת כתובתה דשמא יבאו עדים ויעידו עליה:

אבל במוציא שם רע. כלומר אם הדין על הבעל על שהוציא שם רע שהוזמו עדיו כ"ע מודים דבמקום שהעדים נסקלין וכו' הואיל ובלאו הכי דיני נפשות איכא נידון הבעל ג"כ באותו ב"ד דדין אחד הוא:

אין דלא תניתה פליגא. בתמיה מה שלא נשנה בפירוש את עבד לה פלוגתא:

אלא במוציא שם רע פליגין. בדינו של הבעל דר"מ סבר שני דינין הן וחכמים סברי דין א' הוא:

אבל בנערה המאורסה. כשבא הבעל לדון עליה כ"ע מודו וכו' דחוששין ללעז:

ואתייא דרבי מנא כר"ז וכו'. כלומר בפירוש אוקמתא דמתני' דר"י בר' בון מיקי לה נמי דפליגי בדינו של הבעל כרבי אבהו לעיל דמוקי להך ברייתא דסברה שני דינין הן כר"מ ודר' מנא כרבי זעירא דלא מוקי לה פלוגתייהו בהכי אבל לענין דינא ע"כ לא ס"ל כוותיה. ואי אפשר להחליף הגי' דא"כ רבי יוסי ברבי בון כמאן דהא אליביה סברי חכמים דין אחד הוא ור"ז סבר שני דינין הן:

עד שיסקלו העדים. כלומר עד שיהו ראוין להסקל שהוזמו בעמנו הייתם אבל אם הוכחשו אין הבעל לוקה ולא נותן מאה סלע דאפשר דקושטא הוי קאמרי או דילמא אתו סהדי אחריני:

קנס. של מוציא שם רע אימתי חל עליו החיוב:

בסוף. אחר שיסקלו העדים דקסבר רבי יונה הא דקאמר בברייתא עד שיסקלו העדים עד שיסקלו ממש:

משעה ראשונה. שהוזמו וראוין להסקל חייב בקנס דהא מוכחא מילתא דאסהדי שקרי קמהדר ועד שיסקלו דקאמר שיהו בדין סקילה הוא:

על דעתך דתימר בסוף. קשיא למאן דאמר לעיל לוקה ונותן מאה סלע בשלשה כו' דמשמע דמשלם קנס קודם שיסקלו העדים דאי לאו הכי כ"ע הוו מודים דמקום שהעדים נסקלין שם הבעל לוקה ונותן מאה סלע ולא הוו פליגו בהא:

אפילו על רבי יוסי הכי אתייא מקשייה גרסינן. כלומר. אפילו לר' יוסי דקאמר משעה ראשונה ועד שיסקלו העדים דקאמר עד שיהו ראוין להסקל אתה יכול להקשות הכי דלמ"ד עדים זוממין צריכין התראה ואם לא התרה בהן הרי אינן ראוין להסקל אף על פי שהוזמו וא"כ קשיא הא דקאמר סתם לוקה כו' דמשמע מיד כשהוזמו משלם קנס ואמאי שמא אח"כ כשיבאו לידון העדים בסקילה יתברר הדבר שלא התרו בהן דהא רבי יוסי ע"כ לא פליג אברייתא דקאמר עד שיסקלו אלא שהוא מפרש עד שיהו ראוין להסקל קאמר:

מאן דמר דו כן. כלומר מנא לך לומר כן דילמא אין ה"נ למ"ד עדים זוממין צריכין התראה בכה"ג אינו משלם קנס ולא קאמר לוקה ונותן כו' אלא כשהתרו בהן ואז מיד כשהוזמו משלם קנס ועוד דהא אנן קי"ל כמ"ד עדים זוממין אין צריכין התראה ובלא"ה לק"מ:

רבי יוסי בר' חנינה אמר האונס וכו' היתומה פטור. דלאבי הנערה כתיב:

מחלוקת. כלומר דבר זה תלוי במחלוקת וכרבי יוסי הגלילי אתייא דאמר בנערה שנתארסה ונתגרשה אין לה קנס אבל לר"ע דאמר יש לה קנס וקנסה לעצמה ולדידיה לאבי הנערה לאו דוקא ומשכחת לה גבי יתומה קנס ובאונס כדפרישית בריש פ"ג:

מתניתא אמרה כן. דאין לה קנס דקתני הגיורת אין לה קנס ולא כיתומה היא דהא גיורת ודאי כיתומה היא וכי היכי דגבי מוציא שם רע ונתנו לאבי הנערה דוקא ה"נ גבי קנס דאונס ומפתה:

ויאות. שפיר הוא דהא בהאי פרשה וסקלוה כתיבא ואילו גדולה שלא התרו בה שמא כלום היא וקטנה לאו בת התראה היא והילכך פטור נמי הוא מקנס דכולה פרשתא בבת עונשין מיירי:

והוציאו את הנערה. עד שתהא נערה בשעת הוצאה אבל אם בגרה מקודם הוצאה לאו בת סקילה היא אלא תידון בחנק:

והא תני ר"ח וכו'. כדפרישית לעיל וקתני אפילו לאחר שבגרה מקדמת לבית הסקילה וקשיא לרב אדא:

מתניתא. דסנהדרין נמי פליגא על רב אדא בר אחוה דתנינן גבי בן סורר ומורה מאימתי חייב משיביא שתי שערות עד שיקיף זקן התחתון דכתיב כי יהיה לאיש בן ולא איש ומשיקיף זקן התחתון איש הוא ואם נגמר דינו וברח ואח"כ הקיף זקן התחתון קתני התם דחייב ואף על פי שאינו בן בשעת הוצאה וקשיא לרב אדא:

תמן. כלומר שאני הוא התם דבשלמא גבי מוציא שם רע אתה יכול לדרוש כן דכתיב והוציאו את הנערה והוי ליה למיכתב והוציאו אותה דהא על נערה שזינת קאי אלא למידרש דוקא שתהא נערה בשעת הוצאה:

אית לך מימר הכא והוציאו אותו את הבן. בתמיה הא לא כתיב אלא והוציאו אותו אל זקני עירו ואפי' אינו בן עכשיו בשעת הוצאה הואיל וכבר נגמר דינו כשהיה בן:

סוקלין אותה על פתח בית אביה. אפילו באו לה עדים משניסת:

במקום שזינת. על פתח שער העיר ההיא:

במקום שעבד. בה ואפילו נידון בעיר אחרת:

והתני ר"ח הוצא את המקלל מחוץ למחנה. ודרשינן בריש נגמר הדין דבית הסקילה היה חוץ לג' מחנות וחוץ לב"ד ונ"מ דאי נפיק ב"ד ויתיב מחוץ לג' מחנות עבדינן בית הסקילה חוץ לב"ד והיאך קאמרת דסוקלין על פתח ב"ד:

שנייא היא. הכא דכתיב אל שעריך גבי עובד עכומ"ז הוא שער שקילקל בו כו' וכיון דלא אפשר מוקמינן לה אשער בית דין:

כי עשתה וגו'. כלומר וגבי נערה המאורסה נמי ה"ט דכתיב נבלה בישראל:

נבלה זו כל ישראל שבא. לפני ב"ד יראה וישים לפניו נבלה זו:

יבואו גידולים רעים שגדלו. כלו' ראו גידולים שגידלתם ויתנבלו גם הן:

הלכה ו

מתני' **האב זכאי בבתו**. בקטנותה ובנערות':

בכסף. שכסף קידושיה שלו כדיליף בבבלי דכתיב באמה העבריה ויצאה חנם אין כסף ודרשינן אין כסף לאדון זה כלומר לאדון שקנאה שיוצאה מאתו חנם בסימני נערות אבל יש כסף לאדון אחר ומנו אב שכסף קדושיה שלו אפילו כשהיא נערה עד שתבגרה בשטר ובביאה. שמקבל שטר קידושין בשביל' ומוסרה לביאה לשם קידושין למי שירצה דכתיב והיתה לאיש אחר איתקש הויות להדדי מה כסף שהוא א' מן הויות ברשות אביה אף שטר וביאה ברשות אביה:

במציאתה. משום חיבה:

ובמעשה ידיה. דכתיב וכי ימכור איש את בתו לאמה מה אמה מעשה ידיה לרבה אף בת מעשה ידיה לאביה ולקטנה לא צריכה קרא דהשתא זבוני מזבין לה מעשה ידיה מיבעיא אלא כי איצטריך קרא לנערה:

ובהפרת נדריה. דכתיב בנעוריה בית אביה וה"ק בנעוריה ברשות אביה היא:

ומקבל את גיטה. אם נתגרשה מן האירוסין וקודם שבגרה דכתיב ויצאה והיתה איתקש יציאה להויה כשם שהאב מקבל קדושיה בקטנותה ונערותה כך מקבל גיטה אבל בגרה או ניסת שוב אין לו רשות בה:

ואינו אוכל פירות בחייה. אם נפלו לה קרקעות מבית אבי אמה אין אביה אוכל פירות בחייה אלא עושה לה סגולה אבל אם מתה הוא יורשה:

ניסת יתר עליו הבעל. שהוא זוכה בכל השנוים למעלה ואוכל פירות הנכסים שנפלו לה בירושה:

וחייב במזונותיה. תיקנו מזונות תחת מעשה ידיה:

ובפירקונה. אם נשבית חייב לפדותה ותיקנו תחת פירות:

ובקבורתה. תיקנו חכמים קבורתה תחת ירושתה שהוא יורשה:

אפילו עני שבישראל לא יפחות משני חלילים. להספד וכגון דאורחייהו דבני משפחתו בחלילין ולאו אורחייהו דבני משפחתה דת"ק סבר הא דאמרינן בפ"ה בעולת בעל בעלייתו של בעל שעולה עמו ואינה יורדת ה"מ בחיים אבל לאחר מיתה לא ורבי יהודה סבר אפילו לאחר מיתה והלכה כרבי יהודה:

גמ' **ניחא בכסף ובשטר**. שייך שפיר האב זכאי דבשטר נמי ראוי לצור ע"פ צלוחיתו:

בביאה. בתמיה מאי זכות שייך בה:

שאמר לו. הבעל לכשתקנה כו' וזוכה בכסף משום שיש לו רשות למסרה לביאה:

מישאל שאל. נשאלה לו שאלה זו:

מחמת שדה. שלה נפלה לה מציאה כגון שחפרה בשדה ומצאה מציאה:

מה את עבד לה. היכי דיינית לה:

כמציאה. היא ושלו הוא:
או כאוכלת פירות שלה. כלומר דהויא כאכילת פירות מן השדה ושלה היא דאין האב אוכל פירות:
אין תעבדינה. האי אין בניחותא הוא כלו' באמת מסתברא הוא דתעבדינה כאוכל' פירות דהרי משדה שלה היא ואין לו זכות בחייה:
נישאת כו' תקנה תיקנו. שיהא הבעל אוכל פירות כדי שיהא מפקח בנכסיה וישגיח עליהן:
ואומר אף באב כן. ולמה לא אמרו אף באב לתקן כן כדי שיהא מפקח בנכסיה:
בלא כך האב מפקח וכו' ואוכל. כלו' אף שאינו אוכל פירות בחייה מ"מ נהנה מזה ומשגיח עליהן דניחא ליה ברווח ביתא:
אין שומעין לו. שכבר נתחייב מתקנת חכמים:
אני אוכל ומפקח. ביותר:
שומעין לו. דניחא לה שתרויח:
ומוציא ממנו בדין. יציאותיו שהוציא בקבורתה:
לא אמרו. דחוזר וגובה מן הבעל אלא האב דמאי הוי ליה למיעבד:
הא אחר. שקברה אינו גובה מבעל דלא היה מוטל עליו והילכך בודאי לשם מצוה עשה ומחל:
ה"ג ואתיין אילין פלוגוותא כהלין פלוגוותא דתנינן תמן מי שהלך למדינת הים ועמד אחד ופרנס את אשתו הניח מעותיו על קרן הצבי וכן הוא גירסת הר"ן ז"ל וכן אמרינן בפ' בתרא הלכה ב' ושם גריס כדגריס הכא ואתיין כו' דתנינן תמן וחייב במזונותיה וכו' והכא איפכא הוא. הניח מעותיו על קרן הצבי. כלומר שהוא מזומן להפסד שאין הבעל חייב לשלם לו:
לא אמרו. דאינו גובה אלא אדם אחר שפירנס אשתו דרצה לאבד מעותיו שהרי לא היתה מוטלת עליו:
הא האב. שפירנס אותה גובה מהבעל שלא היה לו להניח בתו יושבת עגומה בלא פרנסה:
ומפרש הש"ס ע"ד דרבי חגיי. דמדייק כדקתני הכא בברייתא האב קוברה ומוציא וכו' וכן במתני' התם ועמד אחד ופירנס דוקא אחד ולדידיה בין לקבורה בין למזונות האב דוקא גובה הא אחר לא וטעמא כדפרישית:
על דעתיה דרבי יוסי. דס"ל דלאו דוקא נקט התם ועמד אחד ואפילו האב בכלל וכן הכא דקאמר גובה לאו דוקא האב ואפילו אחר דהיינו טעמיה שלא עלת על דעת שתהא

אשתו מושלכת לכלבים בלא קבורה ובדין הוא שישלם לכל מי שמטפל עמה לקוברה. כל מקום שנהגו להספיד. ואפילו הוא יותר משני חלילין דתנן במתניתין מספידין דהכל לפי מנהג המדינה:

הלכה ז

מתני' **לעולם היא ברשות האב**. ואם בת ישראל מאורסת לכהן היא אינה אוכלת בתרומה וזכאי בה ככל זכות האב בבתו:

עד שתיכנס לרשות הבעל לנשואין. כלומר שתכנס לחופה לשם נשואין שתהא מסורה לרשות הבעל:

מסרו שלוחי האב. שהיה האב משלחה לו ע"י שלוחיו ופגעו בשלוחי הבעל ומסרוה להם:

גמ' **לא סוף דבר לחופה**. לאו דוקא שנכנסה לחופה אלא אפי' לבית שהחופה בתוכו הרי היא ברשות הבעל כדמפרש ואזיל:

כעין דא אמנותא. כעין זו המלאכה שעושין טרקלין וקיטון טרקלין הוא חדר הגדול וקיטון חדר הקטן הפתוח לתוכו ובלשון המשנה כקיטוניות פתוחות לטרקלין מדות פ"א:

חופה וקיטון. כלומר החופה בתוך הקיטון והיא נכנסה לטרקלין כבר היא ברשות הבעל:

להדא מילא. כמו ליידא. לאיזה דבר היא ברשות הבעל ועל מתני' קאי מסרו וכו' הרי היא ברשות הבעל:

ליורשה. אם מתה יורש נדונייתה אבל עדיין אינה ברשותו שיהא הוא לבדו מפר נדריה:

להפר נדריה. נמי ברשותו היא וכדמפרש ר"ז:

מודה שאינו מיפר לה עד שתיכנס לחופה. כלומר הא דקאמר להפר נדריה לאו נדרה שנדרה קודם שתיכנס לחופה שיפר לה עכשיו קאמר אלא לעולם אינו מיפר לה עד שתכנס לחופה והא דקאמר להפר נדריה לאפוקי האב דעד האידנא היה האב מיפר לה בשותפות הארוס ומשנמסרה לשלוחי הבעל יצאת מרשותו:

מתניתא. ברייתא מסייע לר"ל דאפילו להפר נדריה יצאת מרשות האב:

לזנות בית אביה. כתיב בנערה המאורסה פרט לשמסרו וכו' דהויא בחנק דתו לא מיקרי' בית אביה וכן בנדרים דכתיב בנעוריה בית אביה ומשמסרו שלוחי האב לא קרינן בה בית אביה ואינו מפר נדריה:

הלכה ח

מתני' **האב אינו חייב במזונו' בתו**. בחייו ובתו לאו דוקא ובגמרא איפליגו בה תנאי:

זו מדרש דרש ראב"ע. ביום שמינוהו נשיא:
בכרם ביבנה. על שם שהיו יושבין שורות שורות בכרם. הבנים יירשו והבנות יזונו. שתי תקנות תקנו מתנאי כתובה שהבנים זכרים יירשו כתובת בנין דכרין כדתנן במתני' דלקמן והבנות יזונו מנכסיו. מה הבנים. זכרים אין יורשין כתובת אמן אלא לאחר מיתת אביהן כך הבנות אינן ניזונות מנכסי האב מכח תנאי כתובה אלא לאחר מיתת אביהן:
גמ' **מצוה לזון את הבנות**. כלומר במתני' לא קאמר אלא חובה הוא דליכא הא מצוה איכא וכר"מ בבבלי:
אצ"ל את הבנים. כדמפרש לקמן דעסקי באורייתא. חייב לזון את הבנות. והיינו לאחר מיתת אביהן מתנאי כתובה אבל בחיי אביהן אפילו מצוה ליכא ואיידי דלאחר מיתה חובה תנא במתני' אינו חייב בחייו הכי מפרש לה בבבלי:
הבנים עיקר. למצוה:
לתלמוד תורה. בשביל שילמדו תורה:
שלא יצאו לתרבות רעה. אם לא ימצאו מזונות שאין דרכן להתבזות:
באושא. כשישבה סנהדרין באושא שהיא אחת מעשר גליות שגלתה סנהדרין כדאמר בפ"ד דר"ה:
יודעין אנו מי היה במניין. דרך תמייה כלו' וכי אנו יודעין מי הם שהיו באותו המנין דלית הילכתא כוותייהו אלא מימר אמרינן ליה שהוא דרך אכזריות אם לא יזונם כדאמר רבי יוחנן לקמיה אבל מיכף לא כייפינן:
עוקבא אתא לגבי רבי יוחנן. ושאל לו אם חייב לזון בניו קטנים:
מנן מרי. מנין לך רבי:
עוקבא רשיעא. גער בו בנזיפה על שלא קיבל ממנו כעין דאמר בבבלי דאמרינן להו יארוד ילדא ואבני מתא שדיא התנין הוליד תולדותיו והטיל פרנסתן על בני העיר:
מתניתין אמרה כן. שחייב לזון בניו הקטנים:
דתנינן תמן. בפרקין דלקמן גבי המשרה אשתו ע"י שליש:
ומוסיפין לה על מזונותיה. בשביל הקטן שאוכל עמה:
הוא ואשתו נזונין מהן. אפילו כתבן להן מעכשיו ולא מן הדין אלא תקנת חכמים הוא:
אלמנתו מהו. אם אוכלת לאחר מייתתו:
אתתבת ולא אפרשת נשאלה שאלה זו בבה"מ ולא פירשוה:
רבי בא בר ממל. אמר שפירשוה כדמפרש ואזיל:
ואם לאו. כגון שהוציאה מעשה ידיה למזונותיה ולא אכלה בחיי בעלה אינה אוכלת לאחר מותו:

לא אמר אלא כותב. לא שנו אלא כותב נכסיו לבניו במתנה:
הא מוכר. נכסיו לבניו לא ואע"ג דמתנה כמכר לענין שיעבוד התם הוא דאי לאו דעביד ליה ניחא לנפשיה לא יהיב ליה מתנה אבל בנו ליכא למימר הכי:
כתב לבניו ומכר לאחרים. כתב נכסיו לבנו והלך הבן ומכרן לאחרים מה הן אם הוא ואשתו ניזונין מהן הואיל ומכרן זה או דילמא על דעת כן לא נתן לו במתנה שיזכה בהן הלוקח בחייו:
מסתברא אתא. מן הסברא הוא דהדין נמי כן:
אנא לית מתת ליה. איני יכול להביא זה מן הסברא:
אתא ר' מנא. ופירשה מן הסברא דלא מסתברא ששוכרין לו שפחה לשמשו מן הנכסים שכתב לבנו:
ומסבין ליה איתא כמה דו דהיא שמשא. כלומר וכן משיאין לו אשה ולא יהא אלא כמו שפחה לשמשו ולפיכך אשתו ניזונת עמו מן הנכסים שלא כתב לו על מנת שימכור לאחרים ולא ימצא ממה לזון עם אשתו:
בני בנים. שיש לזה הכותב נכסיו מה הן אם הן ניזונין כמו בניו הקטנים:
בני בנים שכאן הוא בנים של הלן. כלומר כמו להלן בירושה דבני בנים הרי הן כבנים וכן כאן לענין מזונות:
בני בנים קפסה עליהן ירושת תורה. קפסה כמו קפצה כלומר שאני בירושה שקפצה עליהן ירושה מן התורה שהן באין תחת אביהן אבל גבי מזונות דלאו מן הדין הוא אלא מתקנת חכמים ולא תיקנו אלא בבניו:
יינתן לו בושתו שלם. כלו' שנותנין לו בושת כפי הראוי לכבודו ולא כמכה או מבייש לשאר כל האדם:
שיהא אדם מפריש חומש נכסיו למצות. אבל לא יותר:
עד איכן. הוא החיוב בלא התקנה:
כדי תרומה. עין בינונית אחד מחמשים ותרומת מעשר אחד ממאה וכפי ערך זה יתן לצדקה:
כבד את ה' מהונך. ומראשית וגומר:
כמראשית כל תבואתך. כתרומה גדולה בלבד:
מה חומש בכל שנה. ומסיים בפ"א דפיאה ולחמש שנים הוא מפסיד כולא ומשני התם בתחילה לקרן ומכאן ואינך לשכר וכו' וע"ש כל הסוגיא כדמציין התלמוד בעצמו עד ולא מות אלא שלא ימות לעתיד לבא והתם דריש לה על פסוק וצדקה תציל ממות:

רבי לעזר בן עזריה עבד לה כתובה מדרש. עיין כל הסוגיא עד סוף הלכה ביבמות פ' ט"ו ושם פירשתי:

הלכה ט

מתני' **ולא כתב לה כל נכסין וכו' חייב**. להיות כל נכסיו אחראין לה ולא יכול למימר אין ליך אלא שדה הכתובה ליך בכתובתיך:

גמ' **מתני'**. דקתני לא כתב לה כתובה גובה:

דר"מ. היא דאמר בפרקין דלקמן כל הפוחת וכו' ומתני' נמי אפילו התנה עמה מיירי ואפ"ה גובה כר"מ:

למי נצרכה. אסיפא קאי דקתני ולא כתב לה כל נכסיו אחראין כו' לרבי מאיר איצטריך דאע"ג דאמר רבי מאיר בפ"ק דב"מ גבי מצא שטרי חוב אם אין בהן אחריות נכסים יחזיר שאין ב"ד נפרעין מהן דס"ל אחריות לאו ט"ס הוא מודה הוא הכא שהיא גובה דשאני ליה בין שטר לכתובה ובכתובה אית ליה אחריות ט"ס:

הלכה י

מתני' **ובכוהנת**. שאינו יכול לקיימה משנשבית שאשת כהן אסורה לבעלה משנאנסה כותב לה אפריקינך ואהדרינך למדינתיך וחייב לתת לה כתובתה ואע"פ שבע"כ צריך לגרשה:

אינו רשאי. שכבר נתחייב בפדיונה משנשבית:

חייב לרפותה. שהרפואה כמזונות:

רשאי. שאינו חייב לזון גרושתו והרי היא קבלה מזונות שהן כנגד מעשה ידיה עד עכשיו אבל בפדיון שהוא תחת הפירות אע"פ שאין אדם חייב לפדות גרושתו אינו רשאי לפי שעדיין לא קבלה תשלום הפירות שאכל עד עכשיו:

גמ' **אין היורשין חייבין לפדותה**. כלומר היבמין שיורשין נכסי אחיהן אין חייבין לפדותה כדמפרש טעמיה לקמן:

לא סוף דבר שנשבית בחיי בעלה. שלא היה מוטל עליהן החיוב אלא אפילו נשבית לאחר מיתת הבעל שכבר זקוקה היא ליבם אפ"ה אינן חייבין:

אין כאן אינתו. אין אני קורא ביבמה ואותבינך לי לאינתו שהרי לא היתה אשתו מעיקרא:

מה למדינתה ממש. לשון שאילה היא אם דוקא למדינתה ממש צריך להחזירה וקאמר דלא אלא ליישוב בלבד הוא דחייב להחזירה ואין צריך לטפל עמה להביאה למדינתה:

כל מכה שיש לה קיצה. יש לה קצבה ואינה חולה תדיר אינה בכלל מזונות ומתרפאת מכתובתה:

ושאין לה קיצה. הוי בכלל מזונות ומתרפאת מנכסי בעלה:
חדא איתא. אשה אחת שהיתה לה חולי ובאת לפני ר' יוחנן:
קצץ הוא אביד. כלומר אם קצץ עם הרופא הרי אבדת וצריכה את להתרפאות מכתובתך:
לא. עדיין לא נקצץ ודינה להתרפאות מן הנכסין:
אל תעש עצמך כעורכי הדייניין. והיכי עביד רבי יוחנן הכי לגלות לה דינה מקודם שמא מתוכו תלמד לשקר:
יודע היה בה שהיא כשרה. ואינה מדברת שקר:

הלכה יא

מתני' **בנין דכרין**. אם תמותי בחיי ואירשיך יטלו בניך כתובתיך אחרי מותי כשיבאו לחלוק בנכסי עם בניי שיהיו לי מאשה אחרת ונפקא מינה כגון. שכתובתה של זו מרובה משל אשה אחרת או שבני האשה אחרת מרובים מבניה של זאת וטוב לאלו שיטלו כתובת אמן ואפילו הן שוות:
גמ' **הדא דאמר רבי אמי**. טעמא דתקנת בנין דכרין מפרש כדי שיהא אדם מצוי ליתן לבתו בעין יפה דמתוך שהוא יודע שבניה יורשין כתובתה אף הוא פוסק לה נדוניא בעין יפה וכן אמר טעמא בבבלי כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו כבנו:
תמן תנינן. בפרק יש נוחלין תנן האומר איש פלוני ירשני במקום שיש בת בתי תירשני במקום שיש בן לא אמר כלום שהתנה על מה שכתוב בתורה ר' יוחנן בן ברוקה אומר כו':
לא אמר בן ברוקה אלא על בן בין הבנים ועל בת בין הבנות. דכתיב והיה ביום הנחילו את בניו התורה נתנה רשות לאב להנחיל לבנים מי שירצה אבל בת בין האחים או את בין הבנות לא דאין הבת ראויה לירש במקום הבן ולא האח במקום הבת:
ורבי זעירא בשם רבי יוחנן וכו'. ובפ' יש נוחלין בהאי תלמודא גריס לה הכי רבי שאל לרבי נתן מה טעמא דר"י בן ברוקה רבי זעירא אמר אכן שאילה מה ראו לומר הלכה כר"י בן ברוקה א"ל ולא את הוא ששניתה לנו כן ירתון. כלומר דר"ז אמר לא ששאלו מ"ט דריב"ב אלא כן היתה השאלה מה ראו לומר הלכה והשיב רבי נתן הבבלי לרבי ולא אתה בעצמך שנית לנו במתני' בכתובת בנין דכרין אינון ירתון והאי נמי לבן בין הבנים ומדקאמרת לשון ירושה אלמא כר"י בן ברוקה סבירא לך דיש כח לאב להוריש לבן בין הבנים:
אמר ליה. רבי לרבי נתן יטלון תנית לא שניתי אלא אינון יטלון והוא לשון מתנה ולא משום ירושה:

אתא לגביה. חסרון הניכר הוא כאן וע"כ צריך להגיה וה"ג אתא לגבי בריה אמר ליה לית כאן ירתון אלא יטלון אתא לגביה אבוי אמר ליה קפחתה כו' כלומר שר' נתן בא לפני רבי שמעון ב"ר והשיב לו ג"כ דלא תנן ירתון אלא יטלון וכי הדר אתא ר"ש לגבי אביו אמר ליה קפחתה את נתן הבבלי בתשובה של כלום דודאי לית כאן יטלון אלא ירתון ורבי בעצמו חזר בו שאמר לרבי נתן מתחילה יטלון תנן וטעמא משום דקי"ל בנין דכרין לא טרפא ממשעבדי ואי ס"ד יטלון תנן והוי לשון מתנה מ"ט לא טרפא ממשעבדי אלא ע"כ ירתון קאמר ולשון ירושה אינו אלא לאחר מיתה ומש"ה לא טרפא ממשעבדי דלא חלה עד לאחר מיתה ויפה הקשה לי רבי נתן. וכה"ג אמרינן בבבלי פ' י"נ דף קל"א אלא דשם גריס רבי אמר בעצמו ילדות היתה בי והעזתי פני בנתן הבבלי כו' מטעמא דאמרן:

אכין אמר ליה. כן אמר לו רבי טעות הוא שטעיתי ששניתי לכם מתחילה שאמרתי יטלון דודאי לית כאן יטלון אלא ירתון:

קל הוא בתנאי כתובה. כלומר אפילו תימא ירתון תנן אין ראיה ממשנתינו לר"י בן ברוקה דשאני תנאי כתובה קל הוא שהקילו בה חכמים כמו שמצינו שהקילו בה דברים אחרים כדמפרש ואזיל:

אלא בכתובה. בשטר ואין מזכה אלא למי שהוא בעולם וכאן אפילו בדברים נתחייב ומזכה למי שאינו בעולם שהרי הבנים לא היו בעולם:

ותמיה אנא. מעיקרא איך מדמי רבנן כתובה לירושה והא לא דמי דירושה מד"ת וכתובה מדבריהן ותימר אכן בתמיה דנילף שיכול להוריש ירושה דאורייתא לבן בין הבנים מכתובה שהיא מדבריהם:

אפילו תימר. כלומר ואפ"ת למ"ד בפ"ק כתובה מד"ת לא פליג אלא בכתובה אבל בתנאי כתובה כ"ע מודים שהוא מדבריהן ואין אנו למדין מכאן שיכול לעקור ירושה מן התורה מן הבנים:

הלכה יב

מתני' **עד דתינסבן לגוברין**. עד שיתארסו ואם בגרו אע"פ שלא נתארסו אין להן מזונות דקי"ל בוגרת אין לה מזונות ולענין פרנס' פלוגתא היא בגמרא:

גמ' **בגרו איבדו מזונות**. דהא דקתני עד דתינסבן לגוברין לאו דוקא אלא עד שיצאו לרשותן ואם בגרו איבדו והה"ד נתארסו:

נישאו איבדו פרנסתן. נדוניא מעישור נכסים דתקינו להן נקראת פרנסה דקסבר לא תיקנו נדוניא אלא היכא דמינסב' בקטנות או בנערות אבל בגרה איסתלקא לה מההיא

ביתא לגמרי וכן אם נישאת בנערות הואיל וגדולה היא ונתרצית אבד' פרנסתה ואין לה אלא מה שפסקו לה אבל נישאת בקטנותה לא פליג:

תני ר"ח. ופליגא אדרב חסדא אלא בגרו אפילו לא נישאו ונישאו אפי' לא בגרו מזונות הוא דאבדו ולא פרנסתן:

ומודין להך בהדא אלמנה. אע"ג דפליגי בבנות דהתם אע"פ שנשאת איכא למימר דלא מחלה נדונייתה דקסברה אחר זמן אתבענה מהיורשים אבל מודים זה לזה באלמנה שהיא תובעת כתובתה מן היורשין היא אומרת וכו' דאם נישאת עליה להביא ראיה שאין דרכה להנשא ולא תתבע מקודם כתובתה מן היורשין:

והא תנינן. אדרבי חייא דלעיל פריך דקאמר נישאו לא אבדו פרנסתן:

יתומה שהשיאה וכו' להוציא מידם. עישור נכסים מה שראוי לה ולא אמרי' ויתרה ונתרצית במה שכתבו לה וטעמא דקטנה היא שהרי נישאת בנישואי אמה ואחי' הא בגדולה כגון נערה אמרינן דויתרה וקשיא לר"ח:

תיפתר שנטלה מקצת. כלומר התם היינו טעמא דויתרה בגדולה שנטלה מקצת כמו דקתני במתני' שכתבו לה במאה ונ' זוז והילכך דייקינן הא גדולה ויתרה ובשנטלה מקצת:

לא כן א"ר אבינא. בשור שנטל חלק כפשוט חזקה ויתר חלק בכורתו אלמא אע"ג דלא נטל מקצת אמרי' ויתר. עוד היא שנטל המקצת. כלומר התם נמי משום דנטל חלק פשוט כנטל מקצת היא וה"ט דויתר ודחי לה רבי יוסי ברבי בון דלא נטל מקצת מיקרי שהרי לא נטל זה מבכורתו כלום ואפ"ה אמרינן דויתר ושמעינן מינה דגדולה ויתרה אע"פ שלא נטלה כלום וקשיא לר"ח:

ובעא מיעבד כהדא דרב חסדא. דאיבדו פרנסתן:

והא תני ר"ת. ופליג עלה:

אנא אמרי שמועה. שמעתתא דרב חסדא ואת מייתית ברייתא דר"ח וא"כ תיבטל שמוע' דידי מקמי מתנית' דידך:

בא עליה. מן האירוסין עודה בבית אביה אם נאמר כיון שבא עליה יש לה מזונות דמעכשיו נתקיימו בה תנאי כתובה או אינה אלא דרך נישואין דוקא ולא איפשטא:

מחלה לו על כתיבתה מהו. לענין תנאי כתובה של הבנים מי נימא דמחלה לו על הכל או דילמא זכותה אבדה אבל זכות בניה לא אבדה שאינה יכילה למחול זכותן ולא איפשטא:

הלכה יג

מתני' **כל יומי מיגד**. כל ימי משך אלמנותיך. וימשכו תרגומו ונגידו:

גמ' **לא היה שם בית**. ראוי לדירת אלמנה והיתומים מהו:
היורשין שוכרין לה בית. והם ידורו בביתם:
מכאן והילך. כלומר אם אינה רוצה והיא אומרת קרקע בבית בעלי אני רוצה לדור:
והן אומרים מעות. נשכור לך בית למדור ואנו נדור בבתינו:
הדין עם היתומים. לפי שאין גוף הקרקע קנוי לה אלא לדירה בעלמא ולפיכך יכולין לשכור לה בית אחר:
כהדא. אשה אחת היתה כתובתה עשרים דינר:
והוה תמן חד בית בטב עשרה דינר. שלא היה ליתומים ממה להגבותה אלא בית שוה עשרה דינר:
אמר או ייבון וכו'. או יתנו לה הבית בכתובתה או עשרים דינר:
אמר רבי מנא. דלא היא דמכיון דלית ביתא טב אלא עשר כמאן דלית לה פורנא אלא עשר גרסינן דאין גוף הקרקע קנוי לה אלא שעבוד בעלמא יש לה עליו ולא יתנו לה כ"א שיווי דמיו:
מיכאן והילך וכו'. כלומר וה"נ לענין מדור דכיון שאין לה בגוף הבית כלום יסלקוה במעות וישכירו לה בית אחר:

הלכה יד

מתני' **כך היו אנשי ירושלים כותבין**. כל ימי מיגד אלמנותיך:
אנשי יהודה היו כותבין עד שירצו היורשין וכו'. שבהם הדבר תלוי ואין הלכה כאנשי יהודה אלא כל זמן שלא נשאת ושלא תבעה כתובתה בב"ד ניזונת משל בעלה ודרה בבית שהיתה דרה בחיי בעלה ומשתמשה בכל הכלים שהיתה משתמשת בהן בחיי בעלה:
גמ' **אנשי הגליל חסו על כבודן ולא חסו על ממונם**. ולפיכך היו כותבין כל ימי מיגד אלמנותיך שהוא לכבוד להם שתשב בביתו ותזון מנכסיו:
אנשי יהודה חסו על ממונם. יותר מעל כבודן ולפיכך נתנו הברירה ביד היורשים:
קיסרין. נהגו כיהודה ושאר כל הארצות נהגו כירושלים:
מי דמך. כשהיה נפטר היה מצוה שיתנו לאשתו כתובתה ויפטרו אותה:
ויש אדם מבטל תנאי כתובה בפה. הא מתנאי כתובה יש לה מזונות כל ימי אלמנותה ואיך יכול לבטל תנאי כתובה במה שצוה בפה. אנת אמרת. אתה בעצמך אמרת לזאת ומנא לך הא דתנאי כתובה הכי הוה:
ולא בגליל אנן קיימין. וכבר סברנן מימר דאנשי הגליל חסו על כבודן יותר מעל ממונם ובודאי תנאי כתובה היה לפי המנהג ואע"פ שצוה אין מבטלין המנהג:
סליק פירקא בס"ד

פרק ה

הלכה א

מתני' **אף על פי**. אם רצה להוסיף אפילו מאה מנה יוסיף. ולא אמרי' שאינו רשאי כדי שלא לבייש את מי שאין לו:

גובה את הכל. מנה או מאתים ותוספת:

שלא כתב לה. תוספ' מדעתו אלא על מנת לכונסה:

גמ' **במה הוא מתחייב לה**. הא דתני במתני' גובה את הכל באיזה דבר הוא מתחייב לה התוספ' שתוכל לגבות וקס"ד דלא נתחייב לה בקנין אלא בדברים בעלמא. וה"ג לא כן ר"י ור"ל תריהון אמרין הכותב שטר חוב על חבירו בחזקת שהוא חייב לו ונמצא שאינו חייב לו אינו חייב ליתן לו. וכן הוא בפ' הנושא והכא לא נתחייב בתוספ' ואמאי חייב ליתן ואפילו כתב לה אינו כלום דהוי כנותן שט"ח לחבירו בחזקת שהוא חייב ונמצא שאינו חייב:

ומשני רוצה הוא ליתן כמה וליקרות חתנו של פלוני. לפעמים הוא מוסיף לה מפני כבוד אביה ומשפחתה ורוצה הוא ליתן לה כמה וכמה שתתחתן עמו ובההיא הנאה גמר ומקני לה:

עד כדון. עד כאן שייך האי טעמא בשפסק לה התוספת מן האירוסין קודם שנשאה וכלומר בשעת אירוסין:

פסק מן הנשואין. מאי איכא למימר אם פסק לה אחר שנשאה במה הוא מתחייב עכשיו דכבר נעשה חתנו של פלוני:

ומשני רוצה הוא ליתן כמה בתשמישה שהוא ערב. לו ומחמת חיבת הביאה גמר ומקני לה:

עד כדון כשבעל. ושייך האי טעמא:

לא בעל. עדיין והוסיף לה במה מתחייב ומתני' קתני מן הנשואין סתם גובה את הכל ואפי' לא בעל:

רוצה הוא ליתן כמה על קנינו שהוסיף. כלומר דבאמת מיירי שהוסיף לה בקנין ונתחייב לה בזה:

פסק מן האירוסין וכו'. כלומר כחוזר על הקושיא הוא והניחא דמשכחת לה בשפסק מן האירוסין אי נמי כשהוסיף לה בקנין כדשנית אלא אם פסק מן הנשואין ולקרות חתנו כו' אין כאן וכן תשמיש אין בו ואשלא בעל קאי וכן אם קנין לא הוסיף במה הוא מתחייב והיינו דעיקר הקושיא דמתני' סתמא קתני אם רצה להוסיף דמשמע אפילו בלא קנין:

ומשני מיכאן. כלומר אפילו לאחר מכאן והיינו לאחר נשואין איכא טעמא דרוצה הוא ליתן כמה כדי שלא תחזור בה:

ויכולה היא. בתמיה לא כן תני ביבמות פרק י"ד האיש אינו מוציא אלא לרצונו אבל לא לרצונה:

מעיקא היא ליה. אע"פ שאין הדבר תלוי ברצונה שתחזור בה ממנו מ"מ היא מצערת לו הרבה עד שיתרצה הוא ומשבק לה בגט ולפיכך הוא רוצה להתחייב בכמה ולהוסיף לה כדי שלא תחזור בה:

כשם שהבעל פוסק. יותר על כתובתה ומתחייב בזה:

כך האב פוסק. ומתחייב:

אלא שהבעל מזכה בכתב. אם הוסיף לה צריך לכתבה:

והאב אינו מזכה אלא בדברים. כלומר אינו צריך לזכות בכתב אלא אפילו בדברים בעלמא סגי:

ובלבד דברים שהן נקנין באמירה. דוקא פסיקה בשעת השידוכין שאז נקנין באמירה כדמפרש ואזיל:

היך עבידא. כהאי דאמר גידול בשם רב כמה אתה נותן וכו' מימרא דרב גידל בבבלי פרק הנושא דף ק"ב והן הן הדברים הנקנין באמירה כלומר שלא ניתן לכתוב:

אשכת גידול רביתא ואמר זעירתא. בתמיה מצינו גידול הגדול ואמר דבר קטן א"נ מצא גידול דבר גדול שהיה לו לומר דבר היותר חידוש ולא אמר אלא דבר קטן שאין בו חידוש דפשיטא היא ולא צריך לטעמא שהן דברים הנקנין באמירה אלא דטעמא דמכיון שקידשה זכתה הבת בין הבנות ובאותה שוה פרוטה שנקנית היא לו נקנין לו גם המטלטלין שפסק אביה ליתן:

אלא כיני. כך היה צריך לגידול להשמיענו כמה אתה נותן כו' כיון שקידשה זכתה הבת בין הבנות והבן בין הבנים כלומר שגם הבן קנה מה שפסק לו אביו דאע"ג דלא שייכא ביה האי טעמא שיהיו נקנין לו פיסוק הדמים והמטלטלין עם קידושיה שהרי הוא לא נקנה לה ולא מקבל ממנה אלא היא נקנית ואפ"ה זכה משום דדברים הנקנין באמירה הן וכך היה לו לגידול לומר:

והדא היא זעירתא. בתמיה וכי זה לאו דבר חידוש הוא אפי' אצל הבת דעל כרחך לאו טעמא הוא מפני שנקנין לו המטלטלין עם האשה:

לא נמצא קונה אשה במטלטלין בשוה פרוטה. כלומר דאי לטעמא דידך לא נמצאת אומר דקונה אשה עם המטלטלין באותה שוה פרוטה שקידשה והא אנן קי"ל דאין

אדם קונה שתי נשים בשוה פרוטה כדתנן בפ"ב דקידושין המקדש שתי נשים בש"פ אינן מקודשות:

ומה בין אין אדם. בתמיה וכי אין אדם כו' כלומר וכי תימא דמה בין אדם קונה קרקע וכמה מטלטלין בשוה פרוטה דהא קי"ל נכסים שאין להן אחריו' נקנין עם נכסים שיש להם אחריות וכן נימא נמי דקונה מטלטלין עם האשה בשוה פרוטה:

שכן. לא אם אמרת בקרקע ומטלטלין התם היינו טעמא דבפרוטה אחת יכול לקנות כמה קרקעות ביחד ומש"ה נמי ניקנין המטלטלין עם הקרקעות בש"פ:

ואין אדם קונה שתי נשים בש"פ. תאמר במטלטלין עם האשה שהרי אין אדם קונה שתי נשים בש"פ ולא מצית לדמות אשה לקרקע וא"כ אפילו מטלטלין הוי אמינא דלא ליקנו בהדה אי לאו דאשמעינן גידול דזכתה ומטעמא שהן הדברים הנקנין באמירה ולאו מילתא זעירתא היא דקמ"ל גידול:

כמה אתה נותן וכו' ובלבד מן הנשואין הראשונים. דוקא בנישואין הראשונים של הבן והבת דמרוב שמחתו של האב בנשואין הראשונים גמר ומקני באמירה:

ואתייא כהאי דאמר רבי חנניא המשיא את בנו בבית זכה בנו בבית. שתקנת חכמים הוא מפני כבוד החתן שיהא לו מדור לדור בו ובלבד מן הנישואין ראשונים שלו:

ופליג. לשון שאילה הוא אם רבי הושעיה פליג על הא דאמרו זכה בבית וקאמר רבי ירמיה בשם רבי אבהו תיפתר הא דרבי הושעיה שהיה אוצרו של אביו נתון שם בבית דכיון דמשתמש האב בבית לא הוציאו מחזקתו והילכך קאמר לא זכה בבית אבל היכא דלא משתמש האב שם אפי' ר' הושעיה מודה דזכה בבית:

לא כן צריכה אפילו שאולין מן השוק. לא צריך להשמיענו דאם היה אוצר שלו בתוכו דלא קנה הבית דמידי דקבוע הוא ופשיטא דלא הקנה לו הבית אלא כן צריכה להשמיענו דאפילו היו לו בבית דברים שהן שאולין לו מן השוק נמי לא קנה הבית הואיל ומשתמש בו האב:

אם אמר לו לשאילה. אם אמר האב בפירוש שאינו אלא כשואל לו הבית לפי שעה להשיא בתוכו וכן המטלטלין שבתוכו לשאילה לא זכה בהן:

עיקרא לית לה תימליוסים. עיקרו של דבר אין לו שורש ויסוד כדאמרינן בבבלי פרק מי שמת דף קמ"ד דהאי הילכתא המשיא את בנו בבית זכה בבית הוא מתלת מילי דשוינהו רבנן כהלכתא בלא טעמא:

ורבנין בנין וסלקון עלה. ורבנין בונין ועולין עליה כלומר דשקלי וטרי בה עוד בתמיה. תימליוסים. הוא שורש ויסוד הדבר ודוגמתו בסוטה ריש פ"ו:

את אמר. כמו אמר מר האב פוסק ע"י בתו ובעי הש"ס אפילו בוגרת מי נימא דוקא בתו נערה דקמטי הנאה לידיה דכסף קידושיה שלו אבל בוגרת לא או דילמא לא שנא:
נישמעינה. לזה מן הדא ברייתא דקתני האב וכו' ולא אשה על ידי בתה. אשה שפסקה לבתה לא קנתה ולא אח על ידי אחותו:
שנייא היא אחותו וכו'. כלומר כמו דבאחותו אין חילוק בין שהיא נערה או בוגרת דאין כאן סברא לחלק ובשתיהם לאו כלום הוא:
וכא. והכא נמי גבי אב דפוסק אין חילוק בין שהיא נערה או בוגרת ובשתיהם פוסק הוא:
רבי בא קרטיגנא בעא אפילו אחר. אם אמרינן דאפילו אחר שאמר לו תן בתך לפלוני ואני אתן כך וכך לנדוניא אם קנו הדברים וצריך ליתן או אב דוקא:
אמרין אפילו בוגרת אחר. מאי כלומר כל זה הוא מן הבעיא דהרי אמרו אפילו בבתו בוגרת קנתה ואע"ג דלא מטי הנאה לידיה והוי כאחר או דילמא דוקא אב דדעתו קרובה היא וגמר ומקני לה באמירה אבל אחר לא:
נישמעינה מן הדא כו'. וקתני לא אח ע"י אחותו וכ"ש אחר גרסינן:
אף למדת הדין כן. כמו דבפסיקת אחר לנדוניא לאו כלום הוא וכן הדין לענין ממון כדמפרש ואזיל:
תן בתך לפלוני וכו'. והא לאו פסיקת נדוניא היא שהרי אמר ליתן לאב עצמו וענין ממון הוא וכן אם אמר קח שדה פלוני ואני נותן לך כך וכך והלך זה ולקח השדה אינו חייב ליתן לו כלום דלאו דברים הנקנין באמירה הן:
כיני מתניתא. על ראב"ע דמתני' קאי דקאמר שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה לאו דוקא לכונסה קאמר אלא בשביל חיבת לילה הראשון שבעל דחיבת ביאה הוא דקונה ולא חיבת חופה:
בעל. כלומר הואיל דאמרינן חיבת ביאה הוא דקונה לה לפיכך אם בעל וגירשה והחזירה וק"ל בסוף הכותב המגרש את אשתו והחזירה על מנת כתובה הראשונה הוא מחזירה וגובה את הכל אפילו התוספת שעדיין חיבת לילה הראשון קיימת וכן אם בעל ומת ונפלה לפני יבם גובה את הכל:
אמר רבי ינאי. גרסינן:
צא וקרא. פוק קרי קרייך לברא דאין לנו הכרע דהלכה כר"א בן עזריה שהרי רבי יונה אמר בשם ר"ז בשם רבי יונתן הלכה ורבי יוסה אמר בשם רבי יונתן דאין הלכה ואין אנו יודעין לכוין השמועה של רבי יונתן ואת אמר דהלכה כראב"ע:

א"ר יוסי סימן היה לן. כלומר דרבי יוסי פליג על רבי ינאי דודאי העיקר כמי שאמר בשם רבי יונתן דהלכה כר"א בן עזריה והרי יש לנו הכרע דכך הוא דסימן היה לן דחזקיה ור' יונתן שניהן אמרו דבר אחד דאזלינן בתר אומדן דעתא כדלקמן:

דתני. בתוספתא הובאה בבלי יש נוחלין דף קל"ב:

מתנתו קיימת. משום דלא פירש בהדיא שבשביל ששמע שמת בנו הוא נותן לו:

אין מתנתו קיימת. דאזלינן בתר אומדן דעתיה שאלו היה יודע שבנו קיים הוא לא היה כותבן לאחרים נראה דגרסי' כאן אמר רבי יונתן הלכה כרבי שמעון בן מנסיא:

ומר רבי יעקב בר אחא הלכה כר"א ב"ע. השתא מסיק לה דודאי רבי יונתן נמי הלכה קאמר שהרי לעיל אמר רבי יעקב בר אחא בשם חזקיה דהלכה כמותו והיא דר"א ב"ע והיא דר"ש בן מנסיא כלומר דחד טעמא אית להו דאזלינן בתר אומדן דעתא שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה:

ומר רבי ינאי וכו'. כלומר והיאך אמר רבי ינאי עכשיו שאמרו לו לר"ח צא וקרא שמועתך מטעמא דאמר רבי יוסה בר זעירא בשם רבי יונתן דאין הלכה כר"א בן עזריה והרי סימן היה לן דחזקיה ורבי יונתן אמרו דבר אחד ואם ר' יונתן אמר הלכה כרבי שמעון בן מנסיא בודאי נמי דהלכה כרבי אלעזר בן עזריה קאמר וא"כ ע"כ מילתיה דרבי יונה בשם רבי יונתן הוא העיקר והלכה כר"א ב"ע וכן נפק עובדא שהורו הלכה למעשה כר"א ב"ע וכן מסיק בבבלי:

הלכה ב

מתני' **והיא כותבת לו התקבלתי**. אף על פי שלא נתקבלה מוחלת וכותבת שנתקבלה. כל הפותח וכו'. והלכה כרבי מאיר בגזירותיו:

גמ' **מיסבר סבר רבי יהודה**. קא סלקא דעתי' דרבי יהודה דוקא קאמר והיא כותבת התקבלתי מנה או חמשים אבל בפחות מכאן לא דקסבר רבי יהודה אין פוחתין לבתולה ממנה ואם כן הוא קשיא ויכתוב כן משעה ראשונה למה הוא לו לכתוב בתחילה שטר של מאתים והיא פוחתת לו מנה יכתוב לה מנה משעה ראשונה ולאלמנה חמשים:

אלא בפוחת והולך. כלומר לאו דוקא נקט מנה וחמשים זוז אלא כמה שתרצה תפחות והילכך כותב לה מתחילה מאתים או מנה כדיניה והיא מוחלת אח"כ לפי רצונה:

ויכתוב שנתקבלתי ממך כך וכך. אי לאו דוקא מאה ונ' זוז קאמר אמאי נקט בלישניה הכי הוי ליה למימר והיא כותבת לו התקבלתי ממך כך וכך:

אשכח. בברייתא דבר קפרא באמת כן לרבי יודא שכותבת התקבלתי ממך כך וכך:

לא אמר רבי יודא. במתני' דמוחלת מכתובתה אלא בסוף שכבר זכתה בכתובה ובידה למחול:

אף רבי יהודה מודה. שאינה מוחלת שעדיין לא זכתה בכתובה והוי כתנאי ותנאה בטל ופליגי חברייא ור"ז בפירוש תחילה וסוף:

אין הוא בתחילה. איזה נקרא תחילה ואיזה נקרא סוף:

עד שלא בעל. הוי תחילה ומשבעל הוי סוף:

עד שלא כנס ומשכנס. דמשכנסה הוי סוף וכבר זכתה בכתובתה ואפילו לא בעל ומוחלת:

לא בעל וגירשה והחזירה היא בתחילה היא בסוף. כלומר אע"פ שלא כנס עדיין בכניסה שניה היינו בתחילה והיינו בסוף דזו נקראת נמי סוף הואיל וכבר כנסה בפעם הראשון ומהו דתימא לא סמכה דעתה השתא כיון דעדיין לא כנסה והוי כמו בתחילה וכתנאה הויא ובטל דהא מודי רבי יודא שאין יכול להתנות קמ"ל דהמגרש אשתו והחזירה על מנת כתובה ראשונה מחזירה וכזכתה בכתובתה דמיא והילכך מוחלת:

ואי זו היא אשה. איידי דאיירי בפלוגתא דר"מ ור"י בכתובה נקט נמי להא דפליגי איזו נקראת פילגש:

ותנאי כתובה. מזונות ובנין דכרין כדחשיב בפרקין דלעיל:

זו דברי ר"מ ור"י. במתני' דפליגי אם יכול להתנות על הכתובה:

ומלמדתו תורה. כדי שיהא לו פנאי ללמוד תורה בלי טרדת מזונות ופרנסה:

וכיון שבאו שני רעבון וכו'. ולא הספיקו לה שראתה אחר שחלקו הנכסים ביניהן שנתמעט כ"כ מחלקה:

היא נאמנת עלי יותר מן הכל. כלומר היא בעצמה תאמר מהתנאי אשר היה בינינו:

בודאי כך התניתי עמו. ואמרו לה החכמים אין אחר קנין כלום וכן הוא בתוספתא כלומר אין אחר התנאי בקנין כלום:

הלכה ג

מתני' **נותנין לבתול'**. זמן להכניסה לחופה מיום שתבעה הבעל לאחר שקדשה להזהירה על עסקי חופה להכין תכשיטיה:

לפרנס עצמה. בתכשיטין:

י"ב חודש. כדיליף בבבלי דכתיב תשב הנערה אתנו ימים ומאי ימים שנה כדכתיב ימים תהיה גאולתו. ולאלמנה שלשים יום. שאינה טורחת כ"כ בתכשיטיה שכבר יש בידה:

הגיע הזמן ולא נישאו. כגון שהבעלים מעכבין ואיידי דתני רישא בדידהו תני נמי סיפא בדידהו:

ואוכלות בתרומה. אם כהן הוא. והיא ישראלית שמשעה שקידשה אוכלת בתרומה מן התורה דכתיב וכהן כי יקנה נפש קנין כספו והאי קנין כספו הוא אלא דחכמים גזרו על הארוסה שלא תאכל בתרומה כל זמן שהיא בבית אביה גזירה שמא תשקה כוס של תרומה לאחיה ולאחיותיה וכשהגיע הזמן ולא נשאת אוכלת משלו ואינה אוכלת בבית אביה אלא בעלה מיחד לה מקום ומאכילה שם ותו ליכא למיגזר:

נותנין לה הכל תרומה. אם ירצה וכשיגיעו ימי טומאתה תמכרנה ותקח חולין:

מחצה חולין. לאכול בימי טומאתה והלכה כר"ע:

גמ' **הבגר בשעה י"ב חודש**. בתוספתא גריס הבוגרת בתביעה י"ב חודש והוא הנכון כלומר אם תבעה אחר שבגרה נותנין לה י"ב חודש מיום הבגר ולפי גירסת הספר יש לפרש נמי הכי הבגר בשעה שאם בגרה חדש אחד או יותר ונתקדשה אין נותנין לה אלא לתשלום י"ב חדש משעה שבגרה. ודוקא שלא עברו עליה עדיין זמן הרבה מימי בגרותה ולאפוקי אם עברו עליה י"ב חודש בבגרות ונתקדש שאין נותנין לה אלא שלשים יום כדמסיק לקמן:

תני תמן. בברייתא ונותנין לה קידושין ולאלמנה שלשים יום וקס"ד דה"ק לאחר זמן י"ב חדש נותנין לה עוד זמן ל' יום לקידושין וכן לאלמנה נותנין ל' יום:

תנינן נותנין לבתולה י"ב חדש. ותו לא:

ואת אמר אכין. בתמיה:

ר' אבין בשם ר' הילא. ה"ק לאחר בוגרה שנים עשר חודש. אם כבר עברו לאחר בגרות י"ב חדש קודם שנתקדשה אז נותנין לה ל' יום עד שעת הקידושין כמו לאלמנה:

עשתה שנים עשר חדש לפני הראשון. ונתאלמנה ממנו מן האירוסין ונתקדשה לשני ואח"כ בא השני ואמר לה לא כבר הימתנת י"ב חדש והיה לך זמן להכין כל צרכיך ואין לך עוד זמן יותר:

יכולה היא לומר חיבתו עלי מן הראשון. גרסינן וכן היא גירסת הרא"ש ז"ל ושם גריס עשתה ששה חדשים בפני הראשון כו' יכולה היא שתאמר תיבתו יותר עלי מן הראשון וצריכה אני עוד לפרנס ולתקן תכשיטין ביותר ונותנין לה עוד זמן י"ב חדש:

והוא בעא מיסב. הוא רוצה לישא ולא להמתין י"ב חדש:

יכולה היא לומר חיבתו עלי מן הבחור. וצריכה אני להתקשט ולהכין עצמי ונותנין לה זמן י"ב חדש:

הוא בחור וכו' יכול הוא מימר חיבת' עלי יותר מבתולה. ונותנין לו זמן י"ב חדש הואיל והוא בחור:

ורוצה להגדיל. רוצה היא להמתין עד שתגדיל שומעין לה:

ה"ג הגיעו זמן ולא נישאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה מתו בעליהן אוכלות משלו ואינם אוכלות בתרומה. אם מתו בעליהן ונפלו לפני היבם דהיבם אינו מאכיל בתרומה כדתנן במתני' דלקמן:

והוא ששלם הזמן ברביעי. שהוא זמן נישואי בתולה ואינו מעוכב עוד מלישא והילכך אוכלת משלו:

ששלם הזמן בשלישי ובחמישי. לשון שאלה היא אם שלם הזמן בג' או בה' מאי אם אוכלת משלו:

נעשה כמי שחבשוהו סופרים. כלומר שמעוכב מתקנת חכמים הוא ומחובש מלישא עד רביעי ולפיכך אין מעלה לה מזונות כדאמרי' בבבלי ריש מכילתין:

אם היתה עיכובה מחמתו. מלישא שאירעו אונס ניזונת משלו:

שהתרומה מצויה בכל מקום. ובזול ונותנין לה כפי השיעור שאם באת למכור התרומה וליקח בדמיה חולין לימי טומאתה שלא תפחות מדמי החולין שהן יותר ביוקר מדמי התרומה:

שהנשי' מצויות לטמא טהרות. לפי שהזיבה והנידה רגילים בהן ולפיכך נותנין לה מחצה חולין לימי טומאתה:

כל מקום שהזכיר. לתת תרומה נותנין לה כפליי' בחולין:

הלכה ד

מתני' **היבם אינו מאכיל בתרומה**. בעודה שומרת יבם דכתיב וכהן כי יקנה נפש קנין כספו והאי קנין דאחיו היא:

עשתה ששה חדשים בפני הבעל. מהנך שנים עשר חדש הקבועים לה משתבע' הבעל:

ואפילו כולם בפני הבעל חסר יום א' בפני היבם. אע"ג דרוב' בפני הבעל סוף סוף לא נתחייב במזונותיה בחייו והה"ד אם נמי נתחייב בחייו לא אכלה משמת דקנין כספו פקע אלא דאי כולם בפני הבעל הוה אכלה מיהת בחייו:

זו משנה ראשונה דמשהגיע הזמן אוכלת בתרומה:

אין האשה אוכלת בתרומה עד שתיכנס לתופה. מפרש טעמא בגמרא:

גמ' **תני תמן**. בתוספתא והובאה בבבלי יבמות דף מ"א:

כל שלשה חדשים. שהיא מעוכבת מלהנשא מחמת בעלה:

ניזונת משל בעלה. אבל מכאן ואילך אינה ניזונת לא משל בעלה דהרי אינה מעוכבת מחמת בעלה ואינה דומה לשאר אלמנה דהתם כל זמן שלא נשאת לאחר ואומרת מחמת

פלוני בעלי שכבודו גדול עלי יש לה מזונות אבל הך אגידה ביבם ולא משל יבם עד שיכנוס אותה:

עמד יבמה בדין. עמה שתבעתו לכונסה או לפוטרה וברח וניזונת משלו דקנסינן ליה:

חלה. אחר שעמד בדין או שהלך לו למדה"י כמי שברח דמי:

הרי אני מיגדת. רוצה אני כל ימי להיות במשך אלמנותי בבית בעלי ולא אנשא:

שומעין לה. וניזונת כל ימיה משל בעלה וקמ"ל שאין הברירה ביד היורשין ליתן לה כתובתה ולפטרה ולאפוקי מאנשי יהודה בשלהי פרקין דלעיל:

האומר איני חולץ. אדלעיל קאי דקאמר ברח אחר שעמד בדין ניזונת משל יבם והיינו דוקא כשנתרצ' לייבם וברח דכיון דסופו לייבם הרי היא כאשתו אבל אם נתרצה לחלוץ וברח אין מעלה לה מזונות כיון דאין סופו לייבם והיינו דקאמר האומר איני חולץ כאלו אומר איני מגרש אלא אכנוס וכמתרצה לייבם דמי ואם ברח מעלה לה מזונות:

ה"ג ולא סוף דבר ששה חדשים לפני היבם אלא אפילו כולם בפני הבעל חסר יום א'

אינה אוכלת בתרומה. ואפירושא דמתני' קמהדר משום דקשיא ליה השתא כולן בפני הבעל קתני בסיפא אינה אוכלת ששה חדשים בפני הבעל וששה חדשים בפני היבם מיבעיא והילכך קאמר דלא זו אף זו קתני:

מתני'. דקתני הגיע הזמן אוכלת בתרומה ולא מקודם לא כמשנה הראשונה דתני לקמן דמשע' האירוסין אוכלת בתרומה ולא כמשנה האחרונה דתנן ב"ד של אחריהן אמרו אינה אוכלת בתרומה עד שתיכנס לתופה אלא כמשנה האמצעית היא כדמפרשינן לקמן:

אוכלת בתרומה. משנתארסה:

קנין כספו. והך נמי קנין כספו היא. דלא כן. דאם לא כן אלא דוקא עבדו קרית ליה קנין כספו מה בין כו' וע"כ אשה נמי קנין כספו היא:

לכשיתחייב במזונותיה. וטעמא שמא ימזגו לה כוס בבית אביה ותשקה לאחיה ולאחותיה אבל כשנתחייב במזונותיה מייחד לה מדור ותו ליכא למיחש:

עד שתיכנס לחופה. דחיישינן לסימפון שמא ימצא בה מום ונמצא דקידושי טעות הן וזרה היא אבל משכנסה לחופה חזקה שהוא בודק לה וכונסה:

אפילו לדרוש בק"ו אין אתה יודע. ומפני מה אתה מסופק בזה שהרי ק"ו הוא מה אם שפחה כנענית שאין הביאה קונה אותה אם בא עליה ולא קנאה בכסף דקנין כספו בעינן:

כל טהור בביתך. משמע דוקא אחר נשואין שהיא בביתך:

הרי זה ק"ו שיש עליו תשובה. ובלאו האי סמך מקרא ק"ו פריכ' הוא דיכול לומר לו לא אם אמרת בשפחה כנענית שהיא נקנית בחזקה אם התירה לו מנעל או שאר דבר עבדות ודין הוא שכספה מאכילתה בתרומה:

הלכה ה

מתני' **המקדיש מעשה ידי אשתו**. לקמן בפרקין מפרש מה היא עושה לו משקל חמש סלעים וכו':

הרי זו עושה אוכלת. שאין מעשה ידיה קדוש על פיו:

המותר. הקדיש מותר מעשה ידי אשתו מה שהיא עושה לו יותר מן הראוי שפסקו חכמים ולא הקדיש מעשה ידיה עצמן:

ר"מ אומר הקדש. דסבר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם:

חולין. דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם וכן הלכה:

גמ' **ר"ע אומר הקדש בשלו ור"י הסנדלר אומר חולין בשלו**. בתמיה דקא ס"ד דהמותר דקאמר על מותר ממעשה ידיה שהן יתירין על הראוי למזונותיה קאמר והילכך קא מתמה הש"ס דהא מעשה ידיה שלו הן והיכי פליגי ר"מ ור"י הסנדלר בדבר שהוא שלו אם יכול להקדיש או לא:

במותר מה' סלעים פליגין. לאו במותר שנשארו ממעשה ידיה הראוין לבעל קאמר אלא במותר ממה שפסקו חכמים למעשה ידיה והן משקל חמש סלעים שהיא עושה לו בהא פליגין ר"מ ור"י הסנדלר וכדמפרש ואזיל מתני' במאי מיתוקמא:

תיפתר לה. למתני' במעלה לה מזונות ואינו נותן לה מעה כסף לצרכיה. דתנן לקמן שהוא נותן לה מעה כסף בכל שבת לצרכיה לבד מן המזונות:

ה"ג ותנינן אם אין נותנין לה מעה כסף לצרכיה מעשה ידיה שלה. כלומר דהיינו טעמיה דר"מ דאמר הקדש דס"ל דתיקנו המותר תחת מזונות ומעשה ידיה תחת מעה כסף והיינו דקאמר ותנינן אם אין נותנין וכו' דאלמא מעה כסף תחת מעשה ידיה הוא והילכך המותר יכול להקדיש שהרי מעלה לה מזונות ושלו הוא אבל מעשה ידיה אינן שלו שהרי אין נותן לה מעה כסף והילכך עושה ואוכלת ור"י הסנדלר ס"ל כמ"ד מעשה ידיה תחת מזונות והמותר תחת מעה כסף והילכך אינו יכול להקדיש המותר:

במותר אחר מיתה פליגין. אחר שתמות והוא יירשנה בהא פליגי אם יכול להקדיש כדמפרש ואזיל:

דו אמר ליה בשאינו מעלה לה מזונות. כלומר דרבי יוחנן מוקי למתניתין בשאינו מעלה לה מזונות ומיירי נמי בשאינו מעלה לה מעה כסף ודכ"ע סברי מעשה ידיה תחת מזונות

ומעה כסף תחת המותר והילכך מחיים אפילו לר"מ אינו קדוש דהא אינו נותן לה כלום כי פליגי במותר לאחר מיתה דר"מ סבר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם ור"י הסנדלר סבר אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם כדמסיק לקמיה:

אבל אם היה מעלה לה מזונות. ונותן לה נמי מעה כסף ד"ה קדשו מחיים:

תני תמן. בברייתא בהדיא הכי דלא פליגי אלא בשאין מעלה לה מזונות:

ואין כל מה שיש לאשה משועבד לאיש לאכילת פירות. בתמיה דנהי דאין המותר שלו מפני שאינו מעלה לה הא עכ"פ משועבדים לו לאכילת פירות דלא יהא אלא כשאר נכסים שלה שהבעל אוכל פירות ואמאי אין יכול להקדיש והא מחיים משועבדים לו:

מעשה ידים ביניהון. כלומר השתא מסיק רבי שמואל למילתא דבהא פליגי אם הקדש חל משעה הראשונה על מעשה ידיה דהא ליתנהו בעולם ואינו דומה לשאר נכסיה ור"מ סבר ראוין הן לקדש משעה ראשונה לכשיבאו בעולם דאדם מקדיש דבר שלא בא לעולם ור"י הסנדלר ס"ל אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם:

מה שאירש מאבא. תוספתא דב"מ ורישא הכי איתא התם מה שאירש מאבא מכור לך מה שתעלה מצודתי מכור לך לא אמר כלום מה שאירש מאבא היום מכור לך דבריו קיימין וכו' וכן הובאה בבבלי שנים אוחזין דף ט"ז:

מצודתי. של חיות ועופות ודגים:

לא אמר כלום. דאינו ברשותו אבל אם אמר היום דבריו קיימין וכדמוקי לה רבי יוחנן בלוה לצורך תכריכי אביו כגון שהיה אביו גוסס ותיקנו חכמים שיהיו דבריו קיימין משום כבוד אביו שלא לשהותו בבזיון וכן מפרש לה התם:

והוא שתהא מצודה. הא דאמרן מה שאעלה במצודתי היום דבריו קיימין דוקא שהמצודה פרושה בפניו לצוד בה וכמאן דבא לידו הוי:

אף לקודש לא קדשו. כלומר אף בזה שאמר היום ואפ"ה לקדש אם אמר מה שתעלה במצודתי היום קדש לא קדשו:

למה. בהקדש לא:

מפני המחלוקת ר"מ ור"י הסנדלר אומר. מפני שהוא מחלוקת דר"מ ור"י הסנדלר דאמר אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם כדמפרש טעמא שנייא היא הקדש מצודה שאינה מצויה כלומר אע"ג דבמכירה מכור הוא התם משום כדי חייו הוא דתיקנו חכמים אבל בהקדש עשו כמצודה שאינה מצויה ואפילו הוא פרושה עכשיו מיהת אינה מצויה בידו ודבר שלא בא לעולם הוא:

נהיר. זכור אני שהיית אומר אתה ורבי ירמיה בשם ר"ל דמאן תנא דעשו בהקדש כמצודה שאינה מצויה והייתם אומרים הטעם משום דמחלוקת ר"מ ור"י הסנדלר הוא והלכה כר"י (בן) הסנדלר אלמא דר"ל מוקי לפלוגתייהו דר"מ ור"י הסנדלר דפליגי אם אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם והא לעיל לא מוקי ר"ל פלוגתייהו בהכי אלא במותר ומחיים הוא דפליגי כדפרישית:

הוי. ש"מ דיעון דיעון חלוקי דיעות הן ואמוראי נינהו אליבא דר"ל מר מוקי אליבא דר"ל פלוגתייהו דר"מ ור"י הסנדלר במותר מחיים ומר מוקי אליביה פלוגתייהו במקדיש דבר שלא בא לעולם. ודכוותה בריש יבמות:

מהו. שיהא ההקדש חל על מעשה ידיו וצייד דקאמר לאו דוקא אלא חד מכמה גווני נקט:

נישמעינה. לזה מן הדא ברייתא:

הוא קדש ומעשה ידיו חולין. שלא הקדיש אלא גופו ואסור ליהנות בו עד שיפדה:

ומעשה ידיו הקדש. ולקמיה פריך עלה:

אמר רבי יוחנן ל"ג הכא עד לקמן:

והא תני. בתוספתא דערכין וה"ג כמו שהוא שם המקדיש מעשה ידי עבדו יוצא הוא לפרנסה מתוכן והשאר קדש וכן הוא בפרק החובל וקשיא על הא דקתני לעיל מעשה ידיו הקדש והא הכא השאר הקדש הוא דקאמר:

אמר רבי אבא בר ממל לא על דעתו שימות. כלומר בודאי יוציא היא לפרנסה ממעשה ידיו והא דקאמר לעיל מעשה ידיו הקדש לאו דוקא כל מעשה ידיו אלא השאר מה שנשאר יותר מכדי פרנסתו דלא תעלה על הדעת שימות העבד שהרי רבו אינו מפרנסו שהקדיש מעשה ידיו וצריך הוא להתפרנס ממעשה ידי עצמו והנשאר הוא הקדש:

יותר מן העבדים. חסר כאן וגרסינן כמו דגריס בפרק החובל בהאי תלמודא ר' הילא בשום רבי יוחנן המקדיש מעשה ידי עצמו כולן קדש וחזר ותנא המקדיש מעשה ידי עבדו יוציא לו מהן פרנסתו והשאר קודש. הכא את אמר השאר הקדש והכא את אמר כולו קודש אמר רבי אחא מצווים ישראל לפרנס בני חורין יותר מן העבדים לא כן אמר רבי יוחנן כו' ע"כ. כלומר דמקשי מ"ט במקדיש מעשה ידי עצמו שאין מוציאין לו לפרנסה מהן ובמקדיש מעשה ידי עבדו קאמרת שמוציאין ומשני רבי אחא דמצווין ישראל לפרנס בני חורין יותר מהעבדים והוא בעצמו ימצא במה להתפרנס מאחרים שיתנו לו אבל העבד לא ימצא במה להתפרנס ולפיכך מוציאין לו לפרנסה ממעשה ידיו:

ופריך לא כן אמר רבי יוחנן הקוטע ידי עבדו של חבירו רבו נוטל הכל נזקו וכו' וכן דמי שבתו שמתבטל ממלאכתו והלה העבד יצא ויתפרנס מן הצדקה אלמא אפילו העבדים מתפרנסין מהצדקה וקשיא להא דקאמר דאין בני ישראל מצווין לפרנס העבדים:

קוטעין. שאני עבד קיטע דאין יכול להתפרנס בעצמו ומצווין ישראל לפרנס קיטעין אפילו עבדים יותר מן השלימין:

מן כל מה דהוה אכיל. בעצמו היה נותן גם לעבדו ע"ש מדת רחמנות וקרא עליו מקרא הזה הלא בבטן וגו'. ובהחובל שם גריס להא לקושיא על דלעיל והא רבי יוחנן אכל קופד ויהיב לעבדיה שתי חמר ויהב לעבדיה והוה קרי וכו'. אלמא דמפרנסין אפי' עבדים שלימין ומשני תמן במדת הדין ברם הכא במדת רחמים. דרבי יוחנן לא היה נוהג כן מן הדין אלא במדת רחמים:

הלכה ו

מתני' **טוחנת**. ברחים של יד שהם קטנים ואם רחים גדולים הם מכינה כל צרכי הטחינה כגון נותנתו באפרכס וקולטת הקמח:

ואופה. פת:

ועושה בצמר. אבל בפשתן לא כדמפרש בגמ' מפני שמסריח את הפה ומשרבט השפתים:

הכניסה לו שפחה אחת. או נכסים כדי לקנות בהם שפחה אחת:

לא טוחנת וכו'. הא שארא עבדה משום דאמר לה קמי דידך מאן טרח:

שתים אינה מבשלת וכו'. הא שארא עבדה משום דאמר לה קמי אורחי ופרחי מאן טרח:

שלש אינה מצעת את המטה. הא שארא עבדה משום דאמר לה נפיש בני ביתא נפיש אורחי ופרחי:

יושבת בקתדרא. על כסא מנוחה ואינה הולכת בשליחותו ואף על פי כן מוזגת לו את הכוס ומצעת לו את מטתו ורוחצת לו פניו ידיו ורגליו שדברים אלו אין משתמשים בהם באשה אלא באשתו בלבד כדקאמר בגמרא:

שיעמום. שגעון. ופלוגתייהו דר"א ורבן שמעון בן גמליאל באשה שאינה בטלה אלא משחקת במיני צחוק דלידי זימה איכא לידי שיעמום ליכא שאין שיעמום אלא ביושב ותוהה ובטל לגמרי והלכה כרבי אליעזר:

גמ' **שבעה גופי מלאכות מנו**. במתניתין שהם עיקר צרכי הבית והשאר דברים קטנים כגון מוזגת לו הכוס ונותנת תבן לפני בהמתו וכיוצא בהן כדאיתא בבבלי לא הצריכו חכמים למנותן:

לא אמרו אלא בנה. אחד אבל ילדה תאומים אינה חייבת להניק שניהם אלא מניקה אחד ושוכר הבעל מניקה לשני:
ולמה אמר בנה. כלומר אי למעוטי תאומים לחוד למה אמרו בנה ולא אמרו מניקה את הבן דשמעינן נמי דוקא אחד אבל תאומים לא:
שלא תיניק בן חבירתה. כלומר לאשמעינן נמי דבן חבירתה לא כגון אם מת בנה אינה חייבת להניק בשכר ותעלה לו שכרה וכן אינה חייבת להניק בן בעלה שיש לו מאשה אחרת וכן אם היא רוצה להניק בן חבירתה עם בנה לא כהדין דתני בתוספתא שאין הבעל כופה לאשתו שתניק בנו של חבירו ולא האשה כו' שאע"פ שהיא נתרצית הבעל מעכב על ידה:
שומטין את הדד מתוך פיו. לא תניקנו שחל הנדר דב"ש סברי לא משעבדא ליה לבעל להניק בנה:
כופין אותה. להניק דמשעבדא ליה ולא חל הנדר והכי מפרש פלוגתייהו בבבלי דף נ"ט:
אבל אם היה מכירה. ואינו רוצה להניק מאחרת:
כופין אותה. מפני הסכנה:
כמה. חדשים יהא לו ויהא מכירה כלומר דאיכא למיתלי שהוא מכירה ומפני כך אינו רוצה להניק מאחרת:
והוה רבי זעירא מסתכל ביה. ברבי ירמיה כמתמיה על דבריו:
נימר לך מן ההיא דשמואל. ויותר תתפלא מזה דהא אמר שמואל בשלשה ימים אפשר ג"כ שיהא מכירה:
שמואל כדעתיה. לטעמיה אזיל:
דשמואל אמר חכים. מכיר אני להמילדת שלי שהבחנתי בה מאז לראותה בשעת לידתי וריב"ל אמר שמכיר וזכור הוא עדיין להמוהל שמל אותו ור"י אמר שהוא מכיר להנשים שהיו נקבצות לבא אל אמו להיות לצוות לה בעת לידתו. ובבבלי נמי מסיק אליבא דשמואל דאין שיעור לדבר אלא כל זמן שמכירה:
כיונק שקץ. כאלו יונק דבר משוקץ:
פירש. לאחר כ"ד חדש אין מחזירין אותו דהוי ביונק שקץ וכן הוא בבבלי בהדיא בדברי רבי יהושע:
עד איכן. עד כמה הוי פרישה:
שלשה ימים. וכן קאמר בבבלי דף ס':
תני. בברייתא כרבי יעקב דאמר מעת לעת:

שפירש מתוך בוריו. מתוך בריאותו אבל אם פירש מתוך חליו אפי' יותר מג' ימים מחזירין אותו מיד:
בשאינו של סכנה. והא דאמרי' אם פירש מתוך בוריו ג' ימים אין מחזירין אותו בשאינו מסוכן אח"כ כשלא יינק:
הכניסה. לו שפחה אחת קתני במתניתין וקאמר דלא סוף דבר הכניסה שפחה ממש אלא אפילו היא ראויה להכניס כגון שהכניסה לו נדוניא רבה וראוי לקנות מהן שפחה:
כהדא דתני. דהכל הולך אחריה:
אשתו עולה כו'. כגון דדרך משפחתו להניק ודרך משפחתה שלא להניק אזלינן בתר דידה ואם איפכא אזלינן בתר דידיה וכן כל כיוצא בזה:
אלמנה ובניה יורדין וכו'. דלא אמרינן עולה עמו ואינה יורדת אלא בחייו אבל לאחר מיתה כגון לענין מזונות וכיוצא הולכין אחר משפחתו לירידה אבל לא לעליה אם משפחתו יותר מעולה:
הפועלין. לענין מזונות והן רגילין בפחות ממנו עולין עמו אבל לא יורדין אם הוא רגיל בפחות מהן:
הבת. לענין מזונות או לנדוניא לא עולה ולא יורדת עמו אלא הכל כדרך משפחת אמה ואע"פ שמשפחתו פחותה או מעולה:
ותכניס שפחה לכל הדברים. הא דקחשיב במתני' אלו המלאכות כו' ואם יש לה שפחות אינה מחוייבת לעשות דמשמע הא שאר כל הדברים מחוייבת לעשות היא בעצמה אמאי ותכניס לו נמי שפחה לכל הדברים:
מפני חיים של שפחה. שלא יהא בה כ"כ כח לסבול עול משא כל הדברים ותיקנו חכמים שתעשה היא בעצמה לשאר הדברים:
רבי בון אמר. טעם אחר ע"י שהדברים הללו דקחשיב במתני' דברים של בזיון תלו אותן בשפחה אבל דברים של כבוד כגון מוזגת לו הכוס וכיוצא תעשה היא בעצמה:
שאין דרך האשה להיות יושבת בטילה בתוך ביתו. ולפיכך תיקנו חכמים לה לעשות שאר הדברי':
דברים של יחיד. יחוד וחיבה כדמפרש ואזיל:
למה. ובעי הש"ס למה כופה לה לעשות דברים אלו אע"פ שיש לה שפחות הרבה אי טעמא משום שהיא חייבת לעשות לו דברים של חיבה או דטעמא מפני שאינן ראוין דברים האלו להשתמש בשפחה:
מה נפק מן ביניהון. מאי בינייהו בין ב' הטעמים סוף סוף היא עושה בעצמה:

הכניסה לו עבדים. איכא בינייהו דאין תימר משום שדברים האלו אינן ראוין להשתמש בשפחה הרי הכניסה לו עבדים וראוין הן לעשות דאין בהן משום ייחוד:
הוי. כלומר מדקאמר סתם כופה לעשות וכו' ש"מ אפילו הכניסה לו עבדים ולית טעמא אלא משום שהיא חייבת לו. א"נ בדרך את"ל מיתפרשא את"ל אפילו הכניסה לו עבדים נמי הדין כן א"כ ש"מ דאין הטעם אלא משום שהיא חייבת לו ואסוקי מילתא היא:
לא מסתברא. הוא דאין הטעם אלא משום שהיא חייבת לו לעשות דברים של חבה:
אוף אנא סבר כן. ולעולם חייבת לעשות ואפילו הכניסה לו עבדים:
ותני כן. אמילתיה דר"א במתני' קאי ותני בתוספתא כן דכופה לעשות בצמר אבל לא בפשתן:
ומשלבקת את השפיות. משרבטת ומארכת השפתים ע"י שהיא צריכה לשרות החוט תמיד ברוק:

הלכה ז

מתני' **המדיר את אשתו מתשמיש המטה**. כגון שאמר יאסר הנאת תשמישך עלי אבל הנאת תשמישי אסור עליך לא מיתסרא דהא משועבד לה דכתיב ועונתה לא יגרע:
בית שמאי אומרים שתי שבתות. אם הדירה שתי שבתות תמתין:
ובית הלל אומרים שבת אחת. כדמפרש טעמייהו בגמרא ויותר על שבת אחת לבית הלל או ב' שבתות לבית שמאי יוציא ויתן כתובה ואפילו היה גמל שעונתו לשלשים יום או ספן שעונתו לששה חדשים שאינו דומה מי שיש לו פת בסלו כו' דמשהדירה הרי היא כמי שאינה מצפה ליבעל:
התלמידים וכו' שלשים יום. בבבלי קאמר מתני' רבי אליעזר היא אבל חכמים אומרים אפילו שתים ושלש שנים והלכה כחכמים:
הטיילים. שאין להן מלאכה ולא סחורה:
הפועלין. שעושין מלאכה בעירן:
החמרים. שיוצאים לכפרים להביא תבואה:
הגמלים. מביאין חבילות על הגמלים ממקום רחוק יותר. הספנים. המפרשים לים הגדול. ומי שהיה מתחלתו בעל אומנות שעונתו קרובה ומבקש ליעשות בעל אומנות שעונתו רחוקה אשתו מעכבת עליו חוץ מתלמוד תורה שאין אשה יכולה לעכב על בעלה שהיה טייל או פועל שלא יעשה תלמיד חכם:
גמ' **כימי לידת זכר או כימי נידתה**. וכן הוא בתוספתא ובבבלי מסיק דבית הלל לא גמרי אלא מנדה ובהא פליגי דבית שמאי גמרי מלידה מידי דהוא גרים לה הכעס שכועס עליה

ומדירה מלידה דהוא גרם לה והא אשכחן יולדת נקיבה דדרכה לשהות שתי שבתות ובית הלל סברי גמרי מידי דשכיח ממידי דשכיח לאפוקי לידה דלא שכיחא כולי האי: שלא ברשות בתיהן נשותיהן:

אפילו כמה. כלומר עד כמה אורח ארעא הוא:

עשרת אלפים לחדש. וכתיב חדש יהיו בלבנון ושנים בביתו וכן הוי אורחא דמילתא להיות חדש יוצא וב' חדשים בביתו:

חיבב הקב"ה פריה ורביה. שלא הותרו להיות בלבנון אלא חדש א' ובבתיהם שני חדשים:

הבאה והיוצאת חדש וגו'. במחלוקת לדוד קחשיב שם שהיו עובדי' אותו כל מחלקות חדש וקרא יתירא דהבאה והיוצאת חדש בחדש דריש דהוי ליה למיכתב לכל דבר המחלקות לכל חדשי השנה אלא ללמדך שהיו בדילוג חדש בבית המלך וחדש בביתו ואף כאן חדש בבית רבו וחדש בביתו:

הכא את אמר. בפועלין שבת אחד:

וכא. לקמן במתני' קאמר בעונת הפועלים פעמיים בשבת וקס"ד דרישא לא קאי איוצאים שלא ברשות:

תני בר קפרא. בברייתא דה"ק הפועלין יוצאין למלאכתן וכו' ולאו בדין עונה מיירי וקמ"ל שיכולין לשנות ממנהגם ולצאת חוץ לעירן שבת אחת:

שאר. שארה כסותה ועונתה וגומר ופליגי במשמעות המקרא:

שתהא הכסות לפי השאר כו'. שהוקנה אינה יכולה לסבול משאוי בגדים הרחכים וילדה צריכה בגדים רחבים להתנאות בהן:

לפי העונה. העת והזמן אם חמה ואם צנה ולא יתן חדשים בימות החמה ולא שחקים בימות הגשמים:

מנא ליה מזון. לראב"י דיליף קראי למילתא אחריתא וקאמר דק"ו הוא:

שאין בהם קיום נפש. כלומר כסותה חייב מזונות שהם קיום הנפש לכ"ש:

שנישאת לכאן. בשביל זה:

ממנחה ששלח יעקב למד ר"א. במתניתין לחילוק העונה:

ששילח לו כדרך הארץ. לפי קלות וכבדות מלאכתן וטרדתן:

חד לעשרה. זכר אחד לעשרה נקיבות שאין להן שום מלאכה:

הן. הגמלים שצנועים בתשמישן הן לפיכך לא פירסמן הכתוב לומר הזכרים אלא ובניהם והיינו ובנאיהם:

חד לארבע דאינון לעיי. שהן יגיעין במלאכה ולפיכך לא נתן לזכר אחד אלא ד' נקיבות:

חד לתרי דאינון לעיי. שהן יגיעין ועסוקין במלאכה כבידה ביותר ומשם למד ר"א לחלק העונה לפי הטיול והמלאכה:

לא מסתברא מיעבדינון בטיליין. לא מן הסברא הוא שנעשה אותן כטיילין שאין עוסקין במלאכה ויהא עונת ת"ח בכל יום:

לא מסתברא דלא כאספון. אדרבה לא מסתברא אלא איפכא שנעשה אותם כנאספין ונאסרין בביתם שהן טרודין ויגיעין ביותר בלימוד ובעיון התורה. אספון מלשון אסיר ואסיף. א"נ כהאיספון גרסינן דמסתברא לעשות ת"ח כמו הספן כדמסיק שהן יגיעין יותר:

רב אמר. דממתני' דלקמן יש לנו רמז לעונת ת"ח דקתני אוכלת עמו וכו' ובלשון נקייה הוא ונבעלת קאמר כמו אכלה ומחתה וגומר:

הלכה ח

מתני' **המורדת על בעלה**. מתשמיש אבל ממלאכה כופין אותה לעשות מלאכה ולא דיינינן לה כמורדת:

טרפעיק. הוא שלש מעין כסף שהם חצי דינר:

עד כנגד כתובתה. ואח"כ נותן לה גט ויוצאה בלא כתובה אבל אין משהה אותה כדי לפחות מנכסיה שנפלו לה מבית אביה ולהפסידה ממנה:

מוסיף לה על כתובתה ג' דינרין בשבת. כדמפרש טעמא בגמר' דצערא דגברא קשה מדאיתתא ולפיכך כשהיא מורדת ומצערתו פוחתין שבעה דינרין בשבת וכשהוא מורד ומצערה אין מוסיפין לה אלא ג' דינרים:

גמ' **הכא וכו'**. קס"ד המורדת ממלאכה קאמר וכן בסיפא המורד על אשתו ומאי שנא הכא דפוחתין ז' דינרין ומ"ש בסיפא דמוסיפין שלשה:

היא ע"י שחייבת לו שבע. מלאכות כדחשיב לעיל במתני':

שהוא חייב לה שלשה. שארה כסותה ועונתה:

ופריך הגע עצמך שהכניסה לו עבדים. ואינה חייבת במלאכה וכן אם הוא התנה עמה שלא יתחייב עמה בכלום ואם בכה"ג לא פוחתין ולא מוסיפין והא מתני' סתמא קתני:

מאי כדון. ומאי טעמא הכא ז' והכא שלשה:

כהאי דאמר ר"י. כלומר לא תימא דהמורדת ממלאכה קאמר אלא מורדת מתשמיש והיינו טעמא דבה פוחתין ז' ובו מוסיפין ג' שצערו של איש מרובה יותר מן האשה:

הדא הוא דכתיב וכו'. כדדריש בבבלי פ"ק דסוטה וכדמסיק היא לא קצרה וכו' אלמא צערו של איש מרובה:

ויש אומרים וכו'. שזינתה עם אחרים ולא מוכחא מידי ודחי לה הש"ס. כ"ש דתבעה לתשמיש יותר ויותר אם היתה עושה צרכה באחרים כדרב נחמן וכו' וכדאמר בבבלי פ' חלק דף ק"ז אבר קטן יש באדם מרעיבו שבע וכו' וכדפי' רש"י שם (ועיין פי' רש"י בסוכה דף נ"ב):

וכר"א עד כמה הוא פוחת. כלומר לר' אליעזר במתני' דלעיל דמחלק בעונות ולדידיה עד כמה הוא פוחת באלו שאין עונתן בכל שבת כגון גמל וספן דלא שייכא בהו לדון דינא דמורדת מתשמיש לפחות בכל שבת:

נשמעינה מן הדא דתני ר"ח ארוסה. אם אינה רוצה להנשא וחולה כו' כותבין לה איגרת מרד על כתובתה גרסינן וכדלקמן וכן הוא בתוספתא:

מה אנן קיימין. לפרושי מרד דנדה קאתי והדר מסיק למילתא. במאי עסקינן מרד דנדה אם שמרדה עליו בשעת נדתה אמאי כותבין לה אגרת מרד הרי התורה אסרה עליו ואינה בת תשמיש עכשיו אלא הכא במאי עסקינן שמרדה קודם נדתה ובאת לנדה וקמ"ל דפוחתין מכתובתה אף בימי נדתה אע"פ שעכשיו לאו בת תשמיש היא:

הרי אינה ראויה למרוד. והא נדה אינה בת מרד מתשמיש ואפ"ה את אמר כותבין ופוחתין מכתובתה בימי נדתה:

וכא. וכן ה"נ אפי' באלו שאין עונתן בכל שבת פוחת מכתובתה כשמרדה וטעמא לפי שאין דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו:

מהו מיפחת מן פרא פרנון דידה. פרא פרנון הן המתנות שנותנין לארוסה בלתי מוהר הכתובה. הערוך. ובעי הש"ס אם פוחתין גם מאלו המתנות אחר שנפחתה הכתובה:

נישמעינה מן הדא דרבי יוסי וכו' לא אמר אלא ירושה דבר שאינו מצוי. כלומר לא פליג ר' יוסי ומוסיף אדת"ק אלא בירושה שהוא דבר שאינו מצוי ואפ"ה ס"ל לר' יוסי דפוחת ולת"ק אינו פוחת משום דמידי דלא שכיח הוא כ"כ:

הדא אמרה אפי' כו'. כלומר ש"מ הא בפרא פרנון דדבר המצוי הוא פוחת אפילו לת"ק:

ואין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם. אם תבעה לייבם והיא אינה רוצה אלא לחלוץ:

כאן כמשנה ראשונה. הא דר' חייא כמשנה ראשונה. שאמרו מצות יבום קודם למצות חליצה נזקקין לו אם אינה רוצה להתייבם:

כאן. הא דשמואל כמשנה אחרונה שאמרו מצות חליצה קודמת:

אפילו תימר כן כמשנה אחרונה. כלומר דר"י בר בון דחי לה דאפ"ת כאן וכאן כמשנה אחרונה והא דשמואל בשרוצה הוא לייבם אין נזקקין לו אם היא רוצה לחלוץ והא דתני ר"ח בשאינה רוצה לא לחלוץ ולא לייבם:

ב"ד שאחריהן. מילתא באפי נפשה היא דב"ד שאחריהן אמרו בדינא דמורדת שמתרין בה ד' שבתות וכו' כדאמר בבבלי רבותינו חזרו ונמנו שיהו מכריזין עליה ד' שבתות זו אחר זו ושולחין לה ב"ד הוי יודעת שאפי' כתובתיך מאה מנה הפסדת:

היוצאה משום שם רע. שזינתה:

אין לה בליות. מבגדים שהכניסה לו בנדונייתה ועדיין הבלאין קיימין הפסידה הכל:

מורדת יש לה. בלאות הקיימין:

ר' סימון. פליג דאחת זו ואחת זו אין לה בליות:

לא מזונות. כל זמן שאינו מגרשה:

אילין דכתבין אין שנא אין שנאת. אלו שכותבין בכתובתן אם ישנא הוא וימרוד עליה שיהיה כך וכך ואם תשנא היא ותמרוד עליו יהיה כך וכך תנאי שבממון הוא וכל תנאי שבממון קיים:

הלכה ט

מתני' **המשרה את אשתו על ידי שליש**. שנותן מזונותיה על ידי אפוטרופוס ואינה אוכלת עמו ויכרה להם כירה תרגומו שירותא:

לא יפחות לה. בשבוע:

לא פסק שעורים וכו'. בגמרא מפרש:

גמ' **מהו סמוך לאדום**. וכי באדום בלבד היא דאוכלין שעורין וקאמר לדרומה כלומר בשביל שהיה ר' ישמעאל סמוך לדרומה של אדום שהיו שם שעורין רעות ולפיכך פסק לה כפליים כחטין ובבבלי קאמר סתמא מפני ששעורין אדומיות רעות הן גרוגרות. תאינים יבישין:

הלכה י

מתני' **דבילה**. תאינים דרוסות בעיגול ונמכרות במשקל:

ונותנין לה מיטה. מוצעת:

מפץ. רך ממחצלת:

כפה. צעיף:

ומנעל ממועד למועד. מנעלים חדשים לכל שלש רגלים:

חדשים. קשים לה בימות החמה לפי שהם חמים ויפים לה בימות הגשמים:

והשחקים שלה. אף כשיקנה לה חדשים מפני שצריכה להתכסות בהן בימי נדתה:

גמ' **מנה ארבע ריטלין**. כמו ליטרין כלומר מנה האמור במשנה הוא משקל ד' ליטרין שהיה בזמנם:

נותן לה. עוד נוסף על מה שהוזכר במשנה כר וכו' כלי אכילה ושתיה שהן נמי בכלל כסות כמו כלי בית:
כר אין לה וכו'. ואין מחויב לתת לה אלא מה שאי אפשר לה זולתם:
הותירה מזונות שלו גרסינן. וכן הוא בבבלי סוף פרקין שאם קמצה ממזונות שפסק לה והותירה לבעל:
הותירה בליות שלה. כדמפרש התם טעמא שמתכסה בהן בימי נדתה שלא תתגנה על בעלה בימי טהרתה אם לובשת בגדי ימי נדתה:
אבל באלמנה. דלא שייכא שתתגנה בין שהותירה מזונות בין בלאות אינן שלה גרסינן אלא של יורשים:

הלכה יא

מתני' **נותנין לה מעה כסף**. בכל שבת לצורך דברים קטנים:
ואוכלת עמו. בגמרא מפרש לה:
שתי. קשה לטוות כפליים כשל ערב ומשקל יהודה כפליים כשל גליל:
הכל לפי כבודו. שעולה עמו ואינה יורדת וכן הכל כמנהג המדינה:
גמ' **דברים אמורים לשון נקי**. אוכלת דקתני במתני' נבעלת היא ולשון נקי קאמר והיותר נראה דגרסי' רב אמר לשון נקי כדקאמר לעיל סוף הלכה ז' וכדמשמע מדלקמיה:
על דעתיה דרב אוכלת משלו. ה"פ דרב ור"י לא פליגי בליל עונה אלא בהא פליגי לרב דמפרש מאי אוכלת נבעלת משום דקסבר אוכלת משלו כלומר עמו והיינו אפילו כל ימי השבוע שאין הבעל יכול לכופה שתאכל לבדה אא"כ שיהא מרצונה והילכך מפרש רב דאוכלת היינו נבעלת דאלת"ה הא כל ימות השבת אוכלת משלו ומ"ש ליל שבת דנקט:
על דעתיה דרבי יוחנן אוכלת משלה. כלומר כל ימות השבת אוכלת לבדה דברצונו תליא מילתא ולפיכך מפרש אוכלת עמו אכילה ממש דבלילי שבת שהוא חיוב ליל עונה אוכלת עמו:
יין. אין פוסקין לה שאין עניות וכו' ובעניות מיירי מתני' כדתני בד"א בעני שבישראל:
ועשירות שותות. בתמיה והא אין פוסקין יינות לאשה כדמפרש טעמא לקמיה:
והתני. כלומר ותניא נמי מעשה במרת' בת בייתוס שפסקו לה חכמים יין וב"ד פוסקין יין בתמיה וכל זה מן הקושיא דהרי אין ב"ד פוסקין יין לאשה כדאמר רב חייה בר אדא ע"ש זנות יין וגו':
והא תנינן אם היתה מניק' וכו'. שינוייא הוא כלומר דמהכא שמעינן דלמניק' פוסקין יין כדמפר' ריב"ל מהו מוסיף יין שמרבה את החלב ובהכי אייריי שפסקו לה יין:

ורבי חזקיה קאמר דאף לתבשילה פסקו. כלומר דבהכי נמי שרי דלהטעים את התבשיל הוא כדמפרק בבבלי לציקי קדיר':

צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיותיך. כדאמר בבבלי דס"ז אל תיקרי גדיותיך אלא גויותיך:

והתני. עוד מעשה אחרת כזה. ובבבלי שתי המעשיות על בתו וכלתו של בן גוריון. ובפרקין תנא שומרת יבם היתה ולא ענו אחריה אמן:

סליק פירקא בס"ד

פרק ו

הלכה א

מתני' **מציאת האשה**. וירושתה. אם נפלה לה ירושה הוא אוכל פירות בחייה והקרן שלה:

בושתה ופגמה. נזק חבלה אם חבלו בה שלה:

ובזמן שהן בגלוי. שהבושת שלו ועוד שהיא נמאסת עליו והוא סובלה:

ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות. בחייה והקרן שלה כשאר הנכסים אם יגרשנה או ימות ואם תמות היא הוא יורשה והלכה כר"י ב"ב אבל הצער שלה כדאמר בהחובל דצערא לא זכי ליה רחמנא והשבת והריפוי לבעלה שהרי חייב הוא ברפואתה רבי חזקיה בשם רבי אימי. אמר דפליגי ר"י ור"ל באוקמתא דמתני' חד אמר ד"ה היא והאחר אמר דאתיי' במחלוקת דר"מ ור"י הסנדלר כדלקמן ולא ידעינן הי מינייהו אמר ד"ה והי מינייהו אמר במחלוקת:

גמ' **מסתברא**. וקאמר הש"ס תסתיים דר"ל הוא דאמר במחלוקת ומוקי למתני' כר"מ כדמפרש ואזיל. דו פתר לה במעלה לה מזונות וכו'. דר"ל מוקי למתני' בפרקין דלעיל הלכה ה' המקדיש מעשה ידי אשתו כו' המותר ר"מ אומר הקדש ור"י הסנדלר אומר חולין ומפרש לה ר"ל התם דבמותר מחמש סלעין פליגי ולר"מ תיקלי מותר תחת המזונות ומעשה ידיה תחת מעה כסף והילכך אם מעלה לה מזונות אע"פ שאין נותן לה מעה כסף יכול הוא להקדיש המותר ולר"י הסנדלר איפכא:

ותנינן ואם אינו נותן לה וכו'. כדפרישית שם:

מעשה ידים שהן כמציאה. כלומר מציאתה ומעשה ידיה לבעלה דקתני במתני' במותר מעשה ידיה הוא דדמייא למציאה דלא שכיחא ומפרש נמי למתניתין דהכא במעלה לה

מזונות מיירי והילכך מציאתה ומותר מעשה ידיה לבעלה והיינו כר"מ ולא כר"י הסנדלר ותסתיים דר"ל אמר במחלוקת:

אתא ר' יעקב. וקאמר בשם ר"ל ד"ה היא מתני' דלא מוקי לפלוגתייהו דר"מ ור"י הסנדלר בהכי אלא כהאי מ"ד בפרקין דלעיל דפליגי התם אם אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם או לא ודכ"ע מעשה ידיה תחת מזונות ומותר תחת מעה כסף ומתני' אפי' במעלה לה מזונות לבד מיתוקמה ומציאה טעמא אחרינא אית בה משום איבה כדאמר לקמן וד"ה היא:

הוי דעון דעון אית לר"ש בן לקיש. כלומר ש"מ דדיעות חלוקות הן ואמוראי נינהו אליבא דר"ל וכדאמר התם אהאי פלוגתא דמר מוקי לה הכי אליביה דר"ל ומר הכי:

למי נצרכה לר"מ. מתניתין דקתני וירושתה הוא אוכל פירות ומשנה יתירא היא דהא תנינן בפ"ד ניסת יתר עליו הבעל שהוא אכול פירות בחייה אלא לר"מ הוא דאצטריך:

אע"ג דלר"מ. בפ"ק דקידושין ובהרבה מקומות היה עושה יד עבד כיד רבו ויד האשה כיד בעלה ומה שזכתה האשה זכה בעלה וה"א דירושתה שנפלה לה כשהיא תחתיו זוכה הוא בכלן קמ"ל דמודי הוא ר"מ שאין לו עליה אלא אכילת פירות בלבד ואי ממתני' דהתם לא שמעינן לה אלא בנכסים שהיו לה מקודם לכן ולא הכניסה בנדונייתה הילכך איצטריך לאשמעינן אפי' בשנפלו לה אחר שניסת:

תמן תנינן. בשנים אוחזין. שהוא יכול לשנותן למלאכה אחרת. אעבדו ושפחתו הכנענים קאי מפני שהן ברשותו ויכול הוא לשנותן ממלאכתן ואם הוא רוצה יצוה אותם ללקט מציאות והילכך מציאתן שלו:

מה טעמא אמרו מציאת וכו'. אעבדו ושפתתו העברים קאי שאין יכול לשנות ממלאכתן ששכרן להן שאינם משועבדים לו:

התיבון. על זה הרי אשתו אינו יכול לשנותה למלאכה אחרת אלא למה שהיא חייבת לעשות כדאמרינן בפרקין דלעיל כופה לעשות בצמר אבל לא למלאכה אחרת ואפ"ה את אמר מציאתה שלו:

טעם אחר יש באשה. ולא משום שהיא ברשותו:

מפני קטטה. משום איבה:

לא אמר כן. אלא היינו טעמא שלא תהא מברחת ותגנוב משל בעלה ותאמר מציאה מצאתי:

הגע עצמך שנתן לה אחר מתנה. כלומר אכתי איכא למיחש שתהא מברחת ותאמר אחר נתן לי זה הממון במתנה ומה הועילו חכמים בתקנתן:

קול יוצא למתנה. אם היה נותן לה אחר איזה מתנה היה מפורסם אבל אין קול יוצא למציאה והילכך משום מציאה בלבד הוא דאיכא למיחש שלא תהא מברחת:
הגע עצמך שמצאה. מציאה בעדים ומפני מה תיקנו גם בזה דמציאתה שלו הרי אין כאן חשש שתהא מברחת שהרי העדים יודעים כמה היא המציאה שמצאה:
זו מפני זו. כלומר לא תיקנו מציאה בעדים שתהא שלו אלא משום מציאה שלא בעדים ולא פלוג רבנן:
בשאין טפולין לאביהן. הא דקאמר מציאת בנו ובתו הגדולים שלהן דוקא בשאין טפולין וסמוכין על שלחן אביהן אבל בסמוכין על שלחן אביהן שלו וכן קאמר בבבלי התם לא קטן קטן ממש ולא גדול גדול ממש אלא בסמוך על שלחן אביו קטן הוא:
בהן דמשבק אנתתיה. המגרש את אשתו ולא גמר לשלם לה כל כתובתה שהוא חייב להעלות לה מזונות עד שעה שהוא גומר לפרוע כל הכתובה:
דלא מחסד לה. מלשון חסד הוא כלומר טעמא דמחני' מפרש דמחלק בין בזמן שהוא בגלוי או בסתר מפני שבסתר אין הבושת גדול כ"כ והילכך לה שני חלקים:
למה נוטל. אפילו חלק אחד דהא בסתר אין לו בושת אלא שלה הוא הצער ומשני מפני צערו שמצטער עמה דהרי אע"פ כן יש לו ג"כ צער שמצטער עמה אף שבסתר הוא אלא שאינו גדול כ"כ כמו בגלוי והילכך הוא נוטל חלק אחד:

הלכה ב

מתני' **ומת חתנו**. ונפלה לפני יבם:
יכול הוא שיאמר. או חלון או יבם ואפילו היה אחיו עם הארץ והוא ת"ח יכול הוא לומר לו לאחיך הייתי רוצה ליתן ולך איני רוצה ליתן:
גמ' **ולא דברים שהן קונין באמירה הן**. בתמיה הא הפוסק מעות לחתנו דברים הנקנין באמירה הן כדרב גידל בריש פרקין דלעיל וכיון שכן זכה בהן אחיו ויהא היבם מוציא בדין מידו:
תני בר קפרא פוסק לשם כתובה ע"מ לכנוס. כלומר סתם הפוסק לחתנו דעתו ע"מ לכנוס הוא וכיון שלא כנס אינו חייב לתת לאחיו:
וכיני. ותניא נמי הכי דאינו קונה בפסיקה אא"כ כנס וכדמפרש רבי אבין:
הפוסק. בתוספתא פ' בתרא דמכילתין קתני הפוסק מעות לבתו קטנה ופשט לו את הרגל כופין אותו ליתן וקס"ד דעל האב קאי והילכך קמתמה הא לגדולה לא אמאי:
א"ר אבון. מאי כופין אותו ליתן דקאמר כופין הבעל ליתן גט דעדיין לא קנה בפסיקה עד שלא כנס וכיון שאין לאב מה ליתן כופין אותו לפוטרה:

הלכה ג

מתני' **הוא פוסק כנגדו בט"ו מנה**. אלף דינר הן עשרה מנה וכשבא החתן לקבל עליו ולכתוב בכתובה אם הכניסה לו הכלה דינרין בעין כותב שליש יותר שהן ט"ו מנה מפני שהוא משתכר בהן:

וכנגד השום. ואם הכניסה לו בגדים ותכשיטין שצריכין שומא:

הוא פוסק פחות חומש. שאם הכניסה לו שום של אלף זוז אינו מקבל עליו אלא ח' מאות לפי שדרך הבאים לשום הבגדים ונכסים של כלה לשום אותן יותר משוויים לכבוד הכלה ולחבבה על בעלה:

שום מנה ושוה מנה. כלומר אם לא שמו נכסי הכלה ותכשיטין אלא כמו שהן שוים בשוק:

אין לו אלא מנה. לא יכתבו בשטר הכתובה אלא מנה כמו ששמו ואין לו לומר תנו לי עוד חמישיתו שהרי אמרו לפחות חומש מן השום לפי שלא נאמרו דברים הללו אלא בשום ששמאוהו בבית החתנים והנשואים ומיהו תוספת שליש לא יוסיף שלא אמרו להוסיף שליש אלא לכספים שהם ראוין להשתכר מיד:

שום במנה היא נותנת ל"א סלע ודינר. שום שהוא מקבלה במנה שאמרו לו כתוב מנה בכתובה והיא תכניס לך שום של מנה צריך שישומו אותו בבית החתונה שלשים ואחד סלע ודינר שהוא מנה וחומשו:

ובארבע מאות. שום שיקבל עליו החתן לכתוב ד' מאות היא נותנת חמש מאות לפי שומת הנועדים שם:

ומה שהחתן פוסק. ואם שמו הם תחילה והכניסה לו בין שום קטן בין שום גדול הוא כותב בשטר פחות חומש ובבבלי מפרש דכל הני בבי דקתני לאשמעינן לא שנא בשומא רבה כגון כנגד השום דקתני ברישא כנגד אלף זוז ול"ש בשומא מועטת כגון הא דקתני שום במנה היא נותנת ל"א סלע ודינר לעולם פוחתין חומש בשטר הכתובה ממה ששמו אותם בבית החתונה ובין אם שמו אותם תחילה ואחר כך באין לכתוב הכתובה שאז צריך לפחות בשטר הכתובה החומש מן השומא ששמו בבית החתונה כדקתני מה שהחתן פוסק כו' ובין אם הוא כתב מתחילה הכתובה שאו צריך שתהיה השומא בתוס' חומש ממה שכתוב בכתובה כדקתני ובארבע מאות שום היא נותנת חמש מאות:

גמ' **מה ראו לומר בכספים אחד ומחצה**. כשהכניסה לו כספים שיהא פוסק חמש עשרה מאות כנגד אלף שהוא מחצה יותר ובשום אם הכניסה לו כלים וחפצים בשום אמרו שהוא פוחת חומש:

שמין דעתה של אשה. כשהיא מכנסת לו כלים בשום שהיא רוצה לכלות כליה ולהשתמש בהן ושיפחות הבעל בכתובתה חומש משוויין כלומר דמדינא אינה משתמשת בהן כיון שהכניסה אותם לבעלה והילכך תיקנו חכמים שיפחתו אותן חומש משוויין כדי שתשתמש בהן והיא מתרצי' בכך:

שמין דעתו של איש וכן כשהכניסה לו כספים מדינא לא ישתמש בהן אלא ששמין בהן דעתו של איש שהוא רוצה לישא וליתן ולהרויח בהן ולעשותן עליו באחד ומחצה שהוא שליש מלבר יותר ממה שקיבל כדי שיכול להשתמש בהן:

זאת אומרת שאין אדם רשאי למכור כלי אשתו שהרי הוא פוחת חומש בכתובתה כדי שתשתמש בכליה:

דילמא. מעשה ברבי חייה ורבי יוסי ור' אימי שהלכו לשומא של בתו דריב"ח:

אמרין ליה פחות חומש וכופל. כלומר שהכניסה לו כלים בשומא וכספים בעין ואמרו להחתן שיפחות חומש בכתובתה כנגד השום ויכפול במחצה יותר כנגד הכספים ולאו דוקא יכפול אלא שיוסיף לה כראוי מן הדין:

אמר לון פוחת חומש ואינו כופל. והשיב להן שכנגד השום יפחות חומש אבל אינו רוצה לכפול כנגד הכספים מפני שאינו רוצה לישא וליתן בהם וכלומר דמייתי סייעתא להא דאמר שמין דעתו של איש והיינו מן הסתם אבל אם פירש דעתו הולכין אחריו ולפיכך קאמר שבזה הוא מרוצה שיפחתו חומש דבדעתה תלוי והיא רוצה להשתמש בכליה אבל אני אין דעתי להשתמש בכספים וכגון זה שומעין לו:

זהב. כלי זהב כגון נזמים וטבעות:

בשוייו. שמין אותן בשוייו שלא יוסיף עליהן שליש שהרי אין עומדין להשתכר אלא להתקשט בהן וכך לא יפחות מהן חומש דזהב אינו נפחת:

ותני. בברייתא כן:

תקשיטין. הכניסה לו תכשיטי זהב לעשותן דינר שמין בא' ומחצה ככספים מפני שמשתכרין בהן:

דינר. זהב לעשותן תקשיטין שמין בשוייהן:

הכניסה לו בהמה. מאי אי הוה ככלים או ככספים שלפעמים משתכר בה:

בשוייה. שהרי אינה עשויה למכור:

ואינו משתכר. קושיא היא בתמי' הא עכ"פ משתכר ממנה:

ומשני וגובה קרקע. בתמיה וכי גובה הוא הקרקע להחליפה או למכרה ככספים הא אין לו אלא אכילת פירות בלבד וקרקע כדקאי קאי:

הלכה ד

מתני' **פסקה להכניס לו כספים**. דינרים בעין שמוכנים להשתכר מיד:

סלעה. שהוא ארבע דינרין נעשית לכתוב בשטר כתובה ששה דינר שהוא שליש יותר ואשמעינן תנא דדינרין בעין בין שהן מרובין כגון אלף דינר דקתני ברישא בין שהן מועטין כגון סלע דקתני הכא לעולם נכתבין בשטר הכתובה בשליש יותר מפני שעומדין להשתכר בהן מיד:

עשרה דינר וקופה. של בשמים כדמפרש בגמרא שיתן לה עשרה דינר על כל מנה ומנה שהיא מביאה לו כדי לקנות לה מהם בשמים ותמרוקי נשים:

גמ' **פסקה להכניס לו בה' מאות דינר שום**. שהכניסה לו כלים ושמאתן בה' מאות דינר:

עשה אותו ארבע מאות. כלומר מן הדין לא היה צריך לקבל עליו כי אם ארבע מאות דינר כדתנן וכנגד השום הוא פוחת חומש והוא לא עשה כן אלא קיבל עליו לכתוב בכתובה אלף דינרין:

אם עשת קיצותא. כלומר שקיבל עליו סתם ולא כתב בכתובה שהוא מקבל עליו סך זה נגד השום שהכניסה לו כך וכך אלא עשה קצבה מסך אלף דינרין סתם בכתובתה:

גובה. היא את הכל שהרי נתרצה בכך וקיבל עליו לכתוב בכתובה אלף זוז ואפילו לא הכניסה לו כלום נתחייב במה שכתב לה:

ואם לאו. שלא עשת קיצותא סתם אלא שכתב בכתובה שהוא מקבל עליו אלף זוז נגד השום שהכניסה לו בחמש מאות:

מיגרע. מנכה לה וגורעת כנגדן שהרי הטעות ניכר מתוכו:

חמשה דינר לכל סלע. כלומר שמנכה לה מהסך ומחשב לה כל סלע שהוא נותן לה בחמשה דינר ועולה לארבע מאות דינרין המגיעין לה שהרי ק' סלעים ד' מאות דינרין וכשנותן לה ק' סלע ומחשב כל סלע בה' דינר כדי למלאות השום של חמש מאות שהכניסה לו הרי נתקבלה ד' מאות דינרין:

ואינו נוגע בתוספת. ביותר מהסך הזה שהוסיף לה עד סך אלף זוז אינו נוגע ואינה גובה כלום:

פסקה להכניס לו חמשה מאות דינר כספים. ומן הדין עושה אותן ז' מאות ומחצה שהוא שליש יותר כדין הכספים ולא עשה כן וכו':

מיגרע ששה דינר לכל סלע. כלומר שמנכה לה מסך אלף זוז שכתב בכתובה ומחשב לה הסך שהכניסה לו שהן קכ"ה סלעים כל סלע וסלע בששה דינרים כדון הכספים שמוסיף לה ב' דינרים על כל סלע ועולה לשבע מאות וחמשים דינרין המגיעין לה ואינו משלם לה התוספת:

פסקה להכניס לו אלף זוז. כספים וצריך לעשותן מן הדין ט"ו מנה לא עשה וכו':
אין פוחתין לבתולה וכו'. וגובה כדינה ולקמיה פריך עלה:
הכא את אמר מיגרע וכו'. אמאי קאמרת ברישא דמנכה לה מהסך הכתוב בכתובה ונותן לה בפי ערך המגיע לה ובסיפא קאמרת דאינו מיגרע כלומר שאינו מחשב עמה לנכות לפי החשבון ואינו נותן לה אלא כדינה לבתולה מאתים וכו' ואמאי לא תגב' לפי ערך המגיע לה ומשני דסיפא מיירי שנטלה מקצת המגיע לה:
ופריך הכא את אומר נוגע בתוספת והכא וכו'. כלומר אמאי לא נקט נמי בסיפא דאינו נוגע בתוספת כמו דקאמר ברישא ומשני בשלמא ברישא דהוסיף לה על המגיע לה הילכך איצטריך לאשמעינן דאין משלם לה התוספת דלא תימא מדעתו הוסיף לה אע"פ שאין מגיע לה כלום אבל בסיפא דחזינן דהוא פוחת לה מהערך המגיע מהיכי תיתי לומר דנוגע בתוספת ולא איצטריך לאשמועינן. וכל זה דוחק וגמגום ובתוספתא גריס ברישא אם עשתה קיצתה גובה וכו' ואם לאו גורעת שלשה דינרין לכל סלע ובפסקה להכניס לו חמשה מאות דינר כספים כו' גריס גורע' חמשה דינרין לכל סלע וא"א ג"כ להעמיד הגי' הזאת ואם נגרוס בשניהם גורע' שלשה דינרין אפשר לפרש דה"ק אם עשתה קיצתה כלומר שהכניסה לו כמו שנתחייבה להכניס לו החמש מאות דינרין גובה את הכל כל האלף זוז מפני שנתרצה בכך ונתחייב בעצמו להוסיף לה כ"כ על מה שהכניסה ואע"פ דמדינא אין מגיע לה. ואם לאו. כלומר שלא השלימה קצבתה מה שפסקה להכניס לו אלא כתב לה על סמך שתכניס לו ואח"כ לא הכניסה לו כלום ונמצא עכשיו שאין מגיע לה אלא כתיבתה בלבד גורעת שלשה דינרין לכל סלע והיינו לפי סך הכתוב בכתובה והן ר"ן סלעים מנכה לה ג' דינרין לכל סלע ואינו נותן לה אלא ר"ן דינרים וכן בפסקה להכניס לו כספים ובסיפא שפסקה להכניס לו אלף זוז וכו' ולא השלימ' חקה אינה גובה אלא כתובתה בלבד וע"ז פריך אמאי קאמרת ברישא דמנכה לה לפי החשבון שלשה דינרין לכל סלע ונמצאת גובה חמשים דינרין יותר על כתובתה ובסיפא אינו מיגרע כלומר שאין מחשב עמה כלום לגרע מהסך הכתוב בכתובה ואינה גובה אלא מאתים בלבד ומשני דרישא מיירי שנטלה כבר החמשים זוז ואין מוציאין מידה. הכא את אמר נוגע בתוספת וכו' כדפרישית בלישנא קמא:
תניא בין בשום בין בכספים. הכל לפי החשבון כדמפרש ואזיל בשום מה לפי מה שהוא פוחת כלומר באיזה שום שהוא בין בשומא רבה או בשומא זוטרא הכל לפי מה שהוא פוחת לה החומש וכן בכספים לפי מה שהוא בין הרבה בין מעט מוסיף לה לפי מה שהיא מכנסת וקמ"ל דלא תימא לחלק בין אם הריוח מרובה או מועט או אם ההוצאות

מרובין כשהוא סך הרבה או מועטין לסך מועט אלא לעולם פוחת חומש מן השום ומוסיף שליש על הכספים בעין כדפרישית במתני':

כיני מתניתא. כלומר דמפרש הא דקתני במתני' וקופה לכל מנה לקופת בשמים לכל מנה ומנה שהכניסה לו קאמר דנותן לה עשרה דינר כדפרישית במתני':

עשו הניית בשמים כהניית כספים. כלומר כמו בכספים דהכל לפי מה שהכניסה לו מוסיף לה וכן בהניית בשמים שכך שיערו חכמים שהאשה המביאה מנה לבעלה ראויה היא לבשמים של עשר זוז ואם יותר יותר. א"נ אמנהג המדינה קאי ואדברי רשב"ג במתני' דלא פליג את"ק אלא דת"ק מיירי בעיר חדשה שאין בה מנהג וקאמר רשב"ג דבמקום שיש מנהג הכל לפי המנהג בכספים וכן נמי בבשמים:

עשו הניית פריה ורביה כהניית כספים. כמו דבכספים הכל לפי התנאי או לפי המנהג כן נמי בפ"ו אם התנו ביניהם שאם לא תלד לו בנים לזמן כך וכך שיכול לגרשה הכל לפי התנאי או לפי המנהג וע"ז מייתי עובדא כהדא וכו':

לקדשין. שם מקום:

אשכחינון עיריין. מצאום לאיש ואשתו שהיו עירים בלא בנים ובאו לפניהם לדין ואמרו להן אם עשיתם תנאי ביניכם היאך לנהוג הרי יפה ואם לאו הולכין אחר מנהג המדינה:

הלכה ה

מתני' **לא יפחות לה מחמשים זוז**. כשיעור הכסות שפוסקין לאשת עני שבישראל כדתנן בפרק ה':

וכן המשיאין את היתומה. מפרש בגמרא מי הן המשיאין:

ואם יש בכיס. של צדקה:

גמ' **לא כן תני וכו'**. בתוספתא המשיא את בתו ופסק עם חתנו שיעמוד ערום וילבישנה אין אומרים לו שיעמוד ערום כלומר שיתן כל מה שיש לו להלבישנה בגדים חשובים אלא אין מכסה אותה אלא בראוי לה לבד ואמאי קתני במתני' פסק להכניסה ערומה שמחויב לקיים התנאי והא התם אמרינן דאין הבעל מחויב לקיים התנאי:

ומשני תמן אורחא דבר נשא וכו'. כלומר התם אינו תנאי גמור שדרך בני אדם לומר כן נוח לי לעמוד ערום ולהלביש את אשתי ולא נתכוין ממש לכך אלא דברים בעלמא הן והילכך אמרינן דודאי דעתו לא היה אלא להלבישנה בבגדים הראוים לה אבל במתני' לא כן התנה עמה מתחילה להכניסה ערומה שלא יצטרך האב לכסותה והילכך צריך לקיים תנאו ומכסה אותה בבגדים הראויות לה:

כיני מתניתא. כן אנו מפרשין וכן המשיאין דקתני במתני' המפרנסין קאמר פרנסים וגבאי צדקה הן לא יפחתו לה מחמשים זוז אע"פ שאין בכיס כדמסיק:
זאת אומרת שאומרים לפרנסים ללות. וליתן לה עד חמשים זוז כדמפר' ואזיל דר"ח מפרש למתני' בשאין חמשים בכיס של צדקה ואפ"ה לווין הפרנסים להשלים לה עד חמשים אבל אם יש בכיס יותר מחמשים מוסיף לה לפי כבודה:
ורבי יוסי מדייק איפכא שאין אומרי' לפרנסי' ללות. אם אין חמשים בכיס דהוא סבר אם אין בכיס לפרנס אחרות כשתבאנה היום או מחר אפי' יש בכיס כדי לפרנס זו בלבד אין נותנין לה כל מה שיש בכיס שלא ימצאו אח"כ לפרנס אחרות אלא הא דקתני במתני' אם יש בכיס אם יש הרבה קאמר גם לפרנס אחרות אז מפרנסין אותה לפי כבודה ואם אין בכיס פוחת לה ואין אומרים להן ללות:
כהדא. מעשה בילדה נערה אחת שבאת בימי דרבי אמי להנשא ותבעה מכיס של צדקה:
ישתבוק למועדא. שלא היה בכיס הרבה ואמר שצריך להניח מעות בכיס לפרנסת העניים לצורך המועד ואין במה לפרנס אותה עכשיו:
גרמית יפסוד. אתה הוא הגורס להפסידה מנישואין שלה אלא יכלה הכל מה שיש בכיס לצרכה דמריה דמועדיא קיים הקב"ה יזמין עוד לפרנסת צורך המועד:
ואתייא דרבי חנינא. דאמר נותנין לה כל מה שיש בכיס לפי כבודה ואם אח"כ תבואנה אחרות להתפרנס הקב"ה ימציא להן עזר כר' זעירא דאמר הכי ודר' יוסי כר' אימי:

הלכה ו

מתני' **יתומה שהשיאת' אמה ואחיה**. ובנוסחת הבבלי מדעתה ורבותא היא שאע"פ שנתרצית אין מחילתה מחילה:
מה שראוי להינתן לה. עישור נכסים:
אם השיא הבת הראשונה ינתן וכו'. מפרש בגמרא והלכה כר"י דאזלינן בתר אומדן דעת האב ובון השיא ובין לא השיא שמין באב ואם לא ידעו ב"ד אומדן דעתו נותנין לה עישור מנכסיו לפי פרנסתה:
גמ' **כיני מתני' וכו'**. הא דקתני ינתן לשנייה כדרך שנתן לראשונה דוקא אם השיא הבת הראשונה בחייו דגלי דעתיה אבל אם לא גלי דעתיה ס"ל לר"י דלא אזלינן בתר אומדנא ולא תימא הא דקתני במתני' אם השיא לאו דוקא והה"ד אם לא השיא ולהודיעך כחן דרבנן דאפי' גלי דעתיה לא אזלינן בתר אומדנא קמ"ל דלר"י השיאה דוקא הוא:
דברי חכמים. טעמא דחכמים במתני' מפרש כלומר דלא תימא הא דקאמרי פעמים העשיר והעני עשיר ממש ועני ממש קאמרי דמאי נותנין לה הא ליה ליה אלא עשיר

בדעת ועני בדעת הוא דמשתנה דעתו הכל לפי הענין ולפי האיש המשתדך עמו פעמים שהוא נותן מעות לבתו ופעמים שהוא נוטל עמה מעות ולפיכך לא אמדינן דעתיה השתא אלא שמין את הנכסים:

מאן תנא עישור נכסים. דנותנין לבתו עישור נכסים לפרנסת נדוניא כרבי היא:

הרי שהיו עשר נקבות ובן. אחד ואם נטלה וכו' וא"כ אין כאן עוד ולא נשתייר לבן כלום:

מן המשתייר. כל אחת ואחת נוטלת עישור ממה שנשתייר מן שלפניה וכן מפרש בבבלי:

נמצאו הבנות נוטלות. שני חלקים מהנכסים פרא ציבחר פחות מעט והבן חלק א' ומעט יותר וכך החשבון מכוון דרך משל אם היה כאן מאה זהובים יגיע לחלק הבנות ס"ה זהובים וארבע חומשין אחר שיטלו עישור מכל אחת ששיירה לפניה ונשאר להבן ל"ד זהובים וחומש צא וחשוב:

עד שמת הבן. ונפלה הירושה לפני הבנות:

השניה נוטלת עישור נכסים. מתחילה כמו הראשונה ואח"כ חולקות השאר בשוה:

תמן. הא דאמרינן הבת בוטלת עישור נכסים בשלא היה לה להתפרנס מהירושה והראשונה בדין נטלה שהיה הבן קיים אבל הכא שמת הבן ויש לה במה להתפרנס חולקות בשוה ותמכור את חלקה ותתפרנס ממנו וכן אמר ר"י בבבלי דף ס"ט השני' ויתרה עישור נכסים:

טעמא דרבי חנינא. דאמר לא ויתרה דס"ל אם מן המשועבדין ששיעבדו האחין את הנכסים הבת גובה עישור נכסים מהן דקי"ל מוציאין לפרנסה ממשועבדין לכ"ש דגובה ממה שלפניה שהנכסים בעין:

רבי יוחנן. דלא אמר הכי כדעתיה לטעמיה הוא דאזיל דלא גבי לפרנסה מן המשועבדין:

מאן גבי רבי חנינא גבי גרסינן. וכן הוא בגיטין דפליגי התם בהאי תלמודא וקאמר שם מאן גבי רבי חנינא כדקאמר הכא ונקט לה כאן נמי בהאי לישנא:

איתפקד גביה מדל דיתמין. הופקד אצלו משל היתומין ונכסיהן. את כל הון ביתו תרגומו כולא מידלא דביתיה:

והוה תמן יתמיין בעיין מפרנסא. והיו היתומות צריכות לפרנסה ומיירי שהופקדו אצלו בשביל היתומים הזכרים ולפיכך נשאו ונתנו בדבר דאל"כ הרי מגיע לבנות עישור נכסים מן הדין א"נ דמיירי שבגרו הבנות ופלוגתא היא לעיל פ"ד הלכה י"ב וכן בבבלי פירקין אם אבדו פרנסתן:

ואין קמון יתמי וערון. אם יבאו הזכרים ויערערו בדבר אטול מהן ואחזור להם:

אפי' כן. ראו היתומים אח"כ ולא עירערו כלום:

וכן נפיק עובדא כרבי חנינא. דהשניה נוטלת עישור נכסים וכן נמי מוציאין ממשועבדין לפרנסה. אבל בבבלי מסיק כר"י דהשניה ויתרה ומודה הוא דמוציאין לפרנסה ממשועבדין ושאני התם דאיכא רווח ביתא שנשתכרה הרבה שנוטלת חצי הירושה:

כאלו חריבין. רבי אבון פליג דרואין את הנכסים שנשתעבדו כאלו חריבין הן ואין מוציאין מהן לפרנסה:

הלכה ז

מתני' **המשליש מעות לבתו**. מסר מעות ביד שליש לצורך בתו לקנות לה שדה או נדוניא לכשתישא:

נאמן עלי בעלי. ותנם לו:

יעשה השליש מה שהושלש בידו. יקנה השדה ואין שומעין לה דמצוה לקיים דברי המת:

וכי אינה אלא שדה. כלומר אפילו כבר נקנה השדה והיא רוצה למכרה יכולה למכור הילכך שומעין לה:

במה דברים אמורים דשומעין לה לרבי יוסי בגדולה אבל בקטנה אפילו ר"י מודה דאין מעשה קטנה כלום והלכה כר"מ:

גמ' **מתנית'**. דפליגי וס"ל לר"מ דאין שומעין לה בשפסק לה המעות מן האירוסין ואפילו השליש לאחר שנשאת כדלקמן הואיל והפסיקה היה בשעת האירוסין ועדיין לא זכה הבעל:

אבל אם פסק. לה האב לאחר שנשאת אף ר"מ מודי דשומעין לה דכיון שנישאת הבעל זוכה לאכילת פירות והרשות בידה:

השליש מן הנשואין היא המחלוקת. כלומר הא דאמרן דפליגי בפסק מן האירוסין אפילו השליש אותן לאחר שנשאת היא המחלוקת דהכל הולך אחר שעת הפסיקה. ובבבלי מסיק לפלוגתייהו דלא פליגי אלא בגדולה מן האירוסין אבל מן הנשואין אף ר"מ מודי ולא מחלק התם בשעת הפסיקה אימת אלא על שעת המסירה הוא דפליגי:

האומר תנו. מנכסיי לבניי שקל בשבת והוא חצי סלע:

והן ראוין ליטול סלע. שאינן ניזונין בפחות מסלע:

נותנין להן סלע. שאלו היה יודע שיתייקרו המזונות ויצטרכו לסלע לא היה מצוה כך:

אל תתנו להן. הרי מיחה בידם ולא עשאם יורשים אלא בענין זה:

ולמזון האשה והבנות וכו' נותנין להן שקל. ובתוספתא גריס נותנין להן סלע. דמתנאי כתובה הן ניזונות ולגי' הספר י"ל דשאני בנים הואיל וראוין לירושה דאורייתא נותנין להן סלע כשלא מיחה אבל למזון האשה והבנות הולכין אחר דבריו:

מאיר היה אומר וכו'. כלומר פלוגתא דר"מ ורבנן ור"מ לטעמיה דאמר מצוה לקיים דברי המת:

גובין והולכין. לעולם וניזונין מהנכסים עד שיכלו:

הדא פשטה שאילתא דחילפי. מכאן פשט חילפי והוא אילפי בבבלי. שאלתו ששאלו ממנו כדלקמיה אמרי. שאמר חילפי אשב על חוף הנהר וכל ששואלני דבר מברייתא דר' חייה רבה ואני לא אוציא סמך לדבר מן המשנה יזרקוני לנהר. ובבבלי פרקין גריס אילפא תלא נפשיה באסקריא דמכותא וכו' אתא ההוא סבא תנאי ליה האומר תנו לבניי שקל בשבת וכו' ועיקרא דעובדא בתענית דף כ"א:

מה הוה מימר. מה היה פושט על זה:

יעשה שליש וכו'. דקתני במתני' דס"ל לר"מ מצוה לקיים דברי המת והאי ברייתא דלעיל דקתני אם אמר אל תתנו אלא שקל בין כך ובין כך אין נותנין להן אלא שקל נמי כר"מ אתייא דמצוה לקיים דברי המת:

מתו יירשו אחרים. סיפא דהאי ברייתא דלעיל ואם אמר אם מתו יירשו אחרים תחתיהם בין שאמר תנו בין שאמר אל תתנו אין נותנין להן אלא שקל. וכן הוא בתוספתא ומדייק הש"ס אלישנא דיירשו דקאמר לא כן אמר רבי אבהו בשם ר"י בכל הלשונות אדם מזכה לאחרים חוץ מלשון ירושה שאינו שייך אלא בראוי ליורשו ומשני לית כאן ירתון אלא יטלון הא דקאמר יירשו אחרים לאו דוקא אלא תני יתנו לאחרים ובלשון מתנה זיכה להן:

כאן במתנה. בתמיה כלומר דמקשי מאי דוחקיה לאוקמי הכא בלשון מתנה הא אפילו בלשון ירושה נמי זכו האחרים דמכיון דאמר תנו לבניי הוי לשון מתנה לזה ולשון ירושה לזה והא הלכה כרבי אלעזר דאמר לקמן מכיון שזכה זה בלשון מתנה זכה זה בל' ירושה כדמסיק:

איתפלגון. דפליגי ר"א ור"י בזה:

כתב לזה בל' מתנה וכו'. תנתן שדה פלונית לראובן ויורש שמעון שדה פלוני':

זכה זה בלשון ירושה. דאפילו בשני בני אדם מועיל לשון מתנה של זה ללשון ירושה של זה דהואיל ולשניהם נתן כאחד אמרינן דנתכוון לזה במתנה כמו לאידך:

נראין הדברים. דלא זכה אלא מי שאמר לו בלשון מתנה ולא מהני לשון מתנה של זה ללשון ירושה של זה:

אתא עובדין קומי ר' ירמיה. ושאלו הלכה כדברי מי ואמר מכיון דרבי אלעזר אמר אולפן שכך הוא מקובל דמהני ור"י לא פליג עליה לגמרי אלא נראין הדברים קאמר הלכה כרבי אלעזר:

אמר רבי שמואל. כלומר שהיה רבי שמואל מתמיה על דברי ר' ירמיה דאמר מכיון דא"ר יוחנן נראין הדברים הלכך הלכה כר"א. וכל הא אסוקי מילתא דרבי זעירא היא דע"כ הא דקאמר בברייתא יירשו אחרים דוקא הוא ולא איצטריך לאוקמי בלשון מתנה כדלקמן:

לא ר"מ אמרה ואינן נראות שמא כלום הוא. בתמיה ואפילו הוי אמר רבי יוחנן בפירוש אין נראין הדברים דליהני לשון מתנה של זה לירושה של זה מי צייתינן ליה וכי לא ר"מ אמרה בהך ברייתא דלעיל אם מתו יירשו אחרים תחתיהן דמוקמינן כר"מ אלמא דמהני לשון מתנה של הבנים ללשון ירושה של אחרים:

לא כן אמר ר' יסא בשם רבי יוחנן גרסינן וכן הוא במס' ערלה. כלומר דמייתי ראיה דנדחו דברי רבי יוחנן מכח דברי ר"מ במתני' ולא רצה ר' אימי לפסוק כהכרעתו של ר' יוחנן כדלקמן:

צמר הבכור שטרפו. צמר בכור אסור בהנאה הוא ואם טרפו ועירבו עם צמר אחר בטל ברוב:

ואייתי. והביא ר"ח מציפורי לפני ר' אימי ליטרא צמר בכור שנתערב לו בשמונה ליטרי' מצמר אחר ולא הורי ליה רבי אמי להיתר כרבי יוחנן:

דאמר רבי יסא. משום שהקשה רבי יסא על דברי רבי יוחנן ולא מתני' היא בפ"ג דערלה:

האורג מלא הסיט. סיט הוא כמלא הפסק שבין אצבע לאמה:

ידלק. כל הבגד שאינו בטל ברוב:

משער הנזיר. שער הנזיר אסור בהנאה דכתיב קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו:

ומפטר חמור. לאחר עריפה דלכ"ע אסור בהנאה הוא:

ידלק השק. ואמרינן שם בהאי תלמודא מאן תנא סיט ר"מ הוא דאמר שם במתני' דלעיל הצובע מלא הסיט מקליפי ערלה וארגו בבגד ידלק הבגד אלמא דלא רצה רבי אמי לפסוק כר"י משום הך מתני' דר"מ והכא נמי הלא ר"מ ס"ל דמהני לשון מתנה של זה ללשון ירושה של זה ואפי' הוי אמר רבי יוחנן אינן נראין הדברים לא עבדינן כוותיה. והשתא נפשטו דברי רבי זעירא דלעיל דע"כ הך ברייתא בלשון ירושה דוקא מיירי מדקאמר בפשיטות דלר"מ מהני לשון מתנה של אחד ללשון ירושה של אחר:

הדא מתני' גרסינן:

מתני' פליגא על ר"י. בפרק יש נוחלין תנן המחלק נכסיו לבניו על פיו ריבה לאחד ומיעט לאחד והשוה להן את הבכור דבריו קיימין ואם אמר משום ירושה לא אמר כלום מפני שמתנה על מה שכתוב בתורה:

כתב בין בתחילה בין באמצע בין בסוף בלשון מתנה. שכתב תנתן לו שדה פלונית ויירשנה זהו בתחילה יירשנה ותנתן לו זהו בסוף יירש שדה פלונית ותנתן לו ויירשנה זהו באמצע דבריו קיימין אלמא דמהני לשון מתנה ללשון ירושה וקס"ד דהה"ד לשני בני אדם וקשיא לרבי יוחנן:

ומשני תמן. כלומר בדברי רבי יוחנן לזה בלשון מתנה ולזה בלשון ירושה הילכך לא מהני דשני בני אדם הן אבל הכא במתני' לכל אחד ואחד כתב בלשון מתנה ובלשון ירושה לכך הוא דמהני. וכן מפרש רב דימי אליבא דר"י בבבלי שם:

ואינו חב לאחרים. בתמיה על הא דקאמר דלשון מתנה של זה מהני לשל זה פריך אמאי מהני והא חב לאחים אחרים ונימא דבמקום שחב לאחרים אינו מועיל יפוי לשון של זה לשל זה כ"א דוקא שאמר בפירוש בלשון מתנה לחוד:

א"ל בשאין שם אחין. אחרים אלא הן:

ואינו חב לאחי אביו. כלומר הא עכ"פ חב הוא לשאר קרוביו היורשין שהיו יכולין לירש כשימותו אלו בלא בנים:

רוצה הוא בתקנת ביתו. בניו שלו יותר מקרוביו והילכך אמרינן דודאי נתכוון גם לאלו בלשון מתנה אע"פ שאמר בל' ירושה ודבריו קיימין:

סליק פירקא בס"ד

פרק ז

הלכה א

מתני' **המדיר את אשתו מליהנות לו**. שהדירה ליהנות מנכסיו דאלו מתשמיש אין הנדר חל משום דמשועבד לה כדאמר בגמרא אלא דוקא באומר הנאת תשמישך עלי לפי שאין מאכילין לאדם דבר האסור לו:

יעמיד לה פרנס. שיפרנסנה ובאומר כל הזן אינו מפסיד דאלו שליח לא מצי משוי דשלוחו של אדם כמותו:

יותר מיכן יוציא ויתן כתובה. דעד שלשים יום לא שמעי אינשי וליכא זילותא טפי משלשים יום שמעי אינשי ואיכא זילותא:

בישראל. אם ישראל הוא שיכול להחזיר את גרושתו:

ובכוהנת. אשת כהן ואם יגרשנה לא יוכל להחזירה יהבו ליה רבנן זימנא טפי:
גמ' **תמן תנינן**. בפרק אע"פ המדיר את אשתו מתשמיש המטה שבת אחת יוציא ויתן כתובה והכא את אמר הכין דתמתין שלשים יום:
ומשני תמן במדירה מגופו. ואינה יכולה לסבול יותר משבת אחת אבל הכא במדירה מנכסיו מיירי כדפרישית במתני' דבלשון הזה אינו חל אלא על הנכסים ותמתין עד שלשים יום:
ויש אדם נודר שלא לפרוע חובו. והיאך הנדר חל על מזונותיה הא מחויב הוא לפרנסה:
מכיון שהוא עתיד לגרשה. כלומר כיון שבידו הוא לגרשה ויתן לה כתובתה ושוב אינו חייב במזונותיה כמי שאין בידו חוב דמי שהרי יכול לפטור עצמו מחוב זה והילכך חל הנדר:
ותהא יושבת וממתנת. אי דטעמא משום שיכול לפטור עצמו ממזונותיה א"כ אמאי ממתנת עד שלשים יום ותו לא תהא יושבת וממתנת עד שיגרשנה או שיעלה לה מזונות לעולם ע"י פרנס:
כמ"ד. כלו' אלא דטעמא לאו מש"ה אלא דאתייא כמ"ד מזונות האשה מדבריהן הוא וחל הנדר אפילו אינו רוצה לזונה ורבנן הוא דתיקנו שיעמיד לה פרנס שלשים יום שמא ימצא פתח לנדרו ותו לא כדלקמן כהדא דתני בתוספתא:
אין ב"ד פוסקין לאשה מזונות מדמי שביעית. משום דמיחזי כפריעת חוב:
אבל ניזונת היא אצל בעלה בשביעית. משום דאין משועבד לה מד"ת ואין כאן משום אין פורעין חוב מדמי שביעית כדתנן פ"ז דשביעית דהוי כסחורה ורחמנא אמר לאכלה ולא לסחורה ואפ"ה לכתחילה אין פוסקין:
ויעשו. כלומר אם אין מזונות האשה מדבר תורה א"כ יעשו אותה כפועל שאין בפעולתו שוה פרוטה דרשאי לפורעו מדמי שביעית ואמאי אין פוסקין לה בתחילה אפילו בפני עצמה:
הדא אמרה שאין עושין אותה וכו'. דשאני פועל בפחות משוה פרוטה דלאו ממון הוא אבל אשה הואיל ומזונותיה חובה עליו מתקנת חכמים הילכך אין פוסקין בתחילה מזונותיה בפני עצמה אלא ניזונת עם בעלה דבכה"ג מותר הואיל ואין חובה עליו מן התורה:
ויעמיד פרנס. לעולם ואמאי קתני אחר שלשים יום יוציא ויתן כתובה:

כהדא. כלומר ומאי שנא מזה דשנינו פ"ד דנדרים איש פלוני מודר ממני הנייה יעמיד פרנס כדתנן התם הולך אצל חנווני ואומר לו איש פלוני מודר ממני וכו' והוא נותן לו ואח"כ נוטל שכר מזה:

ומשני רשות ביד האשה לומר. גנאי הואלי ואי איפשי להתפרנס מאחר אלא מבעלי הילכך אחר ל' יום יוציא ויתן כתובה:

והתנינן. לעיל פרק אע"פ המשרה את אשתו ע"י שליש אלמא רשות ביד בעלה לפרנסה ע"י אחר:

כאן. מתני' דהתם בשקבלה עליה מרצונה:

אי בשלא קבלה עליה. מתני' דהכא אפי' יום אחד לא יעמיד פרנס אלא יוציא מיד:

מגלגלת עמו. רוצה היא בכך להתגלגל עמו וליזון ע"י פרנס שלשים יום שמא בין כך ימצא פתח לנדרו:

שמואל אמר. הא דקתני במתני' שלשים יום יעמיד פרנס דוקא במפרש ומדירה לשלשים יום דסמכה דעתה להתגלגל עמו אבל במדירה לעולם כופין אותו מיד להוציא ויתן כתובה ובבבלי גריס פלוגתייהו איפכא לשמואל אפילו בסתם ולרב במפרש דוקא:

ואפילו במדירה לעולם. רוצה היא להמתין שלשים יום אולי ימצא פתח לנדרו:

אית תניי תני. במתני' שלשים יום ואית תני עד שלשים יום:

מ"ד שלשים מסייע לרב. דשלשים יום אלמטה קאי וה"ק המדיר את אשתו מליהנות לו לעולם שלשים יום יעמיד פרנס:

ומ"ד עד שלשים מסייע לשמואל. והמדיר את אשתו עד ל' יום קאמר ובכה"ג יעמיד פרנס:

ה"ג בדברי ר' יוסי בכהנת פליגין יותר מכאן וכו' בתחילת שנים רבי יהודה אומר וכו' בתחילת שנים ובכהנת וכו' בתחילת שלש ובדברי ר' מנא גרסינן ר' יודה אומר כו' בסוף שנים ובכהנת וכו' ועל פלוגתא דמתני' קאי וה"פ ר' יוסי אומר בכהנת פליגין משום דקשיא ליה דהא ת"ק נמי קאמר שלשים יום ומאי אתא ר' יודה לאשמעינן בישראל חדש אחד יקיים והילכך קאמר דבאמת בישראל לא פליגי ועיקר משום פלוגתא דכהנת קתני ומפרש ר' יוסי דהא דקאמר ר' יודה שנים ושלשה לאו אחר שנים ושלשה קאמר אלא הכל אתחילת חדש קאי אלא דשמעי' לת"ק דקאמר יותר מכאן יוציא ויתן כתובה והיינו בתחילת שנים אחר שלשים יום ולא מחלק בין אשת ישראל לאשת כהן וקא"ל ר' יהודה באשת ישראל מודינא לך חדש אחד יקיים תחילת שנים יוציא ויתן כתובה אבל בכהנת שנים יקיים תחילת שלש יוציא ויתן כתובה:

ותני פליג בסוף שלשה דברי ר"מ. כלומר דבתוספתא קתני הכי ובכהנת שלשה חדשים דברי ר"מ ולר' יוסי מפרשינן דר"מ פליג אדר' יודה דהרי שלשה חדשים קאמר ומשמע בסוף שלשה הוא דיוציא לר"מ ורבי יודה בתחילת שלשה קאמר וג' מחלוקת בדבר לת"ק בין ישראל בין כהנת מתחילת שנים יוציא ולר"י כהנת בתחיל' שלשה ולר"מ בסוף שלשה:

אמר ליה ר' מנא הן דלא תניתא פליגא. מה שלא שנינו מחלוקת בין ר"מ לר"י את עביד לה פלוגתא חדשה בתמיה:

אלא בישראל פליגין. כלומר ת"ק ור"י במתני' פליגי אף בישראל וניחא ליה לר' מנא לפרש דפליגי אף בישראל מכיון דחזינן דפליגי במתני' מלמיעבד פלוגתא חדשה בין ר"מ לר' יודה בכהנת והילכך מפרש ר' מנא דברי ר' יודה דעל סוף חדש קאי ולת"ק יותר מיכאן יוציא ויתן כתובה בתחיל' שנים ופליג עליה ר' יודה בישראל נמי וקאמר ושנים יוציא ויתן כתובה בסוף ב' ובכהנ' בסוף ג':

ותני כן בסוף ג' ד"ה. כלומר השתא מה ששנינו בתוספתא ובכהנ' שלשה תדשים דמשמע בסוף שלשה דברי הכל היא כלומר בין ר"מ בין ר"י מודים בה וליכא אלא פלוגתא דמתני':

הלכה ב

מתני' **המדיר את אשתו**. מפרש בגמרא כגון שנדרה היא וקיים לה הוא והילכך מיד יוציא ויתן כתובה:

רבי יהודה וכו'. ואין הלכה כר' יודה:

גמ' **ויש**. אדם שמדיר את חבירו מחיים. בתמיה והיאך יכול הוא להדירה שלא תאכל ממיני פירות:

ה"ג אלא בשאמר לה אם תאכלי וכו' ול"ג בשנדרה אשה עד לקמן וכן הוא גי' הר"ן ז"ל. כלומר שכך אמר לה אם תאכלי מפירות פלוני תהא אסורה ליהנות מנכסיי שאז אם אכלה אסורה ליהנות מנכסיו והילכך יוציא ויתן כתובה:

והני ראשה דפירקה. קושיא היא כלומר והיינו רישיה דפירקה דאמרינן בהדירה מנכסיו ימתין עד שלשים יום ויעמיד פרנס ואמאי קאמרת הכא יוציא מיד:

אלא בשנדרה אשתו וכו' וכמ"ד הוא נתן אצבעו בין שיניה. פלוגתא היא בנדרים ומייתי לה בבבלי פרקין דף ע"א בנדרה היא והוא לא הכר לה חד אמר הוא נתן אצבע בין שיניה כלומר שהוא הגורם והילכך יוציא ויתן כתובה וחד אמר היא נתנה אצבע וכו' והילכך תצא שלא בכתובה ומתני' כמ"ד הוא נתן אצבע וכו' ויוציא ויתן כתובה:

רבי חונה. אמר אפי' כמ"ד בעלמא היא נתנה אצבע בין שיניה ותצא שלא בכתובה מיתוקמא דמודי הוא במקניטה בעלה ונדרה שהוא הגורם ומתני' בהכי איירי והיינו דקאמר המדיר שעל ידו נדרה והילכך יוציא ויתן כתובה:

הלכה ג

מתני' **המדיר את אשתו שלא תתקשט**. כגון דאמרה קונם בושם פלוני עלי וקיים לה הוא:
בעניות שלא נתן קיצבה. לדבר הוא דיוציא ויתן כתובה אבל אם נתן קצבה תמתין עד אותו זמן ובגמרא פליגי בה כמה היא קצבה:
ובעשירות שלשים יום. שכן אשה חשובה נהנית מריח קישוטיה שלשים יום ויכולה היא ליהנות ממה שנתקשטה לפני הנדר והלכה כרבי יוסי:
גמ' **כיני מתניתא**. כלומר דרב הונא ועולא פליגי בכמה הוי קצבה לרב הונא אם לא נתן קצבה כלל יוציא מיד ואם נתן קצבה לזמן מועט כגון לי"ב חדש דסתם קצבה הכי הויא תמתין עד אותו זמן אבל אם נתן קצבה לזמן מרובה אינה צריכה להמתין אלא יוציא:
עולא בר ישמעאל. קאמר דדוקא בשלא נתן קצבה כלל הוא דיוציא אבל אם נתן קצבה אפי' לזמן מרובה ואפי' עד עשר שנים מותר לקיימה:
שאין שועל עפר פרין מת. כלומר אפילו נדרה בדברים שבינו לבינה שלא תתקשט בסם שמשיר את השער וה"א דיכול הוא להפר נדרה קמ"ל דלא כדאמר בבבלי שלא מצינו שועל שמת בעפר פיר בעפר חור שהוא גדל שם כלומר בדבר שהוא רגיל בו בקי הוא להשמר ואינו מזיקו:
חוץ מן הרגל. קצבה הויא עד הרגל שכן בנות ישראל מתקשטות ברגל. וכן פליגי בבבלי שם:

הלכה ד

מתני' **בעיר אחרת**. דרך ללכת לבית אביה ברגלים ורגל אחד מוקמא אנפשה טפי לא:
גמ' **בכרכים שבת אחת**. כפי מנהג' וכן במנעל יותר על זה יוציא ויתן כתובה:
ברגל רדופין שנו. מתני' דקתני רגל אחד יקיים ברגל רדופין כדמפרש רבי יוסי בר בון זה רגל ראשון שאביה רודפה לבית בעלה כלומר שהיא רדופה לילך לבית אביה ולהגיד שבחה ואביה צריך לרודפה שתחזור לבית בעלה ובכה"ג רגל אחד יקיים ושנים יוציא ויתן כתובה אבל בשאינה רדופה אפי' שנים יקיים. ובנוסח' הבבלי גריס במשנה רגל אחד יקיים שלשה יוציא ויתן כתובה ורמי להו דיוקא דרישא וסיפא אהדדי ומשני כאן ברדופה כאן בשאינה רדופה וכדפירש ר"ח ז"ל כדמוכח מדהכא:

הלכה ה

מתני' **המדיר את אשתו שלא תלך לבית האבל**. כל היכא דתנן יוציא מיד בשנדרה היא וקיים לה הוא וכל היכא דקאמר לזמן וכגון חדש אחד רגל אחד במפרשת עד אותו זמן:
מפני שנועל בפניה. דלת של שמחה והסרת יגון ובבית האבל נועל בפניה שלמחר היא מתה ואין מי סופדה:
משום דבר אחר. שבני אדם פרוצים מצויים שם:
שתאמרי לפלוני כו'. מפרש בגמרא:
גמ' **מה ת"ל והחי יתן אל לבו**. שהרי כבר כתיב באשר הוא סוף כל האדם ובודאי יתן אל לבו:
אלא עבד דיעבדון. עשה כדי שיעשו לך ולזה יתן אל לבו:
משום שם רע. שבני אדם פרוצין מצויין שם ויוצא עליה שם רע כשתלך שם והיינו משום דבר אחר:
מה שאמרת לי ביחיד. דברים של קלות:
תמן. בבבל אמרין כגון מעשה ער דש מבפנים וזורה מבחוץ וזהו שתמלא ותערה:
דברים של בטלה. של שטות שתהא ממלאת עשר כדין מים ותערה לאשפה מפני שנראית כשוטה וכן מייתי לה בבבלי לתרווייהו:

הלכה ו

מתני' **מאכילתו שאינו מעושר**. ולא נודע לו אלא לאחר שאכלו כדמפרש בגמרא:
דת יהודית. שנהגו בנות ישראל ואף על גב דלא כתיבא:
וטוה בשוק. ומראה זרועותיה לבני אדם:
ומדברת עם כל אדם. משחקת עם הבחורים:
אף הקולנית. מפרש בגמ':
גמ' **וכולהון בעדים**. שע"י עדים נודע הדבר ששיקרה כדמפרש ואזיל שאמרה פלוני עישר לי הכרי הזה או פלוני ראה כתם שלי וטיהר או פלוני תיקן לי החלה או התיר לי נדרי:
ובדקו כלהון ולא אשכחון. ששאלו אותם ולא מצאו כדבריה:
מאכילתו וכו' ניחא כולהון דאית לה בהון. שיש לו בהם קילקול על ידה אלא נודרת ואינה מקיימת מה קילקול יש לו עמה בזה ומאי איכפת ליה שאינה מקיימת נדריה:
לשוא. על עסקי שוא:
וראשה פרוע. לחצר אמרו דהא ראשה פרוע דאורייתא היא אלא בחצר אמרו שהוא משום דת יהודית ק"ו למבוי ובבבלי קאמר א"כ לא הנחת בת לאברהם אבינו שיושבת

תחת בעלה אלא מחצר לחצר ודרך מבוי דלא שכיחי בה רבים ואין לה מטפחת על ראשה זהו דת יהודית:

בקפלטין שלה. היא המטפח' שעל ראשה אין בה משום ראשה פרוע:

אבל למבוי. דשכיחי בה רבים אפילו במטפחת יש בה משום ראשה פרוע:

יש חצר וכו'. וכל היכא דשכיחי רבים יש בה משום ראשה פרוע אפילו במטפחת:

אף המקללת וולדיו בפני יולדיו. היינו בעלה בפני אבי בעלה. ובבבלי קאמר יולידיו בפני מולידיו שמקללת אביו של בעל בפני בנו של בעל ואפשר דה"נ וולדיו כמו יולידיו הוא:

כל שהיא מדברת. על עסקי תשמיש ותובעת בקול רם עד ששכינותיה שומעין אותה:

שקולה הולך ממטה למטה. שהתשמיש קשה לה וצועקת והישינים במטה אחרת שומעין קולה. ובבבלי משמש' בחצר זו ונשמע קולה בחצר אחרת:

אחד נשים שאמרו אין להן כתובה. שמתחלת נשואיהן אינן ראויות לכתובה כדחשיב לקמיה הממאנת והשניה והאיילונית ואחד נשים שאמרו יוצאות שלא בכתובה שמפני מעשיהן אבדו כתובתן כגון עוברת על דת:

לא שנו אלא כתובת מנה ומאתים. ובתוספתא פרקין גריס אין צריך לומר מאתים לבתולה ומנה לאלמנה יתר על כן אפילו כתובתה מאה מנה איבדה את הכל והתם קאי על היוצאות שלא בכתובה כמסקנא דהכא דלקמן והך ברייתא דרבי חנין פליגא וס"ל דאין חילוק בין נשים שאין להן כתובה ובין היוצאות שלא בכתובה וה"ק ל"ש אלא כתובת מנה מאתים כלומר לאו דוקא כתובת מנה מאתים שנו אלא אפילו כתובתה אלף דינר מאבדת. והר"ן ז"ל סוף פרק אלמנה ניזונת גריס הכי נשים שאין להן כתובה כגון היתומה והשנייה והאיילונית לא שנו אלא כתובת מנה מאתים אבל כתובתה של אלף דינר נוטלת. ולפי גירסא זו אתייא כמסקנא ומדלקמן מוכח כגי' הספר והך ברייתא פליגא:

היתומה. היינו הממאנת ומשום דסתם ממאנת יתומה היא נקט לה בלשון יתומה כדאמר לקמן פרק י"א:

והאיילונית. בשלא הכיר בה:

ונוטלה בליות. מבגדים:

ממה שיש לפניה. אם הן קיימין:

והיוצאה משום שם רע. שזינתה:

פרא פורנין. הן המתנות של הארוסה מלבד מוהר הכתובה כדלעיל פ"ה ואם נוטלת אותן הואיל דמעצמו נתן לה:

ר' הילא עבד לה כמיתה. כשם שאם מת אינה גובה הפרא פורנין:
ר' הילא בשם ר"ח בן גמליאל נשים שאמרו גרסינן. כלומר דוקא בנשים שיוצאות שלא בכתובה הוא דלאו דוקא כתובה מנה מאתים שלו אלא אפילו התוספ' מאבד':
כל המשניות מחוברות במשנה זו. כלומר דר' יוחנן קאמר בכל מקום ששנו חכמים יוצאות שלא בכתובה אין להן אפילו התוספ':
בהיי דא מתניתא. באיזו מתני' מצינו כן:
בר' חנין דשמואל. בברייתא דר' חנין דלעיל דלא מחלק בין נשים שאין להן כתובה ובין נשים היוצאות שלא בכתובה שאין להן התוספ' וכל זה מדברי ר' מנא דקס"ד דר"י קאמר אפי' נשים שאין להן כתובה נמי בכלל ושאלו אם הדין כן:
א"ל ד"ה היא. כלומר ר' יוחנן לא קאמר אלא על הנשים היוצאות שלא בכתובה באלו אין להן אפי' התוספ' וד"ה מודים בה ולא בנשים שאין להן כתובה דאותן יש להן תוספ':
ותני ר"ח כן. בתוספתא שהבאתי לעיל דנשים המעברות על הדת הן מאבדות את הכל וכן המסקנא בבבלי פרק אלמנה דף ק"א:
ראו אותה חוגרת בסינר. כעין מכנסים שהיו הנשים חוגרות לצניעות:
רוכל. מוכר בשמים לנשים להתקשט בהן יוצא מן הבית:
כאור הדבר. מכוער הדבר הוא שלא התירה מעליה אלא לזנות:
רוק ע"ג מטתה. ארוכל יוצא קאי שמצאו רוק למעלה ממטתה או למעלה ממטתו של הבעל ונראין הדברים שזינתה ורקקה למעלה בשעת תשמיש. ובבבלי יבמות דף כ"ד רוק למעלה מן הכילה מכוער הדבר ותצא:
סנדלו. של הבעל לפני מטתה או סנדלה לפני מטתו של הבעל דנראין הדברים שאיש נכרי בא לכאן ושם את שלו במקום שלה ושלה במקום שלו. והיינו מנעלים הפוכין דקאמר התם וכפירוש רש"י שם בל"א:
טופחות. בידיהם:
אם הביאה ראיה לדבריה. שנתנה אמתלא לדבריה מפני מה עשתה כן נאמנת:
מעשה בא לפני רבי ואמר מה בכך. שעשתה כדברים אלו ואינה נאסרת על בעלה משום זה. ובבבלי שם גריס דר' אמר במכוער הדבר תצא ואפשר דעל נתנה אמתלא לדבריה קאי:
בעיין קומוי. רב אדא אפילו ראו אותו נותן פיו על פיה שלה אם בדבר כזה נמי לא הוי דבר מכוער לרבי. א"נ אם אפילו בכה"ג מהני אמתלא ועיקר:
כזה. דבר כזה בא מעשה לפני ר' יוסי ואמר תצא שלא בכתובה:

והויין קריבה עררין. והיו הקרובים שלה עוררין בדבר ואמרו אם שוטה היא כלומר שלא תהיה יודעת לתת אמתלא לדבריה מפני מה עשתה כך אז תצא בלא כתובה ואם אינה שוטה אלא תתן אמתלא תקח כתובתה משלם וישאלו אותה מקודם:

אייתון פרנא. הביאו כתובתה ונקראנה היאך כתוב בה:

ולא תיצבי בשור פותיה. שור ל' הבטה כלומר שתשנא אותו ולא תרצה בהבטת פניו תקח חצי הכתובה ותצא:

מכיון. כלומר מכיון שראינו שקיבלה נפשה עליה לעשות כדבר זה ולתת לאיש אחר שיתן פיו על פיה שלה כבר נראי' בזה ששונאת בעלה ומניחה לאיש אחר לעשות לה דברים של חבה ואין לה אלא חצי הכתובה כפי התנאי ומיירי ששאלו אותה ונתנה אמתלא לדבריה שלא עלתה דעתה על דבר אחר ואע"פ כן אמר להן רבי מנא שינהגו לפי תנאי הכתוב בכתובה דכל תנאי שבממון קיים היא גו חוביה והיא גו חובה. ראו אותן היא יושב' בחיקו או הוא בחיקה וישב ידו אל חיקו תרגום ירושלמי לגו חובתיה:

סוטה. זונה היא כלומר מכוער הדבר הוא ותצא:

מגפפין. זא"ז או מנשקין זה את זה סוטה:

תרעה טריד. נכנסו זה אחר זה וסגרו את הדלת במנעול אחריהם סוטה. כי עצר עצר תרגום ירושלמי מיטרד טריד:

מוגף. לא סגרו אלא שהגיף את הדלת צריכה מיבעיא היא:

הלכה ז

מתני' **על מנת שאין עליה נדרים**. מפרש בגמרא באלו נדרים אמרו שלא תאכל בשר וכו' דברים שיש בהן עינוי נפש:

כנסה סתם. בגמרא פליגי בה אהי קאי:

שכל המומים שפוסלין בכהנים. כדמני להו בבכורות:

האב צריך להביא ראיה. אם בא לתבוע כתובתה מן האירוסין מזה שממאן לקחתה צריך שיביא ראיה שלאחר שנתארסה היו בה מומין אלו ואע"פ שיש לאשה חזקה דגופה הואיל ונמצאו המומין ברשות האב ואיכא למימר כאן היו קודם האירוסין לפיכך צריך האב להביא ראיה ואם לא הביא הבעל מהימן:

נכנסה לרשות הבעל. נשאה ועתה בא להוציאה בלא כתובה מפני מומין שבה עליו להביא ראיה שקודם שנתארסה היו בה מומי. הללו דכיון דברשותו נמצאו בה מומין אמרינן כאן נמצאו וכאן היו והילכך אם לא הביא ראיה האב מהימן:

במה דברים אמורים. שיכול הבעל לטעון על המומין. במומין שבגלוי אינו יכול לטעון. דידע ונתפייס:

גמ' **תנינא מומין**. כלומר מומין כבר תנינן בבכורות מה הן המומין הפוסלין בכהנים וכן בנשים כדקתני במתני':

באלו נדרים. נדרים דקתני במתניתין מה הן דאמרינן שהבעל התנה עליהן מן הסתם ומפרש ר' יוחנן כגון נדרה שלא לאכול בשר וכו' דהוי עינוי נפש ומתגנה עליו בכך:

מתניתא. דאמרינן באלו נדרים מסתמא היה דעתו אבל לא בשאר נדרים:

שאין עליך נדרים. דמסתמא דעתו במאי דקפדי אינשי:

כל נדר. מוסיף הוא להתנות אפי' בדבר שאין מקפידין בני אדם בו ואפילו שלא לאכול חרובין נדר הוא:

והתיר לה. נדרה:

זקן עוקר את הנדר מעיקרו. שפותח לה בחרטה אדעתא דהכי מי נדרת והוי כמי שלא היה עליה נדר בשעת קידושין:

אלא מיכן ולהבא. ובשעת הקידושין הטעתו:

מתניתא. הך ברייתא דתני אפי' התיר לה הזקן אינה מקודשת כר"א היא:

דתני תמן. פ' השולח במתני' המוציא אשתו משום נדר לא יחזיר ר"מ אומר כל נדר שצריך חקירת חכם לא יחזיר ושאינו צריך חקירת חכם יחזיר וכדמפרש התם טעמא משום קילקילא דסבר ר"מ רוצה אדם שתתבזה אשתו בב"ד ולילך אצל חכם להתיר נדרה הלכך נדר שצריך חקיר' חכם יכול הוא לקלקלה שיאמר אילו הייתי יודע שהחכם יכול להתירו אפי' היו נותנין לי מאה מנה לא הייתי מגרשך ונמצא גט בטל ובניה ממזרין ולפיכך אמרו חכמים לא יחזיר ומתחילה אדעתא דהכי מגרשה שלא יוכל לומר כן ושאינו צריך חקיר' חכם אלא הבעל עצמו יכול להפר ולא מצי מקלקלה שהיה לו להפר יחזיר. ור"א אמר לא אסרו זה אלא מפני זה. כדמפרש טעמא בדין היה נדר שהוא צריך חקיר' חכם יחזיר דאין בו קילקול דסבר ר"א אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד ולאו כל כמיניה לומר אילו הייתי יודע וכו' ומפני מה אסרוהו מפני נדר שאין צריך חקיר' חכם דבהא יכול לכחש ולומר לא הייתי יודע שיכול אני להפר וגזרו בהאי אטו האי אלמא ס"ל לר"א אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד והילכך אפילו התירה הזקן אינה מקודשת דאדעתא דהכי לא קידשה ובריייתא דלעיל דקתני מקודשת כר"מ היא והכי מוקי לה בבבלי דף ע"ד:

איתּ תניי תני. הא דקתני במתני' אינה מקודשת אין כאן קידושין כלל קאמר ומותרת להנשא בלא גט:

איתּ תניי תני אסורה להנשא בלא גט. ואינה מקודשת דקאמר שלא גמרו בה הקידושין ונ"מ אם קיבלה קידושין מאחר צריכה נמי גט משני:

הוון בעיי מימר. בני הישיבה דמ"ד מותרת בלא גט כר"א היא דס"ל אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד והילכך לא חיישינן שמא תלך אח"כ לחכם ותתיר נדרה ויהיו הקידושין חלו למפרע דאדעתא דהכי לא קידשה:

ומ"ד אסורה. רבנין היא דס"ל אדם רוצה וכו' וחיישינן ודחי לה הש"ס כולהו הני ברייתא אליבא דרבנן ודכ"ע ס"ל אדם רוצה וכו' ובהא פליגי דמ"ד מותרת בלא גט ס"ל דלא חיישינן שמא תלך אחר זמן לחכם להתיר נדרה:

שמתוך וכו'. כלומר שהרי יודעת היא שיכולה לילך אצל חכם ויתירנה ולא יודע להבעל כלום מנדרה ואע"פ כן היא אינה הולכת עד שנודע נדרה לבעל תו לא חיישינן שמא תלך אח"כ דרוצה היא לקיים נדרה ולפום כן מותרת להנשא בלא גט:

ומ"ד אסורה. ס"ל דאפ"ה חיישינן שמא תחזור בה אח"כ ותלך לחכם להתיר נדרה ונמצאו קידושי הראשון חלו למפרע ובניה מן השני באין לידי ממזרות לפום כן אסורה להנשא בלא גט:

מתניתא אמרה. אכנסה סתם דמתניתין קאי הא דאמרינן תצא שלא בכתובה בשקידשה על תנאי וכנסה סתם דלא אמרינן אחולי אחיל לתנאה הואיל וכנסה בלא תנאי אלא אדעתא דתנאה כנסה והילכך תצא שלא בכתובה:

אפי' קדשה סתם וכנסה סתם תצא שלא בכתובה. וכנסה סתם דמתני' לאו ארישא דקידשה על תנאי קאי אלא מילתא באפי נפשה היא ואפ"ה תצא שלא בכתובה מפני שיכול לומר אי אפשי באשה נדרני':

וצריכה ממנו גט אפי' קדשה על תנאי וכנסה סתם. דאע"ג דכתובה לית לה במכ"ש מקידשה סתם וכנסה סתם גבי ממונא שאני דלא אמרינן אחולי אחיל לתנאיה אבל לגבי איסורא חיישינן דשמא אחולי אחיל לתנאה הואיל וכנסה סתם וצריכה גט:

קידשה סתם ונמצאו בה נדרים או מומין:

וגירשה מן האירוסין מה אמר בה ר"ל. אם יש לה כתובה או נימא דדוקא קידשה וכנסה סתם הוא דאמר ר"ל לעיל דיש לה כתובה דידע ונתפייס הוא אבל גירשה מן האירוסין אע"ג דקידש' סתם אין לה כתובה:

נישמעינה. לזה מן המתני' דקתני היבה מומין כו' דכשהביא האב ראיה שנולדו אחר שנתארסה יש לה כתובה והכא בנתגרשה מן האירוסין מיירי דהא עודה בבית אביה קתני:

מה חמית למימר בשקידשה סתם וגירשה מן האירוסין אין קיימין כלומר וכי תימא דמנא לך למידק ממתניתין דבשקדשה סתם מיירי הא דקתני היו בה מומין וכו' דילמא אירשא קאי בשקידשה על תנאי ואם אח"כ נולדו בה מומין יש לה כתובה משום דנסתחפה שדהו הא בעלמא אפי' קידשה סתם ונמצאו בה מומין ולא ידעינן אם נולדו אח"כ אין לה כתובה משום דנתגרשה מן האירוסין:

מן דבתרה. מן הסיפא שמעינן להא דע"כ בשקידשה סתם מיירי דקתני בסיפא בד"א במומין שבסתר אבל במומין שבגלוי אינו יכול לטעון וע"כ דעל עודה ברשות אביה נמי קאי דבמומין שבגלוי אינו יכול לטעון ואין האב צריך להביא ראיה שנולדו בה אחר שנתארסה:

ה"ג ואין בשקידשה על תנאי אף במומין שבגלוי טוען. ואי ס"ד דאירשא בשקידשה על תנאי קאי אמאי אינו יכול לטעון במומין שבגלוי בעודה ברשות אביה דבשלמא בשנכנסה לרשות הבעל אינו יכול לטעון דראה ונתפייס הוא אלא בעודה ברשות אביה ונתגרשה מן האירוסין אמאי הא על תנאי שאין בה מומין קידשה אלא ע"כ דלאו אירשא קאי אלא בשקידשה סתם מיירי וש"מ קידשה סתם וגירשה מן האירוסין יש לה כתובה:

ופריך הא אמרין חברייא וכו'. כלומר אדמדייקת לה להא דר"ל מרישא תיקשי ליה מן סיפא דהא אמרין חברייא לפני רבי יוסי אמור הסיפא ופליגא על ר"ל היא דהא קתני נכנסה לרשות הבעל וכו' הרי שמעינן דאם הבעל הביא ראיה שעד שלא נתארסה היו בה מומין הללו אין לה כתובה אע"פ שכנסה ולא אמרינן דנתפייס הוא:

והך ר"ל יש לה כתובה. כלומר והא אמר ר"ל לעיל בשקידשה סתם וכנסה סתם יש לה כתובה ולדידך מתני' נמי בשקידשה סתם מיירי וקשיא לר"ל:

רבי כהן בשם רבנן דקסרין קאמר הא ל"ק מתניתא בשכנס ולא בעל הילכך לא אמרינן דנתפייס:

מאן דמר ר"ל. ומה דאמר ר"ל בשקידשה סתם וכנסה יש לה כתובה בשכנס ובעל דבהא ודאי אמרינן דכבר נתרצה לה בבעילה וידע ומחל:

הוסיפו עלייהן באשה. מומין מה שאין בכהנים:

זיעה. שמזעת תמיד:

שומא שאין בה שער. אפילו אין בה שער דאינה מום בכהנים:

בעור הפנים שנו. הוי מום בשומא דמאוס הוא:
והא תנינן וכו'. וזה מן המומין שבגלוי וראה ונתפייס הוא:
תיפתר. בכה"ג דמטמרא לה השומא תחת קלסתה דרישא תתת הכפה של ראשה וזמנין דמתחזיא וזמנין דלא מתחזיא:
הרי זה מום. ואפילו בכהנים:
ושאין בה שיער בפנים מום. באשה:
אבל בגדולה. אפילו אין בה שיער ה"ז מום בין בגוף בין בפנים ואפילו בכהנים:
קורדיינא. שם מקום:
בחצי זהב כל שהוא. כחצי דינר זהב הקטן:
אשה קרחה ושיטה של שיער יש לה המקפת מאזן לאזן. דבכה"ג בכהנים לא הוי מום כדתנן בפ"ז דבכורות באשה מאי:
בעיי משמע מן הדא. היו בני הישיבה רוצי' לפשוט מזה הברייתא דקתני הוסיפו עליהן וכו' ולא הזכירו שהוסיפו קרחה באשה שמעינן מינה שאינה מום:
אתא רבי שמואל אמר רבי נסה (**ואמר**) **מום הוא**. לעולם מומא הוי באשה והא דלא הזכירו בברייתא משום דלא מתני אלא דבר שהוא כעור בזה ובזה באיש ובאשה אלא דבזה הוי מום ובזה לא הוי מום. אבל שהוא נוי בזה. שהוא נוי לאיש כשיש שיטה של שער מוקפת לאחוריו כדאמר בבכורות אע"ג דהוי מום באשה לא תניתה בברייתא דלא שייך לומר הוסיפו שהרי באיש אפילו נוי הוי:
תדע לך שהוא כן. דלא חשיב בברייתא מה שהוא נוי לזה אע"פ שהוא מום לזה:
הרי זקן נוי באיש הוא ומום באשה. ולא חשיב גבי מומי אשה ודדים נוי לאשה ולא חשיב לה מום גבי איש אלא דלא חשיב כ"א מה שהוא כעור בשניהם ובזה הוי מום ובזה לא הוי:
מתניתא. דמחלק בין נולדו ברשות האב לנכנסה לרשות הבעל דוקא במומין שאין דרכן להוולד בכל עת דרך מקרה והילכך ברשות האב צריך להביא ראיה שלא היו בה מקודם:
אבל במומין שדרכן להוולד. תמיד אפילו משלא נכנסה לרשות הבעל גרסינן הבעל צריך להביא ראיה שכך התניתי עמה שאפילו במומין כאלו מקפיד אני בהן:

הלכה ח

מתני' **שנולדו בו מומין**. משנשאה:
מומין גדולים. ניסמית עינו נקטעה ידו נשברה רגלו ואין הלכה כרבי שמעון בן וגמליאל:

גמ' **כיני מתני**'. כן אנו גורסין במתניתין האיש שהיו בו מומין קודם שנשאה אין כופין דסברה וקיבלה אבל נולדו בו אח"כ כופין אותו להוציא. וכן פליגי בבבלי דף ע"ז בגירסת המשנה ולרבי חייא בר רב התם תני היו:

בכופיח. שם מקום:

וכפפו. אותו להוציא במומין גדולים כרשב"ג:

ואתייא דרב בשאין בו. כלו' בשלא נולדו עכשיו בו אלא שהיו בו והיותר נראה דגרסינן בשהיו בו כדאמר רב לעיל וכלומר דאשמעינן לרב דגריס במתני' אליבא דת"ק בשהיו בו אבל אם נולדו בו כופין להוציא ואפי' במומין קטנים:

ודרשב"ג בשנולדו בו. כלומר לרשב"ג דמחלק בין מומין גדולים למומין קטנים וע"כ בשנולדו בו דאי בשהיו מה לי גדולים מה לי קטנים הא סברה וקיבלה ופליגי ת"ק ורשב"ג במומין קטנים ובשנולדו בו:

אתייא דרשב"ג כר"מ. ופריך היי דין ר"מ כהי ר"מ קאמרת:

בקדמייא באחרייא. אם כר"מ דמשנה ראשונה שלפני זו היו בה מומין ועודה בבית אביה כו' דשמענו התם לר"מ דלא מחלק בין מומין שבסתר למומין שבגלוי ועלה קאמרת כמו דר"מ מחמיר במומין כן נמי רשב"ג או כר"מ דמשנה אחרונה שאחר זו ועל כולן אמר ר"מ כו' וכלומר דהא דקתני לקמן ואלו שכופין אותו להוציא אליבא דרשב"ג הוא אבל לרבנן אין כופין לאיש כלל ואם עלה קאמר' קשי' דהא לא אתי' מילתיה דרשב"ג כר"מ לא בקדמייא ולא באחרייא כדמסיק:

אין בקדמייא. אם דעתך כר"מ במשנה שלפני זו:

עד שיתנה. כלומר הא שמענו לר"מ לעיל דלעולם יכול הוא לטעון אפילו במומין שבגלוי ולא אמרינן מסתמא ראה ונתפייס ועד שיתנה עמה דסביר וקיבל הוא על אלו המומין והכא הא אמרי' לרשב"ג נולדו דוקא הוא דכופין אותו הא היו בו אמרינן מסתמא סברה וקיבלה ואע"פ שלא התנה עמה:

ואין באחרייא. אם כמשנה שלאחריה נמי לא אתייא דרשב"ג כר"מ דהא ר"מ קאמר התם אפילו התנה עמה לאו כלום הוא דכסבורה היתה שיכולה לקבל ועכשיו אינה יכולה לקבל. ואפשר לפרש האי ואתייא דרב כו' בלשון קושיא כלומר לרב דגריס ברישא בשהיו אבל נולדו לא קשיא הא דרשב"ג ע"כ בשנולדו בו דאלת"ה מ"ש מומין גדולים ומ"ש מומין קטנים הא סברה וקיבלה וכעין קושית הבבלי התם להאי מ"ד דתני שהיו ומשני ר"ז דרשב"ג כר"מ ס"ל ופריך כהיי ר"מ דלא אתייא לא כר"מ כו' כדפרישי' ולא ניחא ליה לשנויי כדמשני בבבלי ע"ז כסבורה היא שיכולה לקבל ועכשיו אינה יכולה

לקבל דא"כ אמאי נקט רבן שמעון בן גמליאל מילתיה בסתמא היה לו להשמיענו רבותא טפי דאפילו בשהתנה עמה יכולה היא שתאמר כן כדאמר ר"מ במשנה דלקמן:

אלא סלקת מתניתא כרשב"ג. כלומר לא תיתני והיו ברישא אלא כולא מתני' בהך דרשב"ג סלקא והיינו בשנולדו ועלה קאמר רשב"ג דדוקא במומין קטנים אין כופין אבל במומין גדולים כופין:

ואלו הן שכופין אותו להוציא כרבנן. בעיא היא אם נימא דמתניתין דלקמן אלו שכופין כרבנן אתייא ולא כרשב"ג דלדידי' הא אמרינן דוקא בשנולדו כופין הא בשהיו אין כופין או דילמא במומין אלו אפילו רשב"ג מודה דאף בשהיו כופין דכסבורה כו':

נשמעינה מן הדא. דקתני בתוספתא דמפרש רשב"ג אלו הן מומין גדולין אם היה סומא כו' אלמא דוקא במומין כאלו קאמר דכופין אבל מומין דקחשיב במתני' דלקמן מוכה שחין כו' לא:

הדא אמרה דסלקת מתני'. האיש שנולדו כו' כרשב"ג כדאמר ומתני' ואלו שכופין כרבנן:

הלכה ט

מתני' **מוכה שחין**. מצורע:

בעל פוליפוס. ריח החוטם:

והמקמץ והמצרף נחשת. מפרש בגמרא דכולן מפני שאומנות מסרחת היא:

והבורסי. מעבד עורות:

מפני שממיקתו. ממסמתו מלשון המק בשרו והלכה כחכמים:

גמ' **זה המקמץ צואה**. מקבץ צואת כלבים ששורין בהן הבגדים לפני כיבוסן:

מתניתא אמרה כן. ממתני' שמעינן כמ"ד זה המקמץ צואה דהא תנינן והמקמץ והבורסי ואי מקמץ זה בורסי אמאי הדר תני בורסי. והיש אומרים ס"ל דתני בורסי גדול ובורסי קטן כדמפרק לה בבבלי להך מ"ד:

והמצרף נחשת שמואל אמר זה מתיך. שהוא מהתך נחשת מעיקרו ומסריח הוא ואין לך קשה מכלן ושהאשה רעה לו. שהוא קשה לתשמיש יותר מכלן כדאי' בבבלי:

ראתן. שיש לו שרץ במוחו:

ובו לקה פרעה הרשע. שלא יהא נוגע בשרה דכתיב נגעים גדולים קשים:

על דטלמסן. נכנס המוכה והנגוע לנגוע במטרונה עצמה ועל פרעה הרשע נאמר שרצה לנגוע בשרה. ובב"ר גריס למקרב למסאנה דמטרוניתא. דטלמסין. מלשון טלמין לי' ולא ידע בויקרא רבה פי"ב:

כ"ד מיני ארזים הן. ובבבלי פ"ב דר"ה קאמר עשרה מיני ארזים הן וחשיב להו כדהכא. ואיידי דקאמר לעיל כ"ד מיני שתין קאמר להך כ"ד מיני ארזים:

אדרא. שם אילן שענפיו מרובין והעשירים נוטעין אותו בשדותיהן לצל ולשם. בריש פ"ב דביצה אדרא כשמה:
פיקסינה. מין ארז אשר עליהו לא יבול ויש לו צורת הדס וכן קורין אותו בל' יוני. הערוך:
הוסיפו עליהן. על השבע המפורשין אלו השלש וכן אמר כבבלי שם:
סליק פירקא בס"ד

פרק ח

הלכה א

מתני' **עד שלא תתארס**. ונתארסה:
ב"ש אומרים תמכור. בעודה ארוסה אבל משנשאת לא:
וב"ה אומרים לא תמכור. דאירוסין עושה ספק נישואין שמא תבא לידי נישואין שמא לא תבא הילכך לכתחילה לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים:
הואיל וזכה באשה. שהיא ארוסתו לא יזכה בנכסים בתמיה:
על החדשים. שנפלו לה משנישאת אנו בושין מה ראו חכמים לומר אם מכרה ונתנה הבעל מוציא מיד הלקוחות אלא שאתם מגלגלים עלינו נכסים שנפלו לה בעודה ארוסה לומר שאם מכרה מכרה בטל לפי שזכה בהן הבעל:
גמ' **מתני' עד שלא נתארסה**. אלישנא בעלמא קאי דקתני במתניתין עד שלא תתארס לשון עתיד וכן אנו מפרשים עד שלא נתארסה לשון עבר דהא שנפלו לה קתני:
מה בין עד שלא נתארסה. מאי שנא רישא דלא פליגי דאטו משום שנפלו לה קודם לכן הורע כחו הרי עכשיו נתארסה:
עד שלא נתארסה לזכותה נפלו. שעדיין לא היה זכאי בשלה ולא בה אלא היא בזכות עצמה הילכך כ"ע מודו שמוכרת לכתחילה:
לזכותה ולזכותו נפלו. כלומר ספק לזכותה ספק לזכותו דאירוסין ספק נשואין עושה והילכך קאמרי ב"ה לכתחילה לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים:
ולמה לא תניתה. להאי מתני' בעדיות דחשיב שם מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה:
לא אתינן מיתני. לא שנינו שם אלא דבר החמור לשניהם לאלו וקל לשניהם לאלו אבל הכא חומר הוא מצד אחד וקל מצד אחד לב"ש חומר לבעל וקל לאשה ולב"ה איפכא:
והא תנינן. התם ב"ש אומרים הבקר לעניים. אם לא הפקיר אלא לעניים ולא לעשירים לב"ש הוי הפקר ופטור מן המעשר ולב"ה לא הוי הפקר עד שיופקר אף לעשירים כשמיטה ושלו הן והרי הוא קל לעניים וחומר לבעל הבית לב"ש:
ותניתה. ואפ"ה קתני:

ואינו חומר לבה"ב. לא חשיב חומר שהרי מדעתו הוא מפקיר ולא שייך לומר חומרא אלא במקום שחייבוהו חכמים:
לגפה. גדר של אבנים סדורות:
ולכלים. של מחרישה:
ושכחו. פליגי ב"ש וב"ה לב"ש אינו שכחה הואיל והניחו אצל דבר מסוים עתיד לזכרו ולב"ה שכחה כל זמן שלא החזיק בו והרי הוא קל לבה"ב וחומר לעניים לב"ש וקתני התם:
ואינו חומר לעניים שעדיין לא זכו בו. ולא מיקרי חומר אלא במקום שמפקיעין חכמים זכותו ממנו:
ואמור אוף הכא. אמאי קאמרת הכא דקל הוא לאשה וחומר לבעל נימא הכא נמי דאינו חומר לבעל במה שהיא מוכרת שהרי עדיין לא זכה בה קודם שנשאה:
מכיון שקידשה. יש לו זכות בה וכנפלו לזכותו ולזכותה והוי חומר לבעל לב"ש:
מה זה. מה בנשואה מכרה בטל כדקתנו במתני' דלקמן הבעל מוציא מיד הלקוחות אף בארוסה תהא מכרה בטל:

הלכה ב

מתני' **הבעל מוציא מיד הלקוחות**. הפירות בחייה וגוף הקרקע לאחר מיתתה:
גמ' **אנן תנינן מוכרת ונותנת וקיים**. בדברי ר"ג במתניתין היו גורסין מוכר' כו' אפילו לכתחילה הואיל ונפלו לה עד שלא נישאת:
תני רבי חייה. בתוספתא שהובא' לקמי' אר"ח בן עקביא כו' ושמעינן מזו הברייתא דר"ג ס"ל לא תמכור לכתחלה אלא אם מכרה ונתנה קיים וכגירס' המתני' שלפנינו:
לא כן השיבן ר"ג. בעוד שהיו דנין לפניו במוכר עודה ארוסה לא הוצרך להשיבם על החדשים אנו בושין כו' שהרי יש תשובה נצחת מזה דיש הפרש בין ארוסה ונשואה וכן השיבם לא אם אמרתם בארוסה וכו' ולא בהפר נדריה לבדו אלא בשותפות האב כדתנן נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה:
הרי. שנפלו לה עד שלא נשא' ונשאת תוכיח שהוא זכאי עכשיו בכל ואפ"ה את מודה לנו שלא תמכור:
כך אני מודה לכם שלא תמכו. לכתחילה הואיל ונפלו לה עד שלא נשאת אבל בדיעבד מכרה קיים הואיל וזכאי בה עכשיו ועלה הוא דאמרו הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים ואפי' בדיעבד נמי יהא בטל והשיבן על החדשים כו' וש"מ דר"ג בדיעבד הוא דקאמר ולא לכתחילה:

אתא עובדא קומי ר' אמי. שמכרה אחר שנשא' בנכסים שנפלו לה מקודם:
לא. וכי לאו ר"ג יחידי הוא בדבר זה שהרי חלוקין עליו חביריו ולא סמכינן עליה אלא הבעל מוציא מיד הלקוחות והכי מסיק בבבלי:
מתניתא. תוספתא דלקמיה מסייע ליה לרבי אמי לאחר שחזרו ונמנו דמכרה בטל ופליג עלוי כדמסיק דקתני שחזרו נמנו והורו ש"מ מקודם לא היו חלוקין עליו ורבי אמי קאמר דר"ג יחידי הוא. וגירסת ספרי הדפוס טעות הוא וצריך להגיה כמו שהגהתי בפנים:

הלכה ג

מתני' **חולק בין נכסי' לנכסים**. יש נכסים שמכרה בטל ויש שמכרה קיים:
הידועים. מפרש בגמרא והלכה כר"ש:
גמ' **אילו הקרקעות**. שעל מנת אותן נכסים נשאה שהיה מצפה שתפול לה אותה ירושה ולפיכך מכרה בטל:
שנפלו לה ברשות הבעל. כלומר שנפלו לה כאן והבעל יודע מהן ובין קרקע ובין מטלטלין בכלל:
ובעלה נתון במדינת הים. והה"ד איפכא שהיא יושב' כאן ונפלו לה נכסים במדינת הים כדקאמר בבבלי דעיקר טעמא שלא ידע הבעל מהן:
מתניתא. ברייתא דתניא בהדיא כוותיה:

הלכה ד

מתני' **שמין אותן**. דקסבר מה שגדל ברשותו הוי פירות ומה שלא גדל ברשותו הוי קרן ולפיכך מה שדמי הקרקע יקרים עכשיו בשביל תבואה זו הוי קרן וצריך ליתן לה דמים וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות:
וחכמים אומרים המחוברין לקרקע. ואפילו אלו מה שלא גדלו ברשותו תורת פירות נתנו בהן ושלו הן דהרי הקרקע קיימא לה והלכה כחכמים:
גמ' **דר"מ היא**. כלומר טעמא דר"מ מפרש דלטעמיה אזיל דשמעינן ליה דעבד פירות מחוברין כתלושין בפרק שבועות הדיינין גבי אין נשבעין על הקרקע ר"מ אמר יש דברים שהן כקרקע ואינם כקרקע כיצד עשר גפנים טעונות מסרתי לך והלה אומר אינן אלא חמש ר"מ מחייב שבועה וחכמים אומרים כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע וקס"ד דהכא נמי היינו טעמיה דר"מ דעבד ליה לפירות מחוברין כתלושין ולפיכך שמין אותן ומה ששוה יותר בשביל הפירות הוי ליה כנפלו לה פירות תלושין וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות:

ולא שמיע ליה. לרבי ירמיה הא דאמר ר' יוסי ב"ח דלא אמר ר"מ התם שאינן כקרקע אלא בקמה העומדת להקצר וגפנים עומדות להבצר דאינן צריכין יותר לקרקע דסבר ר"מ כבצורות דמיין והכי מוקי לה רבי יוסי ב"ח בבבלי שבועות דף מ"ג:

הא שחת לא. אבל אם עדיין שחת הוא ואין עומד ליקצר לא קאמר ר"מ דכתלושין דמיא וברם הכא קאמר ר"מ סתמא דשמין אותן ואפילו שחת בכלל וע"כ לאו היינו טעמיה דר"מ דהכא:

ר' ירמיה בעא. כלומר השתא דקאמרת דהכא אפילו שחת שמין לר"מ והתם דוקא בקמה העומדת להקצר קאמר דמחייב שבועה א"כ מעתה קשיא דר"מ אדר"מ דתמן בשבועות לא עבד מחוברין כתלושין דלא אמר אלא בקמה העומדת להקצר והכא עבד מחוברין כתלושין דאפי' שחת שמין אותן:

אמר רבי יוחנן. לא קשיא דלאו טעמיה דר"מ הכא דעבד מחוברין כתלושין אלא היינו טעמא דראה ר"מ לייפות כחו של איש וכחה של אשה משום דהפירות שלא גדלו ברשותו בספק הן אם כפירות הוו או כקרן ואם אתה רואה אותן כקמה קצורה מייפה אתה כחה של אשה לחשוב אותן כפירות תלושין והורע כחו של איש ואם אתה רואה אותה כשדה שלא נזרעה כלומר דהוי כקרן וכמו שנפל לה שדה בלא פירות וכל הפירות כמי שגדלו ברשותו א"כ מייפה אתה כחו של איש והורע כחה של אשה הילכך מספק שמין אותה כמה היתה יפה הקרקע מתחילה עד שלא נזרעה וכו':

עד שלא נזרעה היא טבה חד דינר משנזרעה היא יפה תרין דינרין גרסינן. ואותו דינר שהקרקע שוה עכשיו ביותר נותן לה וילקח קרקע והוא אוכל פירות ונמצאת מייפה כח האיש וכח האשה:

הלכה ה

מתני' **ביציאתה**. אם בא לגרשה:

פירות המחוברים לקרקע בכניסתה. כלומר בשעת נפילתן שלו כדברי חכמים ובבבלי קאמר דאיכא בינייהו בין חכמים לר"ש פירות המחוברין בשעת יציאה דלא איירי בהו חכמים ולית להו הא דאמר ר"ש ביציאתה שלה דקסברי מה שגדל ברשותו שלו והלכה כר"ש:

גמ' **את אמר בכניסתה שלו**. כלומר בהא דאמרינן פירות המחוברין לקרקע בכניסתה שלו פשיטא לן דאם מכרה היא אותן אינן מכורין או אם נתנתן לאריס שיעבוד בהן וישתכר למחצה לשליש ולרביע:

הוא משתפה. מושתכר ממנו ולא היא וכן אם עשת אותן ביכורים לא קדשו דהרי שלו הן ואינם ברשותה להקדישן ולקרוא עליהן שם ביכורים:

את אמר ביציאתה שלה. וכן הא דאמרינן ביציאתה שלה הן ולפיכך אם מכר הוא אינן מכורין וכן אם נתנן לאריס היא משתפה ממנו כשיוצא':

עשה. הוא אותן ביכורים בעודן מחוברין ואח"כ יצאת בזה תליא בפלוגתא דר"י ור"ל דפליגי אם אדם מביא בכורים מנכסי אשתו בעודה בחיים דאין לו בה אלא קנין פירות:

ושמחת בכל הטוב וגו'. כתיב בביכורים ודריש לה בספרי מלמד שאדם מביא ביכורים מנכסי אשתו וקורא דכתיב ולביתך ופליגי רבי יוחנן וריש לקיש ריש לקיש אמר לאחר מיתה הוא דרבתה התורה דיש לו בה קנין הגוף הא בעודה בחיים לא משום דקנין הפירות לאו כקנין הגוף דמי ורבי יוחנן אמר לא שנא בחיים ולא שנא לאחר מיתה מביא וקורא דקנין הפירות כקנין הגוף דמי:

ר"ל כדעתיה. לטעמיה הוא דאזיל דס"ל אין אדם יורש אשתו מד"ת והילכך איצטריך קרא לרבות דאי ירושת הבעל מדאורייתא למה לי קרא לרבות לאחר מיתה:

ע"ד דר"ל. השתא מסיק למילתיה דאם עשה ביכורים לנכסי אשתו ויצאת ממנו בעודן מחוברין לר"ל לא קדשו כלל דהא לא היה לו בהן אלא קנין פירות ולר"י קידשו שהרי בשעה שקרא עליהן שם ביכורים עדיין ברשותו היו:

ופקעה מינייהו קדושתן. ונ"מ דאינו קורא דקרא לא אתי לרבות אלא בהביאן עודה תחת רשותו:

הלכה ו

מתני' **ימכרו**. ואינה יכולה לעכב:

רשב"ג אומר לא תמכור. יכולה היא לעכב:

מפני שבח בית אביה. שיהא לה ולבית אביה לשם ולתפארת והלכה כרשב"ג:

מתני' **לא תמכור**. ואין הלכה כרבי יהודה:

גמ' **מתניתא**. דפליגי ת"ק ורשב"ג:

בשאינן עושין. העבדים ושפחות:

כדי טפילתן. כדי אכילתן:

אבל אם היו עושין כדי טפילתן. אפילו ת"ק מודה שלא תמכור דעדיין כבוד בית אביה קיים הוא:

הלכה ז

גמ' **בשם רבנין דתמן**. של בבל:

מתני'. דפליגי ת"ק ור' יהודה:
בשנפלו לה זתים ולא קרקען. כגון שהיה לאביה זתים שקנה בלא קרקע ויאכל פירות עד שייבשו:
אבל אם נפלו לה זתים. וגפנים בשדה של בית אביה אפילו ת"ק מודה דלא תקוץ שעדיין וכו':
ורבנין דהכא אמרין אפילו נפלו לה זתים וגפנים עם קרקען. פליגי ולת"ק ימכרו לעצים:
לא דמי בית זיתא דנפלו וכו'. בתמיה כלומר ע"כ זתים וגפנים דקתני שנפלו לה דמי בית זיתים או דמי בית גפנים והיינו זתים וגפנים עם קרקען דבלא קרקען לא שייכא למיקרי להו זתים וגפנים שהרי הזקינו ואינם עושין פירות אלא ע"כ על בית זית ועל בית גפנים קאי והא דקרי להו דמי בית זיתים שאינם עומדים אלא לדמים ואפי' בכה"ג ס"ל לת"ק דמתני' ימכרו דלא שייך שבח בית אביה בהו:
מתניתא. תוספתא מסייע להו לרבנן דתמן דקתני האומר לחבירו כרמא אני מוכר לך אע"פ שאין בו גפנים ה"ז מכור שלא מכר לו אלא שמו. ובבבלי ב"מ דף ק"ד מסיים והוא דמתקרי כרמא. אלמא דכרם אפילו בלא גפנים כרם מיקרי וה"נ כשנפלו לה זתים וקרקען אע"פ שאינם עושין פירות שייך בהו שבח בית אביה:

הלכה ח

מתני' **קימעא**. דבר מועט ואפילו כל שהוא כדמפרש בגמרא:
מה שהוציא הוציא. אם גירשה:
גמ' **אפילו לא אכל אלא מלא חותלה**. חותלה הוא כלי שעושין מחריות של דקל ומכניסין בתוכו תמרים. ובבבלי אמר רבי אסי ואפילו גרוגרת אחת והוא שאכלה דרך כבוד רבי אבא אמר אפילו שיגרא דתמרי תמרים הקבוצות יחד ואינן טובות כ"כ:
אסי אמר כו'. הגירסא זו א"א להעמידה דא"כ רבי אסי סבר דידו על העליונה ומאי פריך לקמן לכך נראה דאיפכא גרסינן אסי אמר והוא שתהא השבח יתר על ההוצאה אבל אם הוצאה יתירה על השבח נותן לו את השבח וכלומר דהא דאמרינן ישבע כמה הוציא ויטול יציאותיו דוקא אם השבח יתר על ההוצאה וכן אם השבח הוא כנגד הוצאה ולאפוקי אם ההוצאה יתירה על השבח:
נותן לו את השבח. כלומר אין לו אלא הוצאה כשיעור השבח דידו על התחתונה. וכדמפרש רבא להא דרב אסי בבבלי דף פ':
מתניתא. תוספתא דמכלתין פליגא על אסי דקתני התם היורד לנכסי אשתו ונתן עיניו לגרשה היורד לנכסי שבויין כו' והמקבל שדה מחבירו אם יש שם מחוברין לקרקע שמין

לו וכולן שמין להן בעדית כלומר ששמין להן בשבח וידן על העליונה וקשיא לרב אסי. ובבבלי פרק המפקיד דף ל"ט גריס וכולן שמין להן כאריס שיטלו בשבח קרקעות ופירות כמנהג אריסי המקום והיינו הך:

ומשני מתניתא בנטיעה מאן דמר אסי בבנין גרסי' ול"ג פליגא ואגב שיטפא דלעיל הוא כלומר דברייתא מיירי בשדה העשויה ליטע דשמין לו וידו על העליונה ומאי דקאמר אסי בבנין הוא דכשדה שאינה עשויה ליטע הוא כדסיים בתוספתא היורד לחורבתו של חבירו ובנאה שלא ברשות ידו על התחתונה אם השבח יתר על ההונא' נותן לו את ההוצא' ואם ההוצא' יתר על השבח נותן לו את השבח וכן אמרינן בבבלי כ' המקבל דף ק"א:

מתניתא בנטיעה לא כן אמר רבי בא כו'. כלומר דמתמה הש"ס על דמוקי לברייתא בנטיעה ולהא דאסי בבנין והא מילתיה דאסי על מתני' קאי והא מתניתין בשדה מיירי דהא אכל קאמר וע"כ על אכילת פירות אמרו ולא על שכר בית דהא מפרש ד' בא לעיל דאפילו לא אכל אלא מלא חותלה:

כאן בשאכל כאן בשלא אכל. כלומר דמאי קושיא רישא בשאכל והתם מפרשינן לאכיל' פירות אבל בסיפא דקאמר הוציא ולא אכל ישבע וכו' על בנין קאי. א"נ י"ל דה"פ ואי דמוקמית לברייתא בנטיעה אכתי מי ניחא דהא אמרת בשדה העשויה ליטע שמין להן וידן על העליונה והא במתני' אפילו בנטיעה קאמר דאפילו לא אכל אלא מלא חותלה מה שאכל אכל ומשני דברייתא בשלא אכל והילכך ידו על העליונה. אבל ממסקנ' הבבלי משמע דלעולם ידו על התחתונה ואין חילוק בין נטיעה לבנין:

הלכה ט

מתני **שומרת יבם**. ממתנת ומצפה ליבם כמו ואביו שמר את הדבר:

שנפלו לה נכסים. מאביה ובגמרא מפרש לה:

מה יעשה בכתובתה. מנה מאתים ותוספת ונדוניא שהכניסה לו וקבל עליו אחריות והן נכסי צאן ברזל:

ובנכסים הנכנסין והיוצאין עמה. הן נכסי מלוג כשהיא נכנסה נכנסין עמה וכשהיא יוצא' מבעלה יוצאין עמה:

יחלוקו יורשי הבעל. הוא היבם עם יורשי האב דספק נשואה היא שהבעל יורש את אשתו וזה דספק נשואה היא אצלו זוכה בחצי ובגמרא מפרש פלוגתייהו:

גמ' **הכא את אמר וכו'**. עד סוף הסוגיא גרסינן לה לעיל בפרק החולץ דף י' ע"ב ושם פירשתי:

הלכה י

מתני' **הניח אחיו מעות ילקח בהן קרקע**. לפי שכתובתה על נכסי בעלה הראשון לפיכך נכסי המת אחראין לכתובתה אלא שהיבם אוכל פירות אם מייבם אותה וסבר האי תנא מטלטלי משתעבדי לכתובה:

שמין אותם. דכל מה שגדל ברשות המת אחראין לכתובה:

וחכמים אומרים פירות המחוברין לקרקע שלו. בבבלי פריך והא כל נכסיו אחראין וערבאין לכתובתה ומשני תני שלה:

כל הקודם זכה. קסברי מטלטלי לכתובה לא משתעבדי אא"כ תפסה ומחיים דבעל בעינן תפיסה והה"ד נמי דפליגי אכספים דמ"ש כספים מפירות תלושין והלכה כחכמים:

הרי היא כאשתו לכל דבר. שמגרשה בגט ומחזירה ולא אמרינן ויבמה אמר רחמנא ועדיין יבומי ראשונים עליה ולא תסגי לה בגט וכן כשגירשה נימא מצוה דרמי רחמנא עליה הא קעביד ותיקו עליה באיסור אשת אח ולא מצי להחזירה קמ"ל דאמרי רחמנא ולקחה לו לאשה כיון שלקחה הרי היא כאשתו:

גמ' **לכן צריכה במופקדים אצלו**. כלומר הא דקתני הניח אחיו מעות ילקח בהן קרקע ומאי קמ"ל פשיטא דיקח בהן קרקע דהא משועבדין הן לכתובתה אלא להכי צריכה במופקדים המעות אצל היבם:

שלא יאמר הואיל ואני היורש. שאכניס את אשתו ואזכה בנכסים ועכשיו תחת ידי הן ושלי הן אלא מוציאין ממנו וילקח בהן קרקע והוא יאכל פירות:

לית כאן שנו. אדברי חכמים במתני' קאי דקאמרי פירות המחוברים לקרקע שלו והא ודאי לאו שלו הוא דהרי כל נכסים אחראין לכתובתה:

אלא להיידא מילה. אלא לאיזה דבר קאמרי חכמים שלו שאם קדם היורש ותפס אין מוציאין מידו גרסינן וכדמוכח מדלקמן וקסברי חכמים דתפיסה מהני להיורש והוא שתפס מחיים וסיפא דקתני והתלושין מן הקרקע כל הקודם זכה לאשמעינן רבותא לגבי דידה דאע"ג דמטלטלי לא משתעבדי לכתובה אם תפסה האשה מהני:

אף בבעל חוב כן. בב"ח במקום כתובת אשה אם תפס אין מוציאין מידו:

ופריך לא כן תני. לקמן פ' הכותב יורש וב"ח במקום כתובת אשה שקדם א' מהן ותפס מוציאין מידו. א"נ יורש וב"ח לא מהני תפיסת הא' לגבי חבירו וכן מוכח מפרק דלקמן ולפ"ז הא דקאמר אף בב"ח כן הכל מן הקושיא היא כלומר לדידך דאמרת דתפיסת היורש מהני אצל כתובת אשה וא"כ אף אצל ב"ח מהני דמאי שנא והא לא כן תני וכו':

נישמעינה מן הדא. תא שמע מהא דלקמן דאין מוציאין מידי וכלומר דרבי אחא בר עולא פשיט לה נמי כהאי דאמר ר' יוחנן הכא דאם תפס היורש אין מוציאין מידו והקושיא דהקשה הש"ס לא כן תני דמוציאין מידו אכתי לא אסיק לה עד לקמן:

הקדיש תשעים מנה. בפ"ו דערכין תנן המקדיש נכסיו והיו עליו כתובת אשה וב"ח אין האשה יכולה לגבות כתובתה מן ההקדש ולא ב"ח את חובו אלא הפודה פודה על מנת ליתן לאשה כתובתה ולב"ח את חובו הקדיש תשעים מנה והיה חובו מאה מנה מוסיף עוד דינר ופודה נכסים הללו על מנת ליתן לאשה כתובתה ולב"ח את חובו. ומפרש לה הש"ס הא דקאמר מוסיף עוד דינר ולא סוף דבר דינר דוקא אלא אפי' כל שהוא ובלבד שיוסיף ואע"ג דהחוב הוא יותר מכדי שווין משום שלא יהא נראה הקדש יוצא בלא פדיון:

רבי אבהו. וקאמר עלה רבי אבהו בשם ר"י מועלין מעילה גמורה כלומר שההקדש חל על הנכסים האלו ואע"פ שקדם שיעבודן של האשה וב"ח ההקדש מפקיע מידי שיעבוד ומועלין בהן כל זמן שלא נפדו. וקשיא. השתא מסיק למילתיה דשמעינן מינה דאם תפס היורש אין מוציאין מידו דהא קשיא לן אהא דקאמר ומועלין בהן דאם ההקדש חל עליהן א"כ יהא נפדה בשווייה ואמאי קאמר מוסיף כל שהוא ופודה ואם אינו נפדה בשווייה כלומר דטעמא דאין ההקדש חל עליהן ואין צריך לפדות בשווייה שאין הפדיון אלא משום גזירה שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון א"כ לא ימעלו בו:

מה אנן קיימין. שינוייא הוא כלומר דהיינו טעמא דמועלין בהן דבמה אנן קיימין נכסים אלו אם במחובר לקרקע וכי יש מעילה בקרקע דהא קי"ל דאין מעילה אלא בתלוש מן הקרקע כדאמרינן בריש פ"ה דמעילה משום דילפינן מעילה מתרומה שאינה נוהגת אלא בתלוש מן הקרקע:

אלא. ע"כ כן אנן קיימין בקמה של תבואה העומדת ליקצר וכקצור דמיא וכה"ג בשארי מטלטלין דמאחר שאלו עבר הגזבר ותפש בשביל הקדש אין מוציאין מידו אע"פ שיש עליהן כתובת אשה וב"ח והילכך חל הקדש עליהן ושייכא בהו מעילה. הוא גיזבר הוא יורש. השתא פשיט לה דש"מ שאם תפס היורש במקום כתובת אשה וב"ח אין מוציאין מידו דמאי שנא גזבר ומ"ש יורש וכמו דמהני אם תפס הגזבר כן נמי ביורש:

אף בשור כן. כלומר דר' שמואל מקשי למה לך להכריח דטעמא דמועלין בהן דמאחר שאלו תפס הגזבר אין מוציאין מידו משום דלא משכחת לה מעילה במחובר לקרקע אלא על כרחך בקמה עסקינן וטעמא משום דתפיסה מהני תיפוק ליה בלאו הכי דהא מילתיה דר' יוחנן אף בשור שהקדישו והיה עליו חוב דנמי מועלין בו ואית לך מימר שור קרקע

בתמיה כלומר דהא נכסין סתמא קאמר ושור נמי בכלל ומשור לא קשיא מידי דודאי שייכא ביה מעילה ומדאמרינן דאינו נפדה בשוויה ע"כ דטעמא משום דתפיסה מהני:
רבי תנחום וכו'. כלומר דמשני דמשור לא מוכחא מידי דשאני שור שהוא קדוש קדושת הגוף וטעמא אחרינא איכא ביה דעשו אותו כהקדש שהזיל כלומר כמו שמזלזל בהקדש אם נהנה בו ולפיכך מועלין בו ולא דטעמא הוי משום דתפיסה מהני והילכך ע"כ איצטריך לן לאוכוחי מקמה או שארי מטלטלין דאינן אלא קדושת דמים וליכא בהו טעמא אחרינא אלא משום דמהני תפיסה:
הכא את אמר מוציאין. השתא מהדר לעיל דמכל מקום קשיא דמברייתא דלעיל שמעינן דאם תפס היורש מוציאין מידו וממתניתין דערכין שמענו דאין מוציאין מידו:
ומשני לפי וכו'. כלומר ודאי מדינא אין מוציאין מידו והילכך מתני' דערכין שפיר מיתוקמא מילתיה דרבי יוחנן עלה כדאמרן ושאני הכא לפי שהורעתה כחה של אשה זו במתניתין דאין כתובתה אלא על נכסי בעלה הראשון והילכך ייפיתה כחה בדבר זה שאם קדם היורש ותפס שמוציאין מידו ובמתני' לא תיתני פירות המחוברין לקרקע שלו אלא שלה כדפרישית במתני':
ותני בברייתא כן אילנות וקצצות. אילנות שנקצצו:
זקנים ונערים. כלומר בין אילנות זקנים או ילדות מוציאין מידן והני ע"כ בתפיסה איירי דהא אילנות לאו בידו הוו וש"מ דאם תפסו היורשים מוציאין מידן:

הלכה יא

מתני' **כל נכסים**. שירש מאחיו אחראין לכתובתה:
גירשה אין לה אלא כתובה. אבל כל זמן שלא גירשה כל נכסים משועבדים לה:
הרי היא ככל הנשים. דתנן בפרקין דלקמן המגרש את אשתו והחזירה ע"מ כתובה ראשונה החזירה:
גמ' **כיצד הוא עושה כו'**. כל הסוגיא עד בראשונה גרסי' לה ביבמות פ' החולץ ושם מפורש היטב:
דרבא אתא מימר לך. כלומר רב המנונא רבותא קמ"ל אפי' ביבמתו דדוקא אם חידש לה וכו' כדמפורש שם וע"ש:
אצל אבותיה. מה שמייחד לה לכתובתה והיתה קלה בעיניו לגרשה שכשהיה כועס עליה אומר לה לכי אצל כתובתיך:

הדא הוא דתנינן וכו'. כלומר הא דתנינן כל נכסיו אחראין לאחר תקנה האחרונה נשנית שחזרו והתקינו שיהא אדם נושא ונותן בכתוב' אשתו ויהיו כל נכסיו אחראין לכתובתה והוא תקנת שמעון בן שטח כדאמר בבבלי סוף פרקין:

לכלי זכוכית. כדמפרש טעמא בבבלי פ"ק דשבת דף ט"ו משום דהואיל ותחילת ברייתן מן החיל שוינהו רבנן ככלי חרס ואפ"ה מיטמו מגבן משום דנראה תוכן כברן:

לא כן אמר ר"ז וכו'. דזוגות הראשונים הן שגזרו על כלי זכוכית:

על כלי מתכות. לטומאה ישנה:

כך. ומשני רבי יוסי בר' בון דבאמת כך היתה הלכה בידם מזוגות הראשונים אלא ששכחוה וחזר ר"ש בן שטח ויסדה:

סוף שהוא מתקיים בידם. ומסכימים לדבר כמה שנאמר למשה מסיני:

כי לא דבר רק הוא מכם כי הוא חייכם. ואין זה דבר והפוכו ועוד מאי מכם דקאמר והילכך דריש לה דהכי קאמר כי לא דבר רק הוא ואם רק הוא מכם לפי שאין אתם יגיעין בו:

כי הוא חייכם. זה נוסף על שלמעלה שבשעה שאתם יגיעין בו לא מיבעיא שלא יהא רק מכם אלא גם הוא חייכם ומתקיימ' בידכם:

סליק פירקא בס"ד

פרק ט

הלכה א

מתני' **הכותב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסייך**. בגמרא מפרש דוקא בכותב בעודה ארוסה לכשתנשאי לי אין לי דין ודברים בנכסייך שנחלה הבאה לאדם ממקום אחר אדם מתנה עליה שלא יירשנה ובדלא קנו מיניה אבל אם קנו מיניה אפי' לאחר שנשאת מכרה קיים אבל אוכל הוא פירות בחייה:

ואם מתה יורשה. דהכי משמע בנכסייך אין לי דין אבל בפירותיהן יש לי דין וכל זמן שהן נכסייך שאת בחיים אין לי דין ודברים בהן הא לאחר מיתה יש לי דין ודברים בהן:

ר' יהודה אומר לעולם הוא אוכל פירי פירות. כשאמר לה דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהן אוכל הוא פירי פירות דלא סליק נפשיה אלא מן הפירות בלבד ובגמרא מפרש מה הן פירי פירות והלכה כרבי יהודה:

מפני שהתנה על מה שכתוב בתורה. דכתיב וירש אותה מכאן שהבעל יורש את אשתו. ומסקנא דמילתא שירושת הבעל את אשתו אינה אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא

ואפ"ה הלכה כרבן שמעון בן גמליאל ולאו מטעמיה אלא שחכמים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה:

כתב לה. דין ודברים אין לי עמך והיא כתבה לו ג"כ דין ודברים אין לי עמך במה שהוא מתחייב לה כגון מזונות ופירקונה וכה"ג שניהם אינם מאבדים זכותם אם כתב לה משכנס:

גמ' **בשלא כנס**. אלא בעודה ארוסה כתב לה הוא דמהני כדפרישית במתני':

אין אדם מאבד את זכותו בלשון הזה. כשאמר דין ודברים אין לי עמך דאין כאן לשון מתנה:

מילתיה דר"ח. כלומר מברייתא דר"ח שמעינן נמי הכי האומר כו' וכדאמר בבבלי ריש פרקין:

מתניתא אמרה כן. קושיא היא וכי מתניתין אמרה כן שאין כו' והא ממתני' בפרקין דלקמן איפכא שמעינן לה:

השניה מוציאה מיד הלוקח. שניה הוא דמוציאה הא ראשונה לא ואע"ג דלא כתבה לו אלא דין ודברים אין לי עמך אלמא דאדם מאבד זכותו בלשון הזה:

כל גרמה אמרה. כל עצמה דמתני' וכלומר לעולם אין אדם מאבד זכותו בלשון הזה והא דקתני (אין) השניה לאשמעינן היא גופה דאפי' השניה לא תוציא מיד הראשונה אלא דוקא מיד הלוקח דלא תימא הואיל והראשונה סילקה נפשה משדה זו אף השניה מוציאה ממנה:

ולמה. וכ"ת אמאי אין הראשונה מוציאה מיד הלוקח משום דמיירי שכן היא כותבת לו כל ערר שיש לי בשדה זו אל יהי לי עמך כלום דבלשון הזה מאבד אדם זכותו:

כתב לה מן האירוסין ומן הנשואין. משום דבמתני' קתני אם מכרה ונתנה קיים ומשמע דסילוק שכתב לה בעודה ארוסה לא מהני אלא בדיעבד ובנכסים שנפלו לה כשהיא ארוסה והיינו דקאמר אם כתב לה מן האירוסין ומן הנישואין כלומר שסילק עצמו נמי מנכסים שיפלו לה אחר הנשואין פלוגתא דב"ש וב"ה היא:

על דעתון דב"ש תמכור. לכתחילה דהא לב"ש דאמרי בריש פירקין דלעיל בנכסים שנפלו לה משנתארסה מוכרת לכתחילה אפילו בדלא כתב לה ולדידהו מהני תנאה דהכא דאפילו בנכסים שנפלו לה אחר שנשאת תמכור לכתחילה:

על דעתון דב"ה. דאמרי התם דאינה מוכרת לכתחילה בנפלו לה משנתארסה ובנפלו לה משנשאת אפילו בדיעבד מכרה בטל מהני תנאה דהכא לנכסים שנפלו לה משנשאת דבדיעבד מכרה קיים. א"נ כתב לה מן האירוסין ומן הנשואין שכתב לה עוד פעם שנית

לאחר הנשואין דין ודברים אין לי עמך ותרווייהו אנכסים שנפלו לה משנתארסה קאי והא דקאמר לב"ש תמכור אע"ג דבלאו תנאה לב"ש מוכרת לכתחילה העיקר לא בא להשמיענו אלא לב"ה דאע"פ שכתב לה גם מן הנשואין אפ"ה לא תמכור לכתחילה אלא בדיעבד הוא דמכרה קיים:

ונפלו לה לאחר מכאן. כלומר שכתב לה אחר שנשאה מהו שיסלק עצמו מנכסים שיפלו לה לאחר מכאן כמו שמסלק עצמו בכך כשהיא ארוסה:

ויש אדם מתנה על דבר שאינו ברשותו. בתמיה כלומר דכיון שנשאת יש לו זכות בה ולא מהני בה לשון סילוק דאינו ברשותו לסלק עצמו דידו כידה ולא דמי למסלק עצמו בעודה ארוסה:

מזכותו את למד חייובו. אדלעיל קאי אם כתב לה מן האירוסין ומן הנשואין דאמרינן לב"ה דאפ"ה לא תמכור לכתחילה וא"כ למה כתב לה עוד מן הנשואין הילכך קאמר דמזכותו שיש לו בנכסים שלא תוכל למכור את למד חיובו כדמפרש ואזיל:

אלא לא כתב לה שנייה אין לו אכיל' פירות. כלומר אלא לענין מאי כתב לה שנית מן הנשואין לפי שרצה לסלק עצמו ג"כ מאכילת פירות:

הוי וכו'. כלומר והיינו מזכותו את למד חיובו. ונראה דגרסי' להא דר' בון קודם בעיא דר' ירמיה ובעיא דר' לוי אחר ר"י דדמיין אהדדי:

בנכסייך העתידין ליפול ליך מה הן. כלומר דמיירי נמי שכתב לה אחר הנשואין דאי בכתב לה מן האירוסין הא מהני אפילו לנכסים שנפלו לה משנשאה כדפרישית לעיל בבעייא דרבי ירמיה אלא דר' לוי מוסיף שכתב לה בפירוש העתידין ליפול ליך מהו:

ויש אדם מתנה על דבר שאינו בעולם. בתמיה כלומר בסילוק לשון גרוע הזה אינו מועיל להתנות על דבר שאינו בעולם כ"א דוקא בעודה ארוסה אז הוא דמהני כדאמרן:

מכרה פירות מחוברין לקרקע. אמתני' קאי אם כתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך ומכרה פירות המחוברין:

כמוכרת פירות תלושין. ואין מכירתה כלום דהא מפירות לא סליק נפשיה:

רבי יוסי. פליג דהוי כמוכרת אחד מעשרה בקרקע כלומר כמוכר' מקצת הקרקע הואיל ועדיין מחוברין הן ומכירתה קיים:

הכותב שדה מתנה לאשתו אינו מוכר פירות גרסינן. כלומר שאין לו אכילת פירות כדאמר בהדיא לקמן:

מתניתא אמרה כן. בתמיה וגירסת הרא"ש ז"ל מתניתא לא אמרה כן ותוספתא היא בפרקין דמפרש התם דברי רבי יהודה דס"ל מפירי פירות לא סליק נפשיה ואלו הן

פירי פירות מוכר הפירות ולוקח קרקע והוא אוכל פירות והא הכא ככותב שדה מתנה לאשתו דמיא דהא כתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהן וקתני דיכול הוא למכור פירות:

ואת אמר לא פירות ולא פרי פירות גרסינן. כדלקמן כלומר ולדידך דאמרת אינו מוכר פירות אפילו פירי אין לו:

רבי אימי בעא. נמי על הא דרב יהודה בשם רב אילו אחר כתב לה שדה במתנה יש לו אכילת פירות כדין נכסי מלוג שלה הוא שכתב לה לכ"ש:

לא אמר. הא דרב יהודה בשם רב לא אמרן אלא בכותב שדה מתנה אבל במוכר לה שדה יש לו אכילת פירות:

עילה. מצא הבעל שהיה רוצה להבריח מזונות מן האשה ולפיכך נתן לה שדה במתנה שתאכל הפירות והילכך אין לו באכילת פירות אבל במוכר לה שדה אמרינן זוזי הוא דאנסוהו למכור:

ניחא ע"ד דר' יודה. כלומר הא פשיטא לן אליבא דר"י בכותב לה דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהן שאין לו אכילת פירות דר"י לא פליג במתני' אלא בפירי פירות אבל מודה הוא דמפירות סליק נפשיה:

אפי' וכו'. אלא הא דקמיבעיא לן לרבי יודה אם אפילו בשכתב לה בשדה זו ופירותיה נמי אין לו אכילת פירות לעולם משדה זו או דילמא לא היתה דעתו אלא לסלק נפשו מפירות השדה שהיו באותו זמן שאמר משדה זו ופירותיה אבל מפירות שיהיו לאחר זמן לא סליק נפשיה:

ניחא ע"ד דרבנין וכו'. ע"כ גירסת הספרים משובשת ומוטעית היא דהרי בין לרבנין בין לר"י אין לו אכילת פירות ולא פליגי אלא בפירי פירות לכך נראה דגרסי' ניחא ע"ד דרבנין בשכתב דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהן אין לו פירי פירות אפילו בשכתב דין ודברים אין לי בשדה זו ופירותיה אין לו פירי פירות. והבעיא אליבא דרבנן בפירי פירות כמו לר"י בפירות דהואיל בשדה זו ופירותיה קאמר איכא למימר דלא סליק נפשיה אלא מפירות שהן באותו זמן ולא מפירי הפירות:

נשמעינה וכו'. ופשיט לה הש"ס מדאמר רב יהודא בשם רב לעיל הכותב שדה מתנה לאשתו אין לו אכילת פירות ואקשי עלה ר"ז דמתניתא לא אמרה כן וכו' כדפרישית לעיל:

הוי. ש"מ מדמדמי ר"ז בשכתב לה דין ודברים בנכסייך ובפירותיהן לכותב שדה מתנה לאשתו דהוי כמו שמסלק נפשו משדה זו וכי היכי דלא שניא ליה לר"י דבתרוייהו אין

לו פירות וכן נמי לרבנן בתרווייהו אין לו פירי פירות וגרסינן הכא נמי כדלעיל ודכוותיה לרבנן לא שניא וכו' בשדה זו ופירותיה אין לו פירי פירות:

הלכה כרבן שמעון בן גמליאל אבל לא לענין דברים. לענין הטעם מה שאמר כדמפר' ואזיל דאם מתה יורשה הלכה כוותיה אבל לא לענין הטעם שאמר מפני שהוא מתנה על מה שכתוב בתורה דדוקא בתנאי גוף הוא דקי"ל תנאו בטל כגון שאמר לה על מנת שאין לך עונה אבל בתנאי ממון תנאו קיים וזה תנאי ממון הוא:

ולמה אמרו. כאן תנאו בטל שבסוף הוא זוכה בהן כלומר שלאחר מיתתה הוא יורשה וכיון שאין הדבר ברשותו אינו יכול לסלק עצמו מירושתה כשם שאין אדם יכול לסלק עצמו מירושת אביו:

בדין היה וכו'. אאשה דעלמא קאי בשלא התנה עמה שבדין היה שאם מכרה נכסי מלוג שלה שיהא מכרה קיים שבסוף הוא זוכה בהן כלו' שאין לו זכות בגוף הקרקע אלא לבסוף כשהיא מתה הוא יורשה:

ולמה אמרו. מכרה בטל שלא תהא מברחת ומוכרת נכסים משל בעלה ותאמר שלי הן:

רבי יוסטנה הוה ליה עובדא. שסילק עצמו מנכסי אשתו והיה רוצה לירש הנכסים אחר מיתתה:

פוק מנכסיך. שאין לך זכות בהן מאחר שסילקת עצמך מירושתה:

עול בנכסיך. דס"ל כרשב"ג:

היי לון רבנין. כלומר מאן אינהו רבנין הא רב דאמר לעיל הלכה כרשב"ג הא רבי יוחנן דאמר בסוף זוכה בהן הא ר"ל דפליג נמי וס"ל כרשב"ג ואינהו רבנן כמאן ס"ל. א"ל רבנן דרבי יוסטינה. כלומר מה את מתמה רבנן דרבי יוסטינה בפני עצמן הם שהורו לו כך:

בעון. בני הישיבה קומי רבי יוחנן לדברי חכמים במתני' דאמרי אם מתה אינו יורשה מי הוא יורשה. וכה"ג גריס לה ביש נוחלין שהיה רבי יוחנן מסופק אם אביה יורש אותה או אחיה:

א"ל אחין יורשין אותה גרסינן:

האחין שחלקו. בנכסי אביהן אם האלמנה ניזונת משלהן:

שלא תאמר. כלומר דמפרש טעמא משום מאי מספקא ליה שלא תאמר יעשו כמו שמכרו דקי"ל האחין שחלקו כלקוחות הן וא"כ לא תהא ניזונת משלהן דהוי כמו שמכרו לאחרים:

פשיטא מכרו. אם מכרו לאחרים בהא פשיטא לי שלהן מכרו ואין לה מזונות מהנכסים דקי"ל אין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדין כדאמרינן פ"ו דף ס"ח:

אם יהיה היובל לבני ישראל. בבנות צלפחד כתיב שאמרו ראשי האבות לפני משה אם יהיו לא' מבני שבטי ישראל לנשים ואם יהיה היובל ונוספה נחלתן על נחלת המטה אשר תהיינה להם ומתמה רבי ירמיה דמה אמרו אם יהיה היובל אדרבה בשעה שהיובל נוהג הנחלה חוזרת כו':

ומשני אדרבה אתא מימר לך. כלומר דרבותא קאמרי והאי אם כמו אפילו וה"ק אפי' בשעה שהיובל נוהג ושארי הנחלות חוזרות מ"מ ירושת תורה כלומר ירושת הבעל לאשתו דס"ל כמ"ד דאורייתא ואותה אינה חוזרת ומעתה נוספה נחלתן וכו'. ואיידי דקאמר רשב"ג ירושת הבעל ד"ת נקט לה:

מכר הוא. נכסי מלוג שלה ואח"כ מתה היא מהו אם המכר קיים הואיל ועכשיו הוא יורשה או דילמא מכיון דבשעת מכירה לא היה לו בהן אלא אכילת פירות בלבד אין מכירתו כלום:

מכרו בטל. ולא קנה הלוקח והגירסא מוחלפת כאן וה"ג לאב שמכר בחיי בנו ומת בנו ובבעיא שניה מכרה היא גרסינן מכרה קיים לבן שמכר בחיי אביו ומת אביו וה"פ דבפרק יש נוחלין דף קל"ו תנן הכותב נכסיו לבנו לאחר מותו האב אינו יכול למכור מפני שהן כתובים לבן והבן אינו יכול למכור מפני שהן ברשותו של אב מכר האב מכורין עד שימות דכיון שאין לאב בהן אלא פירות והגוף קנוי לגמרי לבן משעה שכתב לו האב אינן מכורין אלא לפירות וכשמת האב הבן או יורשו מוציא מיד הלוקח מכר הבן אין ללוקח בהן כלום עד שימות האב אבל כשימות האב והבן קיים קנה הלוקח הגוף והפירות והשתא ה"נ ברישא כשמכר הבעל שאין לו אלא פירות דומה לאב שמכר נכסיו הכתובים לבנו לאחר מותו דאין לאב ג"כ אלא פירות בלבד וכשמת מכרו בטל וכן הכא כשמתה היא מכרו בטל ובסיפא כשמכרה היא דומה לבן שמכר נכסיו הכתובים לו בחיי אביו דכשמת אביו מכרו קיים וה"נ כשמת הבעל מכרה קיים:

מכרה לבעלה מהו. משום דבלא"ה הבעל אוכל פירות ואין לה בחייו כלום והילכך בעי אם מכירתה הוי מכירה:

מדאמר חזקיה הלכה כרבי גרסינן. כדלקמן על הברייתא דפלוגתא דרבי ורשב"ג ומינה שמעינן דמכרה מכר:

תני. דתניא בתוספתא פ"ח דב"ב האומר ינתנו נכסי לפלוני ואם מת אותו פלוני ינתנו לשני ואם מת השני ינתנו לשלישי מת הראשון וכו' דלכולם לא נתן אלא לאכילת פירות כ"ז שהוא קיים מכיון שלא זכה בהן השני דעדיין הראשון קיים לא זכה בהן השלישי:

א"ל. רבי יונה הי' מפרש מתחילה הבריית' בהיכי מיתוקמא ואח"כ פשיט ליה הבעיא כדלקמן:

כך פירש רבי הושעיא אבי המשנה אחריו לפלוני ואחריו לפלוני. כלומר דלא אמרינן מכיון שלא זכה בהן השני לא זכה בהן השלישי אלא דוקא באומר אחריו והילכך אין לשלישי כלום אלא אחר שזכה בו השני:

אילו אמר מת וכו'. כלומר אילו אמר מת פ' וכו' ולא אמר אחריו אין הדין כן בשהשלישי קיים שלא ינתנו לשלישי אלא הדין הוא דהראשון אוכל פירות עד שימות וכשימות הראשון ינתנו לשלישי ואע"פ שמת השני בחייו וכך היה לו לתנא לשנות שאם מת אף השלישי בחיי השני מכיון שלא זכה בהן השני לא זכו היורשין לא יורשי שני ולא יורשי שלישי אלא יחזרו ליורשי ראשון. יאות אשכחת אמר אחריו לפלוני אחריו לפלוני. כלומר מעתה יפה נמצאת למד שאין הברייתא שנויה אלא בלשון אחריו והילכך לא זכה בהן השלישי כשמת השני בחיי ראשון דלא זכה לאחרון אלא לאחר שיזכה בו זה שלפניו:

תני. ותני עלה התם הראשון יש לו רשות למכור הקרקע כו' והשתא מסקינן להא דבעי לעיל דממה דאמר חזקיה הלכה כרבי שהראשון מוכר הקרקע הואיל ויש לו זכות בגוף הקרקע דהא באחריו מיתוקמא דמשמע כל ימי חייך יהא הכל שלך וה"נ באשה הואיל ויש לה זכות בגוף הקרקע מכרה מכר:

הדא אמרה שאין וכו'. וביש נוחלין בהאי תלמודא גריס מודה ר' שאין נותנן במתנת שכיב מרע כלומר דאע"ג דאמר ר' הראשון מוכר מודה הוא שאינו יכול ליתן במתנת שכ"מ שאינה אלא לאחר מיתה וכבר קדמו השני:

הכא אמר ר' מנא קומי רבי יוסי וכו'. כלומר ועל דהכא דמדמית לה האשה שמכרה דמכרה ומתנתה קיים כמו דהתם הראשון מוכר בעי עלה רבי מנא והא מתנת אשה מכיון שמזונותיה על בעלה א"כ ודאי כמתנת שכ"מ היא דמה שמוכרת ונותנת אינו אלא לאחר מיתה שאינה צריכה למכור למזונות ואמאי קאמרת דמכרה מכר והה"ד במתנתה והא מודה ר' דמתנת שכ"מ אינה כלום:

מזונותיה על בעלה כראוי לה. כלומר מזונות הראויה לה ואי אפשר לה זולתם כמו מאכל ושמן ומלח זהו החיוב על בעלה אבל כשהיא רוצה לדברים יתירים ולקנות לה תרנגולין אין בזה חיוב על בעלה והיא צריכה למכור מנכסיה והלכך לא הוי כמתנת שכ"מ:

הדא אמרה כו'. שהרי דין הראשון ודין האשה שוין ואפילו לצורך דברים יתירים יכול למכור הנכסים:

תני תמן קבורה כמזונותיה. דין קבורה כדין המזונות כמו ששנינו בעלמא באשה פרק נערה וכן כאן בדין הראשון כמו דאמרינן לעיל דמוכר הקרקע לצורך מזונות וכן מוכר הוא לצורך קבורה:

ואינין דכתבין. השתא מהדר הוא לדין תנאי האשה דלעיל ואלו הכותבין אם תמות האשה בלא זרע יהא נכסיה חוזר לבית אביה תנאי ממון הוא וקיים:

הלכה ב

מתני' **לכושל שבהן**. בגמר' מפרש מאי ניהו ואע"ג דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לא לב"ח ולא לכתובה הכא דלאו ברשותייהו מנחי ס"ל לרבי טרפון דמוציאין מיד הלוה או מיד מי שהפקדון אצלו ונותנין לב"ח או לכתובה שנתחייב בהן המת מחיים:

ינתנו ליורשין. ולא מהני תפיסה:

שכלן צריכין שבועה. כדין הבא ליפרע מנכסי יתומין לא יפרע אלא בשבועה וכל זמן שלא נשבעו אין אנו יודעים אם יש להם עליו כלום הילכך משמת זכו בהן היורשים וברשותן הן:

גמ' **לכושל שבראיותיו**. למי שהראיה שלו חלוש ביותר כדמפרש ואזיל כגון מלוה בעדים וכו' ינתנו למלוה בעדים שנקרא כושל לפי שאינו טורף משועבדים וכעין שפי' רש"י ז"ל למי ששטרו מאוחר שלא יוכל לטרוף לקוחות הקודמים לו:

לכושל בגופו. קס"ד למי שהוא רך ואינו יכול לדון ולרדוף כ"כ אחר חובו והיינו דפריך הגע עצמך הוה עתיר אם אפילו הוא עשיר כגון איליין דבר אנדראי שהיו עשירים ולא תקיפי כולי האי וא"כ לא שייך אבתריה הא דקאמר ר"ע אין מרחמים בדין:

א"ר אחא לכושל בגופו ועני. הוא דקאמר וכן אמר ר' יוחנן בבבלי דף פ"ד לכתובת אשה שהיא נקראת כושל שאין דרכה לחזור אחר נכסי המת ולבקש היכן יש לו קרקע כמו האיש:

כהדא. מעשה בקרובתו של רבי שמואל ב"א שנתנו לה משום כושל והביא ר"ל עבדיו של הנשיא והוציאו ממנה דס"ל כר"ע שינתנו ליורשין:

הוה מסתמיך. ואזיל על כתפי' דר"ש בר בא ושאל לו מה נעשה בדינה באותה העניה וסיפר לו כל המאורע שר"ל הוציא ממנה:

ויפה נעשה. בתמיה כלומר שהיה ר"י מתמה אם יפה הוא לעשות כן לחזור הדין אחרי שכבר זכתה האשה:

אי נאמר. אם נאמר דכך הוא דר"י ור' שמעון בן לקיש כל חד לשיטתיה הוא דאזיל במאי דפליגי לקמיה ומפרש ואזיל הכל מודים שאם טעו הב"ד בשיקול הדעת שאין מחזירין

הדין שיקול הדעת הוא כגון דפליגי תרי אמוראי ולא איתמר הילכתא לא כמר ולא כמר וסוגיא דעלמא אזיל כחד ועביד כאידך מדברי תורה. אם טעו בדבר שהוא מפורש בתורה ד"ה מחזירין הדין. מה פליגין. לא נחלקו אלא בטעות דבר משנה שר"י אמר בטעות משנה שיקול הדעת כלומר טעות משנה הוא כטעות בשיקול הדעת ואינו חוזר הדין והילכך היה מתמה על שחזר ר"ל הדין ואפילו הוי טעות דבר משנה:

ר"ל אומר טעות משנה. הוי כטעות ד"ת וחוזר:

היא טעות משנה היא טעות זקינים. כלומר וה"נ אע"פ שאינו סתם משנה טעות זקינים היא דהלכה כר"ע והם פסקו כר"ט וכטעות משנה היא וחוזר:

הגע עצמך. על דברי ר"ע במתני' קאי דיהיב טעמא שכולן צריכין שבועה והגע עצמך אם פטורין הן מן השבועה כגון שפטרום שכתב לה לא נדר ולא שבועה עליך כדתנן במתניתין לקמן וכן כשנתן נאמנות לב"ח בלא שבועה ומשני זו תורה וזו אינה תורה כלומר עיקר טעמיה דר"ע דניכסי ברשות יתמי קאי וירושתן מן התורה היא אבל כתובת אשה וב"ח הא דגובין ממטלטלי דיתמי תקנת חכמים הוא והא דנקט טעמא דשבועה לאלומי למילתיה הוא דקאמר:

הלכה ג

מתני' **כל הקודם בהן זכה**. קדמו היורשין זכו ואין מוציאין מידם דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לב"ח ולכתובה קדם אחד מהן האשה או המלוה זכה הוא דר"ט אית ליה תפיסה דלאחר מיתה מהניא:

זכתה האשה יותר על כתובתה. אם קדמה ותפסה ויש יותר מן הכתובה או קדם ב"ח ותפס ויש יותר על חובו:

המותר ר"ט אומר יתנו לכושל. זה בעל השטר שידו על התחתונה שאם יבואו לידי היתומים שוב לא יוציאו מהן לא אשה ולא ב"ח והן כושל כנגד היתומים כדלעיל:

גמ' **בצבורין בסורקי**. סורקי הוא חנות הסוחרין כלומר שמונחין אצל החנות ברה"ר בהא אמר ר"ט כל הקודם בהן זכה:

זכה לו ביתו. למי שהן אצלו ואינו יכול לזכות בו האחר:

דהוה סבר כו'. כלומר דלא שייך כאן לומר זכה לו ביתו דתפיסה בטעות היא שהיה סבור שהן שלו ואינן שלו מן הדין והילכך לא זכה לו ביתו. ובבבלי פליגי אליבא דר"ט אי תפיסה מהני דוקא ברה"ר או אפי' בסימטא ומשמע דלכ"ע בבית זכה לו הבית:

ואימתי בה"ב זכה בפירותיו בשביעית. שלא יוכלו העניים עוד לזכות בהן:

לתוך כליו. והן קונין לו:

דהוה סבר וכו'. שהרי אינן שלו דהפקר הן ואיידי דדמייא להא דלעיל נקט לה הכא:
האי ארמלתא תפסת אמהתא. בביתה בשביל כתובתה:
תפסת תפסת. מה שעשתה עשתה:
ר' אימי. הוציא ממנה דתפיסה בטעות היא:
כהדא אילין בני שמי. שנפטר אביהן והניח להן עז א' ובא ב"ח ולקחה:
לא כן תני. בפרקין דלעיל דלא מהני תפיסה ומשני דהתם מיירי שתפיסה בטעות הויא שהיו סבורין שהן שלהן ואינן שלהן:
ואח"כ בא ב"ח ותפס מוציאין מידו. דבכה"ג לא מהניא תפיסה דידיה שכבר זכו בהן היורשין:
הגע עצמך וכו'. כדלעיל סוף הלכה:

הלכה ד

מתני' **חנוונית**. למכור ולקנות בחנות:
אפיטרופא. להתעסק בממונו ולישא וליתן בהן. משביעה כל זמן שירצה. שבועה כעין של תורה על טענת שמא ויכול לגלגל עליה שלא עשתה אונאה על פלכה ועל עיסתה:
רבי אליעזר אומר. אפילו לכתחילה שלא על ידי גלגול יכול להשביעה על פלכה ועל עיסתה ואין הלכה כר' אליעזר:
גמ' **יאות**. שפיר אמר ר"א ומ"ט דרבנן דאינו יכול להשביעה לכתחילה על פלכה ועיסתה:
אין שלום בתוך ביתו לעולם. דמריבה היא תמיד עמו על ידי שמקפיד עליה כל כך:
שיברה. האשה ששיברה כלי הבית מה דינה אם כש"ח היא ואינה מתחייבת אלא בפשיעה או כש"ש מפני שהוא מפרנסה ואינה פטורה אלא באונס:
מסתברא. מן הסברא דכש"ש היא והדר דחי לה הש"ס דאמרינן אפי' כש"ח אינה ופטורה לעולם שאם אתה אומר כן אין שלום בית לעולם:

הלכה ה

מתני' **אבל משביע הוא את היורשין**. אם גירשה ומתה ויורשים תובעין ממנו כתובתה נשבעין שבועת היורשים שלא פקדתנו בשעת מיתה ולא אמרה לנו קודם לכן ולא מצאנו בין שטרותיה ששטר כתובתה פרוע:
ואת הבאים ברשותה. אם מכרה כתובתה לאחרים ונתגרשה ומתה והלקוחות תובעין כתובתה נשבעין אף הן שבועת היורשין:

אבל יורשיו משביעין אותה. אם נתאלמנה או אם יורשיה נפרעין מן היתומין צריכין שבועה שהרי לא פטרן אלא ממנו אם תגבה כתובתה בחייו והא דאמרינן שגובין יורשים בשבועה היינו אם נתגרשה ומתה או כשמתה היא תחילה אבל כשמת הבעל תחילה הרי מת לוה בחיי המלוה ואין היורשים גובין כלום שכבר נתחייבה שבועה ליורשין ואין אדם מוריש שבועה לבניו כדאמרינן במסכתא שבועות:

גמ' **לא סוף דבר**. בנכסים ששלטה בהן בחיי בעלה שפטורה מן השבועה אלא אפילו באותן ששלטה בהן לאחר מיתת בעלה ואע"ג דמיורשיו לא פטרה ולקמן מוקי לה דמיירי באותן ששלטה בהן משעת מיתה עד שעת קבורה:

תמן תנינן. פרק המפקיד:

ישבע השוכר שמתה כדרכה. שהשוכר פטור מן האונסין והשואל שחייב באונסין ישלם לשוכר:

והוא שנתן לו. המשכיר רשות להשאיל לאחרים דאל"כ יכול הוא לומר אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר:

ותני ר"ח. בתוספתא כן:

ששינו את שמירותיהן. כלומר שמסרו לאחר שלא מדעת בעלים חייבין וכמאן דאמר שומר שמסר לשומר חייב:

והשואל אפילו לא שינה חייב. קושיא היא דהא השואל בלא"ה משלם את הכל ואמאי תני וכולן:

אלא בגין דתנינן. סוף השוכר את הפועלים מתנה ש"ח וכו' דכל תנאי שבממון קיים ואתא מימר לך הכא שאע"פ שהתנה עם השואל שיהיה פטור אפ"ה הוא חייב אם שינה והשאיל לאחר שלא מדעת הבעלים:

ביקש להשביע את השואל. אמתני' דלעיל קאי דקתני ישבע השוכר שמתה כדרכה ואם המשכיר ביקש להשביע את השואל וכגון שפטרו לשוכר משבועה מאי:

נישמעינה. לזה מן מתני' דהכא דקתני אבל משביע את הבאים ברשותה הדא אמרה שיכול הוא להשביע את השואל שהרי ברשותו של זה הוא בא:

הדא. האי מתני' דהמפקיד ילפא מן מתני' דההיא דהכא וההיא ילפא מן הדא כדמפרש ואזיל:

וההיא. מתני' דהכא ילפא מן הדא דהמפקיד שאם ביקש להשביע את האשה שלא משביעה כמו דהתם אם משביע הוא להשואל שוב אין משביע להשוכר דהא הימניה

לשואל שהרי נתן להשוכר רשות להשאילו וה"נ אם משביע ליורשיה ולבאים ברשותה שוב אינו משביעה:

לא צורכה מילף וכו'. זה ודאי לא צריכה למילף מן מתני' דהמפקיד דפשיטא שאין משביע לאשה שהרי פטרה משבועה אלא דמה צריך תילף הכא מהתם להא כהאי דאמר רבי הילא לעיל דדוקא שנתן לו רשות להשאיל והכא נמי והוא שנתן רשות להאשה לעשות בניה אפוטרופים בהא הוא דנאמנין בשבועה אבל אם לא נתן לה רשות יכול הוא לומר לך האמנתי אבל לא לבניך:

צריך להעלות לו שכר. השוכר למשכיר אפילו כל משך זמן השאלה שהשאילו לזה ואע"פ שברשותו השאילו:

שאלוה הבעלים. אם הבעלים עצמן חזרו ושאלו מן השוכר ומתה כדרכה אצלן אם חייבין לשלם להשוכר:

כן אנן אמרין. דאפי' הבעלי' עצמן משלמין:

ואפילו אכלוה גרסינן וכן הוא בקידושין ובהמפקיד. כלומר שאפילו אכלוה הבעלים חייבין לשם שהרי בתוך ימי שכירותה של השוכר היא:

ורבי יוסי בר' בון. פליג דאם אכלו שלהן אכלו:

היך עבדין עובדא א"ל תריי כל קביל ארבעה וכו'. בקידושין בהאי תלמודא שם קאמר קודם להא דתמן תנינן רב יהודה שלח לרבי אלעזר שומר שמסר לשומר א"ל הראשון חייב רבי יוחנן אמר הראשון חייב גרסינן שם ר"ל אמר השני חייב והיינו דשאל רבי זעורא לרבי יוסי היאך הלכה וא"ל רבי יוסי פשיטא דהלכה כרבים שהרי כאן שנים נגד ארבעה הן ר"ל דס"ל השני חייב וכן רב יהודה דמספקא ליה ושאל לר"א הן בטלין במיעוטן כנגד רבי אלעזר ורבי יוחנן ורבי ינאי ורבי חייא דכולהו ס"ל אין השואל רשאי להשאיל והילכך שומר הראשון חייב:

אמר ליה תריי כל קבל תריי אינון. אין כאן אלא שנים כנגד שנים שהרי ר"א תלמידו דר"ח רבה ורבי יוחנן תלמידו דרבי ינאי וכל א' אמר מה שקיבל מרבו ולא חשבינן להו אלא כחד:

הלכה ו

מתני' **ולא לבאים ברשותי**. אם אמכור נכסי ואת באה לפרוע מן הלקוחות:

הלכה מקבר בעלה. זו שפטרה בעלה משבועה:

לבית אביה. שלא נתעסקה שוב בנכסים:

על העתיד לבא. על עסק שלאחר מיתה שלא עכבה בידה כלום דהשתא נכסי דיתמי נינהו ולא מהני בה פטור דידי':

לשעבר. על עסק שבחיי בעלה:

גמ' **והוא שעשת אפיטרופא בחיי בעלה**. דוקא על עסק שעשת בחיי בעלה יכול לפוטרה אף מיורשיו:

אבל אם עשת אפיטרופא לאחר מיתת הבעל היורשין משביעין אותה גרסינן. דעל מה שנעשית אפיטרופא לאחר מיתה אינו יכול לפוטרה מיורשיו שכבר הנכסים ברשותן הן:

דו מתניתא לא עשת אפיטרופא וכו'. כלומר דרבי יונה מפרש דסיפא דקתני אם נעשית אפיטרופא היורשין משביעין אותה לעתיד לבא והיינו במה שעוסקת לאחר מיתת בעלה אמציעיתא נמי קאי שאפילו היכא דפטרה גם מיורשיו לא פטרה אלא במה שנעשית אפיטרופא בחיי בעלה:

ואין משביעין אותה לשעבר. כלומר השתא ע"כ הא דקתני לשעבר לאו על עסק שבחיי בעלה קאי דפשיטא דהא גם מיורשיו פטרה ואיזהו לשעבר משעת מיתה עד שעת קבורה דאע"ג שעל אפיטרופא שנעשית לאחר מיתה היורשין משביעין אותה היינו דוקא במה שעוסקת לאחר קבורה אבל במה שעוסקת משעת מיתה עד שעת קבורה אין היורשין משביעין אותה כדלקמן:

ורבי יוסי אמר. אפי' במה שנעשית אפיטרופא לאחר מיתת בעלה מהני פטורו שפטרה מן היורשין ואין משביעין אותה:

והא תנינן וכו' אם עשת אפטרופא היורשין משביעין אותה לעתיד לבא. וקשיא לרבי יוסי:

פתר לה. רבי יוסי על ראשה על הרישא קאי והיא מתני' דלעיל היכא שלא פטרה אלא מעצמו אבל לא מיורשיו דאז היורשין משביעין אותה על אפיטרופא שנעשית לאחר מיתת בעלה:

ופריך ואין על ראשה כהדא ר' יונה ורבי יוסי וכו'. כלומר ואם על רישא קאי קשיא הא קאמרי לעיל אפילו בנכסים ששלטה בהן לאחר מיתת בעלה אין היורשין משביעין אותה וקשיא דרבי יוסי אדרבי יוסי והא דלא פריך נמי דרבי יונה אדר' יונה דהא לדידיה אמציעתא נמי קאי ואפילו היכא דפטרה גם מיורשיו ס"ל דמשביעין אותה על העתיד לבא והיכי קאמר לעיל אפי' נכסים ששלטה בהן לאחר מיתה אין היורשים משביעין אותה ואפילו היכא דלא פטרה אלא מדנפשיה משום דאיכא למימר לר' יונה לא קשיא מידי דהא דקאמר לעיל בנכסים ששלטה לאחר מיתה אין היורשין משביעין אותה היינו

משעת מיתה עד שעת קבורה כדמפרש לה לשעבר במתני' וקמ"ל התם דאע"ג דלא פטרה אלא מדנפשי' אין משביעין אותה אבל אליבא דר' יוסי אכתי לא אסיק אדעתיה סתמא דהש"ס דמודה לר' יונה בהא ולדידיה איכא למימר לשעבר דקאמר בחיי בעלה הוא והילכך מקשי ליה דידיה אדידיה:

ומשני פתר לה משעת מיתה עד שעת קבורה. כלו' הא דקאמרי לעיל דאין היורשין משביעין אותה בנכסים ששלטה משעת מיתה עד שעת קבורה דבהא כ"ע לא פליגי כדאמר ר' אבהו בשם ר"י וכדתני בר קפרא טעמא שלא תהא מניחתו מוטל בביזיון והולכת לבית אביה ולא פליגי ר' יונה ורבי יוסי אלא במה שנעשית אפטרופא לאחר קבורה דלר' יונה היורשין משביעין אותה אפי' פטרה גם מיורשין ולר' יוסי אין משביעין אותה:

הלכה ז

מתני' **הפוגמת כתובתה**. כדמפרש ואזיל במתני' דלקמן:

לא תפרע אלא בשבועה. בבבלי מפרש טעמא משום דפרע דייק דמיפרע לא דייק ורמו רבנן עליה שבועה כי היכי דתידוק:

עד אחד מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה. תקנת חכמים היא כדי להפיס דעתו של בעל:

מנכסים משועבדים. משום דאי הוי גבי מן הלוה גופיה והוה טעין לוה אשתבע לי דלא פרעתיך משבעינן ליה ואנן טענינן בשביל לקוחות דילמא אי הות גבית מן הלוה הוה טעין אשתבע לי ובעית אשתבועי השתא נמי אשתבע ושבועות הללו אע"פ שתקנת חכמים הן אינן אלא כעין של תורה בנקיטת חפץ שכל שבועות שתקנו במשנה כעין של תורה הן:

גמ' **כעין שבועת תורה ירדו להן**. חכמים ירדו בתקנה זו כעין של תורה וכלומר דלא תימא דהוי כמודה מקצת שהוא אומר לה התקבלת כתובתיך והיא אומרת לא נתקבלתי אלא מנה ושבועה מדאורייתא היא קמ"ל דאינה אלא תקנת חכמים כדמפרש ואזיל. וה"ג כמו שהוא בשבועות. וכתובה לא הוחזקה בידה לגבות אלא כמי שגבת מיכן והילך והוא כתובעה עם השטר וכו' ושם כתוב נפרעת שלא בשבועה וטעות הוא והעיקר כמו שהגהתי כאן וה"פ דרבי זעירא מסיק למילתיה שאין כאן שבועה דאורייתא שהרי כתובה לא הוחזק בידה לגבות כלומר שעדיין לא גבתה ועכשיו נשבעת ונוטל' ואנן קי"ל דכל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין הן ולא נשבעין ונוטלין:

אלא כמי שגבת. כלומר אלא שחכמים עשו אותה כמו שגבתה כבר ומיכאן והילך התביעה ביניהם שהוא תובעה עכשיו נפרעת ממני שטר של מאתים פרוע ובחנם היית גובה הכל והיא אומרת מנה ונמצא שהיא עכשיו כנשבעת ונפטרת והילכך לא תיפרע אלא בשבועה והיינו דקאמר שעשו אותה כעין שבועת תורה. וכגוונא דאמר בבבלי סבר רמי בר חמא למימר שבועה דאורייתא דמודה מקצת הויא ודחי לה רבא דמדאורייתא נשבעין ולא משלמין והיא נשבעת ונוטל' אלא מדרבנן וכדפרישית במתני':

תני הפוגמת. דוקא פוגמת לא תפרע אלא בשבועה ולא הפוחתת שהיא נפרעת שלא בשבועה:

היתה כתובתה מאתים. והוא אומר התקבלת כתובתיך:

והיא אומרת מנה. לא התקבלתי כלום אלא שמודה אני שמתחלה לא היתה כתובתי אלא מנה:

פוגמת בא משא ומתן בנתיים. כלומר יש כאן עכ"פ הודאה במה שנשא ונתן לה במקצת וכמודה במקצת היא אבל פוחתת לא בא משא ומתן בנתיים שהרי לדבריה לא נתן לה כלום אלא שפוחתת כתובתה מעיקרא היא:

כמה דאת אמר תמן. כמו דאמרינן במתני' עד אחד מעידה שהיא פרוע' לא תפרע אלא בשבועה ואימא נמי דכוותה בעד אחד מעידה שהיא פחותה דלא תפרע אלא בשבועה:

א"ר יוסי. שאני גבי פחותה דלא מהימן עד אחד לחייבה שבועה שהרי השטר לפנינו בשני עדים ובשעה שעד אחד מעיד שהיא פחותה הוי כהכחשה ואין עד אחד מכחיש את השנים אבל בפרעון לאו הכחשה היא:

הבן גובה שלא בשבועה. דהא דקי"ל אין אדם מוריש לבניו ממון שיש עליו שבועה דוקא בשהיה עליו שבועה מן הדין אבל בפוגם שטרו שהיא גופה אינה אלא מתקנת חכמים בכה"ג לא אמרי' אין אדם מוריש וכו' כדמסיק לקמן וכן אמרינן בבבלי שבועות דף מ"ח:

ונשבע שבועת יורש. אעפ"כ שבועת היורשין עליו שלא פקדנו וכו':

מתניתא דב"ש. בתמיה האי ברייתא לא אזלא אלא כב"ש דתנן בפ"ד דסוטה מתו בעליהן עד שלא שתו בש"א נוטלת כתובה אע"פ שאינה שותה דבעינן והביא האיש את אשתו וליכא ושמא זינתה ואין לה כתובה משום דקסברי ב"ש שטר העומד לגבות כגבוי דמי והנכסים בחזקת בעל השטר הן והבאים להוציא ממנה עליהם להביא ראיה וקס"ד דה"נ טעמא הוא הואיל והשטר בידו וכעומד ליגבות הוא:

אמר רבי יוסי. דלא דמי כלל דהתם טעמא דב"ש מפני שהיא אומרת הביאו לי בעלי ואני שותה שאני מוכנת ואין המניעה ממני אבל הכא טעמא אחרינא איכא וכ"ע מודים בה שהרי בדין היה שאפי' אביו לא ישבע אלא שתקנה תיקנו חכמים שישבע משום דפרע דייק וכו' ובו תיקנו ולא בבנו דכיון שמת וליכא טעמא דרמו רבנן שבועה עליה כי היכי דלידוק העמידוהו על דין תורה שגובה בלא שבועה:

נתחייב אביו שבועה בב"ד. בעלמא קאי כגון שמת לוה בחיי מלוה שכבר נתחייב מלוה לבני לוה שבועה ומת איך בנו גובה כדמפרש טעמא דאם לא כן מה אנן אמרין ויש אדם מוריש שבועה לבנו בתמיה:

את אמרת. כלומר לדידך אפילו בפוגם שטרו בב"ד נמי אין בנו גובה דהא נתחייב שבועה בב"ד והיותר נראה דגרסינן זאת אומרת כלומר דקס"ד דרבי אבין דפוגם שטרו נמי בכלל:

רב חסדא בעא. על הא דרבי אבין וכי בשביל שהלך זה שני פסיעות אלו לב"ד יהא מפסיד בתמיה דבפוגם חוץ לב"ד ומת את אמר בנו גובה ומפני שפגמו בב"ד יהא נפסד אלא לא אמרו כלל בפוגם שטרו אין אדם מוריש שבועה לבניו אלא במילי אחריני דוקא כדאמרן:

מנכסי יתומין וכו' אין פורעין מנכסי יתומין. אין ב"ד נזקקין לפרוע מנכסיהם אלא בשטר שהרבית אוכלת בו שהיה אביהם חייב לעכו"ם ברבית ומשום רווחא דיתמי וכגון שקיבל עליו לדון בדיני ישראל כדמוקי לה בערכין דף כ"ב:

אף לכתובת אשה. אם יש עליהן לפרוע כתובת אשה כדמפרש רבי ינאי טעמא מפני מזונות שכל זמן שאין פורעין לה הכתובה ניזונת היא מן הנכסים והוי נמי רווחא דיתמי:

מאן חש למזונות. כלומר שחוששין אנו בכל צדדי תקנות לפטור מזונות האשה מנכסי היתומים ר"ש היא:

דר"ש אומר במגבה הדבר תלוי. לקמן פרק אלמנה ניזונת גבי אלמנה המוכרת למזונות קאמר ר"ש משגבתה כתובתה במקצת שוב אין לה מזונות:

מאי כדון. ומה טעם לרבנן דלא חשו כ"כ משום מזונות:

מפני חינה. שימצאו הנשים חן בעיני האנשים כדמפרש ואזיל מפני שיהיו הכל קופצין עליה לישאנה אם יהיה לה ממון:

אף לגזילה ולנזקין. נפרעין מנכסי היתומי':

לגזילה מן הדא. דתנן בהגוזל בתרא שאם הניח להם אביהם נכסים שיש להן אחריות חייבין לשלם מהן גזילת אביהן:

לנזיקין מן הדא. דתנן בפרק הניזקין אין נפרעין כו' וכדמפרשינן התם כיני מתני' כן הוא הא דקאמר מן נכסי היתומים מן הזיבורית על נזיקין הוא דקאמר דאע"ג דדין הנזיקין מן העדית מנכסי יתומין אף הן אין נפרעין אלא מן הזיבורית:

והא תני עמד הבן תחת האב. לכל הדינין הבן עומד תחת האב לשלם לניזקין בעדית כו' אלמא אף מן היתומין גובין הנזיקין מעדית:

כאן ביתום גדול. מן העדית ביתום קטן מן הזיבורית. אבל בבבלי גיטין דנ"ט מסיק לה דבין מגדולי' בין מקטני' מן הזיבורית:

הלכה ח

מתני' **ר"ש אומר**. לעיל קאי אהא דאמרי רבנן המושיב אשתו חנוונית או אפטרופא משביעה כל זמן שירצ' ואם כתב לה נדר ושבועה אין לי וליורשי עליך אין יורשין משביעין אותה ואתא ר"ש לאפלוגי דכל זמן שהיא תובעת כתובתה היורשין משביעין אותה ואפילו כתב לה נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי עליך ואם אינה תובעת כתובת' אין יורשין משביעין אותה על אפטרופא שבחיי בעלה ואפי' לא פטרה מן השבועה דלית ליה להא דר"א ומחלוקתו דאמר לעיל במתני' משביע' כל זמן שירצה ואין הלכה כר"ש:

גמ' **כיני מתני' והנפרעת כו'**. כלו' לאו דוקא כתובת אשה אלא כל הנפרע שלא בפניו לא נפרע אלא בשבועה כדאמרי' פ"ז דשבועות:

ונפרעין מאדם שלא בפניו. בתמיה והתם קאי וכן איתא להא בשבועות שם ועל שאר הנפרעין שלא בפניו הוא דמקשה דלכתובת אשה איכא טעמא מפני מזונות או מפני חינה כדלעיל:

בשער שהרבית אוכלת בו. וזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו:

וב"ד גובין רבית. בתמיה:

תיפתר שערב לו מן העכו"ם. שלוה מן העכו"ם ברבי' וכגון שקיבל עליו לדון בדייני ישראל ולא קיבל עליו שלא ליקח רבית כדלעיל:

כהדא אלכסא. שם אמורא וכן הוא בריש פרק אע"פ א"ר אלכסא בשם חזקיה כו' ומבבל היה ואמר לרבי מנא אנן נוהגין יותר בטוב מכם שאנחנו כותבין פסק דין להתובע ואם בא הנתבע מוטב ואם לאו אנו מחליטין הנכסים שלא בפניו:

אמר ליה. רבי מנא אף אנן עבדין כן לאחר ששולחין אחריו ג' פתקאות להזמינו לדין ואם בא כו':

הגע עצמך דהוה. הנתבע במקום רחוק ואי אפשר להמתין או להוציא הוצאות כ"כ:

אנן משלחין כו'. כלו' שנותנין לו זמן ג' פעמים ל' יום ואם בא מוטב ואם לאו מחליטין הנכסי' שלא בפניו:

והוא שעמד בדין וברח. שאז מחליטין שלא בפניו אבל אם ברח קודם שעמד בדין אין מחליטין אלא מכריזין:

אשכחת אמר. מצינו אנו למדים חנן ור"ש אמרו דבר אחד חנן בריש פ' שני דייני גזירות מי שהלך למדינ' הים ואשתו תובע' מזונות דקאמר התם אין צריכה שבועה למזונו' ולא תשבע אלא לבסוף כשתבא לגבות כתובתה וכן ר"ש במתני' דאמר כל זמן שאינה תובעת כתובתה אין משביעין אותה. ובבבלי לא מסיק הכי אליבא דר"ש אלא כדפרישית במתני':

הלכה ט

מתני' **הוציאה גט ואין עמו כתובתה**. בגמרא מפרש לה:

גובה כתובתה. ואינו יכול לטעון פרעתיך והחזרת לי שטר כתובתיך וקרעתיו משום דתנאי כתובה מעשה ב"ד הוא וכל מעשה ב"ד כמאן דנקיט שטרא דמי:

אבד גיטי. שלא הוצאתיו לגבות כתובתי על ידו כדתנן גובה כתובתה ולא קרעוהו ב"ד אלא אבד ממני:

והוא אומר אבד שוברי. כבר הוצאת בבית דין וגבו ב"ד הכתובה על פי הגט וקרעוהו ולי נכת' שובר על הכתובה שאם תבא לגבות עוד מיורשי מכח אלמנות לומר לא נתגרשתי ולא נפרעתי יהיה לי השובר לעד ואבד הימני:

וכן בעל חוב שהוציא שט"ח. אחר שביעית ואין עמו פרוזבול זה אומר השמיטתו שביעית וזה אומר פרוזבול היה לי שלא תשמטנו שביעית ואבד:

הרי אלו לא יפרעו. דחיישינן שמא כבר גבתה בגט זה וזה השמיטתו שביעית דמאן צייית ליה:

מן הסכנה ואילך. שגזרו עכומ"ז על המצות והיו יראין לשמור גיטיהן ומשקיבלו שרפתו וכן פרוזבוליהן:

פרוזבול. מפרש בגיטין בפרק השולח הילל התקין פרוזבול וכו':

גמ' **הקורא ערער על מעשה ב"ד**. כגון כתובה ומזון האשה והבנות וטוען ואומר פרעתי שלא בעדים לא כל הימנו ולאו כלום הוא:

ולאו מתני' היא. ומאי קמ"ל ר"י דהא קתני במשנה דגובה בגט אפי' בלא כתובה משום דמעשה ב"ד הוא:

בבלייא מן דגלית לך. לאחר שגליתי לך החרס מן המרגלית את אמר לי ולא מתניתא היא שאני גליתי לך טעמו של דבר דמהכא נפקא לן דהטוען אחר מעשה ב"ד לאו כלום הוא. וכה"ג אמרינן בבבלי פרק שנים אוחזין דף י"ז:

רב אמר. מתני' במקום שאין כותבין שטר כתובה אלא סומכין על תנאי ב"ד ולפיכך היא גובה בגט והא דקתני בסיפא כתובה ואין עמה גט מפרש לה רבי זעירא לקמן:

מה דהיא מפקה היא גובה. כלומר אי נקיטה בידה הכתובה והוציאה לפנינו גובה ואי לא לא גביא:

חזר. רב מדבריו הראשונים ואמר אפילו במקום שכותבין כתובה עסקינן וגובה היא בגיטה:

מן רב חייליה מיתבא. מי שהוא גדול בכחו להשיב על דברי יבא וישיב:

היתיב רבי יוסי והא תני וכו'. כלומר לדבריך דאפילו במקום שכותבין כתובה גובה בגט א"כ תני התנא מילתא דאתי לידי הערמה בתמיה דהא איכא למיחש שתהא גובה בגיטה ומטמנת כתובתה וחוזרת וגובה בכתובתה. א"נ והא תני בברייתא דטעמא דסיפא דמתני' דאינה גובה בכתובה בלא גט דחיישינן שמא גבתה בגיטה וטמנה כתובתה וחוזרת וגובה וא"כ קשיא במקום שכותבין כתובה אמאי גובה מעיקרא בגט ליחוש שמא תטמין הכתובה ותחזור ותגבה ואכתי לא אסיק אדעתיה דכותבין שובר עד לקמן:

ומשני אין שם ב"ד. בתמיה הרי הב"ד יודעין מזה שפרע לה כשהוציאה הגט:

ופריך באינון דמתון. ובכה"ג שהב"ד מתו מאי איכא למימר דהא איכא למיחש דמפקא בבי דינא אחרינא וגביא:

ומשני ואין שם עדים. בתמיה והרי יהיו עדים שיודעין מזה:

התיבו גרסינן בשהלכו להם למדינת הים. כלומר דאכתי הקשו ואם העדים ג"כ הלכו להם למדינת הים ואין כאן עדים אחרים מאי תקנתא איכא:

ומשני אין שם אמולוגייא. בתמיה. אומלוגייא הוא בלשון יוני שטר שובר והודאה. הערוך. כלומר הא ודאי כתבת לו שובר כשפרעה וליכא למיחש למידי:

ולית רב אומלוגייא. קס"ד דלרב אין כותבין שובר ופלוגתא היא בפרק גט פשוט דאיכא למ"ד דאין כותבין לפי שזה צריך לשמור שוברו מן העכברים:

אית רב אומלוגייא וכו'. אית ליה לרב דכותבין שובר:

כרטיסן. הוא לשון אגרת ושטר בלשון רומי כלומר דמפרש טעמא דכותבין שובר משום האי דאמר וכו' שלפעמים אומר המלוה להלוה אבד שטרי עשה לי אחר וחיישינן לרמאות שמא אח"כ יוציא גם השטר הב' ויחזור ויגבה ולפיכך כשפורעו כותבין שובר:

איתליה כההיא דאמרה אבד וכו'. כלומר והכא נמי מהאי טעמא איתליה דכותבין שובר משום דאיכא למיחש שתאמר אבדה כתובתי עשה לי אחר' ולאחר זמן תגבה בב' הכתובו' ולפיכך כותבין שובר והשתא טעמ' דרישא דגובה בגט משום דכותבין שובר ובסיפא שהוציאה כתובה והוא טוען שהיה לי שובר ואבד ולפיכך הוא נאמן:

התיב ר' בא. הא אכתי איכא למיחש שתמתין עד שימות ותחזור ותגבה מן היורשין בתורת אלמנה כדתניא דחיישינן להא דהא תני וכו' וס"ל להאי מקשה דשובר לא מהני אלא לגביה אבל לגבי יורשין איכא למיחש דלא ידעי משובר כגון בקטנים דלא ידעי במילי דאבוה כלום:

ולא עליה להביא ראיה. כשתרצה לגבות מן היורשין בתורת אלמנה הרי עליה להביא ראיה שהיתה אשתו עד שמת ולא תוכל לגבות מהם שהרי נתגרשה ולא תמצא ראיה לדבריה:

ר"ז וכו'. כלומר דמוקי לרב נמי דאפי' במקום שכותבין כתובה ולעולם אין כותבין שובר ואם במקום שכותבין והיא אומרת לא כתבת ואין לי כתובה עליה להביא ראיה ובהכי מיירי רישא דמתני' שהביאה ראיה שלא כתב לה והילכך גובה בגיטה ואי במקום שאין כותבין והוא אומר כתבתי ושניתי ממנהג העיר וירא אני שמא תוציא הכתוב' ותחזור ותגבה עליו להביא ראיה שכתב ואם לא הביא ראיה גובה בגיט'. והיינו כרב ענן בבבלי דמפרש לה הכי אליבא דשמואל:

אשכח פרוזבלא דרבי יונתן. שאבד ממנו:

והוה פרי מיתן ליה. והיה ר' חייה רץ אחרי ר' יונתן ליתן לו. פרי לשון ריצה וטובא איכא כה"ג בהאי תלמודא והוי כ"ע פריי וכן במדרש איכה והוי פרי אבתריה:

לית אנא צריך לי'. דנאמן המלוה לומר פרוזבול היה לי ואבד כדאמרי' בבבלי פ' השולח דל"ז:

נאמן המלוה לומר שטר זה פרעתיו. כלומר פרוזבול זה הנחתיו לילך לאיבוד ופרעתיו הוא לשון סתירה וביטול כמו תפריעו את העם ממעשיו וכדומה. וא"א לגרוס נאמן הלוה דמה שייך הכא וכן משמע מדלקמיה:

מתני' אמרה כן. דנאמן לומר היה לי ואבד:

ואיפשר כן. דקתני שלא בפרוזבול ומשמע דלא כתב פרוזבול כלל בתמיה אלא לאו פרעתיו וקרעתיו קאמר וה"נ כן:

הלכה י

מתני' **שני גיטין ושתי כתובו**'. זמן כתובה ראשונה קודם לזמן גט ראשון וזמן כתובה שניה קודם לגט שני כדמפרש בגמר':

גובה שתי כתובות. שהרי גירשה והחזירה וכתב לה כתובה שנייה:

שתי כתובות וגט. שקדמו שתיהן לגט ובגמרא מפרש לה:

כתובה ושני גיטין. כתובה בנישואין הראשונים וגירשה והחזיר' ולא כתב לה כתובה וחזר וגירשה:

כתובתה. שכתב לה כשהיה קטן קיימת וכן בגר כתובה שכתב לה בהיותו עכומ"ז:

גמ' **והוא שיהא הגט יוצא מכתוב' לכתובה**. כלומר שכל כתובה קודמת לגט שאחריו כדפרישית במתני' וגט ראשון הוא בין כתובה לכתובה אבל כשקדמו שתי הכתובות לגט ראשון לא שהרי כשהחזירה לא כתב לה כתובה ואינה גובה אלא אחת כדתנן שתי כתובות וגט כו':

עד כדון בשוות. אשתי כתובות וגט א' קאי דאינה גובה אלא אחת בשהיו סך שתי הכתובות שוות ואי זו מהן שתרצה תגבה מזמן הראשונ' או מזמן השניי':

היה בזו מנה ובזו מאתים. איזו מהן גובה:

בראשונה. כתובה הראשונה וטורפת לקוחו' מזמן הראשון:

והתוספ' גובה מן זמנה של השניה. כלומר הא דאמרי' בשניה אם תרצה לגבו' התוספ' גובה מזמן שנייה ואם תרצה לגבות בלא התוספ' תגבה מן זמן הראשונה:

לית הדא אמרה. בניחותא היא כלומר ודאי לא שמענו דין זה מהמתני' דקתני שתי כתובות שהן שוות אינה גובה אלא אחת וכן נמי הא דלקמיה:

ההן דיזיף. הלוה מחבירו וכותב לו שטר וחזר ולוה ממנו כפי אותו סך הראשון צריך שיכתוב לו בשטר השני לבד מן שטר הראשון שיש לי אצלך דאל"כ אינו גובה אלא אחד כמו בשתי כתובו':

אורחא דאיתתא. טעמא מפרש מפני מה אמרו בשתי כתובו' אינה גובה אלא אחת משום דדרכה של אשה כשמאבדת כתובתה תאמר לעשו' לה אחרת וחיישינן שאבדה הראשונה ועשה לה השניה והילכך אינה גובה אלא אחת:

אלא כי. האי אלא בניחותא הוא כלומ' כן נמי אורחא דבר נש לומר אבד שטרי עשה לי אחר והילכך צריך לכתוב לבד מן שטר הראשון דאל"כ חיישינן שמא אבד הראשון ועשה לו האחר ואינו גובה אלא הא':

אלא כי אפשר יודי ליה. בתמיה כלומר אלא אפשר לומר דהוא מודי ליה שהראשון הוא מזויף להא לא חיישינן אלא דטעמ' שמא אבד הראשון כדאמרן:

אעיל עובדא קומי רבי יוסי. שאל השאלה זו לפניו אהא דקתני במתני' המגרש את אשתו והחזירה על מנת כתובה ראשונה מחזירה ואכתובה ושני גיטין קאי ופריך לא כן אר"י שטר שלוה בו ופרעו אל ילוה בו באותו יום שכבר נמחל שיעבודו כדאמר בבבלי פרקין דף פ"ה ובהרבה מקומות והכא נמי נימא אחלה לשיעבודא קמייתא כשמחזירה:

כאן בשלא פרעו. לא נמחל שיעבודו ומתני' נמי בשלא פרע לה הכתובה קודם שהחזירה וקמ"ל דאף על גב דהוציאה שני גיטין אין לה אלא כתובה אחת שעל מנת כתובה ראשונה מחזירה:

תרין אמורין. פליגי בהא דקתני במתני' קטן שהשיאו אביו כתובתה קיימ' חד אמר דוקא אעיקר כתובה קאי אבל לא לתנאי כתובה ולשארי דברים וחד אמר לתנאי כתובה נמי וכהאי גוונא פליגי בבבלי סוף פירקין אם יש לה תוספת או לא וכן בהמגרש אשתו והחזירה דעל מנת כתובה ראשונה החזירה פליגי הכי נמי אם דוקא לכתובה או אפילו לתנאי כתובה נמי כדלקמן ריש פרק הנושא:

ניחא גר. דקתני כתובתה קיימת כשמגרשה עכשיו אלא קטן וקטן מגרש בתמיה:

קיימתיה. למתני' כהאי דאמר רבי אלעזר בפ"ק גבי חרש ושוטה שכנסו דאין להן כתובה נתפקח החרש ונשתפה השוטה ורצה לקיימה כתובתה מנה ואר"א והוא שבא עליה משנתפקח או משנשתפה והכא נמי בשבא עליה משהגדיל וקמ"ל שאף על פי שלא חידש לה כתובה משהגדיל כתובתה הראשונה קיימת:

סליק פירקא בס"ד

פרק י

הלכה א

מתני' **מי שהיה נשוי**. יורשי הראשונה קודמים ליורשי השניה. אם מתו נשיו אחריו עד שלא הספיקו לגבות:

נשא הראשונה ומתה. בחייו ונשא שניה ומת הוא ויורשי הראשונה באין ותובעין כתוב' בנין דכרין:

שנייה ויורשיה קודמין. שהיא בעלת חוב אבל הראשונים באי' לירש את אביהם דאינון ירתון תנן לפיכך פורעין את החוב תחילה והשאר יירשו:

גמ' **מתניתא**. דקתני הראשונה קודמת לענין כתובה דוקא אבל לענין מזונו' אחר מותו מתנאי כתובה שתיהן שוות:

כתובה וקבורה. כתובת אשה והוצא' הקבורה של הבעל ואין שם אלא כדי אחד מהן מי קודם:

כתובה ומלוה בעדים. מלוה ע"פ דמלוה בשטר כבר תנינן בפרקין דלעיל הלכה ב' לכושל שבראיה כו' כדמפורש שם ובעי הכא כתוב' ומלוה ע"פ מי הוא הכושל שבהן:

ופרנסת בנות. לנדוניא:

מ"ד. ופשיט לה האי בעיא בתרייתא דתליא בפלוגתא דפליגי בה אמוראי בפרק מציאת האשה הל' ו' אם גובין לפרנסת הבנות מן משועבדין:

פרנסת בנות קודמת. דלא עדיפ' כתובת אשה ממשועבדין:

לא אמר. במתני' שני' ויורשי' קודמין אלא דוקא נשא את הראשונה ומתה בחייו ונשא את השני' ומת וטעמא כדפרישית במתני' שהשניה ב"ח היא ויורשי ראשונה מכח ירושת כתובת בנין דכרין הן באין אבל נתגרשה הראשונה כב"ח היא והיא קודמ' לשני':

כהדא דתני. בתוספת' פרקין:

גירשה ולא נתן לה. עדיין כתובתה ונשא אחרת ואח"כ החזיר הראשונה וחידש לה עוד כתוב' שני' על כתובתה הראשונה:

של ראשונה. כתובתה הראשונה קודמת לשניה ויורשיה:

והשני' ויורשי' קודמין ליורשי הראשונה. בכתובה שני' שלה:

אמר בן ננס יורשי הראשונה אומרי' כו'. אמתני' קאי דקתני נשא את הראשונה ומתה נשא שניה ומת הוא יורשי שניה קודמין ליורשי ראשונה ומדקתני קודמין ש"מ דאף ליורשי ראשונה יש להן כתובת בנין דכרין אלא דיורשי השניה קודמין מפני שהן באין מכח חוב ולא אמרינן דלא איתקון כתובת בנין דכרין אלא היכא ששתיהן מתו בחייו וכתובת האחת מרובה משל חבירתה דתרוייהו בתורת בנין דכרין אתו עכשיו שהוא מכח ירושת האב לשניהם ולא אתי לאינצויי אבל היכא שמתה אחת בחייו ואחת במותו כדמיירי במתני' שעכשיו בני השניה באין על כתובת אמן בתורת ירושת חובת אמן ולא מכח אביהם בא להם ובני ראשונה באין ליטול כתובת אמן מכח ירושת האב וחיישינן לאינצויי שיאמרו בני השניה לבני הראשונה לא תטלו בירושת אבינו יותר ממנו והילכך לא שקלי בני הראשונה כתובת בנין דכרין הא לא אמרינן אלא אפילו אחת בחייו ואחת במותו נמי תקון כתובת בנין דכרין כדמפרש בן ננס טעמא:

יורשי הראשונה. מפני שיורשי הראשונה אומרים ליורשי השניה הבאין ליטול כתובת אמן ואינם רוצין שיטלו בני הראשונה כתובת אמן:

אם כב"ח אתם. בשביל כתובת אמכם טלו את שלכם וצאו ואם לאו שאין אתם כב"ח אנו ואתם נחלוק בשוה בירושת אבינו:

אמר לו ר"ע בני שניה קפצה עליהן ירושת תורה. משעה שמת הבעל בתייה של שניה קפצה תורת בנין דכרין מלפני בני הראשונה ונפלה אף לבני השניה להיות כשאר ירושה של תורה לפיכך הן נוטלין כתובת אמן שהיא נגבית בתורת חוב וחוזרין וחולקין השאר בשוה ואין להן לבני הראשונה כתובת בנין דכרין ופליגי רבי מנא ורבי יוסי בר' בון בפירושא דפלוגתת בן ננס ור"ע:

רבי מנא וכו'. ע"כ דמוחלפת הגי' וה"ג בדברי רבי מנא אבל אם אין שם דינר יתר אף בן ננס יודי לר"ע בני השניה קפצה כו' ובדברי רבי יוסי ב"ר בון גרסינן אבל אם יש שם יתר דינר אף רבי עקיבא יודה לבן ננס שאלו ואלו חולקין בשוה. וה"פ למאי דקיימא לן בשאין שם מותר דינר על הכתובות לא נתקנה כתובת בנין דכרין דהיכא דמיעקרא נחלה דאורייתא לא תקינו רבנן כדתנן במתני' דלקמן וקאמר רבי מנא בשיש שם דינר יתר נחלקו כלומר אפי' יש שם מותר דינר פליג רבי עקיבא דקסבר רבי עקיבא אחת בחייו ואחת במותו אין לראשונה כתובת בנין דכרין ובן ננס סבירא ליה דיש להן כדפרישית לעיל ודוקא אם יש שם מותר דינר אבל אם אין שם מותר דינר אפילו בן ננס מודה דאין לראשונה כתובת בנין דכרין ולא אמרינן כתובה נעשית מותר לחבירתה כלומר דנחשוב כתובת בני השניה שהיא נגבית בתורת חוב כירושה ולא מיעקרא נחלה דאורייתא וכמותר דינר דמי הא לא אמרינן:

א"ל רבי יוסי ב"ר בון הך דלא תניתא וכו'. מה שלא שנינו בפלוגתא את עושה פלוגתא בתמיה דהא מדקאמר בן ננס טלו את שלכם וצאו משמע דאין שם מותר דינר ולא פליגי בהא דקאמרת אלא דכ"ע אחת בחייו ואחת במותו יש להן לבני ראשונה כתובת בנין דכרין והכא לא פליגי אלא בשאין שם דינר יתר ובכתובה נעשית מותר לחבירתה פליגי דבן ננס סבר אין לך ירושה גדולה מזו מה שגובין בני השניה כתובת אמן בתורת חוב שכשיצא שט"ח על אביהן אלו ואלו מצווין לפרוע חוב אביהם והן הן ירושתן ולא מיעקרא נחלה דאורייתא והילכך אף בני הראשונה נוטלין כתובת אמן ור"ע סבר אין כתובה נעשית מותר לחבירתה ובני השני' הן נוטלין כתובת אמן שהיא לעולם נגבית בתורת חוב ולא בתורת בנין דכרין ובהא כ"ע לא פליגי אבל בני הראשונה אין להן הואיל ואין שם מותר דינר:

אבל אם יש יתר דינר אף ר"ע מודה לבן ננס שאילו ואילו חולקין בשוה. כלומר אם אין רוצין בני השניה שיטלו בני ראשונה כתובת בנין דכרין חולקין בשוה כדאמר בן ננס

לעיל ואם לאו כו' ולכ"ע אחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין דכרין אף לבני ראשונה. וא"א לקיים גירסת הספר דהא לא פליגי אלא בכתובת אמן של בני הראשונה אבל בבני השניה לכ"ע ע"כ נגבית בתורת חוב לעולם והמעיין בבבלי יראה דאתייא דרבי מנא דהכא כרב יוסף דהתם ודרבי יוסי ב"ר בון כרבנן דבי רב ותו לא מידי:

והחוב ממעט. אם יש שם מותר דינר על שתי הכתובות ויש עליהן חוב מאביהם ממעט הוא שצריכין לשלם החוב ולא הוי כמותר דינר:

ודכוותה החוב מרבה. כדמפרש ואזיל היך עבידא היה שם שדה של אביהם אצל אחרים והיא עתידה לחזור להן ביובל רואה אותן כאילו מוחזרת גרסינן כלומר אע"ג שאין עתה בידם הרי עתידה לחזור להן וכמותזרת היא ויש שם מותר על שתי כתובות. היך עבידא כו'. מילתא באפי נפשה היא דשואל הש"ס היך הדין בכה"ג אם קידש רחל ולא כנסה עדיין וכנס לאה מקודם ואח"כ חזר וכנס רחל כתובתה של מי קודמת כתובת רחל קודמת שכבר קידשה מקודם או של לאה קודמת שכנסה קודם לרחל וקאמר דתליא בפלוגתא דר"א בן עזריה ורבנין דפליגי בריש אע"פ לרבנן כתובה מן האירוסין שוה בדינה לכתובה מן הנשואין דקאמרי התם נתאלמנה או נתגרשה מן האירוסין גובה את הכל בין עיקר בין תוספת וכן הכא כתובת רחל שכתב לה מן האירוסין קודמת דבכל הדינים כתובה מן האירוסין וכתובה מן הנשואין שוין הם וכל הקודם קודם:

וע"ד דר' אלעזר בן עזריה. דאמר התם דמן האירוסין אינה גובה את הכל ואין כתובה מן האירוסין שוה בכחה לכתובה מן הנשואין:

לאה קודמת. דלא חשיבא קידושי דרחל הקודמין לגבי נשואה דלאה שקדמתה. א"נ דעיקר הספק בתוספת הוא מי היא הקודמת לגבות התוספת הואיל ועכשיו כנס לרחל וכבר כתב לה מן האירוסין וקאמר דתליא בפלוגתא דלר"א בן עזריה חיוב התוספת על לאה קודמת שאינה נגבית אלא מן הנשואין ונשואין קדמו ולרבנן אף התוספ' של רחל קודמת ועיקר:

אומר. כלומר דדחי לה הש"ס דאימר אף ר"א בן עזריה מודי בה שרחל קודמת דלא אמר מן האירוסין אינה גובה תוספת אלא בשלא כנסה אבל מאחר שחזר וכנס רחל נשתעבדו הנכסים למפרע משעת הקידושין אף להתוספ' שלה והיא קודמת:

למה זה דומה וכו' נשתעבדו הנכסים מיכן ולבא. כלו' שנשתעבדו לו הנכסים למפרע מיום שאמר לו שהרי אמר לו מעכשיו וה"נ הואיל וקידש לרחל וכתב לה התוספת מעכשיו ולכשיכנסנה תגבה כיון שכנסה נשתעבדו הנכסים למפרע משעת הקידושין:

אבל אם אמר וכו'. מסקנא דמילתא דהאי דינא נקט לה דאם לא אמר מעכשיו לא נשתעבדו לו אלא לאחר י"ב חדש:

ימים שבנתיים. נראה דלענין הפירות קאמר ימים שבנתיים מי אוכל פירות ומשום איסור ריבית הוא דקא בעי וקאמר דפלוגתא דר"מ ורבנן היא דפליגי בפ"ק דב"מ דף י"ג לר"מ דוקא שטר שכתוב בו אחריות נכסים גובה מן המשועבדין ולרבנן אפילו אין כתוב בו אחריות נכסים גובה מהמשועבדים שמשעת הלואה נתחייבו הנכסים לו וה"נ לר"מ בשטר הוא דנתחייבו הנכסים והרי לא שיעבד לו בשטר אלא כשיגיע י"ב חדש ולא יחזיר לו המעות וימים שבנתיים הלוה אוכל פירות אבל לרבנן בכסף נתחייבו משעה שהלוה לו המעות וכשיגיע י"ב חדש ולא החזיר לו מעותיו נשתעבדו לו הנכסים למפרע משעת הלואה כיון שאמר לו מעכשיו והמלוה אוכל פירות ואין בו משום ריבית:

הלכה ב

מתני' **והיתומין מבקשין כתובת אמן**. שכתובה של אחת מהן מרובה משל חבירתה ואומרים בניה כתובת בנין דכרין נטול וכן אתם והשאר נחלוק:

חולקין בשוה. כשאר כל הירושות ואין נוטלין כתובת בנין דכרין:

ואם אמרו היתומין. בני הכתובה הגדולה:

הרי אנו. מעלין על נכסי אבינו. מעלין דמיהן לקבלם עלינו ביוקר כדי שיהא שם מותר דינר ויטלו כתובת אמן:

גמ' **הדא היא דאמר ר' אימי וכו'**. כלומר דפריך דהרי עיקר תקנת בנין דיכרין הוא מטעם כדי שיתן אדם לבתו בעין יפה כדאמרינן בפרק נערה ואם כן מעתה אפילו אין שם יתר דינר יטלו ומה ראו חכמים לחלק בזה:

בשעה שאת אין יכול לקיים דבריהן. עם דברי תורה שאין שם מותר דינר ומיעקרא נחלה דאורייתא ולא תקינו רבנן בכה"ג:

מת אחד מן האחין. בשאין שם אלא שתי כתובות ומת אחד מן אותן שתי כתי היתומין אעפ"כ כולן חולקין בשוה:

לכן צריכא. כלומר דקשיא ליה מאי קמ"ל פשיטא הא לא נתרבתה הירושה בשביל שמת א' מהן והרי עכשיו שאר האחין יורשין חלקו של זה שמת אלא לא כן צריכא בשלא חלקו עדיין הנכסים והא קמ"ל:

שלא תאמר. כלומר שלא תאמר הואיל ולא חלקו עדיין הנכסים ולא זכה בהן זה המת יעשה כמי שאינו כן וכלומר שלא היה מעולם:

ותירשנו כתו. כלומר הכת שלו שהן אחיו מאמו יורשין אותו שהרי כמי שלא היה זה מעולם והן יורשין כתובת אמן קמ"ל הואיל והיה בשעת מיתת האב אע"פ שלא חלקו זכה בחלקו בכתובת אמו וכשמת יורשין כל האחין חלקו אפי' בני כת שנייה שכולן אחיו מאביו הן:

היה שם בכור. בין אילו שתי כתי הבנים:

את אמר הבכור נוטל פי שנים. כלומר זה ודאי דהבכור נוטל פי שנים אפילו בכתובת בנין דיכרין דהא קי"ל אין הבכור נוטל פי שנים בנכסי האם כדתנן פ' י"נ היינו בנכסים שירשו מאמן אבל הכא לאו ירושת אמן מיקרי אלא שבאה מכח אמן והרי מתה בחיי אביהן ונמצא שעכשיו בתורת ירושת אביהן בא להן:

מהו נוטל פי שנים. אלא הא קא מיבעיא לן במאי הוא נוטל פ"ש:

בכתו. כלומר בכת שלו והיינו בכתובת אמו שחולק בין אחיו הוא נוטל בהן פי שנים:

או פי שנים בכל האחים. לאו כנגד כל האחים קאמר דהא אין הבכור נוטל פי שנים אלא כאחד מן האחין ולא בכל הנכסים אלא בכל האחים של שתי הכתות קאמר כלומר שחולקין שתי הכתובות בין כל האחין ומהן נוטל הבכור פי שנים כנגד א' מן האחים והיינו בכל האחין וטעמא הואיל ואין כאן אלא שתי הכתובות וכולן חולקין בשוה לא חשיב כאלו ואלו יורשין כתובת אמן אלא כחולקין בירושת אביהן דמי:

היו שם שתי כיתי בנות כולהן. הבנות חולקות בשוה דלא נתקנה אלא בזכרים ולא בנקיבות ולאו דוקא שתי כיתי בנות אלא אפי' בת בין הבנים אין הבת נוטלת כתובת אמה דלא אמרו אלא כתובת בנין דכרין כדאמרינן בבבלי פרק נערה דף נ"ב:

היה שם בכור וכו'. היינו בעיא דלעיל ונראה דמייתי לה אדר' הושעי' דבעי נמי כה"ג אם היו שני כיתי בנים כמו דמיבעיא לן לעיל:

בכל כתובות גרסינן. והיינו בכל האחין כדפרישית:

מאימתי שמין להן. הירושה אם יש שם מותר דינר או לא וכגון שהיו מועטין בשעת מיתה ולא היה שם מותר דינר ונתיקרו בשעת חלוקה ונתרבו:

בסוף. אחר שעת חלוקה אזלינן ולא אחר שעת מיתה:

לא אתון דאמרין בשם רבנין. בשם רבכון דהוא ר' מנא דאמר לעיל לא כן צריכא בשלא חלקו דקמ"ל דהואיל בשעת מיתת האב היה חי זה הבן זכה הוא בחלקו אף על פי שלא חלקו הנכסים ויורשין כל האחין מן האב חלקו אלמא דאחר שעת מיתה אזלינן ולא אחר שעת חלוקה:

אבל. באמת כלומר על כרחך דכך הוא דמשעה ראשונה שמין להן והכל הולך אחר שעת מיתה אם יש שם מותר דינר אף על פי שנתיקרו או הוזלו אח"כ:

הלכה ג

מתני' **היו שם נכסים בראוי**. שראוי ליפול להם ירושה מאבי אביהן אחר מות אביהן ולכשתפול יהיה שם מותר דינר בשתי הירושות:

אינן כבמוחזק. אינן נחשבין להיות כאלו הן מוחזקין בידן ויש כאן מותר דינר:

שיש להם אחריות. קרקעות ובגמרא פליגי בה והלכה כחכמים אליבא דרבי יוסי בר בון:

גמ' **בעיקר שתי כתובות פליגין**. דר"ש סבר אין תקנת כתובת בנין דכרין נוהגת אלא בקרקע ולרבנן אפי' במטלטלין אבל באותו הדינר המותר כ"ע מודים אפי' מטלטלי הוי מותר:

כ"ע מודים בעיקר ב' כתובות. שהן דוקא קרקע ואפילו בזמן הזה דנהיגי דמטלטלי דיתמי משתעבדי לב"ח ולכתובת אשה אין כתובת בנין דכרין נוהגת אלא בקרקע ולא פליגי אלא באותו הדינר המותר ולרבנן אפי' במטלטלי סגי:

ברם נהגו בסוריא להיות גובין. הכתובה:

מן הנחשת ומן הצועות. המצעות של מטה וכלומר דנהגו לגבות כתובה אפילו ממטלטלין:

ובלבד מן הצועות שבאותו לילה. כלומר מה שהכניסה לו בלילה הראשונה דסמכה דעתה עלייהו:

ומן הגמלים. כדאמר בבבלי פ"ו דף ס"ז גמלים של ערבייא אשה גובה פורנא מהם:

ודכוותה. כמו דאמרי' בצועות וכן בבשמים שאינה גובה אלא ממה שהכניסה לו בלבד:

כמנהג מקומה. שהיו נוהגין שם לגבות כתובה מן המטלטלין:

הלכה ד

מתני' **של זו מנה וכו'**. ושלשתן נחתמו ביום אחד דאי בשלשה ימים הקודמת בשטר קודמת בגיבוי או שלא הניח אלא מטלטלין דבזמן הזה ניגבת כתובה מהן ואין דין קדימה במטלטלי וכגון שלא כתב שהקנה לה מטלטלי אגב קרקע:

חולקות בשוה. שהרי כח שלשתן שוה בשיעבוד מנה דבכולהו איכא מנה:

היו שם מאתים. ואין לבעלת מנה שיעבוד אלא במנה אבל במנה שנית אין שיעבוד לשטרא של בעלת מנה. של מנה נוטלת חמשים. בבבלי פריך שלישית מנה היה ראוי שתיטול ואמאי נוטלת חמשים שהוא חצי מנה ומשני מתני' איירי דאמרה בעלת מאתים

לבעלת מנה דין ודברים אין לי עמד במנה המשועבד לך ולא יתמעט חלקך בשבילי הילכך היא ובעלת ג' מאות חולקות אותו ובגמרא מפרשינן לה:

של מאתים ושל ג' מאות שלשה שלשה של זהב. שלאחר שלקחה בעלת מנה חמשים נשאר זכות בעלת מאתים שוה עם זכות בעלת ג' מאות במנה וחצי הנשאר וכל אחת מהן נוטלת שלשה דינרי זהב שהן ע"ה דינרים של כסף שכל דינר זהב הוא כ"ה דינרים של כסף:

היו שם שלש מאות. מנה ראשון משועבד לכולן והשני לבעלת ר' ולבעלת ג' מאות והשלישי לבעלת ג' מאות בלבד:

של מנה נוטלת חמשים ושל מאתים מנה. וכגון דאמרה לה בעלת ג' מאות לבעלת מנה ולבעלת מאתים דין ודברים אין לי עמכם במנה הילכך מנה הראשון חולקות בעלת מאתים ובעלת מנה נמצאת בעלת מנה נוטלת חמשים ובמנה השני חולקות בעלת המאתים ובעלת ג' מאות נמצאת בעלת המאתים נוטלת מנה חמשים שחלקה מהמנה הראשון עם בעלת מנה וחמשים מהמנה השני שחלקה עם הבעלת ג' מאות והמנה הג' נוטלת כולו בעלת הג' מאות נמצאת נוטלת ששה דינרי זהב שהן מנה ומחצ' ומסיק בבבלי דמתני' רבי נתן היא ואינה הלכה דאמר רבי אין אני רואה דבריו של רבי נתן בזה אלא חולקות בשוה דהואיל וכל נכסיו אחראין לכתובה כל שלשת המנים משועבדים לבעלת מנה כשאר חברותי' עד שתגבה כל כתובתה הילכך חולקות בשוה:

שהטילו לכיס. זה מנה וזה מאתים וזה ג' מאות ופיחתו או הותירו המעות מחמת עצמן כך הן חולקין לפי הממון אבל אם קנו סחורה ופיחתו או הותירו אין חולקין לפי הממון אלא כולן חולקין בשוה לפי מספרי השותפין כדאמר בגמרא וכן הלכה:

גמ' **שמואל אמר שוחדא דדיינא**. כמו שודא דדיינא כדמפרש ואזיל לב' שטרות שיצאו על שדה אחת שמכר לב' בני אדם ביום א' הכל לפי ראות עיני הדיינין מחליטין לאיזה מהן שירצו:

אין שם אלא מנה חולקות בשוה. וקשיא לשמואל דאמר שודא דדיינ':

לא שוחדא דדיינא את אמרת. בתמיה ותירוצא הוא כלומר הא שמואל לא קאמר אלא היכא דאיכא שודא דדיינ' שיכולין הדיינים להכריע ולייפות כחו של זה מזה אבל מתני' מיירי במקום שאין להכריע ולייפות כח אחת מהן והילכך חולקות בשוה דהתנא לא בא אלא ללמד דין חלוקתם:

והא תני. בתוספתא והובאה בבבלי י"נ דף קכ"ד:

הבכור נוטל פי שנים. דכיון דמלוה בשטר הוא מוחזק הוא ולא ראוי והבכור נוטל פי שנים:

עוד יצא עליהן. כלומר וכן אם יצא עליהן שט"ח מחוב אביהם דאמרינן לפי מה שנטל כך הוא נותן ולא אמרינן שודא דדייני להכריע ולייפות כחו:

עוד היא לשוחדא דדייני אתאמרת. בתמיה וכי שייך התם שוחדא דדייני דבדין הוא כפי שהוא נוטל כך יהא משלם ושאני דשמואל:

ל"ש. כלומר רבי אבון מפרש למילתיה דשמואל הא דאמרי' שוחדא דדייני לא שנא בין ב' שטרות לב' בני אדם שיצאו על שדה אחת ואין ידוע לאיזה מהן לאיזה שירצו ב"ד מחליטין:

בין שטר אחד. לאדם אחד שיצא על שני שדות ואין ידוע איזו כדלקמן הלכה ה':

שמואל אמר במרשות זו את זו. אמתני' קאי דקתני של מנה נוטלת חמשים ואע"ג שאין מגיע לה אלא שליש של מנה הראשון שהרי במנה השני אין לה חלק בה משום דמתני' מיירי במרשות זא"ז ובשהרשת השלישי' את השניה שנתנה לה כח והרשאה לדון עם הראשונה ואמרה לה השניה לראשונה לא מנה אית לך קח חמשים ולכי וסילקה נפשה מכ"ה זהובים מה שיש לה חלק בהן וכן מחלק השלישית ע"י הרשאתה ונשארו ע"ה זהובים וחולקות כולן ולפיכך נוטלת הראשונה חמשים:

הדא דאת אמר. שחולקין לפי המעות דוקא שהרויחו במעות עצמן כגון שהיתה הסלע חסירה או יתירה והרויחו בה דרך החילוף או הפסידו וטעמא דכל חד וחד מאי דיהיב שקיל:

אבל לשכר ולהפסד. כלומר שלקחו סחורה במעותיהן ונשאו ונתנו בהן וע"י כן פיחתו או הותירו כולן חולקין בשוה:

וקשיא עלה. דזה נתן מאה דינרים וזה עשרה ואת אמר אכין דחולקין ואמאי:

חברייא אמרין. דהיינו טעמא שיכול הוא לומר לו על ידי עשרה דינרים שלי שהשלמתי לסך עלתה הסחורה רבה שלקחנו ע"י זה יותר והשכר מצוי ואלמלא עשרה דינרים שלי לא היית יכול לקנותה:

עד כדון דהוות פרגמטיא זעירא הוות פרגמטיא רובה. מאי כלומר אם נשתתפו במעות הרבה ובלא מעותיו היה יכול לקנות סחורות הרבה מ"ט דקאמרת חולקין:

יכול הוא מימר ליה וכו'. בעל העשרה דינרים יכול הוא לומר בעוד שאתה מוכר פעם אחד יכול אני למכור עשרה פעמים שאני בקי בטיב משא ומתן יותר ממך:

עד כדון במקום קרוב. כשהן נושאין ונותנין ומשתכרין במקום קרוב:

במקום רחוק. שאינו יכול לומר כן אמאי שהרי זה יכול לישא וליתן ולהרויח במעותיו כמה פעמים עד שזה הוא חוזר:

יכול הוא מימר ליה. בעוד שאתה הולך וחוזר משם פעם א' יכול אני לילך ולחזור עשרה פעמים שאני מהיר יות' ממך:

תמן תנינן. ריש פ' שור שנגח ד' וה' וז"ז ישלם להאחרון כו' ר"ש אומר שור שוה מאתים שנגח שור שוה מאתים ואין הנבילה יפה כלום זה נוטל מנה וזה נוטל מנה חזר ונגח שור אחר שוה מאתים האחרון נוטל מנה ושלפניו זה נוטל נ' זוז וזה נוטל נ' זוז חזר ונגח שור אחר שוה מאתים האחרון נוטל מנה ושלפניו חמשים זוז ושנים הראשונים דינר זהב ומוקמינן התם דס"ל לר"ש כר"ע דאמר הבעלי' והניזק שותפי נינהו בשור המזיק ושניה' מתחייבים בנזקיו האחרונים ולפיכך משלמין כסדר הזה דבנגיחה שניה משלם הניזק הראשון החצי משלו ואינו נוטל אלא חמשים וכן בנגיחה השלישית משלם הניזק שלפניו החצי משלו ושנים הראשונים שהן הבעלי' וניזק הראשון משלמים כל א' רביעי' נזקו שהוא דינר זהב והאחרון לעולם נוטל מנה כפי חצי נזקו המגיע לו:

ר' שמואל בשם ר' זעירא גרסי' וכן הוא התם:

וכן לשכר. אם השביח שור המזיק יש לאחרון חצי השבח ולשלפניו החצי ממנו ולראשוני' רביע לכל אחד:

דר' זעירא פליגא על דרבי אלעזר. דאמר לעיל דבשכר והפסד חולקין השותפין בשוה ולא לפי המעות ור"ז קאמר דחולקין לפי המעות:

ר' מנא אמר קומי ר' יודן. שאני התם דמי לא מודה ר"א שאם התנו ביניהן מתחלה שיהא כל אחד נוטל לפי מעותיו יטלו כפי תנאן שכל תנאי שבממון קיים:

שוורים כמותנים הן. והתם בשוורים נמי כמי שהותנו מתחילה הוא דלא שייך לומר שיחלקו בשוה שהרי לא נשתתפו לדעת והוי כמו שלקח זה בשלו וזה בשלו שחולקין לפי המעות:

חזר. ר' מנא ואמרה להא קומי ר' יוסי:

אמר לי'. ר' יוסי:

בפירוש פליגין. אני שמעתי בפירוש דפליגי ר"א ור"ז בהאי דינא לר"א סתמן אם נשתתפו בסתם חולקין בשוה ולר"ז אפי' בסתם כל אחד נוטלן לפי מעותיו:

הלכה ה

מתני' **הראשונ' קודמ' לשנייה**. אותה שזמן כתובתה מוקדם קודמת לשנייה שזמנה מאוחר וכן כלם:

הראשונה נשבעת לשנייה. אם שניה טוענת השבעי לי שלא גבית משל בעלי כלום דשמא לא ישאר לי ממה שאגבה כתובתי ואף שלישית תאמר כן לשנית ורביעית לשלישית אבל רביעית נפרעת שלא בשבועה וכגון שאין שם יורש אחר או ב"ח שישביענה:

אמר בן ננס כו'. בבבלי מפרש פלוגתייהו לחד אוקמתא כגון שנמצאת שדה אחת מאלו השדות שגבו שלש נשים הראשונות שאינה שלו שנודע שגזלה וסוף שיבאו הבעלים ויטלוה וכשבאה הרביעית לגבות כתובתה מן שדה הרביעית באה זאת ואומרת לה למחר יבא הנגזל ויטול שדהו מידי רצוני שתשבעי לי שלא גבית כתובתיך בחיי הבעל ובהא פליגי דת"ק סבר ב"ח מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה הילכך למה תשבע הרביעית ואם יבא הנגזל ויטרוף מזו תחזור היא על הרביעית ותטול ממנה מה שגבתה ובן ננס סבר בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה ואם תחזיק זאת שוב לא תוכל זו לחזור עליה ולכך תשבע לה שלא גבתה מנכסי בעלה כלום והלכה כתנא קמא בהא דבעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה אבל בדינא דמתני' הלכה כבן ננס דאף האחרונה אינה נפרעת אלא בשבועה:

היו כולם יוצאות ביום אחד. כלומר יוצאות לפנינו ומלמדות שכלם נכתבו ביום אחד:

שעה אחת. בכתובתה:

זכתה. אם השעות מפורשות בתוכן כגון באחת כתוב ביום פלוני בשעה ג' ובשנייה בשעה ד' וכן כולן:

גמ' **כדברי בן ננס כו'**. גירסת הספר ע"כ מוטעית היא וא"א להעמידה וכבר כתב הרמב"ן ז"ל בחידושיו ובספר המלחמות וז"ל ובירושלמי לא עבר עליו הקולמוס של מגיהי ספרים. ונראה דה"ג לשטר אחד שיצא על שלשה לקוחות כולהן חולקין בשוה וה"פ לדברי בן ננס דקאמר דאף האחרונה אינה נפרעת אלא בשבועה וקסבר האי ש"ס דטעמיה דבן ננס משום שמא יבא ב"ח מוקדם ויטרוף מזו שלפניה ושוב לא תוכל לחזור על האחרונה דס"ל ב"ח מאוחר מה שגבה גבה כדפרישית במתני' ומדאמרינן דב"ח מוקדם טורף מזו שלפניה ולא תוכל לומר לו הנחתי לך מקום לגבות ממנו מזו שלאחריה ש"מ דס"ל לבן ננס בשטר א' שיצא על שלשה לקוחות כגון שמכר שדותיו לשלשה בני אדם ובא ב"ח שיש לו שיעבוד על שדותיו של המוכר לטרוף אין כל א' יכול לדחות אותו ולומר אני מוקדם והנחתי לך מקום לגבות וכגון שלא נתפרש בשטרו איזו שדה אלא כתב לו שיעבוד סתם על אחת ושתים משדותיו והילכך יכול לטרוף מאיזה מהן שירצה א"נ שעשה לו אפותוקי על שדה של המוקדם והיינו דקאמר כולן חולקין בשוה

כלומר שלאחר שטרף מהמוקדם חוזר הלוקח הראשון על שלאחריו וזה על שלאחריו עד שנמצאו כולן חולקין בשוה ומשלמין ביניהן להב"ח וזה דומה ממש לדין משנתינו לבן ננס והילכך האחרונה אינה נפרעת אלא בשבועה מטעמא דאמרן:

אמר ר' עקיבא. אמורא הוא ודוגמתו מצינו הרבה בהאי ש"ס:

לית הדא פליגא על ר' שמואל דאמר לעיל בשני שטרות על שדה אחת שכתב ומסר לראובן וחזר וכתב לשמעון ואין ידוע איזה מהן קודם דאמרינן שודא דדייני לאיזה מהן וכו' וקס"ד דה"ד לשטר א' היוצא על ב' שדות כגוונא דאמרן ששיעבד לראובן אחת משתי שדותיו ואין ידוע איזו דאמרינן שודא דדייני איזו שירצה ב"ד מחליטין לו והילכך מתמה והכא אומר הכין דחולקין ביניהם ואם הדא פליגא על שמואל:

א"ל לא בשני שטרות. כלומר וכי לא קאמר שמואל דיניה בשני שטרות על שדה אחת דילמא בשטר אחד על ב' שדות קאמר בתמיה דשאני ב' שטרות דהתם איכא למיקם עלה דמילתא ואמרינן למי שחשוב עליו ביותר קדם ומסרה לו אפי' אם נכתבו ביום אחד אבל בשער אחד על ב' שדות ליכא למיקם עלה דמילתא ולא אמר שמואל בכי הא שודא דדייני:

ולא שמיע. וחזר ומתמה ולא שמיע לך הא דאמר ר' אבון לעיל הלכה ד' דלא שני ליה לשמואל בין שטר אחד שיצא על שני שדות וכו' וע"כ פליגא הדא אדשמואל:

הנהיג ר' בארנונא. מס המלך ובכסף גולגולת ובאנפרות אנס עכו"ם שלוקח בלא נתינת דמים כעין דאמרינן בהנזקין דף נ"ח הבא מחמת חוב ומחמת אנפרות אין בו משום סיקריקון כלומר אין בו דין סיקריקון דתנן התם הלוקח מן הסיקריקון נותן לבעלים רביע ומחזיק הקרקע בידו אבל אלו שלקחו מהכא מחמת חוב המס ואנפרות אין בהן דין זה אלא מחזירין להבעלים בחנם דהבעלים לא גמרי ומקני להו ואין מכירתן מכירה כלל והיינו דקאמר הנהיג רבי באלו כהדא דבן ננס כלומר שאם לאחר שלקח זה מהאנפרות חזר ומכר שדותיו לב' או ג' בני אדם חוזרין הבעלים וטורפין מכל אחד שירצו כבן ננס דלעיל:

כהדא. לאו אהא דלעיל קאי אלא אמתני' דקאמר כל הקודמת לחבירתה זכתה ומייתי עלה עובדא בכה"ג:

קריבין דרבי יוסי. לקחו שדות מן אילין דבר תפקן שם משפחה אחת והלכו אלו ונשאו להם נשים והכניסו להם שקיעין הן שטרי החלטות להיות שקועין בידן. הערוך. כלומר שעשו ערמה לכתוב שטר שיעבוד מקודם לנשיהן על אותן שדות ובאו ורצו להתגרות עם קרוביו דרבי יוסי להוציא מידן ולומר שיעבודן של נשיהן קדמו:

א"ל רבי מנא. יודע אני בודאי כשמכרתם אלו השדות עדיין לא היתה שום שיעבוד עליהן ומקחן של קרוביו דרבי יוסי קדמו וקיים:

הלכה ו

מתני' **וכתבה הראשונ' ללוקח**. בבבלי מוקי לה כגון שקנו מידה דאי לאו הכי אינה יכולה לסלק נפש' בלשון הזה ופריך התם ותימא נחת רוח עשיתי לבעלי ומשני כיון שמכר הבעל שדה זו לאיש אחר קודם לזה ולא רצתה האשה לחתום לו ולזה חתמה דאם איתא דנחת רוח עושה לבעלה היתה חותמת לראשון:

פשרה. בצוע לא כולו לזה ולא כולו לזה ולשון פושרין הוא לא חמים ולא קרים:

וכן ב"ח. ושני לקוחות כגון ראובן נושה בשמעון מנה ולו שתי שדות ומכרן לשנים זו בחמשים וזו בחמשים וכתב ב"ח ללוקח שני דו"ד אין לי עמך ב"ח נוטל מיד הראשון שהרי אינו יכול לומר לו הנחתי לך מקום לגבות שחובו כנגד שניהם ולוקח ראשון מוציא מיד השני וב"ח חוזר ומוציא אף זו מן הראשון ולוקח שני מב"ח וחוזרין חלילה עד שיעשו פשרה:

וכן אשה בעלת חוב. שהיה לה כתובתה על בעלה ומכר ב' שדות לשנים ואין בשניהם אלא כדי כתובתה וכתבה לשני דו"ד אין לי עמך האשה מוציאה מיד לוקח הראשון והוא מן השני והשני מן האשה והאשה מן הראשון וחוזרים חלילה עד שיעשו פשרה:

גמ' **הדא אמרה**. ממתני' דאמרי' דהמאוחר טורף מתחלה אע"פ שיחזור המוקדם עליו ויטרוף ממנו ש"מ מי שלוה משני בני אדם ובא ב"ח השני ואמר לו תתפשר עמי להגבות חובי:

א"ל. ואם אומר לו הלוה ולא סוף שיבא הראשון ויטרוף ממך יכול הוא לומר תתפשר עמי ומה בכך ואם יבא המוקדם לטרוף ממני יטרוף:

פישר מן השני. מילתא באפי נפשה היא כלומר אם נתפשר הלוה עם הב"ח מאותר ונתן לו מעות חזקה כו' כלומר זה בודאי הוא שהראשון חוזר על הלוה וטורף ממנו הקרקע:

פישר מן הראשון. אם נתפשר עם הראשון מהו אם יכול הב"ח מאוחר לחזור על הלוה או דילמא דהוי כמו שקנה קרקע אחר שלוה ממנו דחשבינן לה כאלו הגבה לראשון והדר זבנה מיניה ואין המאוחר טורף ממנו:

פישר פישר. כלומר אם נתפשר עם הראשון אין ב"ח האחרון יכול לחזור ולטרוף ממנו:

ולא כתב דאיקני. בתמיה והלא כתב להשני ששיעבד לו כל הנכסים שיקנה אח"כ ולא יהא אלא כאלו הגבה לראשון וחזר וקנה ממנו מ"מ משועבד הוא להשני:

ומשני לא אתייא אלא ביורש. שלא היה חוב שלו אלא מחמא חוב אביו וכיון דחשבינן כאלו הגבה לראשון והדר זבנה מיניה הוי ליה נכסי דקנו יתמי ולא משתעבדי לב"ח:
רבי חנינא. אמר אפילו בב"ח מיתוקמא וכגון שלא כתב להשני דאיקני או דשווי' ניהלי' אפותיקי להראשון שאמר לו אל יהא לך פירעון אלא מזה ולפיכך אין השני יכול לטרוף מזה שלא נשתעבד לו מעולם:
אתייא כמ"ד לכתובה אבל לא לתניין. מתני' דאמרה דמהנה בכותבת ללוקח דין ודברים אין לי עמך כמ"ד לכתובה היא גובה מן המשועבדים אבל לא לתנאי כתובה והיא כתובת בנין דכרין וכן היא פלוגתא בבבלי ריש פרק אע"פ אם כתובת בנין דכרין נגבית מן המשועבדים ומסיק התם כהאי מ"ד:
ברם כמ"ד בין לכתובה וכו'. דגם לכתובת בנין דכרין טורפין מן המשועבדים הא חזירה כלומר הרי בלאו הכי חוזרת מן הלוקח שכתבה לו דלא מהני מה שסילקה עצמה לגבייהו דבנין דכרין:
סליק פירקא בס"ד

פרק יא

הלכה א

מתני' **אלמנה ניזונת מנכסי יתומין**. דתנאי כתובה הוא ואת תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי ובזמן הזה דכתובה נגבית מן המטלטלין וכך תנאי כתובה:
ואין חייבין בקבורתה. שהרי הבעל חייב בקבורתה מפני שהוא יורש כתובתה ועכשיו שיורשיה גובין כתובתה מן יורשי הבעל הם חייבין בקבורתה ודוקא אם נשבעה על כתובתה קודם שמתה אבל אם לא נשבעה שעכשיו אין היורשין גובין כתובתה על יורשי הבעל מוטל לקברה:
גמ' **מציאתה**. של אלמנה שלה אע"פ שניזונת מן היתומים דטעמא דתקינו רבנן מציא' האשה לבעלה משום איבה הוא והכא לא שייך האי טעמא דעל כרחן זנים אותה. וכן אמר בבבלי ריש פירקין:
הותירה מזונות. לשון שאלה הוא אם הותירה מזונות למי הן ופשיט לה מדחזינן גבי אשת איש שמציאתה שלו וה"נ מותר מזונות שלו כדאמרינן בפרק אע"פ והשתא באלמנה שמציאתה שלה כן נמי מותר מזונות שלה:
הותירה בליות. מבגדים שהכניסה לו נמי שלה מק"ו מאשת איש:

הותירה בליות שלה. כדאמרינן התם דמותר בלאו' לאשה לכסו' בהן בימי נדתה אלמנה שמותר מזונות שלה ואע"פ שניזונת משל היורשין מותר בליות שהכניסה היא לכ"ש שהן שלה כדמסיק תמן בא"א צריכה לון לבליות לנדתה ואף הכא באלמנה צריכה היא להתכסות בימי נדתה:

אף היא אינה עושה. הא דקאמר במתני' מעשה ידיה שלהן דוקא בשארי מלאכות אבל אין עושה להן דברים של ייחוד והן דברים של חיבה כדמפרש ואזיל סכה כו' דאין עושה אותן מפני שמקרבין להרגל דבר:

ומוסיפין לה על מזונותיה. כלומר אם היתה רגילה בדברים יתירים מוסיפין לה:

אשת איש אין לה יין. אין פוסקין לה יין כדאמרי' פ' אע"פ גבי המשרה אשתו ע"י שליש אין פוסקין יינות לאשה:

אלמנה יש לה יין. והיינו ברגילה כדאמר בבבלי שם דף ס"ה גבי דביתהו דאבייי:

אין שומעין לה. ובבבלי מסקינן הילכתא כרב הונא דאמר יכולה האשה שתאמר איני ניזונת ואיני עושה ואפשר דה"ק אפילו למ"ד באשת איש אין שומעין לה אלמנה שאמרה יצאו מעשה ידי למזונותיי שומעין לה שהמזונות לתקנתה נתקנו:

אל תקברוני. מנכסיי שומעין לו ונקבר מן הצדקה:

וכי עלת על דעתך. שיניח ליורשיו נכסים שיהיו מתפרנסין משלו והוא נקבר מן הצדקה בתמיה אלא אין שומעין לו דלאו כל כמיני' שיעשיר את בניו ויפיל עצמו על הציבור וכן מסיק לרב מתנה בבבלי פ' נערה דף מ"ח:

יורשי' היורשין כתובתה חייבין בקבורתה. וה"נ יורשיו יהו חייבין וקשיא לרב:

פתר לה. רב למתני' בשירשו קרקע ולפיכך חייבין בקבורתה והא דאמר רב בשלא הניח אלא מטלטלין והילכך זכו בהן היורשין:

כהדא דתני. קושיא היא דהא תני בתוספתא והבאתי' בריש פירקין דלעיל והכי איתא התם מי שמת והניח נכסים ומטלטלין ויצאה עליו כתובת אשה ובעל חוב כל הקודם בהן זכה והוא נקבר מן הצדקה:

מפני שקדם ותפס. וטעמ' שקדם ותפס הא לאו הכי מוציאין מידן לקבורה וקשי' לרב דהא קתני נמי מטלטלין:

פתר לה. להברייתי' דמיירי באומר קברוני מנכסיי:

כהדא. והא אכתי קשי' מן הדא דאמר ר' יוסי בשם רבנן דאפי' לא אמר קברוני מוציאין מידן ואע"פ שקדמו ותפסו ומשני התם בשתפסו קרקע שהחזיקו בקרקע והילכך מוציאין מידן ואפי' לא אמר קברוני והאי ברייתא דלעיל מיירי באומר קברוני והילכך במטלטלי

אם לא תפסו מוציאין מהן לקבורה ואם תפסו אין מוציאין מידם והא דרב באומר אל תקברוני והילכך אפי' לא תפסו אין מוציאין אלא נקבר מן הצדקה:

והא דאת אמר כו'. אסוקי מילתא היא הא דאמרינן בשלא אמר קברוני דוקא בשתפס קרקע מוציאין אבל תפסו מטלטלין אין מוציאין היינו דוקא במלוה בעדים אם הב"ח שתפס לא היה אלא מלוה ע"פ אבל אם היה מלוה בשטר אפי' תפס מטלטלין אין מוציאין מידו:

דאמר ר' אבא. אדלעיל קאי דטעמא אם אמר אל תקברוני שומעין לו דאמר ר' אבא עשו דברי שכ"מ כבריא שכתב ונתן דקי"ל דברי שכ"מ ככתובין ומסורין דמו:

והוא שמת מאותו חולי. דוקא אם מת מאותו חולי שצוה הא הבריא אפי' אח"כ מת לא כדאמרי' בפ' מי שמת דמתנת שכ"מ אם עמד חוזר אבל אם לא הבריא אפי' ניתק מחולי לחולי ומת אומדין אותו אם מחמת חולי הראשון מת מתנתו קיימת כדאמרינן בגיטין פ' מי שאחזו:

ובמסיים. ודוקא באומר דבר מסויים שאמר תנו שדה פ' לפלוני:

אמר תנו חצי וכו' גרסי'. בעיא היא אם סגי בהא דאמר תנו חצי שדה פ' והוי דבר מסויים או עד שיאמר חצייה וכו' כלומר עד שיסיים לו גם חצי:

שרפוני. עשו עלי שריפה או עבדו עלי עבודה פלונית ותנו חצי שדה לפלוני מהו אם אמרינן דהוי כתולה מתנתו בדבר אם יקיימו וה התנאי נותנין ואם לאו אין נותנין או דילמא דכה"ג לא הוי כתולה בדבר דלא שייכא מתנה לפלוני בדבר זה אלא כמצוה שני דברים הוא עשו עלי שרפה וגם תתנו ואע"פ שאין שורפין נותנין ולא איפשיטא:

שכיב מרע שאמר יזונו בנותיי. מנכסיי מהו ומתמה הש"ס בלא כך אין בנותיו ניזונות הא מתנאי כתובה הוא:

לא צריכא דלא וכו'. לא צריכא הא דקא מיבעיא לן אלא מהו שיזונו אף מן המשועבדין משום דקי"ל אין מוציאין למזון האשה והבנות מן המשועבדין ואם אמרינן מכח צוואתו ייפה כחן שיזונו אף מן המשועבדין:

ומהו שיזונו מן המטלטלין. דקי"ל מדינא דגמרא אין הכתובה ולא תנאי כתובה נגבית מן המטלטלין ומהו דנימא שייפה כחן שיזונו אף מהמטלטלין:

לנוי. שם מקום והיה שם ר' יוסי:

אותיותיו. שטרותיו לפלוני דבבריא קי"ל דאין שטרות נקנין אלא בכתיבה ומסירה ובשכ"מ מהו אם אמרינן נמי לענין זה דברי שכ"מ ככתובין ומסורין הן:

אין שכ"מ מזכה אלא בדברים שהן נקנין. בבריא או בשטר או במשיכה לאפוקי אלו שטרות שהן נקנין במשיכה ובשטר דוקא. אבל בבבלי פ' מי שמת דף קנ"א קאמר התם גבי מלוגא דשטרי דבשכ"מ אע"פ שלא ימשך קנה:

כהדא דתני. בתוספתא ומייתי לה בבבלי פ' המוכר את הספינה דף ע"ו:

הלכה ב

מתני' **בין מן האירוסין**. שאין לה מזונות ומוכרת לכתובה:

בין מן הנשואין. שהיא מוכרת למזונות מוכרת שלא בב"ד כלומר שלא בב"ד מומחין ומ"מ צריכה למכור בפני שלשה שיהיו בקיאין בשומת קרקע:

ר"ש אומר מן הנשואין. שהיא מוכרת למזונות מוכרת שלא בב"ד שאי אפשר לה להיות יושב' ומתענה עד שיזדקקו לה ב"ד אבל מן האירוסין שאין מכירתה אלא לכתובה לא תמכור אלא בב"ד ואין הלכה כר"ש:

גמ' **מיסבר סבר ר"ש**. כלומר לטעמא דר"ש דסבר במזונות הדבר תלוי וכל שיש לה מזונות מוכרת שלא בב"ד והילכך אם פסק עמה לזון מן האירוסין מוכרת שלא בב"ד:

פסק שלא לזון מן הנשואין גרסי'. וכן בנשואין אם פסק עמה שלא לזון אותה לא תמכור אלא בב"ד דבמזונות הדבר תלוי:

דברי חכמים כלומר ומה טעם לדברי חכמים דלא מחלקין בין מן האירוסין למן הנשואין וקאמר ר' אחא דה"ט מפני שחס על כבוד אלמנתו בין שהיא מן האירוסין בין מן הנשואין ואין אדם רוצה שתתבזה אלמנתו בב"ד. וכן אמר ר' יוחנן ה"ט בבבלי דף צ"ז:

המוחלת כתובתה ליתומים. אע"פ כן היא ניזונת משלהם:

וקשיא. לן עלה אילו אשה שאין לה כתובה שמא יש לה מזונות בתמיה דהא כל שאין לה כתובה אין לה תנאי כתובה ומשני ודאי בעלמא אשה שאין לה כתובה אין לה מזונות:

ברם הכא לא דייך וכו' להבריחה ממזונותיה. בתמיה דאין לך משיב רעה תחת טובה מזה והילכך ניזונת משלהן:

ובלבד מן השופי. שתובעת מדעתה ומרצונה:

הא מאונס. אם תבעה כתובה ע"פ אונס לא אבדה מזונות:

כהדא ארמלתא דר"א רמו בה. היורשין עשו ערמה ואמרו לה רבי בא בר כהן רוצה להשיאך ותבעה כתובתה בב"ד ואבדה מזונותיה:

מן דאתידעין מילייא. משנתודע הדבר שע"פ ערמה ותחבולה נעשה הדבר ושאלו לרבי יוסי ואמר שתחזור למזונותיה שהרי לא מדעתה תבעה:

שנים וג' חדשים שלא לתבוע מזונותיה. ובבבלי ריש פירקין קאמר שנים וג' שנים וכדמוקי התם שנים לעניה ושלש לעשירה:

אבדה מזונותיה דאינון תלתי ירחייא. אבדה מזונות של אלו ג' חדשים שעברו משום דאמרינן מדלא תבעה ודאי מחלה ואין לה מזונות אלא משעת התביעה:

בשלא ללות. בשלא לותה למזונות בתוך אותו הזמן אבל אם לותה גובה:

בשאין בידיה משכון. הוא דאיבדה אבל אם תפסה משכון בתוך הזמן גובה אבל לאחר הזמן כבר מדין מחילה נגעו בה ואין תפיסתה כלום:

זו היא שאמרו בתחילה כו'. כלומר דאמרינן דנותנין לה מזון שלשים יום כדמפרש טעמא לקמן והילכך אם לא תבעה שנים וג' חדשים אבדה מזונותיה למפרע:

בסוף שלשים יום. אם נולדה הכחש' ביניהן היורשין אומרים נתננו והיא אומרת לא נטלתי מאי ועל מי להביא ראיה וקאמר דאתייא כהא דאמר רבי אבהו בשם ר"י כו':

פשיטא חדש הראשון כו'. כלומר אם יש הכחשה ביניהם הוא אומר נתן והיא אומרת לא נטלתי פשיטא הוא דאמרי' נתן:

חדש האחרון. כלומר חדש שלא בא עדיין ודאי לא נתן דאין הלוה נאמן לומר פרעתי קודם הזמן:

ימים שבנתיים זו היא שאמרו. כלומר על הימים שלמפרע וקרי להו ימים שבנתיים שהן משעה שלוה עד שעת התביעה ובהן שייך שפיר לומר אם נולד הספק והתביעה ביניהן על מי להביא ראיה הא בתחלה כלומר שאומר שנתן לה בתחלה על להבא פשיטא דלא נאמן כדאמרן ועליו להביא ראיה וכן במזונו' האלמנה:

אתא רבי אבהו בשם רבי יוחנן. מילתא באפי נפשה היא דמפרש טעמא להא דאמרינן בתחלה מוכרין לי"ב חדש ונותנין לל' יום:

וימכרו מזון שלשים יום. ולמה אמרו לי"ב חדש ימכרו כל ל' יום ויתנו לה:

שלא להורע כחה של אשה. שמא בתוך כך יפסידו היתומים הנכסי' או ימכרו לצרכן:

ויתנו לה מזון י"ב חדש. יתנו לה כל המעות של מזון י"ב חדש ביחד:

אם אומר את כן נמצאת חב ליתומים. דשמא תנשא בתוך הזמן ולא יוכלו אח"כ להוציא מידה. ובבבלי מסיק הלכתא מוכרת לששה חדשים ולוקח מפרנס אחת לשלשים יום:

כהדא דתני. שאם תפסה ממון הרבה אין מוציאין מידה:

מהו מימר לה חוי מה בידך. כלו' אע"פ שאין מוציאין מידה מה שתפסה מהו אם אומרים לה הראינו מה שיש בידך כדי שנחשוב עמך כמה הוצאת למזונותיך:

מכיון שהיא עתידה לישבע בסוף. כשתגבה כתובתה אפילו מה בידך אמרין לה תהי כלומר תהי תחת ידך ולא אמרינן לה חוי שהרי בלאו הכי צריכה לישבע:

הלכה ג

מתני' **מכרה כתובת**'. מנה ומאתים:

לא תמכור את השאר. התוספ' אלא בב"ד ור"ש קאמר לה דאמר אין מוכרת שלא בב"ד אלא למזונו' וזו מכיון שגבתה מקצתה אין לה מזונות:

וחכ"א מוכרת היא. לכתובה ואפילו לפרקים ואע"פ כן מוכרת היא בנתיים למזונות שאע"פ שגבתה מקצת כתובה לא אבדה מזונותיה:

וגרושה לא תמכור. לכתובה אלא בב"ד דטעמא מאי אמור רבנן אלמנה בין מן האירוסין בין מן הנשואין מוכרת שלא בב"ד לפי שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד וגרושה לא איכפת ליה והלכה כחכמים:

גמ' **וכותבת**. בשטרי המכירה אלו למזונות מכרתי או לכתובה כדמפרש בבבלי דף צ"ו טעמיה דרבי יהודה דעצה טובה קמ"ל כי היכי דלא ליקרו לה רעבתנותא:

ובזו כחה מיופה. כשכותבת סתם כדמפרש ואזיל:

באת מלוה בעדים. מלוה ע"פ שאינו יכול לטרוף מן הלקוחות אומר' למזונות מכרתי כדי שתוכל בעצמה לחזור ולטרוף מהם אם תבא לגבו' כתובתה כדלקמן:

באת מלוה בשטר. ואם בא מלוה בשטר ורוצה לטרוף הדמים מהלקוחות שהרי היא מוכרת לי"ב חדש והלוקח מפרנס אחת לשלשים יום אומרת לכתובה מכרתי ושיעבודה קודם ואינו יכול לטרוף:

ואפילו באת מלוה בעדים כו'. כלומר דפריך על הא דאמרינן דבמלוה בעדים כחה יפה לומר למזונות מכרתי כדי שתחזור לטרוף לשם כתובה ואמאי:

ולא אמרין לה חוי זבניך. הרי שטר מכירתך שמכרת ונהי דאחריות דעלמא לא קבילת עלה דקי"ל אלמנה שמכרה אחריו' על היתומים מ"מ אחריו' דנפשה מי לא קיבלה:

תיפתר שהוקיר המקח. כלומר שמכרה בזול והמקח הוא ביוקר והוי מקח טעות והילכך חוזרת וטורפת אבל בלאו הכי אמרינן אחריות דנפשה קבילת עלה כדמסיק בבבלי דף צ"ז:

כשם שאדם חס כו'. ולרבי יוחנן הא דקאמר במתני' וגרושה לא תמכור אלא בב"ד מוקי לה כר"ש מטעמא דאין לה מזונות ואינה מוכרת אלא לכתובה כדמוקי בבבלי לחד מ"ד:

זו גרושתו. שהיתה קרובתו ובשרו:

הוות מעיקה לי' סגין. היתה מצערתו הרבה:

שיבקה. גירשה שאין זה כבודך להצטער כ"כ עמה:

א"ל. הכתובה רבה עלי ונתן לו ר"א הכתובה וגירשה והלכה וניסת לשומר העיר וירד זה מנכסיו ונעשה סגי נהור והית' מחזרת עמו על הפתחים בכל העיר להנהיגו ופעם

א' חזרתו על כל העיר ואין מי שנתן לה כלום ואמר לה אין כאן עוד שכונה אחרת ואפשר שם יתנו לנו ואמרה יש ובשכונה זו דר בעלי שגירשני ואין בי כח ליכנס שם מפני הבושה והתחיל להכותה ולהתקוטט עמה בשביל זה ועבר ר' יוסי הגלילי ושמע קולן שהן מתבזין בשוק ולקחום והביאום לתוך בית אחד משלו והיה מעלה להן מזונות ומפרנסן כל ימי חייהם על שם ומבשרך וגו':

אפי' כן. נשמע קולה ושמעו שאמר' לא טוב היה לה צערה שחוץ לגופה מצערה לתוך גופה כלומר שהיתה קובלת על שהיא מוכנע' ומושפלת להתפרנס מר"י הגלילי שגירש' ויותר נוח הי' לה לסבול הצער והמכות מבעל' זה מלהתפרנס עכשיו ממנו כי גחלי' הוא חותה על ראש':

הלכה ד

מתני' **או שוה מאתים במנה נתקבלה כתובתה**. דאמרי' לה את אפסדת ושוה מנה במאתים אע"ג דהיא הרויחה לא מצית למימ' אנא ארווחי שהשולח שלוחו לשוק לסחור' ולקח בזול הכל לבעל המעו' והיינו בדבר שאין לו קצבה כגון קרקע שדרכו להמכר באומד זה בפחות וזה ביותר אבל בדבר שיש לו קצבה פלוגתא דרבוותא היא ומסקנא שחולקין השליח והמשלח:

מכרה בטל. שאותו דינר אין לה רשות למכור נמצא שכל המכר טעות שהרי בבת אחת היה:

גמ' **ניחא שוה מנה במאתים**. שנתקבלה כתובתה:

או שוה מאתים במנה. אמאי נתקבלה כתובתה והלא לא נתקבלה אלא מנה:

ומשני מכל מקום הרי מפסידה את היתומים במנה. וההפסד עליה דהוה לה שלא תמכור בפחות:

ופריך בשוה מנה במאתים אין סופו לחזור משום מקח טעות. בתמיה והיאך שייך נתקבלה כתובתה:

תיפתר שהוקיר המקח. ועמד עכשיו על מאתים ולא יחזור הלוקח:

ר' אבין אמר הדא מסייעא לר"ל. בלאו הכי לק"מ כדר"ל דאמר אין למקח הוניי' לעולם כלומר למקח קרקעות דאין אונאה לקרקעות:

ור"י אמר אם היה המקח מופלג. שהגיעה האונא' עד כדי דמי שוויי' יש לו אונאה:

מתני' פליגא על ר"י. דקתני התם אין אונאה לקרקעות:

פתר לה בלבד בדבר שאינו מופלג. אין להם אונאה:

פדה הקדש שוה מאתים במנה גרסי':

רבי יוחנן אמר אינו פדוי. משום דהוי מופלג:
מתני'. ברייתא פליגא על ר"י דקתני טלית זה תחת חמור זה של קדשי בדק הבית אע"פ שדמי טלית אינם שוין לדמי החמור יצא לחולין אלמא דפדוי:
וסיפא דברייתא פליגא על ר"ל. דקתני וצריך לעשות דמים שצריך להוסיף דמים עד כדי דמי שוויו וש"מ דאינו פדוי:
כל גרמא אמרה. כל עצמן אומרים והכל מודים בזה שצריך לעשות דמים ואפילו לר"ל עכ"פ מדבריהן צריך לעשות דמים כדתנן בפ' ה' דתמורה אם אמר זו מחוללת על זו לא אמר כלום שאין קרבן תמים מתחלל וצריך לעשות דמים אם אין זו של חולין יפה כשל הקדש מוסיף עליה מעות עד כדי דמי הקדש ולא פליגי אלא אם יצא לחולין דבר תורה ואם מועלין בה:
ר"י אומר מביא קרבן מעילה. דמד"ת לא יצא לחולין הואיל והוי דבר מופלג ולר"ל מן התורה פדוי ואינו מביא קרבן מעילה וצריך לעשות דמים מדבריהן:

הלכה ה

מתני' **רשב"ג אומר לעולם מכרה קיים**. והיא תחזיר הדינר ליורשים דמה הפסידתן:
עד שתהא שם. באונאה כדי שאלו לא היתה אונאה היה משתייר שדה בת תשעה קבין שהוא שיעור שדה:
ובגינה כבית חצי קב. שהוא שיעור גינה ואין הלכה כרשב"ג:
מכרה לזה במנה ולזה במנה וכו'. בבבלי מוקי לה בקטיני שהיו שדות קטנות ולא היו שדות הללו יחד ואין ראוין לאדם אחד דמעיקרא אדעתא דהכי נעשית שליח:
גמ' **עד כדון**. הא דקתני במתני' מכרה לזה במנה וכו' של האחרון מכרו בטל ושל כולן מכרן קיים בשמכרה להן בארבע שטרות שכל אחד ואחד מכירה בפני עצמה היא:
מכרה להן בשטר א' פלוגתא דר"י ור"ל. דפליגי לקמן דלמאן דפוסל כל השטר אפילו למי שהעדים כשרים לו הואיל ובשטר אחד הן ה"נ שלכולן מכרן בטל אפילו של אותן שמכרה להן שוה בשוה הואיל ובשטר אחד הוא:
כאחת. בשטר אחד ולא פירש לכל אחד בפני עצמו:
רבי מנא לא מפרש. מי הוא הפוסל ומי הוא המכשיר אלא כדאמר ר' הונא חד אמר וחרנא אמר:
. ור' אבין מפרש. דרבי יוחנן הוא הפוסל ור"ל הוא המכשיר:

מתני'. דפ"ק דמכות מסייע לר"י דקתני התם אפי' מאה עדים ונמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטילה אף על פי שיש כאן שנים כשרים וה"נ אע"פ שכשירין לזה בטלה עדותן מפני שהן פסולין לזה:

יאות אמר רבי אלעזר. שפיר אמר בהא דמדמי הך דינא להא דמתני':

ה"ג מאן דאמר יאות אמר ר' אלעזר נעשית כעדות אחד וכהתרייה אחת עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה וכן הוא בגיטין ובמכות. כלומר דחשבינן הכא כמו עדות אחת הואיל ובשטר אחד כתבו ועדות שבטלה מקצתה בטלה כולה אפילו לזה שהן כשירין לו:

ומ"ד לא א"ר אלעזר יאות. דשאני הכא דנעשית כשתי כתי עדות הואיל והשטר לשני בני אדם הוא ולזה פסולין ולזה כשירין הן אבל התם כולן עדות אחת הן ולפיכך בטלה מקצתה בטלה כולה:

הלכה ו

מתני' **איגרת ביקורת**. הכרזה שעל ידי הכרזה בני אדם מבקרין בה ובהא מודה ת"ק לר"ש בן גמליאל והלכה כת"ק:

גמ' **כמה דאת אמר בהדיוט בקרקע עד שליש**. הוי אונאה כדאמרינן לעיל עד פלגא דהוא שליש מלבר ובמטלטלין עד שתות הוי אונאה:

ודכוותה בהקדש. מחמרינן עד הכפל בקרקע עד שתות ובמטלטלין עד י"ב הוי אונחה כדלקמן דמחמרינן בהקדש כפליים בהדיוט:

תמן תנינן. פ"ו דערכין שום היתומים ב"ד היורדין לנכסי היתומין למכרן ולהגבות לב"ח שמין את הקרקע ומכריזין ל' יום כל מי שירצה יבא ויקח:

שום הקדש. גיזבר המוכר קרקע של הקדש מכריזין ששים יום:

כדי לייפות כחן של יתומין. שמא בתוך כך יבאו המוסיפין על המקח:

מיכן ואילך. אם ימשך עוד הדבר יותר את מריע כחן שאפשר שמחמת המשך הזמן יחזיר בו מי שעמד על המקח מתחילה:

ואמור אף בהקדש כן. דניחוש נמי שמא יחזיר בו הראשון:

שנייא היא הקדש שאת תופס ראשון ראשון. כלומר אין חשש זה בהקדש דראשון ראשון שפסק שוב אינו יכול לחזור כדתנן בפ"ח דערכין אמר אחד הרי היא שלי בעשר סלעים ואחד אומר בעשרים וחזר בו של עשרים ממשכנין מנכסיו עד עשר והראשון משלים עשר שפסק ואין יכול להחזיר שאמירה לגבוה כמסירה להדיוט דמי:

ויכריזו לעולם. ואם האי חששא ליתא בהקדש א"כ יכריזו יותר משש שמא יבאו המוסיפין יותר:

דיו להקדש שיהא כפליים בהדיוט. ולא יותר:
מן מה דאת אמר. שההקדש תופס ראשון ראשון שמע מינה שאם ימצאו שומן שאין מחזירין ומחליטין כלומר שאם פסק האחד כפי השומא של הב"ד ובא אח"כ השני ופסק כמו כך אין מחזירין מהראשון ומחליטין לו דכמו שהראשון נתפס והוא אינו יכול להחזיר כן נמי אין מחזירין ממנו:
ומכריזין בבקר ובערב. הא דתנן התם שמכריזין בבקר ובערב טעמא משום שהוא ביציאת פועלים ובהכנסת פועלים כדמפרש בערכין דף כ"א בשעת הוצאת פועלים דאיכא דניחא ליה למיזבן אמר להו לפועלים אזילו וסיירוה ניהליה שילכו ויראו אותה אם היא יפה ובשעת הכנסת פועלים כי היכי דאזיל ושיילינהו שיזכור בעל הבית בערב לילך אצל הפועלים ולשאול אותן:
ואומר. המכריז אומר שדה פלונית בצד מצר פלוני:
ה"ג בשלא מצאו שומן אבל מצאו שומן מחליטין. הא דקתני מכריזין שלשים יום בשלא מצאו מי שפסק כפי השומא שלהן אבל מצאו שומן קודם מחליטין מיד ואין צריכין להכריז:
דו מתניתא שום הדיינים וכו'. כלומר שמביא ראיה מהמתני' דקתני מכרן בטל מפני שפחתו או הותירו אבל אם מצאו כדי שומן מכרן קיים ומחליטין מיד בלא הכרזה:
מה חמית מימר בשלא הוכרזו אנן קיימין. כלומר מנא לך לומר מתני' בשלא הכריזו עסקינן דדייקת מינה שאם מצאו שומן מחליטין בלא הכרזה:
מן דבתרה. וקאמר מן הסיפא שמעינן לה דקתני אא"כ עשו אגרת בקורת ש"מ דרישא בלא הכריזו היא:
עולא בר ישמעאל אמר. כלומר דעולא בר ישמעאל פליג וסבר דאין ב"ד מחליטין בלא הכרזה וכדאמרינן בית דין שמכרו בלא הכרזה טעו בדבר משנה וחוזר והא דדייקת מרישא דאם מכרו שוה בשוה מכרן קיים בשלא הכריזו היינו בדברים שאין מכריזין עליהן כגון בעבדים כדי שלא יברחו כשישמעו שמכריזין עליהן וכן בשטרות ומטלטלין אין מכריזין עליהן שלא יגנבו מהנאספים לראותם כדי ללוקחן אבל בשארי דברים שמכריזין עליהן ולא הכריזו אפילו מצאו כדי שומן מכרן בטל והכי מסיח לה בבבלי דף ק':
לית הדא אמרה. לאו ש"מ ממתני' שהעבד נפדה בשלשה אם בא לפדותו מן ההקדש אין צריך אלא שלשה כשאר מטלטלין כדי שלא לפרסם הדבר וישמע ויברח:
א"ל אין. כן הוא שהעבד נפדה בג':

והתניגן. בפרק ד' דמגילה ובפ"ק דסנהדרין ובקרקעו' אם בא לפדותן מן ההקדש צריך עשרה ואחד מהן כהן לשומן כדיליף התם טעמא ואדם כיוצא בהן אם אמר דמי עלי צריך לפדותו בעשרה:

אדם שכן. אדם דקתני הכא בן חורין הוא אבל עבד נפדה בשלשה:

בעא מיעבד כרבנן. דמתני' דאם לא עשו אגרת בקורת מכרן בטל:

לא כן לימדתנו בשם זקינך. רשב"ג אא"כ עשו איגרת בקורת. אלא אפילו בלא אגרת בקורת מכרן קיים דא"כ מה כח ב"ד יפה. ובבבלי גריס שאמר לו בהדיא א"כ מה כח ב"ד יפה:

הלכה ז

הלכה היתומה. שמיאנה כדמפרש בגמרא ולהכי קרי לה יתומה דסתם ממאנת יתומה היא ובנוסחת הבבלי הממאנת:

מתני' **והשניה**. שניה לעריות שהן מדברי סופרים:

אין להן כתובה. מנה ומאתים ממאנת משום דמעצמה יוצאה שניה קנסוה רבנן מפני שהיא מרגילתו לנשאה שאינה נפסדת כלום בנשואין שהרי אינה נפסלת בהן וולדה כשר איילונית משום דמקח טעות הוא:

ולא פירות. הפירות שאכל הבעל אין מוציאין ממנו:

ולא מזונות. כגון אם לותה ואכלה בעודה תחתיו ואח"כ מיאנה אין הבעל חייב לשלם אבל חייב במזונותיה בעודה תחתיו והשניה והאיילונית אין להן מזונות אפילו בעודן תחתיו וכל שכן אם לוו ואכלו שאין הבעל חייב לשלם:

ולא בלאות וכו'. מפורש בפרק ט' דיבמות:

גמ' **ניחא שניה איילונית**. שאין להן כתובה:

יתומה ויתומה אין לה כתובה. בתמיה:

כך קנסו בו. כדמפרש ליידא מילה לאיזה דבר קנסו אותו שאם קידשה בליטרא של זהב מאבד הוא את הכל כשיוצאה ממנו משום קנס ובממאנת טעמא מפני שרצה לאבד את מעותיו לקדש הקטנה שתוכל למאן בו:

ולא פירות וכו'. כל הסוגיא עד סוף הפרק גרסינן לה ביבמות פ"ט הלכה ד' ושם מפורש היטב וע"ש:

סליק פירקא בס"ד

פרק יב

הלכה א

מתני' **הנושא את האש' ופסקה עמו שיזון את בתה**. שהיתה לה מאיש אחר:
נישאת. האם לאחר שגירשה הראשון:
לכשתבוא אצלי. כלומר אם הייתי מקיים את אמה הייתי זנה:
אלא מוליך מזונותיה למקום שהיא. אמה דקי"ל בת אצל אמה בין גדולה בין קטנה כל זמן שהאם רוצה והבן עד שש שנים אצל אמו וחייב האב לפרנסו והוא אצל אמו אם האם רוצה:
גמ' **במה הוא מתחייב לה**. לזון את בתה לא כן כו' וכה"ג פריך לעיל ריש פ' אע"פ:
עשו אותה כתוספת כתובה. דאמרי' בפ' אע"פ דמתחייב משום דרוצה הוא ליתן כמה כדי שלא תחזור בה וה"נ מש"ה מתחייב הוא עצמו לזון את בתה:
ויתן בסוף. אם לתוספת כתובה מדמית לה יתן בסוף כשיגרשנה או לאחר מותו תהא ניזונית מנכסיו כתוספת כתובה:
כקידושי אשה. שהוא נותן לה מיד:
ויתן משעה ראשונה. כשכנס' יתן לה דמי מזונות כל חמש שנים כמו קידושי אשה שהוא נותן לה הכל ביחד בשעת הקידושין:
ומשני עשו אותה כמקדש את האשה על מנת כו'. שהוא נותן לה דינר בכל חדש כפי שהתנ' עמה וה"נ כיון שהתנאי היה לזון אותה משך חמש שנים לא היה דעתו שיתן לה דמי מזונות מכל החמש שנים מיד:
הראשונים. אחר שנשאה דחזקה דעתו על הראשונים בין שהן ביוקר בין שהן בזול:
היו ביוקר. חמש שנים הראשונים ולא נתן לה מזונות ואח"כ הוזלו:
אם הוא גרים. שהוא עיכב מליתן לה נותן לה עכשיו כשעת היוקר:
ואם היא גרמה נותן בזול. כשער של עכשיו:
היו בזול. חמש שנים הראשונים בין כך ובין כך אינו משלם אלא כשעת הזול דלא יהא אלא גזלן ואין משלם אלא כעין שגזל:
הדא היא. שאמרו לעיל פ"ד הבת לא עולה ולא יורדת במזונות וה"נ אין אומרים בה ידה על העליונ' אם הוקירו ולא שתפסיד אם היו הראשונים ביוקר אלא הכל כפי מה שהיו:
תמן תנינן. פ' נערה:
ותני עלה. בברייתא ומתכסיין בכסותי שהכסות נמי בכלל מזונות:

מעשה ידי הבת של מי. על בת הניזונת מן האחין בעי מעשה ידיה של מי של האחין שהן נותנין לה מזונות או שלה:
הדא אמרה זנה ומעשה ידיה של בעלה. שהרי כשהבעל נותן לה מזונות מעשה ידיה שלו ואפ"ה הן נותנין לה דמי מזונות וה"נ אע"פ שהיא ניזונת מן האחין מעשה ידיה שלה:
זנה ומעשה ידיה של בנו. דהויא נמי כמתחייב לזון בת אשתו:
הוא רוצה שתבא אצלו. לזונה:
הדין עמה. דתנינן לקמן אם ניסת הבעל נותן לה מזונות והן נותנין לה דמי מזונות ומשלם לה הכל ולא לפי ברכ' הבית:
חלת כמי שנישאת. ונותן לה דמי מזונות א"נ שנותן לה מזונות כמו שהיתה בריאה:
מתה כמי שנישאת. לשון שאלה הוא מתה אם הוי כמי שנישאת וצריך לשלם ליורשי' וקאמר הש"ס מתה כבר מתה ופטור הוא דודאי לא התחייב עצמו אלא בחייה:

הלכה ב

מתני' **בנותיהן ניזונות מנכסים בני חורין**. ולא ממשועבדין כדתנן בפרק ה' דגיטין אין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדין:
והיא ניזונת. אותה הבת:
שהיא כבעלת חוב. שיש לה עליהן שטר מזונות:
כל זמן שאת עמי. ולא אם אמות או תמותי או אגרשך:
גמ' **תניי כתובה**. מזון האשה והבנות או שארי תנאי כתובה שכתב והתחייב עצמו בשטר:
לחיזוק כתבן. לחיזוק בעלמא ולא לייפות כחן לגבות מן המשועבדים:
וריש לקיש אמר לגבות ממשועבדין כתבן. לפי שהן אינן נגבות ממשועבדין ולפיכך כתבן בשטר לייפות כחן לגבות מהמשועבדים:
מחליף שמועתה. דרבי יוחנן לדריש לקיש ודריש לקיש לדר' יוחנן:
דתנינן תמן. פ' הנזקין:
לא בשטר. כלומר לאו אפי' בשטר קאמר התם דאין נגבין ממשועבדין כדאמרי' התם טעמא מפני שאין להם קצבה שידעו הלקוחות כמה יעלו המזונות ויזהרו להניח להם מקום לגבות וה"נ הכא אפי' בשטר אינן נגבין:
אמר ר' חנני'. כלומר דר"ח פליג דהא קתני במתני' מפני שהיא כב"ח ובמה היא כב"ח לא בשטר שכתב לה אף הכא תנאי כתוב' שכתבו בשטר נגבי' ממשועבדין:
מתה אינה עמו. על המתני' קאי דקתני הפקחין היו כותבין כ"ז שאת עמי ואם מתה או נתגרשה ודאי לאו עמו מיקרי ופטור:

החזירה. להאם אחר שנתגרשה אם חלו עכשיו נמי חיוב מזונות בתה עליו וקאמר דאתייא בפלוגתא דפליגי לעיל סוף הכותב גבי קטן שהשיאו אביו כתיבת' קיימת וכן המגרש את אשתו והחזיר' דתנן שם ע"מ כתובה הראשונ' החזירה ומ"ד התם לכתובה דוקא למנה ומאתים אבל לא לתוספת ולתנאי כתובה הכא נמי גרסינן ואינו חייב לזון בתה:

מ"ד. התם בין לכתובה בין לתנאי' הכא נמי:

ובלבד מן הנשואים הראשונים. על כולה מתני' קאי דהא דמהני בשכתב לה וטעמא משום דהן הן הדברים הנקנים באמירה דוקא בנישואי הראשונים שלו:

ואתייא כהא דאמר ר"ח המשיא כו'. בפ' אע"פ דאמרינן שם דכל אלו דברים בנשואים הראשונים הן נאמרין:

הלכה ג

מתני' **לזוז מבית בעלי**. לצא' מבית בעלי:

ונותנין לה מדור לפי כבודה. וכן כלי תשמיש ועבדים ושפחות כדרך שהיתה משתמשת בהן בחיי בעלה ואם נפל הבית אין היורשין חייבין לבנותו דאת תהא יתבא בביתי תנן ואפי' אם רצתה לבנותו מממונה אין שומעין לה:

גמ' **כתיב במתים חפשי**. אגדה זו כתובה בפ"ט דכלאים ושם אמתני' קאי דתנן תכריכי המת אין בו משום כלאים דכיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות ואגב דלקמן נקט לה נמי הכא:

רבי צוה שלשה דברים. בבבלי פרקין קצת הנוסחא נשתנית וכן בשארי דברים הכתובים באגדה זו:

ולא מתניתא היא. בתמיה ולמה הוצרך לצוות אותם:

א"ר דוסא. שלא יאמרו בית הנשיא הוא ומשתעבד לנשיא שלאחריו שהוא ר"ג בנו ולפיכך צוה אל תזוז מביתי:

כהדא דתני וכו'. כלומר דר"א בן יוסי מתרץ שמן הדין אינה דרה בבית חשוב ומשתמשת בכלים חשובים אלא כשם שאם היה בעלה במדינת הים ולא כשם שהוא עמה ולא היה בית הנשיאות ראוי לה מן הדין ולפיכך צוה:

מפני המחלוקת. שאם יספדוהו בעיירות יבאו רבים מהכפרים הסמוכים ולא תשא אותם הארץ ויבאו לידי מחלוקת. ובבבלי קאמר משום יקרא הוא:

יוסף אפרתי יוסה חפני. דקדים ערסייהו לערסיה:

אל תרבו עלי תכריכין. שלא להרבות הרמה:

נקובה לארץ. שיהא הארון נתחב בקרקע כדרך הכוכין שעושין בכותלי המערות שלא יבאו הגשמים וישטפו אותו. א"נ שיהא הארון עצמו נקוב לארץ שאם יכנסו המים יעמדו במקומן ולא ישטפוהו למקום אחר והיינו כדאמר בב"ר מפני המבול:

מילתא אמרה. מפי השמועה היו אומרים שרבי לא היה נקבר אלא בסדין אחד:

דרבי אמר לא כמה וכו'. כלומר לא כמה שאדם נקבר בלבושו הוא עומד בתחיית המתים ולפיכך לא ציווה שילבשוהו כהוגן:

כסות היורדת וכו'. כלומר כמו שיעשה הנס בתחייה ובבנין הגופות כן יעשה בלבושים:

כמו לבוש. כמו שהיה לבוש:

מי שמביא את הדור. מי שהוא מחיה ומביא אותן הוא מלבישן והיינו תתהפך כחומר החות' שהיו כחומר ומהפכן לצורך חותם ולתחיה וכן יעמדו כמו לבוש שהוא מלבישן באותו לבוש עצמו:

אלבשוני בורדיקא. הוא צבע כמראה התכלת וממוצע בין הלובן והשחרות:

אין קמית. אם אני עומד בין הצדיקים איני מתבייש שאין מלבושיי שחורים ואם אני עומד בין הרשעים איני מתבייש להיות כמתגאה עליהם שהרי אינם לבנים. ובבבלי פרק כל היד א"ר ינאי לבניו אל תקברוני לא בכלים לבנים וכו':

חיוורין חפותין. לבנים מגוהצין ונאים א"נ שיש להן אימרא כמו וכחפת חלוקו כלומר שילבשוהו כהוגן וכראוי:

מן רבך. רבי יוחנן:

ומה אנא בהית. וכי. אני בוש במעשיי ולעורר לב התלמידים ליראת השם אמר כן:

אלבשוני דנרסיי. שם בגדיו החשובים ותנו מנעלים ברגליי ומקלי בידי והשכיבוני על צדי כדי שאהיה מוכן להתעורר ולעמוד בביאת המשיח ואז יחיו המתים והכל לחזק שורש האמונה ופנת תחיית המתים:

ציפורייא. אנשי ציפורי ששם מת רבי ואמרו מי שיאמר לנו מת רבי אנו הורגין אותו וכל זה מרוב צערם אמרו:

אדיק. הציץ להם בר קפרא ראשו מכוסה ומעוטף כאבל ובגדיו קרועים:

יצוקים. מצוקי ארץ ומלאכים תפשו בלוחות הברית וגברה ידן של המלאכים ועל רבי רמז לומר כן:

דמך רבי. אם מת:

אתון אמרתון. ולא יצא הדבר מפי:

לגו פפתה. עד שם המקום פפתה שהוא מהלך ג' מילין מצפורי:

ואשרוניה ח"י כנישן. הניחוהו בי"ח קבוצים כי כן דרכם לעשות מעמדות ומושבו' למת ומתאספים שם העם להספד:

ואחתוני'. והורידוהו לבית שערים ששם נקבר רבי ועמד להן השמש ונתארך היום עד שהיה וכו':

שריין מציקין. התחילו לצער עצמן שמא ח"ו חללו שבת:

בר מן קצרה. חוץ מן הכובס בהיה דרכו תמיד לבא לפני רבי ואותו היום' לא בא כדאמר בבבלי פרקין:

כיון דשמע וכו'. הפיל עצמו מגג לארץ מרוב צערו ומת:

ואפי' **קצרא**. מזומן הוא לחיי עולם הבא:

ומן גוביהן. מן אותן הי"ז שנים עשה י"ג שנים בצער כאב השיניים:

לא מתה. יולדת בא"י לפי שיסוריו היו מגינים על הדור:

ולמה. מאיזה מעשה באו לו היסורין:

חד זמן. היה עובר וראה עגל אחד שמוליכין לשוחטו וצעק וא"ל רבי הצילני:

ובסופה. ובסוף מאיזה מעשה נתרפא ונסתלק הכאב:

חמתון. ראה אותן הורגין קינה א' של עכברין ואמר להם הניחום ורחמיו על כל מעשיו כתיב ובשביל שנתרחם עליהן נתרחמו עליו ג"כ מן השמים:

הוה עינוון סגין. עניו גדול היה ואמר כל מה שאומר לי אדם אעשה חוץ מה שעשו זקני בתירה לזקני שסילקו עצמן מן הנשיאות ומינוהו להילל במקומן כדאמרינן בפ"ו דפסחים:

אין סליק. ואם יעלה רב הונח ר"ג לכאן אני מושיבו למעלה ממני שהוא מיהודה ואני מן בנימין הוא מן הזכרים כלומר שרבי היה ג"כ מיהודה אלא שרב הונא היה מזכרים מיהודה ורבי מנקיבות ומצד אביו מבנימין הי' וחשוב הוא ביחוס ממנו:

נתכרכמו פניו של רבי. שחישב שר' חייא אמר לו שיקיים דיבורו ולנסותו הוא בא:

ארונו הוא. שבא שמת רב הונא:

פוק חמי. צא וראה מי קורא מבחוץ:

וידע דהוא כעיס עלוי. שכוונתו היה שיצא מלפניו על שביישו ורצה לנסותו:

עבד. ר' חייא ונהג עצמו בנזיפה ולא נכנס אצלו שלשים יום כדאמר באלו מגלחין נזיפת הנשיא ל' יום:

כל אינון. שלשים יום יליף רב מיני' דר"ח כל הכללים שבתורה:

בסוף הי"ג שבים דלעיל ושלשים יום אח"כ:

חמי לי. הראני והראהו ונתן אצבעו עליו ונתרפא ואע"ג דהמעשה דלעיל גרמה הרפואה אפשר דהא והא גרמא ליה ומפני כבודו של ר' חייא לא נתרפא עד לאחר ל' יום:

אי לכם. מי יגן עליכם עכשיו:

שרי ר'. התחיל רבי לנהוג כבוד בר"ח שהבין שאליהו בא בדמותו לכבודו:

לבית וועדא. לבית המדרש:

הוה מתני. היה מספרי שבחו של ר"ח לפני ר' ישמעאל בר' יוסי ופעם אחד ראהו בתוך המרחץ ולא נכנע לקום לפני ר' ישמעאל בר"י ולהדרו ובבית המרחץ שעומדים שם לבושי' היה דאיכא מקום הידור:

אהנו. זהו שאתה מספר בשבחו א"ל ומה עשה וסיפר לו ושאל ר' לר"ח מה טעם עשה כן:

ייתי. יבא עלי אם רחצתי עצמי ולא ידעתי ג"כ מרחיצה מחמת טרדות מחשבותיי שבאותו שעה מסתכל הייתי לעיין באגדת ספר תילים:

מן. אותו שעה מסר לו רבי שני תלמידים שיהיו מהלכין עמו שלא יסתכן מחמת טרדת המחשבה:

ר' יסא. התענה פ' תעניות שיזכה לראות ר' חייה רבה ובסוף ראהו ורגזון רעדו ידיו וכהו עיניו:

ואין. תאמר שר' יוסי אדם קטן היה ולא היה כדאי לראותו אינו כן:

חד גדליי. גרדי שבא לפני ר' יוחנן:

חכים את ליה. יכול אתה להכירו:

מן. אם אראהו אכיר אותו והעביר כל תלמידיו לפניו והכיר לר' יסא הרי שאדם גדול היה ואע"פ כן לא היה כדאי לראות את ר"ח מפני גודל מעלתו:

מה. אם היה יגע בתורה יותר ממני:

את הויתא גולה. ללמוד והוא היה גולה ללמד ולהרביץ תורה בישראל:

אין. אם אנו קוברין אותו המוטב והנכון לקבור אותו אצל ר"ח שהוא משלהם מבני בבל:

מאן עליל. מי הוא אשר ימלא לבו לכנוס לשם:

עילה. תואנה ועילה אתה מבקש שאדם זקן אתה ורצונך למות שם ולהיקבר אצל ר"ח:

יבון משיחא בריגלוי. יקשרו משיחה ברגלי:

ואין ענייתי. אם אתעכב שם הרבה:

אתון גרשון לי. תגררו אותי ע"י החבל לחוץ:

עאל. נכנס ומצא תלת דנין א"נ רנין גרסי'. שלשה שמשבחים אותם:

יהודה בני הוא יהודה בנו של ר' חייא אחריך ואין עוד כלומר שאין עוד אחריך בחסידות ובמעלה וכן לחזקיה בנו וכן ליוסף בן ישראל יוסף הצדיק:

תלה. נשא ר' חגיי פניו ורצה לראות ונאמר לו אמיך אפיך השפל פניך והזהר מלהביט ושמע שאמר ר"ח לרב יהודה בריה נפיש לרב הונא יתיב לי' הנח לרב הונא מקומך שישב ויקבר בכאן ולא קיבל רב הונא עליו שיקבר שם במקומו מרוב ענותנותו:

אמרין. ושמע רבי חגיי שאמרו כמו שלא קיבל עליו זה שיעקור ר' יהודה ממקומו וישב הוא שם כן בשכר זה זרעו לא יפסוק לעולם:

ויצא משם. רבי חגיי שהיה באותו זמן בן שמנים שנה ונכפלו לו שניו על שנתעסק עם רב הונא:

יעקב כל הן דהו מהו מנכי. בכל מקום שהוא נקבר מה הוא מפסיד ומה איכפת ליה ליעקב הצדיק להקבר בא"י:

דברים בגב. יש דבר פנימי ונסתר בזה:

אלא צור. ששם הזול ושם השובע שהן נתונים על חוף הים והכל מצוי שם ברווח אלא להכי קרא דוד א"י ארצות החיים כדרשב"ל ארץ שמתיה חיים תחלה לעתיד:

עליה. משמע בא"י הם חיין:

הפסידו. בתמיה:

מחליד. נוקב לפניהם את הארץ ועושה להן מחילו' תחת הקרקע ובשביל זה לא רצה יעקב להקבר בח"ל שלא לקבל עליו צער גלגול מחילות:

ואפילו כגון ירבעם וחביריו. הא דדרשת קרא נותן נשמה לעם עליה אם לירבעם וחביריו שנקברו בא"י להם נמי מועיל זכות א"י:

מה הין דשאיל להון. כלו' מכל השאלות ששאלו זה לזה והוא השיב להן מקרא זה ואכתי לא ידעינן מה קאמר ומה תשובה זו:

מהו כדון. ומה באמת אנו משיבין על זה וקאמר דזאת היא הכונה כיון שנשרפה א"י נעשה בהן מדת הדין וכבר קיבלו דינם שנשרפו בהיותם קבורים וע"י כן יזכו לתחי' כשאר המתים:

כותים שבה. שהיו דרים בה מאז מה היו עושין:

מטליות מטליות. כלומר זורעין אותה חתיכו' חתיכות כמו מטלניות של ג' על ג' ובעוד שהיו זורעין אותה נשרפת:

יש בידו שתים. כמו שתי מיתות ולפיכך כפל בכתוב:

קבורה. של א"י מכפרת על מיתה של ח"ל ואין בידו אפי' אחת:

ריגלוי דבר נש. הם עריבים עליו ומובלין יתי' למקום שמבקשים שימות שם:

וימת בתוך ביתו. שלא מת שם אלא בביתו והיה צריך להיות שם במקום שנגזר עליו שיפול במלחמה:

איסקריטורי. סופריו ויועציו:
חמא. שלמה מלאך המות מסתכל בהון וחורק בשיניו שכעס על שלא היה יכול למלאות בהן רצונו:
אמר. שלמה מלה ונתנם בחלל באויר העולם ורצונו היה להצילן מידו והלך מלאך המות ולקחום משם שנגזר עליהם שימותו באויר ובא ושחק לנגד שלמה ושאל לו מתחלה היית כועס ועתה שוחק ואמר לו שהקדוש ב"ה ציוה עליהן ליקח אותם מן האויר ואמרתי מי יתן לאלו אל המקום אשר שולחתי לקחת אותם ונתן בלבך לעשות כדי שאוכל לקיים שליחותי והלך שלמה ולקחם משם להטפל בהם. ובבבלי פ' החליל האי עובדא בנוסחא אחרת:
וחריק בשינוי. שלא היה זה מקומן שנגזר עליהם:
ניגלינון לדרומא. לארץ הדרום שהגלות יכפר עליהם שלא ימותו יהלך מלאך המות ולקחם משם:
עולא נחותא. ע"ש שהיה רגיל לילך ולירד מא"י לח"ל קרו לי' נחותא:
הוה אידמיך תמן. בא זמנו למות שם בבבל והתחיל לבכות:
אמרין לי'. מה לך בוכה אנחנו מעלין לך להקבר בא"י ואמר להן ומה הנאה יש לי אם אני מאבד המרגלית נשמה שלי בארץ טמאה אינו דומה הפולטה בחיק אמו היא א"י שהיא כאם מפני קדושתה:
באסייא. שהיא ח"ל ואמר אמרין ציוה להם שיאמרו לבני א"י הא משיח שלכם כלומר שישגיחו על רבם שמת בח"ל ולהעלותו לקברו בא"י ועם כל זה ציוה להם שאפילו בעוד ארונו באסייא שיתנוהו על חוף הים לפי שא"י מיוסדת על הימים וחוף הים בכל מקום יש לו איזה צד שייכות לא"י ומביא ראיה מן המקרא דכתיב על ימים יסדה שהיא א"י ומיוסד' על הימים כדמסיק שבעה ימים הן שהם סובבים לא"י:
והאי ימא דחמץ. למה לא נחשב משום דלאו ים הוא אלא דוקליטיאנוס המלך עשאו מקיבון נהרו':
כמין כברה. סלע עגול ועשוי ככברה. ובבבלי פ' ב"מ אומר העולה להר הכרמל:
שערינהו. חכמים לבארה של מרים שהיא בים טבריא ומכוונת כנגד שער האמצעי של בה"כ ישנה בעיר סרוגנין בא"י:
רבה בר קריא כו'. היו מטיילין ברחוב וראו ארונות שהן באו' מח"ל לח"י:
מה הועילו אילו. שציוו להוליך אותם אחר פטירתם לכאן והיה מכיר לאלו שהיה בידם לעלו' בחייהם ולא עלו ולפיכך אמר קורא אני עליהן נחלתי וגו':

כיון שמגיעין לארץ הן נוטלין גוש עפר מן הארץ ומניחין על ארונן ומיכפר עליהן על מיתת ח"ל כדכתיב וכפר אדמתו של א"י על עמו:

הלכה ד

מתני' **אם את אצלינו יש לך מזונות**. שברכת הבית מרובה כשיש הרבה בני אדם עוזרין זה את זה ומשתכרין ומזל דרבים עדיף:

ואם אין את אצלינו אין לך מזונו'. כי אם לפי ברכת הבית:

גמ' **משום שם רע**. שלא יצא עליהן שם רע כשיהו בבית אחד:

הלכה ה

מתני' **כל זמן שהיא בבית אביה**. והיורשים נתנו לה מזונותיה שם:

גובה כתובתה. כשתרצה:

שתעשה טובה. מנכסי יתומים נותנת לחם ומלח לשכנותיה כדי כתובתה:

וחכמים אומרים. לא הוזכרו כ"ה שנה להפסידה כתובתה בשביל הטובה שתעשה מנכסי היתומים אלא לענין המחיל' הוזכרו דהואיל ושתקה ולא תבעה כל השנים הללו מחלה הילכך כל זמן שהיא בבית בעלה אין שתיקתה מחילה מפני שמכבדין אותה היא בושה לתבוע כתובתה אבל בבית אביה משתקה כ"ה שנים מחילה היא:

מזכירין. כלו' צריכין למחות על כתובתה בתוך כ"ה שנים והלכה כחכמים:

גמ' **בטובה שעשו לה שנשלטה נכסיה כחיי בעלה**. כלומר הא דקתני שתעשה טובה היינו כפי הטובה שעשו לה נשלטת בנכסים כמו בחיי בעלה והיתה נושאת ונותנת לכל מי שתרצה ויש בטובה זו עד כ"ה שנים כנגד כתובתה:

מחלה כתובתה. כלומר כנגד הטובה מחלה כתובתה ולדברי חכמים לאו בטובה תליא מילתא אלא במחילה לחוד ודוקא בבית אביה כדפרישית במתני'. א"נ האי עד כ"ה שנים מחלה כתובתה אדברי חכמים קאי דאמרי במחילה תליא מילתא וכל זמן שהיא בבית אביה:

לא מסתברא. הא דקאמרי חכמים דבכ"ה שנים מוחלת כתובתה. אם דוקא באשה שאין לה שטר כתובה אלא מתקנת חכמים היא גובה אבל אם יש לה שטר כתובה תהא גובה לעולם דאמרינן אלו מחלתה היתה מוסרת להן שטר הכתובה:

א"ל דרובה אתא מימר לך. לא היא אלא רבותא קאמרינן אפי' אשה שיש לה שטר כתובה שייך בה שפיר מחילה בכ"ה שנים:

מילתא דר' אלעזר אמרה. כלומר ממילתא דר' אלעזר שמעינן נמי דאפילו יש לה שטר כתובה נמי מחלה דאמר רבי אלעזר בעל חוב גובה לעולם דלא שייך ביה מחילה ולא

אמר אלא בעל חוב אבל וכו' כלומר וב"ח ע"כ בדנקיט שטרא בידי' דאי לאו הכי במאי גובה ואפ"ה קאמר אבל אשה אינה גובה אלא עד כ"ה שנה ש"מ אפי' בשיש לה שטר כתובה מיירי:

אני אומר מפני מזונותיה. שזנין אותה והיא בושה מהן לא תבעה:

ר' יוסי בר בון. פליג דסוף דבר עד שתתבע אפי' כן הזכירה וכו' כלומר דהא לא היתה צריכה לתבוע מהן דבהזכרה לחוד סגי כדתנן בסיפא מזכירין כתובתה ואפי' יש לה מזונות היה לה להזכיר אם לא רצתה לתבוע אלא לעולם אמרינן מחלה כתובתה:

עד כ"ה שנה דרובא אתא מימר לך. כלו' דמדייק הא דקתני עד כ"ה שנה ולא קאמר מזכירין בתוך כ"ה שנה אלא רבותא קמ"ל אפי' עשתה וכו' נותנין לה עוד כ"ה שנה מיום התביעה ולהכי קתני עד כ"ה שנה:

לא שנו אלא כתובת מנה ומאתים. הוא דמחלה אם לא תבעה עד כ"ה שנה אבל התוספת יש לה דלאו ככתובה היא:

אפי' כתובתה של אלף דינר אינה גובה. דתוספת כתובה ככתובה:

ואתייא דר' יוסי כר' יוחנן. דס"ל בכל הדינים תוספת כתובה ככתובה דמקולי כתובה שנו:

דתנינן תמן. כלומר וכן הא דשנינו בפ"ג דפאה הכותב נכסיו שכ"מ שכתב נכסיו לבניו וכתב לאשתו בין הבנים קרקע כל שהוא ושמעה איהי ושתקה איבדה כתובתה ופליגי התם רב ושמואל דרב אמר במזכה על ידיה לבנים והיא שתקה ולפיכך איבדה:

ושמואל אמר. אפי' במחלק לפני' ושתקה כדמפרש ר' יוסי ב"ח טעמא דמקולי כתובה שנו כאן:

טעמא. לטעמיה דר' יוסי ב"ח דאמר משום מקולי כתובה הוא לא שנא כתובת מנה ומאתים ול"ש התוספת הכל איבדה דמקולי כתובה שנו והיינו נמי כהאי פלוגתא דלעיל:

סליק פירקא בס"ד

פרק יג

הלכה א

מתני' **שני דייני גזילות**. כדמפרש בגמ' שהיו ממונין על הגזל ולקנוס עליהן קנסות:

שני דברים. שאין חכמים מודים לו:

תשבע בסוף. כשישמעו בו שמת ותבא לגבות כתובתה תשבע שלא עכבה בידה משל בעלה כלום:

ולא תשבע בתחילה. בשעת גביית מזונות והרמב"ם פירש תשבע בסוף כשיבא בעלה ויכחישנה ויאמר הנחתי לך מזונו' תשבע שלא הניח לה כלום:

יפה אמר תנן. והלכה כמותו ודוקא אחר ג' חדשים ליציאת הבעל פוסקין מזונות לאשה אם תבעה מזונות אבל קודם זמן זה לא שחזקה אין אדם מניח ביתו ריקן ויוצא:

גמ' **לא כן כו**'. אלמא דטובא הוו ומשני ואלו הם הממונין על הגזל שהיו ממונים לגזור גזירות ולמחות ביד עוברי עבירה והיינו דקאמר ללמדך כו' כלומר ולכך חשיב אלו השנים שהיו ממונים והיתה ספיקה בידם למחות והקולר תלוי בהן:

שלשה מקריות לשבח. מפורש לעיל בפ"ק דסוטה ואיידי דקאמר כל מי שהוא ספיקה בידו למחות מייתי לה הכא כדאמרינן בבני עלי:

שפסק מזונות לאשה. דקסבר פוסקין מזונות לאשת איש אם הלך בעלה למדה"י:

מה בשוקי. כלומר מה נפקא לן מינה אם היה ביומא דשוקי או לא וקאמר משום דרבי היה מתמיה ע"ז וכדלקמן:

מאן אמר ליה. לר' ישמעאל שלא שילם לה בעלה או שלא הניח לה כשיצא:

עברין ידעין. כלומר והשתא ה"ט דקאמר ביומא דשוקי משום דמצוים עוברים ושבים ויודעין מזה אם שלח לה או הניח לה:

רב בעי מסבר סבר רבי. אם סבר רבי דלית מתניתא מיירי באשת איש אלא באלמנה אמר דהא במתניתא לא פליגי חנן ורבנן אלא בשבועה אבל כ"ע מודו דפוסקין לה מזונות ולרבי דס"ל אין פוסקין מזונות לאשת איש א"כ מתני' לא. מיתוקמא אלא באלמנה והא במתני' סתמא קאמר:

שמואל ור"ל תריהון אמרין באלמנה היא מתני'. כלומר אין ודאי באלמנה מיתוקמא. וכן אמר בבבלי דף ק"ז תרגמ' רבינו שמואל בבבל כששמעו בו שמת:

תני דבית רבי כן. כמו תניא אידך הוא כלומר בבית מדרשו של רבי כן תנו במתני' מי שיצא למדה"י דמשמע מיד שיצא הוא למדה"י ואשתו תובעת מזונות פוסקין לה דס"ל פוסקין מזונות לאשת איש:

הוון. בני הישיבה בעי מימר דמאן דמוקי למתני' באשת איש מפרש דבתחילה ובסוף דקתני שבתחילה נשבעת שלא שילח לה וכלומר אף במקום דליכא למיחש שהניח לה צררי כגון בקטנה דאין דרך למיתפס צררי לקטנה מ"מ נשבעת היא שלא שילח לה ובסוף כשתגבה כתובתה נשבעת שלא הטמינה ושלא הערימה:

ומ"ד באלמנה. ולא שייך שלא שילח לה נשבעת שלא הניח לה ונ"מ באלמנה קטנה דלא שייכא בה להניח א"כ לא צריכה שבועה בתחלה:

אמר שמואל אחוה דרבי ברכיה. דלא היא אלא אלמנה לעולם נשבעת בתחלה שלא מחלה ליתומים על כתובתה דהמוחלת כתובתה אין לה מזונות:
הרי שיצא כו' תזון ותטול כתובתה. כלומר או תזון או רצתה תטול כתבתה:
תזון מכתובתה. אין לה מזונות אלא כנגד כתובתה דמה נפשך יהבינן לה אם אשת איש היא ששקר אומרת גירשני א"כ משל בעלה ניזונת ואם אינה א"א כו':
ואשתו תובעת מזונות. ופליגי רבי ירמיה ור' יוסי לקמיה בפירושא דמילתא:
ואמר יצאו כו. כלומר כשיצאתי למדה"י אמרתי לה צאי מעשה ידיך במזונותיך שומעין לו:
ואם פסקו ב"ד. לה מזונות קודם שבא מה שפסקו פסקו:
ר' ירמיה אמר. הא דקאמר ואשתו תובעת מזונות בשאין מעשה ידיה כדי מזונותיה ותובעת ממנו המותר וכגון שלותה ותובעת לשלם:
ופריך כהדא שומעין לו. בתמיה אמאי הא לא ספקה:
כמ"ד אין מזונות לאשה מד"ת. והילכך אין מוציאין ממנו אע"ג דלא ספקה:
כהדא דתני כו'. מפורש לעיל ריש פרק המדיר:
רבי יוסי. מוקי לה בשיש במעשה ידיה למזונותיה ופריך כהדא מה שפסקו פסקו בתמיה הא לא צריכה:
תיפתר בשפסקו יתר. כלומר לדברים יתירים דלא ספקי לה מעשה ידיה:
ואמר יינתנו אילו לבניו. שלח להן מתנות ואמר סתם לבניי הבנות בכלל:
ה"ג אם בשעת מיתה אמר. לא נתכוין אלא לזכרים הראוין לירש ואין הבנות בכלל:
בכל מקום ששנינו כו'. וכן מסיק לה בבבלי:

הלכה ב

מתני' **איבד את מעותיו**. משום דאמר ליה לא אמרתי לך הלוני ואני אפרע אבל אם הלוה את האשה מעות למזונותיה על מנת שתשלם לו הוא תובעה והיא תובע' את הבעל וישלם ואם הבעל טוען הנחתי לה מזונות והיא אומרת לא הניח ורוצה להוציא ממנו נשבע הבעל שבועת היסת ונפטר ויהיו המעות חוב עליה לכשתאלמן או תתגרש:
הניח מעותיו על קרן הצבי. כלומר מזומן הוא להפסד כמו המניח מעותיו על קרן הצבי שהוא קל לרוץ והלכה כרבן יוחנן בן זכאי:
גמ' **הפורע שטר חוב של חבירו שלא מדעתו תפלוגתא**. אם נימא דפלוגתא דחנן ובני כ"ג היא כדפליגי במתני' ולחנן איבד מעותיו ולבני כ"ג חייב לשלם לו:

אמר רבי יוסי. לא היא דבהא אפילו בני כ"ג מודו דאינו חייב לשלם לו דטעמייהו דבני כ"ג תמן במתני' מפני שלא עלתה על דעת שתמות אשתו ברעב ומחויב הוא לפרנסה ולפיכך חייב לשלם:

ברם הכא. בבעל חוב יכול הלוה לומר מפייס הייתי למלוה והוא מחיל לי ומי הרשך לשלם לו:

הגע עצמך דהוה גביה. מלוה משכון ובעל כרחו היה משל' לו:

ומשני מ"מ יכול הוא לומר הייתי מפייס לו שיתן לי גם המשכון לידי:

עד כדון. לא שמענו שהוא פטור אלא בב"ח שאינו דוחק את הלוה לפרוע כדקאמר מפייס הוינא ליה:

ואפילו בבעל חוב שהוא דוחק. אם נימא נמי דאפ"ה אינו משלם לחבירו שפרע בשבילו:

שמעינן מן הדא. דתנן בפ"ד דנדרים המודר הנאה מחבירו פורע לו את חובו ושוקל את שקלו מחצית השקל שחייב כל אחד מישראל בכל שנה לצורך קרבנות ציבור יכול לשקלו בשבילו:

ולא שקל אין ממשכנין אותו. בתמיה דהרי הגזבר יכול למשכן אותו בשביל שקלו וכב"ח דוחק הוא ואפ"ה קתני דרשאי המדיר לשקול את שקלו:

הדא אמרה ואפי' בב"ח שהוא דוחק. פטור מלשלם לחבירו דכמבריח ארי מנכסיו בעלמא הוא דאי לאו הכי הא קא מהני ליה להמודר:

תדע לך שהוא כן. ועוד ראיה ממה דתנינן התם שהמדיר מקריב עליו קיני זבים כו' לא בשלא נתן לתוך ידו כלום כלומר לאו דטעמא משום דהמדיר לא נתן לתוך ידו של המודר כלום והיכא דלא מטי הנאה מהמדיר לידיה דהמודר לאו כלום הוא:

וכא. וה"נ טעמא הוא דהא לא נתן לידו כלום והילכך אפילו בב"ח דוחק פטור מלשלם לחבירו:

אין לך נתפס. בשביל חוב חבירו וחבירו חייב לשלם לו אלא הנתפס בארנון ובגולגול' שפרע המס של המלך וכסף גולגול' בשבילו משום דדין המלך כך הוא לתפוס האחד בשביל חבירו:

חייליה דרב. ראייתו של רב מן הדא דתנינן בהגוזל בתרא הגוזל שדה מחבירו ונטלוה מציקין שנטלוה אנסין ממנו אם מכת מדינה היא אומר לו הרי שלך לפניך וקתני התם אם מחמת הגזלן שלא אנסו שדות אחרים אלא ממנו חייב להעמיד להנגזל שדה אחר ופליגי נמי התם ריב"ל ורב כדאמר שם בהאי תלמודא ומדקתני נטלוה מסיקין מחמת הגזלן חייב להעמיד לו שדה אחר ואע"ג דקרקע אינה נגזלת מ"מ כיון שהיו סבורין

האנסין שהיא של גזלן ומחמת כן לקחוה חייב להעמיד לו שדה אחר וה"נ כיון שנתפס בעבורו חייב ליתן לו:

ולא שמע. ודחי לה הש"ס וכי לא שמע מה דאמר ר' יוחנן התם קנס קנסו בגזלן כלומר באמת מן הדין הגזלן אינו חייב דהא קרקע אינה נגזלת אלא דמשום קנס הוא שקנסו חכמים בו והולכך אם אנסוה ממנו מחמתו חייב אבל בעלמא לעולם אימא לך הנתפס על חבירו אינו חייב ליתן לו:

וההן דהוה רביה. אם היה רבו שחייב לו שכר לימוד ונתפס זה בשבילו ופרע לרבו אם דומה למס וגולגולת שפרע בשבילו וחייב ליתן לו או לא ופליגי בה רבי יוסי בר בון ורבי חייה אליבא דשמואל:

אינה כארנון וכגולגולת. שיכול הוא לומר הייתי מפייס לו כבשאר חוב:

תמן תנינן. בנדרים שם המודר הנאה מחבירו ונכנס לבקרו עומד אבל לא יושב ומרפאהו רפואת נפש אבל לא רפואת ממון ופליגי בפירושא דמתני':

חד אמר כאן במדירו מגופו כאן במדירו מנכסיו. כלומר דמתני' מיתוקמא בשנכסי חולה אסורין על המבקר או על הרופא ובריש שמדירו מגופו והילכך המבקר עומד ואע"ג שנהנה בדריסת הרגל משום דמחיותי' לא אדריה שלא היה בדעתו שלא יהנה ממנו בדבר שחיותו תלויה בו דהיינו ביקור חולה שהיא הנאה ורפואה להחולה אבל לא יושב שהרי אפשר בעמידה כאן בסיפא שמדירו מנכסיו והילכך מרפאהו רפואת נפש שהוא בחנם ונפש דקאמר היינו מרצון נפשו כמו אם יש את נפשכם אבל לא רפואת ממון שהרי נכסיו אסורין עליו:

כאן בשיש לו מי ירפאנו וכאן בשאין לו מי ירפאנו. ומיתוקמא מתני' בשנכסי המבקר או הרופא אסורין על החולה ורישא מיירי בשאין לו מי ירפאנו כלומר שאין שם אחר לבקרו ומשום דהנאה לחולה הוא קרי ליה רפואה ובמקום שנוטלין שכר לביקור חולה על הישיבה ואין נוטלין שכר על העמידה והילכך עומד אבל לא יושב דמהנהו כשלא יטול שכר וסיפא בשיש לו מי ירפאנו ורפואת נפש דקאמר היינו גופו ורפואת ממון היינו בהמתו וכדמסיק בבבלי שם דף מ"א ואילו לא היה שם רופא אחר אפילו רפואת בהמתו שרי דאין לך השבת אבדה גדולה מזו ובמתני' קתני התם מחזיר לו אבידתו אלא בשיש שם רופא אחר והילכך רפואת בהמתו אסור דמהנהו כשאין נוטל שכר:

ופריך אם הסיפא מיירי בשיש שם רופא אחר אפי' רפואת נפש לא ירפאנו ומשני היינו טעמא דרפואת נפש שרי שלא מן הכל אדם זוכה להתרפאות:

ולא ניכסי המחזיר. אסיפא דמתני' דמייתי לעיל קמהדר ואיידי דאירי בה מסיק לה הכא לכולה סוגיא כדגריס שם דבמתני' קתני המודר הנאה מחבירו פורע לו את חובו ושוקל לו שקלו ומחזיר לו אבידתו מקום שנוטלין שכר על השבת האבידה תפול הנאה להקדש וקס"ד דבשנכסי המחזיר אסורין על בעל הפרה והיינו בעל האבידה כדמשמע רהטת לישנא דמתני' המודר הנאה מחבירו כו' ונקט פרה כגוונא דאמרינן בהמפקיד איזו אבידה פרה רצה בין הכרמים והילכך פריך אמאי תפול הנאה להקדש ולא נכסי המחזיר הן שאסורין על בעל האבידה ואמאי לא יטול המחזיר שכר:

בשהיו נכסיו כו'. שהיו שניהם מודרים הנאה זה מזה והילכך המחזיר אינו יכול ליטול דקמתהני מיניה וכן בעל האבידה אינו יכול לעכב השכר דקא מהני ליה ותפול הנאה להקדש. וכן הוא לחד אוקמתא בבבלי שם דף ל"ד:

מאן תנא תיפול הנאה להקדש. דמדמי ליה איסור הנאה דקונמות כהקדש:

ר"מ היא. דאמר בברייתא דלקמן מועלין באסורות היינו קונמות כמו בהקדש:

מהו לחמם בו את ידיו. מי נימא דאסר עליו כל הנאות הבאות ממנו או דילמא לא אסר עליו אלא הנאת אכילה בלבד:

נישמעינה. לזה מן הדא ברייתא ותוספתא היא בפ"ב דנדרים ומייתי לה בבבלי שם דף ל"ה:

הככר זה הקדש. קונם ככר זה כהקדש שאסרה לכל כהקדש שהוא אסור לכל אדם:

מעל. דסבירא ליה לר"מ יש מעילה בקונמות:

לפיכך יש לו פדיון. דכיון דמיתסר אכ"ע כהקדש תפיס פדיונו כהקדש ויוצא לחולין:

עלי. לא אסרו אלא עליו ואם אכלו הוא מעל בו בטובת הנאה כפי טובת הנאה שיש לו בו שהרי יכול ליתנו לאחרים:

אחרים לא מעלו לפיכך אין לו פדיון. כיון דאחרי' לא מעלו לא אלים כהקדש למיתפס פדיונו:

לא אמר. השתא מסיק לפשוט הבעיא דלא אמר אלא אם אכלו מעל הא לחמם ידיו מותר:

כיני באומר לא אוכלנו. כלומר דלעולם לא תפשוט דאיכא למימר התם מיירי כן כגון שאמר בפירוש קונם עלי שלא אוכלנו ושלא אטעמנו ולא אסרו עליו אלא לאכילה:

עד כדון צריכה. אבל אנן קמיבעיא לן בנדר סתם מן הככר דאפשר בכה"ג אסר כל הנאותיו עליו ולא איפשיטא:

דתני. כלומר הא דתני במתני' מי שהלך כו' א"ר חגיי דוקא אחר כו' וסוגיא זו כתובה לעיל פ' נערה הלכה ו' ושם פירשתי:

הלכה ג

מתני' **נכסים מרובין**. מפרש בגמרא:

בשביל שאני זכר הפסדתי. כלומר בשביל שאני זכר וראוי לירש בנכסים מרובים הפסדתי בנכסים מועטין:

גמ' **לאילו ולאילו**. לבנים ולבנות:

עד שיבגרו. אם יש שם כ"כ כדי שיזונו אלו ואלו עד שיבגרו הבנות או עד שינשאו שאז אין להם מזונות נכסים מרובין הן ואי ליכא לאלו ולאלו עד שיבגרו היינו נכסים מועטין ומוציאין מזונות להבנות עד שיבגרו והשאר לבנים וכשיוציאו השאר בהוצאת המזונות ישאלו על הפתחים והכי מסיק לה בבבלי ריש פ' מי שמת:

את מה שמעת מר' יוחנן. מה שמעת מר' יוחנן בדבר הזה:

נפרש מיליהון דרבנין. והיינו נתן בר הושעיא ור' יוחנן דלקמן ונלמוד דבריהן מדבריהן כלומר ממה ששמענו ששאל נתן לר' יוחנן ומה שהשיב לו נלמוד מהן דסברי כדי מזון י"ב חדש נכסים מרובין הן:

היה שם. כדי מזון לאלו ולאלו י"ב חדש ונתמעטו הנכסים שנתקלקלו או שהוקירו מזונות מהו:

מכיון שהתחילו היתומין. בשעת מיתה להיות אוכלין בהיתר זכו בהן ואוכלין והולכין:

מאימתי שמין להן. הנכסים בשעת מיתה או בשעת חלוקה:

בסוף. אחר שעת חלוקה אנו הולכין:

מיליהון דרבנין לא שמעין לך. וכי לא שמעת דברי רבנן אלו דנתן בר הושעיא שאל לר' יוחנן והשיב לו מכיון שהתחילו להיות אוכלין בהיתר הולכין ואוכלין אלא משעה ראשונה שמין להן כלומר שמע מינה דאין שמין להן אלא משעה ראשונה דהכל הולך אחר שעת מיתה:

לא היה שם מזון י"ב חדש. בשעת מיתה והוקירו הנכסים ונתרבו אח"כ מהו מי אמרינן דאסתלקו להן יורשין כיון דמועטין היו או דילמא ברשות היורשין אייקור:

עמדו היתומים ומכרו. בנכסים מועטין שלהן מכרו אלמא דיש בהן תפיסת יד וברשותן קיימי שאם מכרו מכירתן מכירה:

וכא. וה"נ לענין שאם הוקירו שלהן הוקירו וזכו בהן היורשין:

לא היה שם מזון י"ב חדש. ודין הוא שיזונו הבנות מהן מהו שיאמרו בנים לבנות טלו את שלכם וצאו כלומר הרי לכם מעות כדי שתזונו מהן כפי הנכסים שזכיתם אתם וצאו מהן ואנחנו נירש אותן שבעינינו הן שוין הרבה:

מהדא מתניתא אמרה שאין אומרים להן. ממתני' דתנן לעיל פ' מי שהיה נשוי גבי כתובת בנין דכרין דאין נוהגת אלא ביש שם מותר דינר על שתי הכתובות ואם אמרו היתומים אנחנו מעלין כו' אין שומעין להן אלא שמין את הנכסים בב"ד ואם אין שם מותר חולקין בשוה וה"נ אין שומעין להן במה שהן אומרים אנחנו מעלין את הנכסי' והרי לכם כפי המגיע וצאו אלא שמין את הנכסים בב"ד ואם אין שם כדי מזון י"ב חדש כולן לבנות:

כמה דאת אמר חוץ מכתובתה. כלומר דזה ודאי כמו שכתובה ממעטת בנכסים דצריך שיהו נכסים מרובין חוץ מכתובת אשה וכן נמי חוץ מקבורה דמי קבורתו נמי ממעטת וכן חוץ מב"ח בין בע"פ בין בשטר דכל אלו ממעטין:

חוץ מפרנסת בנות. בעיא היא אם אמרינן דפרנסת בנות לעישור נכסים ממעטת ופשיט לה דתליא בפלוגתא דפליגי אם פרנסת בנות גובין ממשועבדין כדאמרי' בריש מי שהיה נשוי ושם ציינתי ולמ"ד גובין פרנסת בנות. קודמת לכתובה ואם כתובה ממעטת כ"ש דפרנסה ממעטת ולמ"ד אין גובין אין פרנסת בנות קודמת כדאמרי' התם ה"נ אינה ממעטת:

ה"ג היך עבידא היה שם מזון י"ב חדש ואלמנה לזון נשמעינה כו' ומוחלפת הגי' היא וכן משמע מהאי תלמודא בב"ב אלא דשם הגי' מוטעית ומבולבלת ביותר. כלומר דבעי הש"ס היך עבידא בכה"ג שיש שם מזון לאלו ולאלו י"ב חדש ואלמנה לזון מהו שתהא מזונות האלמנה קודמת וממעטת בנכסים:

נשמעינה מן הדא. דקתני בתוספתא אלמנה ובנים. ואין כאן בנות שניהן ניזונין בשוה וכן אלמנה ובנות שאין אלמנה דוחה את הבנים ולא את הבנות:

הדא היא פעמים כו'. כלומר דלעולם אלמנה אינה דוחה את הבנים לבדן אלא דבכה"ג מצינו לפעמים שדוחה אותן ע"י הבנות שאם היו כאן אלמנה ובנים ובנות דוחה היא אותן ואלמנה קודמת וניזונת מהן ועי"כ יתמעטו הנכסים וידחו הבנים והיינו דקאמר דוחה את הבנים ע"י הבנות שעמם דאי לאו הבנות לא היתה דוחה לבנים כדמפרש טעמא לקמיה ועכ"פ ש"מ מהכא דמזונות אלמנה קודמת וממעטת בנכסים:

ופריך כשם כו' כך תדחה אלמנה לבנים גרסינן וכן הוא בב"ב. כלומר אפילו אין כאן אלא בנים תדחה אותן דמאי שנא:

ראויה היא. ומשני דמשום הכי אינה דוחה הבנים לבדן דראויה היא לתבוע כתובתה ולאבד מזונותיה כלומר שאין יפוי כח כ"כ במזונותיה שהרי היא ראויה לאבדן כשתתבע כתובה ולא אתייא תקנת מזונות האלמנה ועקרה כח ירושה דאורייתא של הבנים והילכך

אינה דוחה הבנים לבדן אבל כשיש כאן אלמנה ובנים ובנות הואיל דבלאו הכי ברשות הבנות הן ואינן באות אלא בתקנת חכמים וא"כ כשהאלמנה מוציאה מהן אין כאן עקירה לירושה דאורייתא דהא בלא זה אינם ברשות הבנים שהן יורשין מן התורה:

והבנים ישאלו איתי תניי תני ישענו. ומלשון והשענו תחת העץ הוא שהם נשענים על אחרים:

ומ"ד ישאלו. מלשון ושאלו ודרשו שהן שואלין ומבקשין על הפתחים:

הלכה ד

מתני' **והודה לו בקנקנים**. ריקים בלא שמן וכגון שטענו חבירו עשרה כדי שמן יש לי אצלך:

אדמון אומר. יש במשמעות טענה זו שמן וכדים וכשהודה לו בכדים ריקים הויא הודאה במקצת וחייב שבועה:

וחכמים אומרים. אין במשמעות טענה זו אלא שמן בלבד שיעור י' כדים וכשהודה לו בכדים רקים מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו ואין כאן הודאה במקצת הטענה ואינו חייב שבועה והלכה כאדמון:

גמ' **מתניתא כו'**. גירסת הדפוס בכאן משובשת ומוטעית היא וכן בשבועות משובשת במקצת והעיקר כמו שהגהתי בפנים וריש האי סוגיא אמתני' דהתם קאי כדאיתא בפרק שבועת הדיינין דתנן שם טענו חטים והודה לו בשעורים פטור ורבן גמליאל מחייב וקאמר הש"ס מתני' דפליגי רבנן בשטענו חטים והודה לו בשעורים דסברי אין ההודאה ממין הטענה:

אבל אם טענו שני מינין. שטענו חטים ושעורים והודה לו באחד מהן ד"ה חייב דהוי הודאה ממין הטענה:

רבי יוחנן לא סוף דבר מתניתא בשטענו חטים כו'. כלומר לאו דוקא בשטענו חטים והודה לו בשעורים פטרי רבנן כדקתני במתני' אלא אפילו אם טענו שני מינין והודה לו באחד מהן דברי חכמים פטור. וכ"ה בשבועות אלא דהתם גריס לה אליבא דרבי חייא בשם ר' יוחנן ור' אימי בשם ר' יוחנן קאמר כדמתני הכא ברישא דאם טענו שני מינין ד"ה חייב:

ולמה תנינן ר"ג מחייב. כלומר לדידך דאמרת אפי' בטענו שני מינין והודה לו בא' מהן פטרי רבנן א"כ למה תנינן בהא ר"ג מחייב וחכמים פוטרין ליתני רבותא טפי אפי' טענו חטים ושעורים והודה בא' מהן חכמים פוטרים:

ומשני בא להודיעך כח ר"ג עד היכן הוא מחייב. כלו' דקמ"ל רבותא אליבא דר"ג דאפי' בטענו חטים והודה לו בשעורי' מחייב. וכן מתרץ לה בבבלי שבועות דף מ' למאן דס"ל התם טענו חטים ושעורים והודה לו בא' מהן פטור:

רבי אבהו. קאמר נמי כהדא דר' אימי והתם גריס לה בענין אחר ולענין כונת הדבר עולה בסגנון אחד:

רשב"ל אמר כו'. כדאמרי' לעיל:

רב. קאמר נמי כר"ל דבטענו שני מינין והודה לו בא' חייב ומייתי עלה האי עובדא שאחד הלך לדון עם חבירו לפני רב והתחיל לטעון עליו שעורין חטין כוסמין וזה הודה לו בא' מהן ואמר לו רב להתובע כל מה שתרצה תגלגל עליו ובסוף ישבע לך שבועה אחת על כלן אלמא דחייב שבועה בטענו מינין הרבה והודה באחד מהן:

על דעתך דאת אמר. אפילו טענו שני מינין והודה באחד מהן לדברי חכמים פטור והא תנינן התם טענו כלים וקרקעות הודה בכלים וכפר בקרקעות בקרקעות וכפר בכלים פטור שאין כפירת והודאת קרקעות מביאו לידי שבועה ודוקא כלים וקרקעות הא כלים וכלים דומיא דכלים וקרקעות כגון שטענו ב' מיני כלים והודה לו באחד מהן חייב:

אם כלים בכלים הוא פטור כלים בקרקעות לא כ"ש. כלומר דאי לא תימא הכי אלא כלום בכלים נמי פטור א"כ קשה לישמעינן במתני' רבותא טפי דאפי' כלים בכלים פטור ומכ"ש כלים בקרקעות אלא ע"כ כלים בכלים חייב וקשיא לרבי יוחנן:

מה עבד לה. רבי יוחנן:

דו פתר לה לזוקקו שבועה. כלומר לעולם כלים בכלים נמי פטור והא דאשמעינן כלים וקרקעות משום סיפא נקט לה דקתני התם הודה במקצת הכלים חייב שבועה אפי' על הקרקעות דהנכסים שאין להן אחריות זוקקין את הנכסים שיש להן אחריות לשבועה. וכה"ג מפרק לה בבבלי שם:

והתנינן. כלומר והא דתנינן הכא אפילו לר"ל אתייא שפיר ובשבועות גריס לה בהדיא ואפילו על דר"ל לית הדא פליגא דתנינן הטוען כו' וכלומר אפילו לדידיה דקאמר בטענו שני מינין והודה לו באחד מהן חייב לד"ה מוקמינן שפיר פלוגתייהו דאדמון ורבנן במתניתין כדמפרש ואזיל:

מה אנן קיימין. כלו' דע"כ דמוקמינן לפלוגתייהו דאדמון ורבנן דהכא אליבא דרבנן דהתם כי היכי דלא תיקשי הילכתא אהילכתא דהכא קי"ל כאדמון כדקאמר לעיל והתם הלכה כרבנן אלא דאדמון נמי כרבנן דהתם ס"ל והשתא במאי עסקי' הכא אם בשטענו

קנקנים ושמן והודה לו בקנקנים כ"ע מודו שהוא מן הטענה דהא לר"ל לא פליגי רבנן בהא:

ואם בשטענו שמן והודה לו בקנקנים כ"ע. אפי' אדמון מודה שאין' הודייה מן הטענה כרבנן דהתם דהוי ליה טענו חטים והודה לו בשעורים ופטור:

דא"ר זעירא. אלא דמוקמי' למתני' כדא"ר זעירא בשטענו קנקנין שמן:

ההין מילין וההן אמר רקנין. כלומר ובהא פליגי ההן אדמון סבר מלאין קאמר וכך משמעות לשונו קנקנים עם שמן ולפיכך הוי הודאה מן הטענה:

וההן. ולרבנן רקנין אמר כלו' אין במשמעות אלא או קנקנים רקנים או שמן בלא קנקנים ואכתי לא אסיק למילתיה עד לקמיה והיינו דפריך עלה ניחא קנקנים ולא שמן כלו' אם הוי מיירי במתני' דקנקנים בלא שמן קאמר לרבנן שפיר הוה מפרשינן משמעות לשונו שתובעו קנקנים של שמן:

שמן ולא קנקנים. בתמיה דהא ע"כ לדברי חכמים שמן בלא קנקנים קאמר וא"כ למה לו להזכיר הקנקנים:

ומשני ר' אבון מפיק לשנה מחצין דמשח. כלומר שכוונתו להוציא בלשונו מדות שמן שכך וכך מדות שמי יש לי בידך ולעולם שמן בלא קנקנים תובעו ולא הוו הקנקנים הודאה מן הטענה. מחצין הן מדות בלשון המשנה ודוגמתו המחץ והמגב זולף במחץ וכן הרבה:

ולית סופיה משאלה. וכי אין אנו יכולין לשאלו לבסוף במה היתה כוונתו לתובעו אם על המדות שמן או על הכלים עם השמן:

בההוא דנשתתק. דמיירי שנשתתק אח"כ ואין אנו יכולין לשאלו:

הלכה ה

מתני' **ופשט לו את הרגל**. לשון בזיון כלומר טול טיט ואבק שתחת רגלי. פ"א תלה אותי ברגל על העץ שאין לי מה ליתן לך. והרמב"ם פי' ופשט לו את הרגל שהלך בדרך מרחוק:

עד שתלבין ראשה. עד שתזקין ואין כופין אותו לא לכנוס ולא לפטור:

אדמון אומר וכו'. והלכה כאדמון:

גמ' **בשפסק במעמדה**. שהיתה באותו מעמד כשפסק אביה עמו:

אבל אם לא פסק במעמדה אף רבנן מודיי. דיכולה היא שתאמר אבא פסק עלי ואני לא ידעתי מזה ומה אני יכולה לעשות:

על הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל שלא תהא יושבת גרסינן. וכן הוא בתוספתא יכולה היא לומר אבא פסק עלי מה אני יכולה לעשות וכן מייתי לה האי ברייתא בבבלי דף ק"ט:

סבורה הייתי שאבא רוצה ליתן. מה שפסקתי עמך:

הלכה ו

מתני' **העורר על השדה**. ראובן מערער על שדה שביד שמעון ואומר לו לוי שמכרה לך גזלה ממני וראובן עצמו חתום על שטר מכירה שכתב לוי לשמעון:

אדמון אומר. יכול הוא שיאמר מה שלא ערערתי בשעה שלקחת שדה זו מלוי וחתמתי עד בתוך השטר לפי שלוי אדם חזק וקשה להוציאה מידו ונוח לי שתהא בידך שאוציאנה ממך בדין:

איבד את זכותו. דהואיל וחתם הודה שאין לו עסק בה והלכה כחכמים ודוקא חתם עליה עד אבל אם חתם בדיין לקיים את השטר הכל מודים שלא איבד את זכותו מפני שיכול לומר לא הייתי יודע מה שכתוב בשטר שאין הדיין החותם על ההנפק צריך לידע מה שכתוב בשטר אלא שיכיר חתימת העדים בלבד:

גמ' **ולא סוף דבר**. הא דקתני במתני' עשאה סימן לאחר איבד זה את זכותו לאו דוקא בשעשאה המערער סימן לאחר שמכר קרקע סמוך לשדה זו שמערער עליה וכתב במצרים מצר פלוני על שם שמעון המוחזק כדמשמע לישנא דמתני' עשאה סימן לאחר ועל המערער קאי:

אלא אפי' עשאה אחר. סימן לאחר במצר פ' של פלוני המוחזק מכיון שהמערער חתום עליה בעד איבד את זכותו דאין לומר כאן השני נוח לי:

הלכה ז

מתני' **ואבדה דרך שדהו**. שהחזיקו בה בעלי השדות שבמצריו:

ילך לו בקצרה. על כרחם יטול לו דרך לשדהו אבל יברור לו דרך קצרה שלא ירבה ליטול:

יקח לו דרך במאה מנה. דכל חד וחד מצי מדחי ליה לאו דרכך גבאי ובגמרא מפרש לה והלכה כחכמים:

גמ' **הטוען בראיותיו**. כלומר שיש לו ראיה שהיתה לו כאן דרך שדהו אלא שאבדה דאי לאו הכי לא פליג אדמון שאין בדבריו כלום:

מילתיה אמר והן וכו'. אדברי חכמים קאי וקאמר הש"ס שמענו מימרא אמרה דדוקא בשארבעה בני אדם מקיפין אותו והילכך כל חד וחד מדחי ליה:

שמואל אמר אפי' אחד מקיפו. וכגון שהאחד בא מכח ארבעה שלקח מהם כל השדות המקיפין ובהא פליגי דאדמון סבר מצי אמר ליה ממה נפשך ארחי גבך וחכמים סברי מצי אמר ליה היאך אי שתקת שתקת ואמכור לך בזול הדרך ואי לא מהדרנא שטרא למרייהו ולא מצית לאשתעויי דינא בהדייהו. וכדמסיק רבא בבבלי שם:

תנאי יהושע. קושיא היא הא תנאי יהושע הוא שזה אחד מעשרה תנאים שהתנה יהושע עם ישראל כדמייתי לה בבבלי פ' מרובה דף פ"א:

הרי שהיה טועה בכרמים מקדד ויוצא אפי' בשדה מלאה כרמים שע"מ כן הנחיל יהושע את הארץ ואפי' אבדה לו דרך שדהו אמאי אין לו דרך:

ומשני תנאי יהושע הי' לצאת. אם הוא תועה בשדה חבירו מקדר ויוצא עד שמגיע לדרך שמא להיכנס בתמיה וכן תנאי יהושע היה בגופו שמא בפרתו ובמתני' מיירי לצאת ולהכנס ולעשות בה כל צרכיו הילכך יקנה במאה מנה או יפרח באויר:

פרה דרכה לחזור. כלומר דיהיב טעמא על הא דתניא התם בברייתא דאחד מן התנאים הוא על נחיל של דבורים שלו בתוך שדה חבירו שיורד לתוך שדה חבירו וקוצץ שוכו של חבירו להציל נחילו והא אמרינן דלא היה התנאי אלא בגופו ומאי שנא מפרתו דלא הויא בכלל התנאי ולפיכך מפרש ר' יוסי פרה דרכה לחזור מעצמה ולא התקין להכנס ולחזור אחר הפרה כשהיא תועה אבל נחיל של דבורים ע"י שאין דרכו לחזור מעצמו עשו אותו כגופו להיות יורד ומחזר אחריהן:

דתנינן תמן. פ' המוכר את הבית לא את הבור ולא את הדות מכר הבור והדות לאחר ושייר הבית לעצמו ר"ע אומר אין הלוקח צריך ליקח לו דרך דמוכר בעין יפה הוא מוכר וכשמכר לו הבור והדות מכר לו נמי הדרך וקס"ד דאפי' מכר לו בלא דרך סובר ר"ע דיש לו דרך ללוקח בע"כ של מוכר והיינו כאדמון במתני' דיש לו דרך בעל כרחם:

ולא שמע. ודחי לה הש"ס דשאני התם וכי לא שמיע לי' דמפרש ר' הילא התם פלוגתייהו דבמה אנן קיימין אם דבר בריא הוא שפירש לו בפירוש שמכר לו הדרך כ"ע לא פליגי דיש לו:

ואם דבר בריא הוא. שפירש לו שאין לו דרך כ"ע לא פליגי בזה שאין לו אלא ע"כ כן אנן קיימין בסתם הוא דפליגי אם מוכר בעין יפה מוכר או לא:

וכא. אבל הכא אפי' דבר בריא הוא שהכל יודעין שיש לו דרך כאן:

כ"ע מודיי. כלומר אפי' ר"ע מודה לחכמים דהכא שצריך ליקח לו דרך ומטעמא דמצי מדחי לי':

הלכה ח

מתני' **והלה הוציא שמכר לו את השדה**. הלוה הוציא עליו שטר מכירה מאוחרת לשטר הלואה ואומר שטרך מזויף או פרוע שאם הייתי חייב לך לא היית מוכר לי את השדה שהיה לך לגבות חובך:

זה היה פיקח. שמכר לו שדה לפי שהיה זה מבריח מטלטליו ולא היה לו מהיכן ימשכננו על חובו ועכשיו יטול את הקרקע ומפרש לה בבבלי באתרא דהלוקח יהיב זוזי והדר כתבי שטר מכירה כ"ע לא פליגי שהיה לו למוכר לעכב בחובו אם כבר הגיע זמן הפרעון ולא יכתוב לו שטר מכירה וכיון שכתבו הוכיח שאין לו עליו חוב כי פליגי באתרא דכתבי שטרא והדר יהבי זוזי אדמון סבר איבעי ליה למימסר מודעא איני מוכר לו קרקע אלא כדי שאוכל למשכנו וחכמים אומרים חברך חברא אית ליה והיה ירא שמא ישמע הדבר וימנע מלקנות השדה והלכה כחכמים:

גמ' **ביפה בכך**. שהקרקע שוה כפי סך החוב ובהא קאמר אדמון היה לו להפרע את שלו:

רבי יוסי אומר. אפילו בשאינו יפה בכך דמ"מ יכול לומר לו היה לך להפרע את אשר אתה מוצא ראשון:

הגע עצמך. על דברי חכמים קאי דקאמרי זה היה פיקח שמכר לו קרקע כדי למשכנו והגע עצמך אם היה לו ללוה קרקע ובלאו הכי יכול למשכנו מאי:

יכיל מימר ליה. קרקע יפה אני רוצה ומפני כך מכרתי לך היפה שלי לחזור ולגבותה:

הגע עצמך. דהוי ליה ללוה ג"כ קרקע טב:

יכיל מימר ליה. אע"פ כן בשלי אני רוצה שחביבה עלי ביותר:

ולא עוד אלא. שיכול לומר לו אע"פ שהיה לך קרקע למשכן בשביל חובי מכרתי לך שלי שאין בו כח להרבות בטרחא של שתי שדות ומפני שידעתי שאגבה ממך קרקע מכרתי לך זו ואותה אגבה עכשיו:

הלכה ט

מתני' **שנים שהוציאו שט"ח זה על זה**. ראובן על שמעון ושמעון על ראובן של ראובן מוקדם ושל שמעון מאוחר:

אדמון אומר. יכול שמעון לומר לו אילו חייב הייתי לך כדברי שטרך היה לך לתבוע את חובך ממני:

זה גובה וזה גובה. אפילו החוב שוה אין אומרים יעכב זה מלוה של חבירו בשביל מלוה שהלוהו אלא ב"ד יורדין לנכסי כל אחד ומגבין לכשנגדו את חובו והלכה כחכמים:

גמ' **יוציא מנה כנגד מנה**. והשאר הוא גובה:

זה גובה וזה גובה. וכגון דאית ליה רווחא כדלקמן:

יליף ליה משוורים תמים. דתנן בפרק המניח שני שוורים תמין שחבלו זה בזה משלמין במותר חצי נזק ששמין במה שהזיקו של זה יותר על נזקו של זה ובאותו מותר משלם החצי אלמא היכא ששניהם נתחייבו זה לזה מנכין לו מה שהוא כנגד חובו ואינו גובה אלא המותר:

יליף ליה מרבנן דאדמון. דקאמרי זה גובה וזה גובה:

דרבנין דאדמו מודיי. ודחי לה הש"ס דשאני הכא ורבנן דאדמון נמי מודו אם זה נתחייב יותר לזה מנכין לו חובו ואינו גובה אלא המותר:

ואלא בגין דתנינן אדמון אומר. כלומר דהכא מילתא אחריתא היא שטוען על השטר דמזויף הוא שאילו חייב הייתי לך כיצד לוה ממני לפיכך קאמרי חכמים דזה גובה וזה גובה וטענתו אינה טענה וכדמוקי לה בבבלי דלוה ממנו ביומא דמשלם זמניה דאדמון סבר לא עביד אינש דיזיף ליומא ורבנן סברי עביד אינש דיזיף ליומא אבל מודו חכמים שאם שניהם מודים שאמת הוא וחוב האחד יותר על חבירו שמנכין לו כנגד חובו ומגבין המותר:

מחל של מאתים במנה. אחד ומנה השני לא מחל ועכשיו שניהם שוין:

שכבר יצא. כלו' כבר יצאו זה בזה:

אותו. מנה שמחל אינו גובה והשאר גובה:

ושל מנה. זה שהוא של מנה לא כתב חובו בשטר אלא מלוה על פה הוא:

שכבר יצא מנה כנגד מנה. ובעל השטר אינו גובה אלא מנה:

אותו שכתב גובה. כל שטרו היכא דיש לו יפוי כח:

ואותו שלא כתב אינו גובה. במקום יפוי כח דמלוה ע"פ הוא:

הלכה י

מתני' **ג' ארצות לנישואין**. חלוקות לענין נשואי אשה שאם נשא אשה באחת מהן אינו יכול לכופה לצאת אחריו מארץ אל ארץ:

אין מוציאין. מזו לזו לא מעיר לעיר ולא מכרך לכרך כרך גדול מעיר והוא מקום שווקים ומכל סביביו באים שם לסחורה וכל דבר מצוי בו:

אבל לא מעיר לכרך. שישיבת הכרכים קשה מפני שהכל מתישבים שם ודוחקים ומקרבים הבתים זו לזו ואין שם אויר:

ולא מכרך לעיר. דבכרך שכיחי כל מילי ובעיר לא שכיחי:

שהנוה היפה בודק. את הגוף ומחליאו ששינוי וסת אפילו לטובה תחלת חולי מעיים והלכה כרשב"ג:

גמ' **מתני**'. דקתני אין מוציאין בשהי' מיהודה ונשא אשה מגליל כלומר שהלך לגליל ונשאה שם וכיון דהנשואין היה בגליל אין כופין אותה לילך אחריו ליהודה:

אבל אם היה מיהודה ונשא אשה מיהודה. האי מיהודה כמו ביהודה כלומר שהיא היתה מגליל והנשואין היה ביהידה ושוב מרדה ושבה אל בית אביה לגליל בזה כופין אותה לצאת כיון שנשאת לו ביהודה וכן מגליל וכו':

אני פלוני שמיהודה. כך היו רגילין לכתוב בשעת הנשואין לפי שיש מקומות שאין כותבין כתובה וישתכח הדבר באיזה מקום נשאה ואפילו במקום שכותבין כתובה פעמים שתטמין ותאמר שנשאת לו בגליל ולפיכך היו כותבין בשטר בפני עצמו אנא פלוני מיהודה. ונשא אשה ביהודה:

כופין אותה לצאת. אחריו מגליל ליהודה:

מגליל. כלומר אבל אם כתוב אני פלוני מיהודה ונשא אשה בגליל אין כופין אותה לצאת מגליל וכן אני פלוני שמגליל וכו':

לעיר שכולה ישראל. כלומר ריבה וכן הוא בתוספתא:

ומנין שהנוה היפה בודק. כדאמר רשב"ג במתני':

במשרה וסמך להרה. כלומר שהרי לוט היה בתחילה בסדום שהיתה ארץ המישור ועכשיו אומר לו המלאך ההרה המלט והאויר של ההרים. הוא יותר מזוכך וטוב משל המישור ואת אמר אכין פן תדבקני הרעה ומתי בתמיה אלא מכאן שנוה היפה בודק:

הלכה יא

מתני' **הכל מעלין**. את כל בני ביתו אדם כופה לעלות עמו לארץ ישראל ואפי' אם קנה עבד עברי ילך העבד אחריו על כרחו ואפילו מנוה היפה לנוה הרעה ואפילו מעיר שרובה ישראל לעיר שרובה עכו"ם:

ואין הכל מוציאין. ואין מוציאין שום אדם:

א' אנשים ואחד נשים. מפרש בגמרא:

קפוטקיא. היא כפתור ומעותיה אינן כשל א"י ובגמרא מפרש במאי פליגי:

גמ' **אין כופין אותו לעלות**. דהכל הולך אחר האיש אבל בלצאת אין מוציאין אותה אע"פ שהוא רוצה:

נותן לה ממעות א"י הדא אמרה שמטבע א"י יפה מכל הארצות. מדמקפיד על מעות א"י וכדמסיק:

הדא מסייע למ"ד. לעיל בפ"ק כתובת אשה מדברי תורה מדמחמרינן לתת לה מן המטבע היפה מא"י אע"פ שנשאה במקום אחר ודלא כרשב"ג דס"ל כתובת אשה מדברי סופרים ולפיכך נותן לה מעות שבקפוטקיא דהכל הולך אחר מקום הנשואין:
סליק פירקא וכולא מסכת דכתובות בסייעתא דשמיא